

INSTYTUT TURYSTYKI

STANISŁAW WAWRZYNIAK

**ZMIANY
W STRUKTURZE
PRZESTRZENNEJ
TURYSTYCZNEJ
BAZY NOCLEGOWEJ
W POLSCE
W LATACH
1960–1970**

WARSZAWA 1977

INSTYTUT TURYSTYKI

STANISŁAW WAWRZYNIAK

**ZMIANY
W STRUKTURZE
PRZESTRZENNEJ
TURYSTYCZNEJ
BAZY NOCLEGOWEJ
W POLSCE
W LATACH
1960–1970**

WARSZAWA 1977

Skrót pracy wykonanej w Oddziale Wrocławskim Instytutu Turystyki w latach 1973–1975 w ramach problemu węzłowego 11.2.1 „Podstawy przestrzennego zagospodarowania kraju”. Kierownik Grupy Tematycznej 09 prof. dr hab. Zygmunt Filipowicz, kierownik tematu 1 „Analiza stanu obecnego i prognoza przemian struktury przestrzennej turystyki i wypoczynku w Polsce”: Stanisław Wawrzyniak, wykonawca zadania wymienionego w tytule: Stanisław Wawrzyniak, Praca ta została przedstawiona i przyjęta jako rozprawa doktorska na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego w Instytucie Geograficznym w 1975 r. Promotorzy: prof. dr hab. Stefan Golachowski | prof. dr hab. Wojciech Walczak. Recenzenci: prof. dr hab. Bolesław Winiarski, prof. dr Ludwik Straszewicz

3157

Redaktor:

Zbigniew Mikołajczak

Opracowanie techniczne:

Marian Milejczak.

Mapę Nr 1 i wykres kreśliła:

Ewa Nowaczyk

INSTYTUT TURYSTYKI – Dział Wydawnictw ul. Merliniego 9a
02-511 Warszawa, tel. 44-12-61, 44-12-62

S P I S T R E S C I

		Str.
WPROWADZENIE		7
CZĘŚĆ I - WSTĘPNA		
Rozdział I	- Geneza oraz cel i zakres pracy	9
Rozdział II	- Temat pracy w ogólnej problematyce geogra- fii turystycznej	13
Rozdział III	- Uwagi na temat stosowanego nazewnictwa ...	19
CZĘŚĆ II - METODOLOGICZNA		
Rozdział I	- Założenia wyjściowe	23
Rozdział II	- Metoda analizy problemu	27
Rozdział III	- Wybór cech do analizy	31
1.	- Walory turystyczne	32
1.1.	- Walory wypoczynkowe	32
1.2.	- Walory krajoznawcze	35
2.	- Dostępność komunikacyjna	36
3.	- Infrastruktura ogólna	39
4.	- Turystyczna baza noclegowa	41
5.	- Sumaryczny zestaw cech przyjętych do analizy	42
Rozdział IV	- Materiały źródłowe	47

CZĘŚĆ III - ANALITYCZNA

Rozdział I	-	Charakterystyka stanu wyjściowego	51
1.	-	Rozwój turystycznej bazy noclegowej w Polsce do 1960 r.	51
2.	-	Wielkość i struktura turystycznej bazy noclegowej w 1960 r.	53
3.	-	Rozmieszczenie turystycznej bazy noclegowej w jednostkach administracyjnych	56
3.1.	-	Baza noclegowa w województwach	56
3.2.	-	Baza noclegowa w powiatach	58
4.	-	Miejscowości z turystyczną bazą noclegową	59
4.1.	-	Liczba, wielkość, rozmieszczenie	59
4.2.	-	Status administracyjny i liczba ludności w miejscowościach z turystyczną bazą noclegową	61
4.3.	-	Funkcje turystyczne	63
4.3.1.	-	Rodzaje funkcji turystycznych i wielkość bazy noclegowej związanej z tymi funkcjami	63
4.3.2.	-	Ranga funkcji turystycznych	65
4.4.	-	Dostępność komunikacyjna	69
5.	-	Turystyczna baza noclegowa na tle wybranych elementów środowiska przyrodniczego	72
5.1.	-	Rozmieszczenie w typach krajobrazu naturalnego	72
5.2.	-	Wybrane elementy walorów przyrodniczych	74
6.	-	Koncentracja - dyspersja turystycznej bazy noclegowej	77
6.1.	-	Koncentracja bazy noclegowej	77
6.2.	-	Struktura przestrzenna koncentracji bazy noclegowej	80

Rozdział II	-	Zmiany ilościowe i strukturalne w turystycznej bazie noclegowej w latach 1961-1970	83
1.	-	Rozwój bazy noclegowej w latach 1961-1965-1970	83
2.	-	Rozwój bazy noclegowej w układzie terytorialnym	86
2.1.	-	Województwa	86
2.2.	-	Powiaty	92
3.	-	Ubytki bazy noclegowej w latach 1961-1970	93
Rozdział III	-	Zmiany w układzie przestrzennym	97
1.	-	Ogólna charakterystyka zmian miejscowości z turystyczną bazą noclegową	97
1.1.	-	Zmiany ilościowe	97
1.2.	-	Zmiany w wielkości miejscowości /wg liczby miejsc noclegowych/	97
1.3.	-	Zmiany w rozmieszczeniu miejscowości i koncentracji bazy noclegowej	99
1.4.	-	Status administracyjny i liczba mieszkańców miejscowości z turystyczną bazą noclegową oraz ich dostępność komunikacyjna	102
1.5.	-	Funkcje turystyczne i ich ranga	104
1.5.1.		Miejscowości krajoznawcze	105
1.5.2.		Miejscowości wypoczynkowe	106
1.5.3.		Miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowe ..	107
2.	-	Zmiany w wielkości i rozmieszczeniu turystycznej bazy noclegowej w powiązaniu z wybranymi elementami środowiska przyrodniczego	109
2.1.	-	Typy krajobrazu naturalnego	109
2.2.	-	Wybrane elementy walorów przyrodniczych ..	110
3.	-	Zmiany w strukturze przestrzennej koncentracji bazy noclegowej	112

Rozdział IV	- Wyniki analizy regresji	115
1.	- Wyniki ogólne	115
2.	- Zależności regresyjne dotyczące przyro- stu turystycznej bazy noclegowej - ogółem	117
3.	- Zależności regresyjne dotyczące przy- rostu otwartej bazy noclegowej	121
4.	- Zależności regresyjne dotyczące przy- rostu zamkniętej bazy noclegowej	123
5.	- Obliczenia dodatkowe	125

CZĘŚĆ IV - WNIOSKI

Rozdział I	- Rezultaty zmian wynikających z rozwoju turystycznej bazy noclegowej w latach 1961-1970	129
1.	- Wielkość i struktura turystycznej bazy noclegowej	129
2.	- Struktura przestrzenna	132
Rozdział II	- Przestrzenna prognoza kierunków dalsze- go rozwoju turystycznej bazy noclegowej	139

W P R O W A D Z E N I E

W pracy niniejszej zajęto się problemem rozwoju turystycznej bazy noclegowej w Polsce w latach 1961-1970, od strony struktury przestrzennej tego rozwoju oraz badaniem stopnia powiązania zachodzących zmian z niektórymi elementami środowiska geograficznego. Problem ten nie był dotychczas dostatecznie naświetlony, a to głównie - jak się można domyślać - z powodu braku materiałów źródłowych o odpowiednim stopniu szczegółowości. Z tego też względu przedstawiona praca była poprzedzona pośrednią inwentaryzacją turystycznej bazy noclegowej przeprowadzoną w dwu etapach, w latach 1964-1966 dla stanu bazy w 1960 i 1965 r. oraz w latach 1970-1972 dla stanu bazy w 1970 r.

Praca została podzielona na cztery części:

- w pierwszej omówiono genezę oraz cel pracy, a także jej miejsce w ogólnej problematyce geografii turystycznej;
- w drugiej przedstawiono zagadnienia metodologiczne i materiały źródłowe;
- trzecia - podstawowa część pracy, zawiera wyniki przeprowadzonej analizy, poczynając od charakterystyki stanu wyjściowego, poprzez analizę zmian ilościowych i strukturalnych do zmian przestrzennych oraz wyniki analizy związku rozwoju turystycznej bazy noclegowej z wybranymi cechami środowiska geograficznego;
- czwarta - o charakterze wnioskowym, przedstawia niektóre elementy struktury przestrzennej turystycznej bazy noclegowej w 1970 roku jako rezultat rozwoju tej bazy w ciągu poprzedzającego dziesięciolecia oraz przestrzenną prognozę kierunków dalszego jej rozwoju.

Oparcie pracy na olbrzymim materiale liczbowym pociągnęło za sobą konieczność korzystania z pomocy technicznej. Za pomoc tę składam podziękowanie całemu zespołowi pracowników Oddziału Wrocławskiego Instytutu Turystyki.

Należyne podziękowanie składam również dr. J. Kucharczykowi z Instytutu Matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego za konsultacje, jakich udzielał w związku z korzystaniem na pewnym etapie pracy z elektronicznej techniki obliczeniowej.

Szczególną wdzięczność żywię wobec Profesorów: S. Gołachowskiego, W. Walczaka, B. Winiarskiego i L. Straszewicza za okazywaną pomoc w różnych fazach pracy.

Oryginał pracy składa się z części tekstowej liczącej ok. 280 stron oraz licznych zestawień tabelarycznych /ok. 200 str./ i 27 map. Dla celów edytorskich, z uwagi na limitowaną objętość, konieczne było przeprowadzenie daleko idącej redukcji tekstu, zrezygnowanie z wielu map i większości zestawień tabelarycznych. W całości przedstawiono jedynie opis literatury.

Niezależnie od dokonanych skrótów poszczególnych rozdziałów, z ważniejszych zagadnień pominiętych całkowicie w niniejszym wydawnictwie wymienić można problematykę wielkości obszarów penetracji turystycznej w zasięgu omawianej bazy noclegowej oraz wnioski dotyczące dalszych badań.

CZĘŚĆ I - WSTĘPNA

Rozdział I

GENEZA ORAZ CEL I ZAKRES PRACY

W ówiatowej literaturze geograficznej pojawia się coraz więcej prac naukowych dotyczących turystyki. Również w Polsce, jak łatwo można stwierdzić przeglądając dotychczas wydane tomy Bibliografii Turystyki Polskiej /A.Jackowski - 1968, 1969, 1970, 1972, 1973, 1975, 1976/, rośnie liczba prac geograficznych zawierających problematykę turystyczną. W literaturze tej niemałą część stanowią prace dotyczące zagospodarowania turystycznego. Brak jednak prac analizujących lub charakteryzujących szczegółowo strukturę przestrzenną zagospodarowania turystycznego całego kraju, co jest spowodowane niedostatkami źródeł materiałowych oraz odpowiedniej statystyki rejestrującej podstawowe elementy składające się na zagospodarowanie turystyczne.

W okresie międzywojennym turystyka w Polsce nie należała wprawdzie do zjawisk, którym przypisywano by większe znaczenie gospodarcze /z wyjątkiem niektórych geografów zwłaszcza S.Leszczyckiego i nielicznych działaczy społecznych, którzy doceniali aktywizującą rolę turystyki w niektórych regionach kraju/, tym niemniej już w 1935 r. objęto statystyką wszystkie obiekty hotelarskie, schroniska, pensjonaty oraz tzw. przedsiębiorstwa wynajmu pomieszczeń mieszkalnych /Statystyka Polski - 1938/. Istnienie tego materiału pozwoliło T.Wilgatowi na opracowanie studium rozmieszczenia zakładów pensjonatowych i hotelowych w Polsce i przeprowadzenia próby ich geograficznej regionalizacji /T.Wilgat - 1939/.

Znaczenie turystyki niepomiaralnie wzrosło w Polsce po II wojnie światowej. Jednak przez długi czas fakt ten nie znajdował odbicia w statystyce polskiej. Dopiero w 1967 roku wprowadzono

sprawozdawczość statystyczną obejmującą obiekty turystyczno-wypoczynkowe /Zarządzenie Nr 8 Prezosa GUS - 1967/. W tym też roku GUS po raz pierwszy po wojnie wydaje zeszyt poświęcony turystyce /Statystyka Turystyki - 1967/ zawierający informacje za okres 1950 do 1966. Materiał zawarty w tym zeszycie jest jednak niepełny, niezupełnie porównywalny w danych za poszczególne lata, a w ujęciu geograficznym szczegółowość materiału ogranicza się do podziału na regiony administracyjne /województwa/.

Ten stan rzeczy skłonił autora do przeprowadzenia w latach 1964-1966, w ówczynie działającej Pracowni Zagospodarowania Turystycznego, prac inwentaryzacyjnych mających na celu zebranie szczegółowego materiału dotyczącego wielkości i struktury turystycznej bazy noclegowej w poszczególnych miejscowościach w Polsce wg stanu w roku 1960 i 1965. Podstawowa część tego materiału została zawarta w publikacji Zakładu Zagospodarowania Turystycznego we Wrocławiu pod tytułem "Turystyczna baza noclegowa w Polsce" /S.Wawrzyniak i zespół - 1967/.

Istnienie związków między rozmieszczeniem ruchu turystycznego /a więc pośrednio także i turystycznej bazy noclegowej/ a określonymi cechami środowiska geograficznego było przez geografów od dawna dostrzegane. Ograniczając się tylko do polskiej literatury, warto wspomnieć, że już w początkach lat trzydziestych bieżącego stulecia S.Leszczycki w swoich pracach - określając zadania geografii turystycznej - zwracał uwagę na potrzebę naukowego badania walorów turystycznych krajobrazu oraz związków między możliwościami ruchu turystycznego a zagospodarowaniem turystycznym i zasobami środowiska geograficznego /S.Leszczycki - 1932/. Podobnie T.Wilgat w cytowanej już pracy zwraca uwagę, że najlepiej wyposażone w obiekty pensjonatowo-hotelowe są: "... powiaty o wysokich walorach przyrodzonych" - /T.Wilgat - 1939 s.149/.

Dziś przekonanie o istnieniu związków między ruchem turystycznym a walorami turystycznymi jest powszechne, chociaż prac analizujących te związki jest niezmiernie mało. Toteż podstawowym celem niniejszej pracy jest wykrycie aktualnych związków turystyki z wybranymi cechami środowiska geograficznego w Polsce; związków wyrażających się zmianami w strukturze przestrzennej turystycznej bazy noclegowej w okresie dziesięciolecia 1960-1970 r.

Ten ogólnie sformułowany cel pracy wymaga bliższego omówienia. Można postawić pytanie: czy i w jakim stopniu zmiany w przestrzennym rozmieszczeniu turystycznej bazy noclegowej są związane z występowaniem określonych cech środowiska geograficznego ?

W pełni uzasadnione wydaje się przyjęcie tezy, że frekwencja turystyczna na pewnych obszarach jest tym większa im większą atrakcyjność turystyczną posiada dany obszar. Na podstawie doświadczeń i analizy obowiązujących przepisów można stwierdzić, że proces rozwoju turystycznej bazy noclegowej - jej lokalizacja - jest niemal zupełnie swobodny i ilościowo dostatecznie duży. Należy się więc spodziewać, że na obszarach o większej atrakcyjności turystycznej przyrost turystycznej bazy noclegowej, jako wynik zaspokajania występujących na tych obszarach potrzeb, będzie szybszy i większy.

W konsekwencji - substytucyjnym miernikiem atrakcyjności turystycznej określonych obszarów może być wielkość przyrostu turystycznej bazy noclegowej. Jeśli zaś weźmie się pod uwagę, że na atrakcyjność turystyczną składa się szereg cech środowiska geograficznego /pomijając fakt, że oprócz cech środowiska geograficznego na atrakcyjność turystyczną mają wpływ również takie czynniki, jak: walory ekonomiczne, moda, reklama i inne/, to przyrost bazy noclegowej można wiązać z tymi właśnie /występującymi na określonym obszarze/ cechami. Zatem przez analizę związku przyrostu bazy noclegowej z wybranymi cechami można poszukiwać wagi, czyli znaczenia poszczególnych cech lub ich zespołów.

Powyższe rozumowanie pozwala na rozwinięcie postawionego pytania w sposób następujący:

1. Na jakich obszarach i w których miejscowościach w Polsce następował, i w jakim stopniu, rozwój turystycznej bazy noclegowej w latach 1961-1970. Inaczej mówiąc, które obszary i miejscowości były przez inwestorów tej bazy preferowane ?
2. Jakie cechy lub zespoły cech środowiska geograficznego charakteryzują te obszary i te miejscowości, w których następował rozwój turystycznej bazy noclegowej w badanym okresie ?
3. Jak ścisły jest związek i waga tych cech w powiązaniu z wielkością rozwoju turystycznej bazy noclegowej, a w konsekwencji

jakie jest znaczenie tych cech dla dalszego rozwoju infrastruktury turystycznej ?

Odpowiedzi na te pytania wiążą się z realizacją podstawowego celu pracy, przy czym odpowiedź na trzecie pytanie być może przyczyni się do przybliżenia bardziej zobiektywizowanej oceny niektórych składników walorów turystycznych, a w każdym razie może być wskazówką metodologiczną do poszukiwania tych ocen.

Wstępne próby analizy rozwoju turystycznej bazy noclegowej w Polsce w okresie 1961-1965 poczynił autor w latach 1967/1968.

Rozszerzenie badań na okres obejmujący lata 1961-1970 zostało podyktowane również potrzebą włączenia tego tematu do realizacji różnorodniejszych zadań. W problemie węzłowym dotyczącym podstaw przestrzennego zagospodarowania kraju /zob. K.Dziwowski - 1974/ umieszczono temat obejmujący analizę stanu obecnego i prognozy przemian struktury przestrzennej turystyki i wypoczynku. Jednym z zadań tego tematu jest "stan zagospodarowania turystycznego Polski w latach 1960-1970". Podjęta praca w znacznej części jest realizacją tego właśnie zadania, co wiąże się z koniecznością niekiedy węższej i bardziej szczegółowej analizy materiałów niżby to wynikało z podstawowego celu pracy.

Rozdział II

TEMAT PRACY W OGÓLNEJ PROBLEMATYCE GEOGRAFII TURYSTYCZNEJ

Z przeglądu literatury geograficznej wynika, iż S.Leszczycycki był jednym z pierwszych naukowców, którzy już w początkach lat trzydziestych bieżącego stulecia wyraźnie określili cele i zadania geografii turystycznej. W tym czasie cele te S.Leszczycycki formułował następująco: "Geografia turystyczna ma na celu naukowe określenie walorów turystycznych krajobrazu, zbadanie możliwości ruchu turystycznego z zachowaniem istotnych cech pierwotnego krajobrazu, a zarazem ustalenia racjonalnego wykorzystania ekonomicznego tego ruchu. Podstawową jej częścią jest obiektywne szacowanie walorów turystycznych krajobrazu, jego cech istotnych a typowych. Tu bez gruntownej znajomości form, ich genezy, typowego wykształcenia - wszelkie określenia będą powierzchowne, subiektywne, często polegające jedynie na chwilowych przeżyciach czy nastrojach. Dlatego jedynie metodą geograficzną da się przeprowadzić klasyfikację regionalną". /S.Leszczycycki - 1932/.

Inną próbę sformułowania poglądu na geografie turystyczną podejmuje A.Grünthal /1934/. W swojej pracy stwierdza on, że nie można jeszcze mówić o istnieniu ogólnej geografii turystycznej i popiera tę tezę wnikliwą analizą prac geograficznych dotyczących turystyki. W.Chrietaller /1955/ traktuje geografie turystyczną jako samodzielną część geografii gospodarczej nie zaś jako "peryferyjną część geografii osadnictwa", jak to przebiega z wielu innych prac różnych autorów. Podsumowaniem poglądów na temat geografii turystycznej, na podstawie literatury pisanej w języku niemieckim, zajmuje się R.Rungaldier w swojej pracy pt. "Turystyka a geografia", /1960/. Według tego autora cele geografii turystycznej ograniczają się do:

- regionalnych badań ruchu turystycznego na stosunkowo niewielkich obszarach /dynamika ruchu, jego struktura, sezonowość, czas pobytu itp./,

- badań pośrednich i bezpośrednich skutków ruchu turystycznego w krajobrazie naturalnym i kulturalnym. Należą do nich zmiany w osadnictwie, zmiany gospodarcze i komunikacyjne oraz zmiany społeczne /np. zmiany w strukturze zawodowej ludności/.

Rungaldier stoi na stanowisku, że ten typ badań jest bardzo ważny, ale dopiero na podstawie licznych prac będzie można wypracować ogólną teorię na temat geografii turystycznej. Jednocześnie stwierdza, że prace oparte na oficjalnej statystyce są niewystarczające, natomiast prace opartych na badaniach terenowych jest bardzo mało, ponieważ w swoim ostatecznym efekcie są one niewspółmierne do włożonego wysiłku.

Nie negując trafności sądu R.Rungaldiera w odniesieniu do trudności, jakie stwarzają badania terenowe i zrozumiałą niekiedy niechęć do podejmowania tego typu prac, wydaje się, że nie docenia on w pełni ich liczebności, zwłaszcza jeśli się weźmie pod uwagę prace związane z planowaniem przestrzennym regionalnym i miejscowym, które z reguły są podbudowane badaniami terenowymi.

Nieco inny pogląd na geografie turystyczną niż R.Rungaldier reprezentuje Emil Kopěo /1970/. W swojej pracy pt. "Miejsce geografii w turystyce" główny nacisk kładzie na problemy związane z rozwojem turystyki i udowadnia, że w geografii turystycznej są to problemy podstawowe, które wynikają ze stosunku geografii do przestrzeni i człowieka /"... geografia cestovného ruchu má svoje miesto najmä v rozvojových problémach cestovného ruchu. Vyplýva to z jej vzťahu k prostriediu a človeku"/. Autor ten uważa, że zadania geografii turystycznej można ująć w trzy grupy problemów:

- badanie środowiska geograficznego pod kątem potencjalnych możliwości rozwoju turystyki /warto podkreślić, że problem ten jako jedno z podstawowych zadań geografii turystycznej wysuwał S.Leszczycycki już w 1932 r./,
- badanie wpływu turystyki na ekonomikę środowiska geograficznego,
- pomoc przy podejmowaniu decyzji o podstawowych kierunkach rozwoju turystyki w zbadanej przestrzeni geograficznej.

Zbliżone poglądy reprezentują również autorzy: Z.Jovičić /1961/, V.Mediana /1956/, P.Defert /1966/, W.S.Prieobrażenski i J.A.Wiedienin /1971/.

Jeśli idzie o współczesne poglądy polskich geografów, to najczęściej geografie turystyczną zalicza się do działu geografii stosowanej /S.Leszczycki - 1962/, chociaż nie brak zwolenników włączenia geografii turystycznej do innych działów nauk geograficznych.

Przegląd literatury pozwala, bez bliższego wnikania w zagadnienia ogólnej teorii geografii turystycznej, na stwierdzenie, że omawianą problematykę zajmują się niemal wszystkie kierunki specjalistyczne nauk geograficznych. Głównym jednak nurtem, stanowiącym chyba istotę geografii turystycznej, są badania stosunków i zjawisk wynikających z turystycznego wykorzystywania środowiska geograficznego.

W tym głównym nurcie znajdują się zarówno prace charakteryzujące, od strony geograficznej i społeczno-geograficznej, sam ruch turystyczny jak i prace zajmujące się skutkami tego ruchu w środowisku geograficznym, jak również prace, których celem jest badanie walorów turystycznych środowiska geograficznego i ich ochrona, nawet jeśli aktualnie walory te nie są turystycznie wykorzystywane. Przedmiotem badań są występujące związki i zależności, ich społeczne i przestrzenne uwarunkowania. W ostatnich dziesiętkach lat prace te w większości charakteryzuje kierunek, który obserwuje się współcześnie w geografii ekonomicznej i regionalnej, gdzie - jak mówi A.Kukliński w przedmowie do pracy M.Stalskiego - "... głównym czynnikiem innowacji przedmiotowej i metodycznej jest włączenie w zakres badań - mechanizmów podejmowania decyzji." /M.Stalski - 1973/. Można by tu dodać, że niezależnie od włączenia mechanizmów decyzji do zakresu badań równie ważne są poszukiwania naukowe stwarzające podstawy do optymalizacji tych decyzji. Chodzi tu rzecz jasna o różny typ decyzji. W turystyce będą to decyzje, poczynając od indywidualnego turysty, poprzez decyzje planistyczne do decyzji administracyjnych różnych szczebli łącznie.

Niniejsza praca mieści się w głównym nurcie geografii turystycznej. Badanie związków i korelacji zachodzących między rozwojem turystycznej bazy noclegowej a określonymi, wybranymi cechami

mi środowiska geograficznego oraz analiza struktury przestrzennej turystycznej bazy noclegowej mają głównie na celu stworzenie dodatkowych przesłanek do podejmowania trafnych decyzji w planowaniu wielkoprzestrzennym.

Takie ukierunkowanie pracy wynika stąd, że jak już wspomniano, autor włączył się do badań struktury przestrzennej turystyki i wypoczynku w obrębie problemu węzłowego.

Opracowanie niniejsze mieści się w ogólniejszym temacie, kierowanym przez autora, a noszącym tytuł: "Analiza stanu obecnego i prognoza przemian struktury przestrzennej turystyki i wypoczynku". Temat ten dzieli się na 6 zadań badawczych:

1. Stan walorów turystycznych Polski w roku 1970 i prognoza zmian w zasobach walorów do roku 1990 /w ramach tego zadania w Oddziale Wrocławskim Instytutu Turystyki została wykonana praca nt. walorów wypoczynkowych środowiska przyrodniczego Polski /J.Wyrzykowski - 1974/ - przedstawiona w Instytucie Geograficznym Uniwersytetu Wrocławskiego jako dysertacja doktorska/.
2. Stan zagospodarowania turystycznego Polski w latach 1960-1970,
3. Badania nad rozwojem głównych rodzajów turystyki urlopowej,
4. Prognozy rozwoju turystyki urlopowej w Polsce i jej struktury przestrzennej,
5. Badania nad rozwojem turystyki uzdrowiskowej,
6. Analiza atrakcyjności turystycznej Polski dla przyjazdowej turystyki zagranicznej.

Celem podstawowym tematu, składającego się z ww. częściowych zadań badawczych, jest określenie tendencji i możliwości rozwojowych głównych rodzajów ruchu turystycznego w układzie przestrzennym, na tle przewidywanego rozwoju demograficznego i społeczno-gospodarczego kraju; z uwzględnieniem warunków środowiska geograficznego Polski i sposobów jego zagospodarowania.

W tym układzie zagadnienie rozwoju turystycznej bazy noclegowej w latach 1961-1970, będące przedmiotem niniejszej pracy, jest dość istotną częścią szerszej zakrojonych badań. Ze względu na brak źródeł materiałowych wydaje się wątpliwe, by można było zbadać przemiany zagospodarowania turystycznego w poprzednim dzie-

sięcioleciu w pełnym zakresie rzeczowym i w dostatecznym stopniu szczegółowości dla określenia struktury przestrzennej. Może się więc okazać, że analiza przemian w strukturze przestrzennej turystycznej bazy noclegowej /w omawianym przekroju czasu/ będzie jedyną podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970.

W tym celu w niniejszym opracowaniu zastosowano następujące metody: analizę statystyczną, analizę mapową, analizę literatury przedmiotu. Wskazano na to, że analiza statystyczna jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970. Wskazano na to, że analiza mapowa jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970. Wskazano na to, że analiza literatury przedmiotu jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970.

W niniejszym opracowaniu zastosowano następujące metody: analizę statystyczną, analizę mapową, analizę literatury przedmiotu. Wskazano na to, że analiza statystyczna jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970. Wskazano na to, że analiza mapowa jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970. Wskazano na to, że analiza literatury przedmiotu jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970.

1. Turystyczna baza noclegowa

W niniejszym opracowaniu zastosowano następujące metody: analizę statystyczną, analizę mapową, analizę literatury przedmiotu. Wskazano na to, że analiza statystyczna jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970. Wskazano na to, że analiza mapowa jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970. Wskazano na to, że analiza literatury przedmiotu jest podstawą do oceny zmian przestrzennych i rysujących się trendów w zagospodarowaniu turystycznym w Polsce w latach 1960-1970.

Rozdział III

UWAGI NA TEMAT STOSOWANEGO NAZEWNICTWA

Nieodłącznymi problemami towarzyszącymi rozwojowi poszczególnych dziedzin wiedzy są zwykle problemy nomenklaturowe. Geografia turystyczna nie jest tutaj wyjątkiem. Już sam termin "geografia turystyczna" może stanowić podstawę dyskusji, bowiem niektórzy geografowie są zwolennikami nazwy "geografia turystyki" /zob. materiały Międzynarodowego Sympozjum nt. "Zagadnienia terminologii w geografii turystyki - 1974/. Inni używają obu terminów wymiennie, jak np. S.Łeszczyczycki /1932, 1937, 1962/, czy M.I. Milewska /1963/.

Definicje wielu nawet podstawowych pojęć takich jak np. "turystyka", "zagospodarowanie turystyczne", "miejscowości turystyczne" są nieprecyzyjne lub różnią się między sobą. Uporządkowanie tych spraw wykraczałoby daleko poza ramy niniejszej pracy, toteż, pomimo zasygnalizowanych rozbieżności w używaniu niektórych terminów i niekiedy różnym ich pojmowaniu, ograniczono się jedynie do wyjaśnienia kilku najczęściej używanych w tej pracy pojęć.

1/ Turystyczna baza noclegowa

Do podstawowych składników zagospodarowania turystycznego, pojmowanego jako wyposażenie określonego obszaru w odpowiednie urządzenia do obsługi ruchu turystycznego, zalicza się ten rodzaj obiektów, który zapewnia turystom możliwość noclegu. Obiekty te, ogólnie biorąc, nazywane są bazą noclegową. Określenie to jest tak powszechne w literaturze, że nie wymaga bliższego precyzowania. Natomiast istnieje podział urządzeń turystycznych - zaproponowany przez O. Rogalewskiego /1963, 1966/ na urządzenia turystyczne, tj. takie, które przeznaczone są wyłącznie do celów związanych z obsługą ruchu turystycznego oraz na urządzenia paraturystyczne, tj. takie, które

nie mają w zasadzie przeznaczenia turystycznego, ale są czasowo lub częściowo wykorzystywane na cele turystyczne. Jeżeli idzie o obiekty noclegowe - O. Rogalewski wymienia jako przykład urządzeń paraturystycznych szkoły przeznaczone w okresie wakacji na kolonie letnie oraz mieszkania prywatne przeznaczone na kwatery dla letników.

Zgodnie z tym podziałem - turystyczna baza noclegowa obejmuje wszystkie rodzaje obiektów noclegowych przeznaczonych dla turystów, bez kolonii letnich w obiektach szkolnych i kwater prywatnych.

Dalej, szczegółowszy podział turystycznej bazy noclegowej oparto na kryteriach zastosowanych w cytowanej już pracy O. Rogalewskiego /1966/, a więc wyróżniono:

2/ otwartą bazę noclegową

nazywaną też bazą ogólnie dostępną /S. Wawrzyniak - 1968/; zaliczono tu te obiekty noclegowe, z których usług może skorzystać każdy turysta za odpowiednią odpłatnością. Do otwartej bazy noclegowej zalicza się więc hotele, pensjonaty "Orbiseu", obiekty noclegowe zarządzane przez PTTK i terenowe przedsiębiorstwa turystyczne, a więc schroniska, stancje wodne, domy wycieczkowe, domy turysty, kempingi i inne.

3/ zamkniętą bazę noclegową

do której zaliczono obiekty noclegowe /domy wczasowe/ Funduszu Wczasów Pracowniczych, obiekty wczasowe i kolonijno-wczasowe zakładów pracy i branżowych związków zawodowych oraz obiekty noclegowe sanatoriów państwowych przedsiębiorstw uzdrowiskowych lub sanatoriów uzdrowiskowych podległych innym jednostkom organizacyjnym /resorty, administracja terenowa/.

Według podziału stosowanego przez GUS, a zdefiniowanego po raz pierwszy w 1970 r. /zob. "Turystyka 1969" - 1970/ "do bazy turystyczno-wypoczynkowej" zalicza się wszystkie obiekty świadczące usługi noclegowe, z wyżywieniem lub bez wyżywienia ... Do obiektów turystycznych zalicza się hotele, motele, domy turystyczne, domy wycieczkowe łącznie ze schroniskami szkolnymi i stacjami turystycznymi, schroniska łącznie ze stanicami wodnymi, o-

bozowiska turystyczne, pokoje gościnne i inne obiekty turystyczne". Jak więc z tego widać, otwartą bazę noclegową można identyfikować z "obiektami turystycznymi" wg klasyfikacji GUS, z tym, że w pracy niniejszej wyłączono pokoje gościnne stanowiące kwatery prywatne oraz tzw. inne obiekty turystyczne, do których GUS zalicza internaty, domy akademickie itp. obiekty wykorzystywane w okresie wakacji na pomieszczenia dla turystów.

W dalszych materiałach GUS /"Turystyka 1973" - 1973/ do ww. określenia dotyczącego obiektów turystycznych dodano stwierdzenie, że "obiekty turystyczne charakteryzuje powszechna dostępność świadczonych przez nie usług turystycznych". W tym samym zeszycie GUS do zakładów wypoczynkowych zaliczono ośrodki wczasowe, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego oraz obiekty kolonijne dla dzieci i młodzieży. Do korzystania z tych obiektów wymagane jest specjalne skierowanie. Można więc przyjąć, że "zakłady wypoczynkowe" odpowiadają pojęciu "zamkniętej bazy noclegowej".

Dalszego podziału turystycznej bazy noclegowej dokonano wg kryterium techniczno-materiałowego i czasu użytkowania. Wyróżniono więc:

4/ miejsca noclegowe w obiektach trwałych

tj. wybudowanych z takich materiałów i o takiej konstrukcji, która umożliwia co najmniej kilkudziesięcioletni okres ich użytkowania.

5/ miejsca noclegowe w obiektach lekkich

tj. takich, których konstrukcja i zastosowane materiały umożliwiają ich użytkowanie w okresie około kilkunastu lat. Typowym przykładem tego rodzaju obiektów są tzw. domki kempingowe.

6/ miejsca na kempingach i polach biwakowych

są to miejsca, z których mogą korzystać posiadacze własnego sprzętu biwakowego /namiotów i mieszkalnych przyczep samochodowych/.

Miejsca w obiektach lekkich oraz na kempingach i polach biwakowych mają charakter miejsc sezonowych i ich użytkowanie jest

aktualne jedynie w sezonie letnim. Natomiast miejsca w obiektach trwałych dzieli się na miejsca użytkowane przez cały rok oraz miejsca użytkowane tylko w sezonie letnim.

7/ Atrakcyjność turystyczna

Z punktu widzenia geografa i planisty przestrzennego, atrakcyjność turystyczna odnosząca się do danego obszaru /nie do obiektu/, to nie tylko jego walory turystyczne, lecz również i inne cechy takie jak lepsza lub gorsza dostępność komunikacyjna oraz funkcjonowanie odpowiednich urządzeń umożliwiających turystom przebywanie na tym obszarze, czyli odpowiednie jego zagospodarowanie. Tak pojmuję atrakcyjność turystyczną O.Rogalewski /1966/. Dodać tu należałoby, że niebagatelny wpływ na subiektywne odczuwanie atrakcyjności turystycznej ma moda oraz inne czynniki wpływające na preferencje pewnych obszarów czy miejscowości przez turystów, toteż wydaje się pewniejsze uznanie, że atrakcyjność turystyczna terenu to ogół czynników powodujących preferowanie określonych obszarów przez ruch turystyczny w określonym czasie.

8/ Inne określenia i terminy występujące w niniejszej pracy są używane w znaczeniu powszechnie przyjmowanym we współczesnej polskiej literaturze geograficznej dotyczącej problematyki turystycznej i planowania przestrzennego.

CZĘŚĆ II - METODOLOGICZNA

Rozdział I

ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE

Podstawowe, ale jednocześnie uogólnione założenie czy też hipoteza, że rozmieszczenie i wielkość turystycznej bazy noclegowej mogą być miernikiem atrakcyjności turystycznej - wymienione we wstępnej części pracy - wymaga nieco obszerniejszego omówienia.

Przystosowywanie do potrzeb turystów coraz to nowych terenów oraz zwiększanie zdolności recepcyjnych na obszarach, na których występuje wzrost popytu na usługi turystyczne, może się odbywać bądź przez realizację odpowiednich centralnych planów gospodarczych, powiązanych z planami przestrzennymi, bądź przez w miarę swobodne działanie wielu inwestorów na obszarach dowolnie przez nich wybranych.

W pierwszym wypadku mamy do czynienia z inwestycjami kierowanymi centralnie na określone, wybrane obszary /np. zagospodarowywanie wybrzeży Morza Czarnego w Rumunii i Bułgarii/, w drugim z daleko idącą swobodą w wyborze miejsca inwestowania przez inwestorów indywidualnych, którymi mogą być różne jednostki państwowe, społeczne i prywatne. /Oczywiście swoboda ta podlega różnym ograniczeniom wynikającym z aktualnie obowiązujących norm prawnych, stosunków gospodarczych itp./. Często też mamy do czynienia z obu formami działania lub z odpowiednimi przejawami interwencji państwa. Przykładem może tu być zagospodarowywanie części wybrzeża śródziemnomorskiego we Francji - rejonu Lanquedoc - Russillon.

Niezależnie od systemu działania w każdym wypadku należy domniemywać, że wybór lokalizacji budownictwa bazy noclegowej podyktowany jest co najmniej odpowiednią dostępnością wybranego obszaru i występującymi tam walorami turystycznymi. Do tego

najczęściej dochodzą jeszcze zagadnienia odpowiedniej infrastruktury, która łącznie z poprzednio wymienionymi czynnikami wpływa na podniesienie atrakcyjności wybranego obszaru.

W naszym kraju dotychczas nie mieliśmy przykładu wielkiego, skoncentrowanego działania inwestycyjnego na potrzeby turystyki. Plan centralny Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki operuje kwotami stanowiącymi 5-10 % kwot przeciętnie wydatkowanych w kraju na rozwój turystyki /S.Wawrzyniak i zespół - 1965/. Działalność wspomagająca Centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku ma charakter rozproszony i nie odgrywa zasadniczej roli. Podstawowymi inwestorami turystycznej bazy noclegowej w Polsce w badanym okresie były zakłady pracy, związki zawodowe, terenowe przedsiębiorstwa turystyczne. Działalność GKKFiT poprzez obecne Zjednoczenie Gospodarki Turystycznej skierowana jest głównie na rozbudowę sieci hoteli i niektórych urządzeń towarzyszących.

Przegląd obowiązujących dotychczas przepisów prawnych dotyczących lokalizacji inwestycji pozwala stwierdzić, że w odniesieniu do turystycznej bazy noclegowej nie było dotąd takich aktów, które by kierowały ten rodzaj inwestycji na określone obszary - z jednym wyjątkiem, a mianowicie Uchwały nr 181 Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12.V.1959 r. w sprawie zagospodarowania turystycznego Polski dla potrzeb turystyki zagranicznej w latach 1959 do 1962. Na mocy tej Uchwały pewna ilość środków inwestycyjnych została przeznaczona na poprawę zagospodarowania turystycznego określonych szlaków i miejscowości. Jednak w skali ogólnokrajowej nie odczuwało się tego jako rzeczywistej koncentracji inwestycji turystycznych, chociaż do realizacji tej Uchwały zaangażowane zostały wszystkie prezydia wojewódzkich rad narodowych i 11 resortów. Przewidywane nakłady na realizację zadań wymienionych w Uchwale wynosiły blisko 700 mln zł, z tego tylko część na bazę noclegową, głównie hoteli "Orbisu" w największych miastach.

Inne postanowienia i przepisy miały charakter ogólnych zaleceń lub uprawnień koordynacyjnych. Z tych najistotniejsze znaczenie miała Uchwała nr 61 Rady Ministrów z dnia 20.I.1963 r. w sprawie koordynacji działalności w zakresie zagospodarowania turystycznego kraju - /M.P. nr 15 poz. 85 z 1963 r./, gdzie wymieniono tzw. powiaty turystyczne i określono dla nich pewne prio-

rytety, które mogły być jakąś zachętą do inwestowania na ich obszarze /w każdym razie wymienienie 65 powiatów zwracało uwagę na ich walory turystyczne/.

Natomiast inne zarządzenia i przepisy resortowe - jak np. wprowadzony Uchwałą nr 2/61 Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 29.III.1961 "Plan zagospodarowania turystycznego Polski w latach 1961-1965 /1961/" czy Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Budownictwa, Urbanistyki i Architektury z dnia 5.X.1963 r. w sprawie wytycznych do opracowania planów zagospodarowania przestrzennego jednostek osadniczych o charakterze turystyczno-wypoczynkowym i inne miały nader ograniczony zakres oddziaływania.

W latach 1966-1970 sytuacja nie uległa zasadniczym zmianom, z tym, że w 1968 r. ukazała się uchwała ograniczająca inwestycje socjalne, co oczywiście wpłynęło na zmniejszenie rozwoju turystycznej bazy noclegowej.

Należy wspomnieć jeszcze o rozmaitych ustaleniach władz regionalnych czy miejscowych mających charakter ograniczający możliwości lokalizacji nowych obiektów noclegowych określonego typu w pewnych miejscowościach. Ograniczenia te jednak były stosunkowo rzadkie i tylko w nielicznych wypadkach dostatecznie skuteczne. Nawet w odniesieniu do Zakopanego, gdzie od dawna się mówi o potrzebie ograniczenia ruchu turystycznego, wprowadzone ograniczenia lokalizacyjne nie zapobiegły nadmiernemu rozwojowi bazy noclegowej różnych tzw. mocnych zakładów pracy.

W świetle powyższych wywodów można stwierdzić, że:

- 1/ rozwój turystycznej bazy noclegowej w Polsce w badanym okresie występował dzięki działalności inwestycyjnej dużej ilości jednostek gospodarczych /zakładów pracy/,
- 2/ rozwój ten - w odniesieniu do wyboru lokalizacji - odbywał się w warunkach dość znacznej swobody,
- 3/ rozmiar przyrostu turystycznej bazy noclegowej /wzrost o 126% w ciągu 10 lat/ jest dostatecznie duży, by mieć pewność, że zbadane trendy są rzeczywiste.

Istnieją zatem uzasadnione podstawy do postawienia pytania - jakie cechy terenu lub czynniki związane z terenem powodowały pre-

**ferowanie pewnych obzarów w wyborze miejsca lokalizacji turye —
tycznej bazy noclegowej, a nawet jak duże były te preferencje.**

Rozdział II

METODA ANALIZY PROBLEMU

Określony w części wstępnej cel pracy można podzielić na dwa główne zadania. Pierwsze - to przeanalizowanie zmian w strukturze przestrzennej turystycznej bazy noclegowej w latach 1960-1970; drugie zaś, to przeanalizowanie związku niektórych, wybranych cech środowiska geograficznego z rozwojem turystycznej bazy noclegowej w dziesięcioleciu 1961-1970.

Pierwsze zadanie wymaga uporządkowania materiału statystycznego ilustrującego wielkość, strukturę i rozmieszczenie turystycznej bazy noclegowej w Polsce w 1960 r. i 1970 r.; przedstawienia tego materiału w formie umożliwiającej analizę przemian w rozmieszczeniu; przeprowadzenia analizy zmian w rozkładzie przestrzennym z uwzględnieniem podstawowych związków, które dadzą się zaobserwować w rozkładzie przestrzennym bazy noclegowej.

Drugie zadanie jest podstawowym uzupełnieniem pierwszego, ale ma ono na celu wyłącznie badanie związku cech, przy czym po jednej stronie występuje cecha, którą jest rozwój turystycznej bazy noclegowej, po drugiej zespół cech, które hipotetycznie mają, przynajmniej w części, tłumaczyć wielkość i miejsce tego rozwoju. Takie ustawienie zadania automatycznie narzuca metodę badawczą, którą jest w tym wypadku a n a l i z a r e g r e s j i.

Skupiając uwagę na metodzie zastosowanej w niniejszej pracy do analizy rozwoju turystycznej bazy noclegowej, zwanej w języku metod statystycznych analizą regresji - można stwierdzić, że jej zastosowanie w badaniach geograficznych w ostatnich latach jest dość powszechne. Zakres tych badań podaje Green-Wootton /1972/, a nieco wcześniej także L.J.King /1969/.

Omówienie metod ilościowych, w tym także regresji, w radzieckiej geografii zawiera zeszyt 3 Dokumentacji Geograficznej - /1970/. E.Nowosielska w swoim referacie na sympozjum pt. "Zastosowanie metod ilościowych w geografii" /Poznań, styczeń 1975 /

stwierdza, że "Omówienia zakresu geograficznych zastosowań regresji wykracza poza ramy jakiegokolwiek opracowania ogólnego, nie będącego bibliografią". /E.Nowosielska - 1975/.

Zastosowanie tej metody w badaniach przestrzennych omówione zostało także m.in. w pracach: M.Czarnowskiego /1966/, Z.Chojnickiego /1961, 1966/, R.Domańskiego /1969/ i T.Czyża /1973/.

Z punktu widzenia celów, jakim służy analiza regresji, wymienia się: 1/ weryfikację hipotez, 2/ przewidywania i prognozy planistyczne /J.B.Racine i H.Reymond - 1973/, a także jako technikę znajdowania parametrów zależności w konkretnych równaniach.

Przy dużej popularności zastosowań metody analizy regresji w niemal wszystkich kierunkach specjalizacyjnych geografii budzi zdziwienie brak zastosowania tej metody w geografii turystycznej, a w każdym razie, brak takich przykładów w polskiej literaturze dotyczącej geografii turystycznej. Sądzić zatem można, że praca niniejsza jest pierwszą tego typu próbą. Implikowałoby to potrzebę szerszego omówienia tej metody w zastosowaniu do badanego problemu. Trudność w tym, że wszechstronne omówienie tego zagadnienia pociąga za sobą konieczność wkroczenia w specyficzne problemy metod statystyczno-matematycznych i metody regresji wyłaniające się w zastosowaniach w problematyce przestrzennej, co z jednej strony doprowadziłoby do nadmiernej rozbudowy tej części pracy /a nie ma ona w swoim założeniu charakteru metodologicznego/, z drugiej zaś sprowadziłoby się w dużej mierze do powtórzenia podstawowych założeń, tez i zastrzeżeń wynikających ze stosowania metody regresji - omówionych w wyżej cytowanych pracach, oraz w wielu innych, których podstawowy wykaz bibliograficzny zawiera praca E.Nowosielskiej /1975/.

Niezbędne natomiast wydaje się podkreślenie, że analizę regresji zastosowano z uwzględnieniem uwag metodologicznych przedstawionych przez S.Szulca /1967/ w "Metodach statystycznych" w części IV pt. "Badanie związku cech" oraz przez Z.Helwiga /1967/, który - chociaż całą pracę poświęca zastosowaniom regresji w naukach ekonomicznych - daje tak szerokie omówienie wszelkich aspektów związanych z regresją liniową, że praca ta z powodzeniem może służyć również potrzebom badań geograficznych, zwłaszcza w połączeniu z uwagami zawartymi w pracach S.Gregory'ego /1970/, J.B.Racine'a i H.Reymonda /1973/ oraz R.Domańskiego /1969/.

Według S.Szulca, /1967/ podstawowe zadania, jakie się wyłaniają przy badaniu współzależności wielu cech, to:

1. znalezienie miernika wyrażającego ścisłość związku określonej cechy "x" nie z jedną cechą "y" /jak to ma miejsce przy badaniu związku korelacyjnego między tylko dwoma cechami/, lecz z całym kompleksem cech "y, z, u ...". to jest znalezienia współczynnika korelacji wielorakiej. Współczynnik korelacji wielorakiej zawarty jest pomiędzy zerem a jednością i im bliższy jest jedności tym ściślej jest zależność między badanymi cechami. Współczynnik korelacji wielorakiej wyrażony jest często w procentach.
W konkretnym wypadku, gdzie cechą "x" jest przyrost turystycznej bazy noclegowej - współczynnik korelacji wielorakiej mówi o tym, jaki procent przyrostu turystycznej bazy noclegowej jest związany z występowaniem wszystkich pozostałych cech, których związek korelacyjny z cechą "x" został uprzednio udowodniony.
2. Znalezienie miernika ścisłości związku dwóch cech np.: "x" i "y" przy wyłączeniu oddziaływania pozostałych cech, czyli znalezienie współczynnika korelacji częściowej po to, by zorientować się, jakie cechy wykazują /i jak dużą/ współzależność z cechą "x" jako cechy pojedyncze.
3. Znalezienie równania regresji, wyrażającego średnie wartości jednej z cech, np. "x", w zależności od konkretnych wartości wszystkich pozostałych cech.
4. Znalezienie współczynnika regresji dwóch cech, przy wyłączeniu oddziaływania pozostałych cech.

W przeprowadzonej analizie zrezygnowano z obliczania współczynnika korelacji częściowej, w interpretacji bowiem wyników znacznie bardziej istotne znaczenie ma współczynnik regresji określający wielkość oddziaływania na cechą "x" poszczególnych cech "y", "z", "u" itd. każdej wziętej osobno. Ścisłość związku między tymi cechami sumarycznie określa współczynnik korelacji wielorakiej.

Dla każdego współczynnika regresji obliczono jego odchylenie standardowe, co pozwoliło na wyznaczenie istotności współczyn-

nika regresji na założonym poziomie ufności. Dla całego rachunku korelacyjnego obliczono wartości krytyczne dla wybranych poziomów ufności w przedziałach zawartych od 80 % do 99,9 %. W ostatecznym równaniu regresji pominięto cechy, których współczynniki regresji były nieistotne.

Ponieważ prawie wszystkie cechy wzięte do obliczeń /z wyjątkiem wielkości turystycznej bazy noclegowej i liczby ludności/ miały charakter jakościowy a nie ilościowy, w rachunku korelacyjnym przyjęto następującą konwencję:

- cecha występuje, wartość = 1,
- cecha nie występuje, wartość = 0.

Fakt ten powoduje, że w konkretnym wypadku, chociaż przeprowadzono analizę regresji wg wszelkich rygorów statystyczno-matematycznych, nie można w sposób prosty operować klasycznym pojęciem linii regresji.

W badaniach związku cech ważną kwestią staje się dobór cech branych do analizy. Dobór tych cech najczęściej dokonywany jest intuicyjnie oraz na podstawie obserwacji empirycznych pozwalających na wnioskowanie dedukcyjne. Należy się jednak zawsze liczyć, że pewna ilość cech branych do analizy - nawet jeśli wstępne wnioskowania pozwalają domyślać się zależności - okaże się nieistotna dla badanego związku. Nie znaczy to jednak, że trzeba rygorystycznie ograniczać ilość tych cech. Oczywiście warunkiem jest tu odpowiednie uzasadnienie.

Rozdział III

WYBÓR CECH DO ANALIZY

W pracy niniejszej wielokrotnie będzie używane słowo "cecha" w różnych przypadkach. Należy je rozumieć w znaczeniu statystycznym nie zaś ściśle geograficznym. Cechą środowiska geograficznego może być np. rodzaj gleby i stopień zurbanizowania jakiegoś obszaru; często jako cechę traktuje się walory turystyczne itp. Różne i najczęściej bardzo złożone związki, jakie zachodzą w środowisku geograficznym, powodują, że nie możemy z całą pewnością powiedzieć, co jest pojedynczą /podstawową/, pierwotną cechą, a co cechą złożoną lub kompleksem cech. Ponieważ w niniejszym opracowaniu wymienione i analizowane cechy w jednych wypadkach mogą być uznane za rzeczywiście jednostkowe cechy środowiska geograficznego w innych zaś stanowią złożony zespół cech - dlatego pozwolono sobie na uproszczenie zaproponowane na wstępie.

- . -

Podstawową cechą obszaru, na którym można się spodziewać rozwoju turystycznej bazy noclegowej, są walory turystyczne. Jednakże występowanie li tylko walorów turystycznych rzadko jest czynnikiem wystarczającym przy wyborze lokalizacji ogólnej turystycznej bazy noclegowej. Jak już wspomniano, korzystne warunki istnieją wówczas, gdy obszar o walorach turystycznych jest łatwo dostępny, wyposażony w odpowiednią infrastrukturę ogólną, do której nb. niektórzy zaliczają też wyposażenie obszaru w sieć komunikacyjną /J.Gieźgała - 1969/. Z tych trzech grup czynników /tj. walorów turystycznych, dostępności komunikacyjnej i infrastruktury ogólnej/ należy więc wybrać cechy najlepiej je charakteryzujące.

1. W a l o r y t u r y s t y c z n e

Walory turystyczne dzieli się powszechnie na dwie podstawowe grupy: a/ - walory wypoczynkowe i b/ - walory krajoznawcze. O. Rogalewski wyodrębnia ponadto jeszcze jedną, równorzędną grupę walorów nazywając je "walorami specjalistycznymi" /O. Rogalewski - 1966/ i zaliczając do tej grupy walory żeglarskie, wędkarskie, myśliwskie i taternickie. Istnieje rzecz jasna wiele innych, często bardziej szczegółowych, podziałów walorów turystycznych, wydaje się jednak, że ten dosyć powszechnie przyjmowany podział na wymienione dwie podstawowe grupy jest wystarczający do celów niniejszej pracy.

1.1. W a l o r y w y p o c z y n k o w e

Do walorów wypoczynkowych zalicza się przede wszystkim pewne cechy środowiska przyrodniczego. Co do wyboru i oceny tych cech nie ma jednolitych poglądów, aczkolwiek większość autorów skłania się do tego, że cechami tymi są:

- dodatnie cechy klimatyczne /m.in. temperatura, nasłonecznienie, czas zalegania pokrywy śnieżnej i in. - w tym także czystość powietrza/,
- estetyczne walory krajobrazu /w tym często podkreśla się znaczenie krajobrazu naturalnego lub zbliżonego do naturalnego oraz mały stopień urbanizacji/,
- ukształtowanie terenu /latem występowanie wód nadających się do kąpieli i uprawiania sportów wodnych, zimą możliwości uprawiania narciarstwa zjazdowego/,
- szata roślinna, zwłaszcza lasy,
- mineralne bogactwa lecznicze /źródła mineralne, cieplice, peloidy/.

Jako uzupełniające lub wzbogacające walory wypoczynkowe wymieniane są też walory krajoznawcze.

W odniesieniu do walorów wypoczynkowych za wyznaczelne elementy tych walorów uznano:

- wody nadające się do kąpieli i uprawiania sportów wodnych,
- lasy,
- walory lecznicze w formie przystosowanej do wykorzystywania /istniejące uzdrowiska/ oraz miejscowości uznane przez Zjednoczenie Uzdrawiska Polskie za posiadające takie walory,
- warunki do uprawiania narciarstwa,
- zagregowane cechy krajobrazu naturalnego,

a więc te cechy lub zespoły cech, które są łatwo rozpoznawane przez przeciętnego użytkownika, a w tym - inwestora bazy noclegowej.

Walory związane z wodami podzielono na:

- morze,
- jeziora /naturalne i sztuczne/ w podziale na 3 klasy, ze względu na ich znaczenie dla turystyki:
 - 1 kl. - akweny o wybitnym znaczeniu,
 - 2 kl. - akweny o bardzo dużym znaczeniu,
 - 3 kl. - akweny o dużym znaczeniu dla turystyki.

Klasyfikacja została oparta na analizie warunków środowiska przyrodniczego, w tym: wielkości akwenu, walorów krajobrazowych, lesistości terenów nadbrzeżnych, dostępności i urozmaicenia linii brzegowej itp.,

- rzeki, w podziale na 4 klasy, przy czym pierwsze 3 klasy wydzielono na podstawie kryteriów, jakie stosowano przy klasyfikacji jezior z uwzględnieniem przydatności rzek do różnych form wędrówek wodnych /kajakowe, motorowodne, żeglarskie/.
4 klasa - to pozostałe rzeki, w których możliwa jest kąpiel.

Na potrzeby niniejszej pracy klasyfikację lasów przeprowadzono podobnie, jak to zrobiła M.I.Mileska /1963/, z tym, że przeprowadzono podział tylko na 2 klasy:

- 1 kl. - duże zwarte komplekty leśne /ok. 100 km² lub więcej/ nie podmokłe, nie poprzecinane gęstą siecią dróg i linii kolejowych,

2 kl. - pozostałe lasy o wielkości co najmniej ok. 5 km², nie podmokłe.

Walory lecznicze nie były klasyfikowane - oparto się tu na ustaleniach Zjednoczenia "Uzdrowiska Polskie" i Komisji Planowania przy Radzie Ministrów. /Ustaleni zawarte w Planie kierunkowym zagospodarowania turystycznego Polski - 1971/.

Warunki do uprawiania narciarstwa - jako walory narciarskie, przyjęto na podstawie "Założeń rozwoju turystyki zimowej w Polsce w latach 1971-1990" opracowanych w Zakładzie Zagospodarowania Turystycznego /1972/.

Na podstawie klasyfikacji zawartej w tym opracowaniu wyznaczono najlepsze tereny do uprawiania narciarstwa:

- 1 kl. - charakteryzujące się zaleganiem pokrywy śnieżnej ponad 140 dni w roku, dużymi różnicami wzniesień /ponad 400 m/, bardzo dogodnymi spadkami, korzystną ekspozycją.
- 2 kl. - charakteryzujące się zaleganiem pokrywy śnieżnej w granicach 120 - 140 dni i mniej korzystnymi warunkami co do różnicy wzniesień, spadków, ekspozycji.
- 3 kl. - charakteryzujące się zaleganiem pokrywy śnieżnej w granicach 100 - 120 dni, małymi różnicami wzniesień, górszymi niż w kl. 2 spadkami.
- 4 kl. - charakteryzujące się bądź długim okresem zalegania pokrywy śnieżnej ponad 120 dni /narciarstwo nizinne/ przy braku innych warunków, bądź też przy stosunkowo korzystnych warunkach orograficznych, lecz krótszym czasie zalegania pokrywy śnieżnej /60 - 100 dni/.

Jeśli idzie o cechy środowiska przyrodniczego określające typ krajobrazu naturalnego, oparto się na podziale J.Kondrackiego /1960, 1965/. Przez nazwę "krajobraz naturalny" J.Kondracki pojmuje fizjonomiczny typ terenu o określonej strukturze, na którą składa się związek takich cech, jak: rzeźba terenu, skład litologiczny, stosunki wodne, klimat lokalny, stosunki biocenotyczne i glebowe oraz te efekty działalności ludzkiej, które doprowadziły do zmiany pierwotnych warunków przyrodniczych. Krajobraz natu-

ralny nie jest więc, co podkreśla autor, krajobrazem pierwotnym lecz takim, który całościowo ujmuje zjawiska przyrodnicze, a nie materialne dzieła człowieka.

To kompleksowe ujęcie warunków przyrodniczych jest, jak można sądzić, bardzo obiecującym zestawem cech określających w sposób uzupełniający walory turystyczne środowiska przyrodniczego.

Jako poszczególne cechy przyjęto wyznaczone przez J.Kondrackiego gatunki krajobrazów. Można zakładać, że zbadanie związku tych cech z rozwojem turystycznej bazy noclegowej może potwierdzić /lub nie/ zdanie P.Deferta /1966/, że obszary krajobrazu górskiego i podgórskiego, nadmorskiego i pojezierne są stale poszukiwane przez prawie wszystkie formy ruchu i stanowią pewną lokalizację dla urządzeń turystycznych.

1.2. W a l o r y k r a j o z n a w c z e

Na temat krajoznawstwa i walorów krajoznawczych istnieje bodaj nie mniej bogata literatura niż na temat walorów wypoczynkowych.

Szczegółowy przegląd literatury przydatnej do prac nad oceną środowiska geograficznego Polski na potrzeby turystyki krajoznawczej daje B.Mikułowski /1974/. Przeprowadzona przez niego analiza przeszło 250 pozycji bibliograficznych pozwala stwierdzić, że nie ma powszechnie uznanej, jednolicie przeprowadzonej, kompleksowej klasyfikacji walorów krajoznawczych. Brak też jest, ogólnie biorąc, wypracowanych metod do przeprowadzenia takiej oceny.

Jedną z prób oceny walorów krajoznawczych Polski występujących punktowo podejmuje B.Mikułowski /1974a/. Ocenę taką zawiera też "Plan kierunkowy zagospodarowania turystycznego Polski". Z tego źródła czerpano dane dotyczące walorów wypoczynkowych, korzystano z niego również przy wyborze i określeniu cech związanych z walorami krajoznawczymi. Walory te zostały sklasyfikowane w 3 grupach, przy czym za podstawę klasyfikacji przyjęto rangę tych walorów dla krajowej i zagranicznej turystyki krajoznawczej.

Do pierwszej kategorii zaliczone zostały miejscowości skupiające największe liczby najbardziej wartościowych obiektów krajoznawczych. Miejscowości te nazwano "wielkimi centrami krajoznaw-

czymi". Do drugiej kategorii zaliczono te miejscowości o walorach krajoznawczych, których poznanie stanowi następny ważny krok w turystyce krajoznawczej. Miejscowości te nazwano "ośrodkami krajoznawczymi". Trzecią kategorię stanowią obiekty i miejscowości, które mogą stanowić cele wycieczek krajoznawczych.

Oprócz wymienionych trzech kategorii miejscowości krajoznawczych wyłoniono jeszcze jedną - czwartą grupę, a mianowicie te miejscowości, w których znajdowały się cenniejsze w skali regionu obiekty krajoznawcze, a które nie zostały zakwalifikowane do ww. trzech grup. Podstawą wyłonienia tej czwartej grupy były źródła wymienione w dalszej części pracy, a w szczególności praca J.B. Mikułowskiego /1974a/.

Reasumując - w walorach krajoznawczych, jako cechy związane z miejscowościami dysponującymi turystyczną bazę noclegową, wzięto pod uwagę:

1. wielkie centra krajoznawcze,
2. ośrodki krajoznawcze,
3. mniejsze zespoły i pojedyncze obiekty krajoznawcze,
4. pozostałe miejscowości o mniej atrakcyjnych walorach krajoznawczych.

Jak z powyższego wynika, wymienione cechy oznaczają nie tylko sam fakt istnienia walorów krajoznawczych w określonych miejscowościach, ale jednocześnie wagę czy inaczej rangę tych walorów. Dodać należy, że pod tymi określeniami kryje się też względna wielkość funkcji krajoznawczej, jaką można przypisać miejscowości.

2. D o s t ę p n o ść k o m u n i k a c y j n a

Obok walorów turystycznych drugą, ważną cechą umożliwiającą rozwój turystyki na danym obszarze jest dostępność komunikacyjna tego obszaru.

Przyjęta w tym opracowaniu ocena dostępności komunikacyjnej poszczególnych miejscowości została oparta na następujących założeniach:

1. Dokonana ocena nie odnosi się do określonych relacji /np. ba-

dana miejscowość i jej dostępność z jednego czy kilku wybranych punktów/, lecz w możliwie obiektywny sposób odzwierciedla dogodność powiązań komunikacyjnych z całym krajem.

2. W ocenie uwzględniono przede wszystkim elementy trwałe, tj.: ilość, rodzaj i klasę dróg i linii kolejowych. Natomiast istniejące publiczne środki transportu, a więc pociągi pasażerskie i autobusy PKS, ich ilość, rodzaj i częstotliwość kursów, jako elementy podlegające stosunkowo łatwo zmianom - odegrały w ocenie odpowiednio mniejszą rolę.
3. Celem uzyskania obiektywnego i porównawczego materiału przyjęto odpowiednią punktację uwzględniającą:
 - klasę techniczną dróg /wg materiałów wojewódzkich Zarządów Dróg Publicznych/,
 - rodzaj linii kolejowych: jednotorowe, dwutorowe /wg materiałów PKP/,
 - połączenia autobusami PKS oraz pociągami PKP, z rozróżnieniem na połączenia lokalne i dalekobieżne /wg obowiązujących rozkładów jazdy/.

W zależności od ilości uzyskanych punktów, poszczególne miejscowości zaliczono do jednej z 5 klas dostępności:

I klasa	-	dostępność bardzo dobra
II	"	" dobra
III	"	" średnia
IV	"	" słaba
V	"	" bardzo słaba

Podziału na klasy dostępności dokonano po sprawdzeniu rozkładu punktacji dla kilkuset miejscowości w Polsce. W stosunku do kilku zdecydowano zakwalifikowanie do wyższej klasy dostępności niż wynikałoby to z ilości otrzymanych punktów. Wzięto przy tym pod uwagę położenie miejscowości w bliskiej odległości od miejscowości stanowiącej węzeł komunikacyjny, a jednocześnie ściśle powiązanie z lokalnymi środkami komunikacyjnymi. Przykładem może być Szczawno Zdrój, które jest ściśle związane komunikacyjnie z Wałbrzychem i z tego tytułu zostało zakwalifikowane do wyższej klasy dostępności.

Jako cechy dostępności komunikacyjnej przyjęto ustalenia klas dostępności opracowane dla przeszło 1900 miejscowości. Z tej grupy wyłoniono ok. 1800 miejscowości z turystyczną bazą noclegową w 1965 r. Dla pozostałych z bazą w 1970 r. /dalszych przeszło 400 miejscowości/ ustalenia dotyczące dostępności komunikacyjnej przyjęto w części na podstawie analizy dostępności miejscowości wyszczególnionych w opracowaniu pod nazwą "Założenia rozwoju turystyki zimowej w Polsce w latach 1971-1990" /1972/, gdzie zastosowano wyżej omówioną metodę, w części zaś na podstawie uzupełniającej analizy stopnia dostępności miejscowości przeznaczonej specjalnie na potrzeby niniejszej pracy, dokonanej również w oparciu o te same kryteria oceny.

Elementem niejako uzupełniającym ocenę dostępności komunikacyjnej była klasyfikacja miejscowości z turystyczną bazą noclegową ze względu na odległości od głównych źródeł ruchu. Za główne źródła ruchu przyjęto miejscowości liczące w 1965 r. 100 i więcej tysięcy mieszkańców. Strefy odległościowe przyjęto arbitralnie, wyznaczając:

1. - obszar objęty promieniem 15 km,
2. - obszar oddalony od głównego źródła ruchu w granicach 15 - 25 km,
3. - obszar oddalony od głównego źródła ruchu w granicach 25 - 40 km.

Przyjęcie odległości miejscowości z turystyczną bazą noclegową od większych miast - głównych źródeł ruchu turystycznego jako cechy, która w domniemaniu może oddziaływać na wybór lokalizacji bazy noclegowej - podyktowane zostało dwoma względami:

- 1° - w ostatnim dziesięcioleciu obserwuje się dynamiczny rozwój wypoczynku świątecznego. Sądzić więc można, że przynajmniej część działalności inwestycyjnej, zwłaszcza takie urządzenia jak kempingi, pola biwakowe, będzie lokowana w pobliżu większych miast. W tym przypadku dogodność komunikacyjna i odległość powinny odgrywać istotniejszą rolę,

2° - wydaje się, że walory turystyczne, a zwłaszcza walory wypoczynkowe nabierają większego znaczenia w bliższej odległości od głównych źródeł ruchu turystycznego, jakimi są niewątpliwie duże skupiska ludności.

3. I n f r a s t r u k t u r a o g ó l n a

Nie trzeba uzasadniać, że zagospodarowanie miejscowości /jakość, wielkość i charakter tego zagospodarowania/ odgrywa istotną rolę przy lokalizacji nowych obiektów świadczących usługi noclegowe.

W zagospodarowaniu miejscowości, z punktu widzenia badanego zagadnienia, istotne będzie wyróżnienie dwójakiego charakteru tego zagospodarowania:

- zagospodarowania turystycznego,
- wyposażenia miejscowości w tzw. infrastrukturę ogólną, tj. w ten typ urządzeń technicznych, gospodarczych i społecznych, z których korzysta ogół ludności a nie wyłącznie turyści.

Brak wypracowanych i dostępnych wskaźników pozwalających ocenić stopień zagospodarowania miejscowości z uwzględnieniem obu składników tego zagospodarowania skłania do poszukiwania substytutów. W odniesieniu do zagospodarowania turystycznego jego zastępczym miernikiem może być wielkość turystycznej bazy noclegowej. Natomiast gdy idzie o infrastrukturę ogólną — jedyne łatwo dostępną wskazówką, która pośrednio mówi o wyposażeniu miejscowości w urządzenia składające się na tę infrastrukturę, jest liczba mieszkańców.

Wprawdzie jeszcze większość miejscowości w Polsce nie ma pełnego zestawu urządzeń wymienionych w normatywach urbanistycznych, a wyposażenie poszczególnych miejscowości o zbliżonej liczbie mieszkańców wykazuje jeszcze często znaczne rozpiętości w ilości i jakości ogólnodostępnych urządzeń — tym niemniej istnieją wyraźne różnice w stopniu wyposażenia wsi liczącej około 1000 mieszkańców i miasteczka liczącego 5 tys. mieszkańców.

Podział miejscowości ze względu na liczbę mieszkańców przyjęto na 9 klas.

Oprócz liczby mieszkańców uwzględniono status administracyjny miejscowości /miasto, wieś/, a ponadto jeden z elementów funkcji społeczno-gospodarczej, mianowicie funkcje turystyczne. Wyróżniono następujące funkcje: krajoznawcze, wypoczynkowe, krajoznawczo-wypoczynkowe i specjalistyczne.

Ustalenie, jakie funkcje występują w poszczególnych miejscowościach, oparto na następujących kryteriach:

- 1° - funkcje krajoznawcze występują wszędzie tam, gdzie istnieją walory krajoznawcze /określone w 4 klasach różniących ich znaczenie/, a jednocześnie nie ma zamkniętej bazy noclegowej, utożsamionej z bazą wypoczynkową,
- 2° - funkcje wypoczynkowe występują wszędzie tam, gdzie istnieje wypoczynkowa baza noclegowa /baza zamknięta lub też baza otwarta w połączeniu z walorami wypoczynkowymi/,
- 3° - funkcje mieszane krajoznawczo-wypoczynkowe występują przy jednoczesnym spełnieniu warunków wymienionych w p. 1 i 2.
- 4° - funkcje specjalistyczne przypisano tym miejscowościom, gdzie istniały tylko stacje wodne bez innych rodzajów bazy, a miejscowość pozbawiona była ważniejszych walorów krajoznawczych.

Ranga funkcji krajoznawczych określona została rangą walorów krajoznawczych /1 - wielkie centrum krajoznawcze, 2 - ośrodek krajoznawczy, 3 - mniejszy zespół lub pojedynczy obiekt krajoznawczy, 4 - pozostałe ważniejsze obiekty krajoznawcze/. Natomiast rangę funkcji wypoczynkowych określono liczbą miejsc noclegowych.

Ze względu na wyraźnie występujące w turystyce wypoczynkowej dwa sezony - letni i zimowy rangę funkcji wypoczynkowej oceniono odrębnie dla sezonu letniego, odrębnie dla sezonu zimowego. Przyjęto następujące wielkości:

Ranga funkcji wypoczynkowej	S e z o n	
	letni	zimowy
	Liczba miejsc noclegowych	
V	do 500	do 300
IV	500 - 1000	300 - 800
III	1000 - 2000	800 - 1500
II	2000 - 5000	1500 - 3000
I	ponad 5000	ponad 3000

Przyjęty podział, aczkolwiek arbitralny, uzasadniony jest rozkładem wielkości bazy noclegowej w sezonie letnim i w sezonie zimowym w miejscowościach o funkcjach wypoczynkowych /zob. część III, rozdz.I pkt 4.3./.

4. Turystyczna baza noclegowa

Wszystkie dotychczas wymienione w tym rozdziale cechy mają - jak to wynika z założeń wyjściowych - charakter cech uzasadniających /przynajmniej hipotetycznie/ czy - jak się to określa w statystyce - cech objaśniających. Natomiast cechą objaśnianą jest wielkość przyrostu turystycznej bazy noclegowej w okresie 10 lat /1961-1970/.

Wielkość przyrostu bazy noclegowej jest cechą wyrażoną liczbowo, natomiast większość cech objaśniających ma charakter liczbowo niewyraźalny. Wszystkie cechy, a więc i przyrost turystycznej bazy noclegowej, są przypisane do określonych miejscowości, to jest miejsc, gdzie dana cecha faktycznie wystąpiła.

Do celów analizy związku cech przyjęto podział przyrostu turystycznej bazy noclegowej na przyrost:

- otwartej bazy noclegowej,
- zamkniętej bazy noclegowej,
- bazy noclegowej ogółem.

W ogólnej charakterystyce statystycznej obejmującej również stan wyjściowy w 1960 r. i stan turystycznej bazy noclegowej w 1970 r. w podziale bazy uwzględniono ponadto:

- liczbę miejsc noclegowych w obiektach trwałych czynnych cały rok,
- liczbę miejsc noclegowych w obiektach trwałych czynnych tylko w sezonie letnim,
- liczbę miejsc noclegowych w obiektach lekkich,
- liczbę miejsc noclegowych na kempingach i polach biwakowych.

Jako dodatkową informację charakteryzującą strukturę turystycznej bazy noclegowej, obok wyżej podanego podziału, wykorzystano dane dotyczące rodzajów obiektów noclegowych /hotele, za-
jazdy, pensjonaty itd./.

5. Sumaryczny zestaw cech przy- jętych do analizy

Zapisu wybranych cechⁱⁿ dokonano na "kartach miejscowości". Kar-
ty te sporządzono dla każdej miejscowości, w której stwierdzo-
no istnienie turystycznej bazy noclegowej w 1960 r., 1965 r. i
1970 r.

Karta miejscowości zawierała następujący zestaw informacji:

Dane ogólne /łącznie 12 cech/

1. Nazwa miejscowości,
2. Trójcifrowy numer miejscowości, informujący o położeniu miej-
scowości w określonej jednostce administracyjnej - powiecie
- województwie i ustalający numer kolejny miejscowości w po-
wiecie.
3. Status administracyjny:
 - miasto,
 - wieś,
 przy czym do miast zaliczono również te jednostki osadnicze,
które w roku 1965 miały status osiedla.
4. Liczba ludności w klasach:

- do 1 tys.	10 - 20 tys.
- 1 - 2 tys.	20 - 50 "
- 2 - 5 tys.	50 - 100 "

- 5 - 10 tys. 100 - 300 tys.
- ponad 300 tys.

Dane dotyczące funkcji turystycznej /łącznie 29 cech/

5. Rodzaj funkcji turystycznej:

- krajoznawcza
- wypoczynkowa
- krajoznawczo-wypoczynkowa
- specjalistyczna
- bez wyraźnej funkcji turystycznej

6. Ranga funkcji krajoznawczej:

Ranga I	odpowiednio do rangi
" II	walorów krajoznawczych
" III	- zob. p.9
" IV	

7. Ranga funkcji wypoczynkowej:

a/ letniej /dla 1960 i 1970 r./

Ranga I - miejscowości powyżej 5 tys. miejsc noclegowych

" II -	"	liczące 2000 - 5000	"	"
" III -	"	" 1000 - 2000	"	"
" IV -	"	" 500 - 1000	"	"
" V -	"	" do 500	"	"

b/ zimowej /dla 1960 i 1970 r./

Ranga I - miejscowości liczące powyżej 3000 miejsc noclegowych

" II -	"	" 1500 - 3000	"	"
" III -	"	" 800 - 1500	"	"
" IV -	"	" 300 - 800	"	"
" V -	"	" do 300	"	"

Dane dotyczące walorów turystycznych /łącznie 36 cech/

8. Położenie w krajobrazie naturalnym:

- nadmorskim: wydmy, deltowy,
- młodoglacjalnym: równin morenowych, pagórków morenowych, pagórkowatym pojeziernym, sandrowo pojeziernym,
- staroglacjalnym: wzgórz ostańcowych, równin denudacyjnych,

- dolin i równin akumulacyjnych: zalewowym, tarasowo-wydmo-
wym, rzeczno-jeziornym,
- wyżynnym: lessowym, węglanowym, krzemianowym,
- górskim: równin śródgórekich, regła dolnego, regła gór-
nego.

9. Ranga miejscowości z punktu widzenia walorów krajoznawczych:

- I - wielkie centrum krajoznawcze
- II - ośrodek krajoznawczy
- III - miejscowości z mniejszymi zespołami lub pojedynczymi
obiektami krajoznawczymi wysokiej rangi,
- IV - pozostałe miejscowości z cenniejszymi walorami krajo-
znawczymi.

10. Elementy walorów wypoczynkowych:

- morze		
- jezioro	I kl.	- las I kl.
- "	II kl.	- las II kl.
- "	III kl.	- walory lecznicze
- rzeka	I kl.	- walory narciarskie I kl.
- "	II kl.	- " " II kl.
- "	III kl.	- " " III kl.
- "	IV kl.	- " " IV kl.

Dane dotyczące dostępności komunikacyjnej /łącznie 9 cech/

11. Dostępność komunikacyjna:

- I kl.	- najlepsza
- II kl.	- dobra
- III kl.	- średnia
- IV kl.	- słaba
- V kl.	- bardzo słaba

12. Odległość od miast liczących ponad 100 tys. mieszkańców
/1965/

I	strefa	-	do 15 km	odległości
II	"	-	15 do 25 km	"
III	"	-	25 do 40 km	"
IV	"	-	ponad 40 km	"

Dane dotyczące turystycznej bazy noclegowej /łącznie 60 +30 cech/
/wszędzie liczba miejsc noclegowych/

13. Dane dla lat:

	<u>1960 r.</u>	<u>1965 r.</u>	<u>1970 r.</u>
- baza otwarta:	A B C D		
- " zamknięta:	A B C D		

wyjaśnienia: A - miejsca w obiektach trwałych czynnych cały rok
B - miejsca w obiektach trwałych czynnych tylko latem
C - miejsca w obiektach lekkich
D - miejsca na kempingach i polach biwakowych

/sumy ogólne zostały zestawione na odrębnych wykazach - poza kartami miejscowości/.

14. Dodatkowe dane dla lat 1965 i 1970

dane dotyczące liczby miejsc w:

a/ obiektach zaliczonych do bazy otwartej:

- hotelach i motelach,
- pensjonatach,
- zajazdach, gospodach,
- domach wycieczkowych i domach turysty,
- schroniskach,
- stanicach wodnych,
- stacjach turystycznych,
- schroniskach młodzieżowych,
- na obozowiskach turystycznych i na kempingach,
- na polach biwakowych /zarejestrowane i oznakowane miejsca do rozbijania namiotów - nie strzeżone/.

b/ w obiektach zaliczonych do bazy zamkniętej:

- obiektach sanatoryjnych państwowych przedsiębiorstw uzdrowiskowych,
- obiektach sanatoryjnych tzw. resortowych /nie podlegających zjednoczeniu "Uzdrowiska Polskie"/,
- obiektach czasowych FWP,
- resortowych i zakładowych obiektach czasowych,
- obiektach kolonijnych.

Sumarycznie - w zestawie informacji w karcie miejscowości występują 172 cechy, z tego 90 cech dotyczy turystycznej bazy noclegowej, a 82 cechy charakteryzują pozostałe elementy atrakcyjności turystycznej miejscowości. Praktycznie, w większości wypadków, wystąpienie jednej cechy z danej grupy cech wyklucza możliwość pojawienia się w miejscowości innej cechy z tej grupy. Toż też każda miejscowość charakteryzowana jest przez minimum 7, a maksimum 13 cech wymienionych w punktach 1-12 oraz minimum 8 cech związanych z bazą noclegową /stan w latach 1960, 1965, 1970 oraz przyrost bazy 1961-1970 z podziałem na rodzaje/. Maksymalna liczba cech dotyczących bazy noclegowej dla 1 miejscowości wynosi w sporadycznych przypadkach około 40.

Do analizy badającej związku cech wykorzystano tylko 9 podstawowych cech dotyczących bazy noclegowej /stan w 1960 i 1965 oraz przyrost w latach 1961-1970 w podziale na bazę otwartą, zamkniętą i ogółem/ oraz wszystkie cechy wymienione w pkt 1-12.

Rozdział IV

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Podstawowym materiałem wykorzystanym w niniejszej pracy i stanowiącym przedmiot analizy są szczegółowe dane dotyczące wielkości i struktury turystycznej bazy noclegowej w poszczególnych miejscowościach w Polsce. Materiały te zostały zebrane w dwóch okresach: w latach 1964/66 i 1970/72.

Do 1967 r. nie istniał w kraju żaden jednolity system statystyki miejsc noclegowych. Jednocześnie duża liczba dysponentów tej bazy powodowała, że nie wszystkie jednostki centralne posiadały rejestr obiektów noclegowych w podległym sobie pionie. Istniała wreszcie duża liczba obiektów będących w dyspozycji przedsiębiorstw terenowych i organizacji społecznych podległych terenowym radom narodowym, które to obiekty nie są ujmowane w rejestrach jednostek centralnych. W związku z tym postanowiono zebrać materiał informacyjny z terenu całej Polski poprzez powiatowe komitety kultury fizycznej i turystyki oraz ze wszystkich dostępnych źródeł centralnych.

Obezerny materiał pozwolił na możliwie wierne przedstawienie stanu ilościowego i rozmieszczenia bazy noclegowej w Polsce w dwóch przekrojach: dla roku 1960 oraz dla roku 1965, z uwzględnieniem podstawowego podziału strukturalnego.

Z zebranego materiału wyeliminowano kolonie letnie organizowane w budynkach szkolnych, ponieważ ich rozmieszczenie związane jest przede wszystkim z rozmieszczeniem szkół, a w znacznie mniejszym stopniu z walorami turystycznymi. Pogląd ten oparto na analizie rozmieszczenia kolonii letnich w Polsce /S. Wawrzyniak i zespół - 1964 r. oraz A. Wyrzykowska - 1971 r./. Wyeliminowano też dane dotyczące miejsc noclegowych w tzw. kwaterach prywatnych z racji zbyt małej wiarygodności i niekompletności materiału.

W efekcie tej pracy powstało zestawienie końcowe opublikowane przez Zakład Zagospodarowania Turystycznego /S. Wawrzyniak i zespół - 1967 r./, stanowiące pierwszą część danych statystycznych analizowanych w niniejszej pracy.

W roku 1967 zaszła istotna zmiana w zakresie ewidencjonowania turystycznej bazy noclegowej w Polsce. Ukazało się bowiem Zarządzenie Nr 8 Prezesa GUS z dnia 20 stycznia 1967 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej w zakresie obiektów turystyczno-wypoczynkowych. Sprawozdawczością tą, zgodnie z instrukcją wprowadzoną ww. Zarządzeniem, mają być objęte wszystkie obiekty świadczące usługi noclegowe turystom, a więc "... hotele, domy wycieczkowe, schroniska szkolne, schroniska i stacje wodne, pensjonaty /PBP "Orbie", FWP, domy zakładów pracy, obiekty kolonijne, sanatoria uzdrowiskowe itp./, pokoje gościnne /kwatery prywatne/, obozowiska turystyczne /kempingi, pola biwakowe, obozy młodzieżowe/ oraz inne urządzenia jak internaty oddawane do użytku turystom w czasie wakacji itp., z wyłączeniem obiektów administrowanych przez Urząd Rady Ministrów, Ministerstwo Obrony Narodowej i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych" /§ 2 wspomnianej instrukcji/. Wprowadzenie takiej sprawozdawczości jest niewątpliwie dużym osiągnięciem, jednakże z punktu widzenia potrzeb badawczych, a także dla planowania przestrzennego, wprowadzony system statystyczny jest obciążony /niezależnie od innych mankamentów/ zasadniczą wadą polegającą na tym, że sprawozdania jednostkowe z obiektów noclegowych sumowane są od razu w układzie powiatowym, z pominięciem miejscowości. Gubi się więc obraz faktycznego rozmieszczenia tej bazy. Jednocześnie w publikacjach GUS, w serii "Statystyka Polski" w zeszytach dotyczących turystyki, informacje i dane liczbowe podawane są już tylko w układzie wojewódzkim. Nadal więc brakuje oficjalnych materiałów ilustrujących szczegółowe rozmieszczenie turystycznej bazy noclegowej. Ponadto, jak wykazały wrywkowe badania Zakładu Zagospodarowania Turystycznego we Wrocławiu, w sprawozdawczości tej istnieją jeszcze wiele błędów, polegających na wprowadzeniu danych dotyczących obiektów takich jak np. hotele robotnicze a pominięciu niektórych obiektów rzeczywiście świadczących usługi noclegowe turystom.

Ten stan rzeczy spowodował, że w końcu roku 1970, z inicjatywy i pod kierunkiem autora niniejszej pracy, przystąpiono w Zakładzie Zagospodarowania Turystycznego we Wrocławiu do ponownego zebrania danych liczbowych dotyczących wielkości i struktury turystycznej bazy noclegowej w Polsce, w układzie wg miejscowości, ujmując dane za rok 1970.

Prace nad ewidencją bazy noclegowej zostały zorganizowane w taki sposób, by uzyskać pełną porównywalność z materiałami zebranymi w latach 1964/66.

Podstawowym źródłem informacji były sprawozdania jednostkowe z obiektów noclegowych /wzór K-tur 1; wprowadzony ww. instrukcją GUS/, analizowane i konfrontowane z informacjami zebranymi z innych źródeł. Dane te były uzupełniane materiałami zebranymi w jednostkach centralnych i terenowych, tych samych, które służyły swoimi materiałami w latach 1964/66. Szczególnie cennym źródłem informacji była ewidencja zakładowych obiektów wypoczynkowych prowadzona przez Centralną Radę Związków Zawodowych. Zebrany materiał po weryfikacji zestawiono w tabelę ilustrującą wielkość i strukturę bazy noclegowej w Polsce w 1970 r. w układzie: miejscowości, powiaty, województwa. Materiał ten, wraz z uwagami analitycznymi, został opracowany przez S. Wawrzyniaka i M. Wysocką i opublikowany przez Instytut Turystyki w wydawnictwie pt.: "Turystyczna baza noclegowa w Polsce 1970", nr 2 - 1973.

W ostatecznym efekcie materiałem źródłowym dotyczącym turystycznej bazy noclegowej w Polsce, wykorzystanym w niniejszej pracy, są wymienione zestawienia - pierwsze obejmujące dane dotyczące 1960 i 1965 r., drugie - 1970 roku.

Obok danych dotyczących turystycznej bazy noclegowej duże znaczenie mają materiały odnoszące się do wybranych cech środowiska geograficznego, zwłaszcza niektórych elementów walorów turystycznych, a także dostępności komunikacyjnej miejscowości z turystyczną bazą noclegową, funkcji turystycznej tych miejscowości itp. Źródła tych informacji można podzielić na kilka grup.

Pierwsza to mapy topograficzne, z których czerpano informacje co do położenia miejscowości i cech otaczającego obszaru, a więc sąsiedztwa linii brzegowej morza, przebiegu rzeki i jej wielkości, wielkości i rodzajów akwenów, wielkości i rozczłonkowania powierzchni leśnych, stopnia zróżnicowania wysokości itp.

Drugą grupę stanowiła literatura nt. występowania poszczególnych rodzajów walorów turystycznych. Czerpano z niej wiadomości o rozmieszczeniu takich walorów turystycznych jak zabytki kultury materialnej, szczególnie cenne miejsca pamięci narodowej, współczesne osiągnięcia techniki i budownictwa, rezerваты i pom-

niki przyrody oraz inne obiekty i miejsca stanowiące walory krajoznawcze.

Ustalenia funkcji krajoznawczych miejscowości z turystyczną bazą noclegową przyjęto zgodnie z "Planem kierunkowym zagospodarowania turystycznego Polski /1971/". Wykorzystano także wyniki pracy B. Mikułowskiego /1974a/.

Wspomniany "Plan kierunkowy zagospodarowania turystycznego Polski" był również źródłem klasyfikacji turystycznej rzek i jezior, a także ustaleń rangi walorów wypoczynkowych. W odniesieniu do tych ostatnich istotnym źródłem były także materiały klasyfikacyjne walorów narciarskich w "Założeniach rozwoju turystyki zimowej w Polsce" /1972/.

Odrębną niejako pozycję stanowi praca nt. typologii krajoobrazu naturalnego w Polsce /J. Kondracki, 1960, 1965, 1969/, przy czym na podkreślenie zasługuje fakt, że korzystano tu, dzięki uprzejmości Pana Prof. Jerzego Kondrackiego, z oryginalnej mapy w skali 1:750 000, powiększonej do celów roboczych w Zakładzie Zagospodarowania Turystycznego do skali 1:500 000.

W ustaleniach dotyczących dostępności komunikacyjnej poszczególnych miejscowości podstawą było "Studium dostępności komunikacyjnej miejscowości turystycznych", wykonane pod kierunkiem i przy udziale autora niniejszej pracy /Z. Matich, S. Wawrzyniak, J. Wyrzykowski - 1967/. Materiał ten został uzupełniony roboczą analizą dostępności komunikacyjnej niektórych miejscowości nie ujętych w wymienionym Studium, lecz dysponujących turystyczną bazą noclegową w 1970 r. Oczywiście, zastosowano w tej analizie identyczne ustalenia metodologiczne.

Odrębną grupę stanowiły materiały statystyczne dotyczące liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości. Posłużono się tu głównie danymi Narodowego Spisu Powszechnego 1970 r. /"Statystyczna charakterystyka miejscowości w gromadach" NSP - 1970 - GUS - Warszawa 1971 oraz "Statystyka miast i osiedli" - 1945-1965" - GUS - Warszawa 1967/.

CZĘŚĆ III - ANALITYCZNA

Rozdział I

CHARAKTERYSTYKA STANU WYJŚCIOWEGO

1. Rozwój turystycznej bazy noclegowej w Polsce do 1960 r.

Nieliczne źródła informacji na temat wielkości bazy noclegowej, służącej potrzebom turystyki w czasach sprzed 1960 r., nie tylko są ubogie w zasób tych informacji, lecz nie pozwalają na dokonywanie rzetelnych porównań.

Wg cytowanej już pracy T.Wilgata /1939/ przemysł pensjonatowo-hotelowy /hotele, pensjonaty, schroniska górskie i nizinne, schroniska szkolne oraz inne przedsiębiorstwa wynajmu pomieszczeń mieszkalnych - dziś nazwalibyśmy to rejestrowanym wynajmem kwater prywatnych/ w 1935 r. w całej Polsce, w jej ówczesnych granicach, liczył 4467 przedsiębiorstw.

Na podstawie fragmentarycznych informacji zawartych w pracach S.Borowskiego /1927/, J.Mianowskiego /1939/, M.Orłowicza /1934/, S.Leszczyskiego /1939/, w materiałach Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego /1950/ i Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego /1939/, Polskiego Towarzystwa Balneologicznego, a także ze skromnych danych zawartych w Małym Roczniku Statystycznym 1939 /GUS - 1939/ - można pośrednio wnosić, że podana wyżej liczba przedsiębiorstw pensjonatowo-hotelowych zawierała ok. 50 tys. miejsc. Wg materiałów GKKFiT /Turystyka w 25-leciu PRL - 1969/ w 1939 roku turystyczna baza noclegowa wynosiła ok. 65 tys. miejsc. R.Słowiński /1974/ stwierdza, że "Można przyjąć, że baza noclegowa w okresie międzywojennym kształtowała się w granicach 60-70 tys. miejsc noclegowych". Z kontekstu można wnosić, że chodzi tu, ściślej biorąc, o ostatnie lata przed II wojną światową.

Wg T.Wilgata /op. cit./ baza przedsiębiorstw pensjonatowo-hotelowych skupiała się głównie w województwach: krakowskim /25 %/, pomorskim /11,4 %/, stanisławowskim /11,3 %/ i lwowskim

/9,6 %/. Łącznie w wymienionych 4 województwach było blisko 60 % całej bazy. Wyraźne skupienia tej bazy występowały w miejscowościach uzdrowskowo-leśnikowych /przeszło 65 % całej bazy/ oraz w dużych miastach /ponad 9 %/. Region karpacki w 21 powiatach skupiał 2064 przedsiębiorstwa, czyli przeszło 46 %. Ówczesny niewielki wycinek wybrzeża skupiał blisko 9 % ogólnej liczby przedsiębiorstw. Większe skupienia występowały ponadto w okolicach Warszawy, Ciechocinka i Inowrocławia.

W okresie wojennym, jak wynika to z materiałów zebranych w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki /1969/, prawie cała turystyczna baza noclegowa uległa zniszczeniu. Większość schronisk górskich została spalona, wiele obiektów, nawet jeśli ocalały, niszczało w szybkim tempie jako obiekty opuszczone, wiele innych zostało przejętych i użytkowanych na cele nieturystyczne. Pierwsze lata powojenne, chociaż charakteryzowały je olbrzymie ruchy migracyjne, nie sprzyjały turystyce. Niemniej już w tym pierwszym okresie rozpoczęły działalność: Polskie Towarzystwo Tatrzańskie i Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, które m.in. uruchamiały, zabezpieczały i remontowały schroniska i domy wycieczkowe: Reaktywowano działalność uzdrowisk /J.Dobrzyński - 1952/, poprzez Wydział Wczasów Centralnej Komisji Związków Zawodowych i niektóre branżowe związki zawodowe zabezpieczano i uruchamiano /zwłaszcza na ziemiach zachodnich/ pensjonaty przeznacząc je na cele wypoczynkowe.

Najlepiej udokumentowana jest działalność wyżej wspomnianego Wydziału Wczasów przekształconego w 1949 r. w Fundusz Wczasów Pracowniczych. Już w 1945 r. Wydział ten dysponował 54 obiektami i 6,6 tys. miejsc noclegowych, w 1946 r. - 18,4 tys. miejsc, w 1947 - 27,5 tys. miejsc, w 1948 - 30,0 tys. miejsc, w 1950 r. - 33,2 tys. miejsc, ale w 1952 r. - 33,8 tys. miejsc /dane za R. Słowińskim - 1974 r./.

Ta dość znaczna dynamika towarzysząca rozwojowi bazy turystycznej /wynikająca głównie z faktu, że zachodził tu proces przejmowania ocalałych obiektów i przeprowadzania co najwyżej drobnych remontów/, została zahamowana w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych. Wprowadzona w 1949 r. szeroka strefa przygraniczna, sięgająca pasem ponad 20 km szerokości w głąb kraju, i ostre przepisy ograniczające ruch osób w tej strefie doprowa-

dziły praktycznie do zamrożenia, a nawet zmniejszenia /przykład FWP/ potencjału usługowego w turystyce. Dopiero złagodzenie tych ograniczeń a zwłaszcza przemiany społeczno-polityczne w stosunkach wewnętrznych w drugiej połowie lat pięćdziesiątych prowadzą do ponownego ożywienia ruchu na rzecz rozwoju turystyki i jej zaplecza usługowego. Proces ten, jeśli idzie o rozwój turystycznej bazy noclegowej, rozpoczął się dopiero w 1957 r. i dał pierwsze poważniejsze efekty w 1958 r. Zilustrować to można na przykładzie obiektów PTTK liczących w 1955 r. - 12,8 tys. miejsc noclegowych, w 1956 - 13,1 tys. miejsc, w 1957 r. - 13,7 tys. miejsc, a w następnym roku już prawie o tysiąc miejsc więcej, by w 1960 r. dojść do 21 tys. miejsc /GUS - 1967/.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w tym okresie, podobnie jak w pierwszych latach powojennych, rozwój bazy noclegowej związany był przede wszystkim z działalnością remontową, adaptacyjną i odbudową obiektów, które do tego czasu nie służyły użytkownikom. Tylko stosunkowo nieznaczne środki przeznaczono na budowę nowych obiektów, chociaż już w owym czasie rozpoczynają żywszą działalność inwestycyjną na rzecz urządzeń socjalnych bogatsze zakłady pracy i związki zawodowe /T.Piela - 1964, A.Świeszcza-kowski - 1960, B.Zandberg - 1965/ oraz inne instytucje, zwłaszcza te, które zobowiązane były do realizacji rządowego programu zagospodarowania turystycznego kraju na potrzeby turystyki zagranicznej w latach 1959-1962 /Uchwała Nr 181 KERM z 12.V.1959/

2. Wielkość i struktura turystycznej bazy noclegowej w 1960 r.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego zawarte w Statystyce Turystyki /GUS - 1967/ określają liczbę turystycznych miejsc noclegowych w Polsce w roku 1960 na 150,4 tys. miejsc. W następnych publikacjach /GUS - 1970/ liczba ta jest podniesiona do 161,5 tys. miejsc. Dane te nie obejmują miejsc kolonijnych, stanowiących dość istotną pozycję, a ponadto, jak można sądzić, nie ujmują wszystkich obiektów wypoczynkowych zakładów pracy. Stąd dość znaczna rozbieżność między danymi GUS a materiałami zebranymi przez autora /S.Wawrzyniak i zespół - 1967/. Wg tych ostatnich, w roku 1960 turystyczna baza noclegowa w Polsce liczyła ponad

350 tys. miejsc. Jej podział strukturalny przedstawiał się następująco:

Struktura bazy otwartej i zamkniętej

Rodzaj bazy noclegowej	Otwartej /ogólnie dostępnej/		Zamkniętej	
	liczba miejsc w tys.	%	liczba m. w tys.	%
A. Miejsca w obiektach trwałych czynnych cały rok	44,5	61	52,2	18
B. Miejsca w obiektach trwałych czynnych tylko w sezonie letnim	14,2	20	165,0	59
C. Miejsca w obiektach lekkich	6,2	9	63,9	23
D. Miejsca na kempingach i polach biwakowych	7,4	10	0,3	-
R a z e m	72,3	100	281,4	100

Z zestawienia wynika duży udział miejsc w obiektach trwałych, lecz czynnych tylko w sezonie letnim. Dotyczy to przede wszystkim zamkniętej bazy noclegowej. Należałoby się więc spodziewać, że fakt ten uwarunkowany jest rozmieszczeniem bazy noclegowej, to znaczy, że obiekty trwałe czynne tylko w sezonie letnim położone są zazwyczaj na obszarach, gdzie sezon turystyczny występuje tylko latem.

Tymczasem, jak wykazuje szczegółowa analiza materiału, nie tylko na terenach nadmorskich, na obszarach pojezierzy i Polski środkowej, ale również na obszarach górskich, gdzie zaznacza się wyraźnie sezon zimowy - udział miejsc w obiektach trwałych czynnych tylko w sezonie letnim jest bardzo duży, sięga kilkudziesięciu procent.

W ogólnej liczbie miejsc - przeszło 39 % stanowią miejsca w obiektach przeznaczonych wyłącznie na kolonie letnie dla dzieci szkolnych. Następną pozycję pod względem ilości miejsc zajmują

resortowe i zakładowe obiekty wczasowe - przeszło 26 %, a baza FWP nieco ponad 10 %. W bazie zamkniętej dochodzą jeszcze miejsca w sanatoriach lecznictwa uzdrowiskowego - stanowią one około 4 % całości bazy noclegowej. W otwartej bazie noclegowej na pierwszej pozycji pod względem liczby miejsc znajdują się hotele - 7,2 %, schroniska szkolne obejmują ok. 4 % całej bazy; domy turystyczne i wycieczkowe - 3,2 %; schroniska, stacje turystyczne i stacje wodne - 2,6 %. Pozostała część otwartej bazy noclegowej liczy ok. 13 tys. miejsc, tj. 3,6 % całej bazy.

Proporcja między bazą otwartą a zamkniętą kształtuje się jak 1:4 /20 % miejsc w bazie otwartej i 80 % w bazie zamkniętej/. Szczegółowe dane liczbowe dotyczące liczby miejsc noclegowych w poszczególnych rodzajach obiektów zawiera poniższe zestawienie:

Rodzaje obiektów	Liczba miejsc noclegowych w tysiącach
1. Hotele i motele	25,4
2. Domy turystyczne, wycieczkowe i zajazdy	11,4
3. Schroniska	4,8
4. Stacje wodne	1,8
5. Stacje turystyczne	2,5
6. Schroniska szkolne	13,8
7. Pensjonaty	1,0
8. Obozowiska, ośrodki turystyczne i wyp. świątecznego, kempingi itp.	11,6
Razem otwarta baza noclegowa	72,3
9. Sanatoria uzdrowiskowe Przeds. Uzdrowiska Polskie i resortowe	14,3
10. Domy wypoczynkowe FWP	36,0
11. Domy wczasowe zakładów pracy, resortów i branżowych zw.zawodowych	92,6
12. Zakładowe obiekty kolonijne	138,5
Razem zamknięta baza noclegowa	281,4

Na marginesie można dodać, że w 1960 r. w bazie noclegowej uzupełniającej szacowano liczbę miejsc noclegowych na koloniach letnich w obiektach szkolnych na ok. 195 tys., w kwaterach prywatnych zaś na ok. 100 tys.

3. Rozmieszczenie turystycznej bazy noclegowej w jednostkach administracyjnych

3.1. Baza noclegowa w województwach

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące wielkości i struktury bazy noclegowej w województwach zawiera tabela 1. Obraz graficzny rozmieszczenia bazy w województwach przedstawiono na mapie 1. Już pobieżny rzut oka na tę mapę pozwala stwierdzić, że głównymi obszarami koncentracji bazy noclegowej są województwa nadmorskie oraz woj. wrocławskie i krakowskie. W tych pięciu województwach koncentruje się przeszło 72 % całej bazy noclegowej w Polsce. Z pozostałych województw można jeszcze wyodrębnić 6 województw, w których w każdym wielkość bazy przekracza 3 % całości - do takich należą woj. bydgoskie /3,6 %/, katowickie /3,6 %/, łódzkie /3,3 %/, olsztyńskie /4,0 %/, poznańskie /3,5 %/ i warszawskie /3,9 %/. Proporcje między bazą otwartą a zamkniętą układają się korzystniej w województwach o mniejszej liczbie miejsc noclegowych, przeciętnie jak 1:2. Najmniej korzystnie stosunek ten kształtuje się w województwach nadmorskich, gdzie baza otwarta stanowi zaledwie 5 do 12 % bazy ogółem w tych województwach.

Baza trwała czynna cały rok koncentruje się przede wszystkim w woj. wrocławskim /ponad 31 % tego typu bazy w kraju/ i w woj. krakowskim /blisko 16 %/. Natomiast gdy idzie o proporcje bazy trwałej czynnej cały rok do bazy ogółem w obrębie województw, to poza woj. katowickim, gdzie udział bazy całorocznej wynosi ponad 62 %, większy udział wykazują woj.: kieleckie i wrocławskie po blisko 50 %, rzeszowskie 46 %, warszawskie /łącznie z m. Warszawą/ 42 %, bydgoskie 39 %, a krakowskie 38 %. W pozostałych województwach stosunek ten kształtuje się na jeszcze niższym poziomie, osiągając zaledwie ok. 5 % w woj. szczecińskim.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na udział bazy lekkiej, który w skali kraju jest najwyższy w woj. nadmorskich /łącznie ponad 55 %/. Stosunkowo duży udział ma jeszcze woj. krakowskie /ponad 7,5 % w skali kraju/ oraz olsztyńskie i opolskie - po ok. 5,2 %. Stosunek liczby miejsc w bazie lekkiej do bazy ogółem w poszczególnych województwach wykazuje bardzo duże zróżnicowanie, jeśli bowiem w woj. gdańskim baza lekka stanowi prawie 50 % całej bazy w tym województwie, to już w woj. szczecińskim stosunek ten jest zbliżony do krakowskiego /szczecińskie - 13 %, krakowskie 12,9%/, zaś w woj. opolskim /45 %/ wyższy niż w woj. koszalińskim /35 %/. Najniższe proporcjonalnie udziały tego typu bazy wykazują województwa: wrocławskie, rzeszowskie i kieleckie.

Przeciętne zagęszczenie miejsc noclegowych na jednostkę powierzchni kształtuje się na poziomie 113 miejsc na 100 km². W poszczególnych województwach liczba miejsc noclegowych na 100 km² powierzchni przedstawia się następująco:

1. szczecińskie	- 383	10. zielonogórskie	- 67
2. gdańskie	- 347	11. poznańskie	- 66
3. wrocławskie ^{x/}	- 343	12. bydgoskie	- 46
4. krakowskie	- 261	13. rzeszowskie	- 45
5. koszalińskie	- 213	14. warszawskie ^{x/}	- 34
6. katowickie	- 133	15. białostockie	- 31
7. opolskie	- 102	16. kieleckie	- 29
8. łódzkie ^{x/}	- 68	17. lubelskie	- 27
9. olsztyńskie	- 67		

W gęstości miejsc tylko 6 województw przekracza średnią krajową. Pozostałe województwa w większości wykazują zagęszczenie miejsc prawie dwukrotnie niższe od średniej krajowej, a 4 województwa nawet 3-krotnie niższe.

^{x/} łącznie z miastami wydzielonymi z województw.

3.2. Baza noclegowa w powiatach

Bardziej zróżnicowany obraz zagęszczenia miejsc na jednostkę powierzchni występuje w układzie powiatowym. Ilustruje to mapa 2. Załedwie około 20 % powierzchni kraju wykazuje zagęszczenie miejsc noclegowych /liczone w układzie jednostek powiatowych z wliczeniem powierzchni/ i bazy /miast wydzielonych z powiatów do powierzchni powiatów/ przewyższające średnią krajową. Około 11 % nie ma w ogóle bazy; pozostała część kraju dysponuje bazą dającą zagęszczenie poniżej średniej krajowej. Większe zagęszczenie bazy noclegowej występuje we wszystkich powiatach nadmorskich, w pasie gór i pogórzy - z wyjątkiem Gór Świętokrzyskich, Beskidu Niskiego /w Beskidzie Niskim jedynie powiat Krośno ma większe zagęszczenie miejsc noclegowych, przy czym zasadniczy wpływ na ten stan rzeczy ma Iwonicz Zdrój/ i Bieszczadów - w niektórych partiach pojezierzy oraz w sąsiedztwie Warszawy, Łodzi, Lublina i Opola.

Mówiąc o zagęszczeniu miejsc noclegowych, nie należy zapominać, że często jedna lub najwyżej kilka miejscowości w powiecie skupia całość lub znaczną część bazy noclegowej. Miejscowości te związane są z walorami niekoniecznie występującymi na terenie całego powiatu. Typowym przykładem mogą tu być powiaty nadmorskie, w których cała baza skupia się w miejscowościach położonych najbliżej brzegu morskiego i mających łatwy dostęp do plaży. Innym przykładem ilustrującym zniekształcanie obrazu przestrzennego zagęszczenia miejsc, przy odnoszeniu tego zagęszczenia do średniej dla powiatu, jest powiat opolski, gdzie jedna miejscowość - Turawa - skupia 98 % miejsc noclegowych w powiecie. Mając więc na względzie te zniekształcenia, należałoby ujawnić rzeczywiste koncentracje bazy noclegowej, czyli miejscowości skupiające większość tej bazy.

W bazie noclegowej czynnej przez cały rok można wyróżnić powiaty położone w obszarach górskich oraz większe miasta i uzdrowiska. Z powiatów wyróżniających się dużą liczbą miejsc czynnych także w sezonie zimowym należy wymienić: pow. Aleksandrów Kujawski 2310 miejsc /uzdrowisko Ciechocinek/, pow. bielski łącznie z m. Bielsko-Biała - 2029 miejsc, powiat a głównie miasto Kołobrzeg 2383 miejsca, pow. Nowy Sącz 2847 miejsc, pow. Nowy Targ

z m. Zakopane - 8072 miejsca, pow.Bystrzyca Kłodzka 3756 miejsc, pow. Jelenia Góra 12 096 miejsc oraz pow. Kłodzko 6891 miejsc i pow. Lwówek Śląski 2552 miejsca. Z dużych miast jedynie Warszawa przekraczała granicę 2 tys. miejsc /4483 miejsca/. Wykaz powiatów i miast wydzielonych z powiatów liczących powyżej 200 miejsc noclegowych czynnych cały rok zawiera tabela 2. Warto zaznaczyć, że na 69 jednostek administracyjnych wymienionych w tej tabeli 29 to miasta. W poszczególnych grupach wielkościowych przedstawia się to jak niżej:

200 - 500 miejsc	34 powiaty, w tym 16 miast wydzielonych
500 - 1000 "	13 powiatów, " 6 " "
1000 - 2000 "	12 " , " 5 " "
2000 - 5000 "	8 " - " 2 " "
powyżej 5000 "	2 powiaty.

Na ogólną liczbę 96,6 tys. miejsc w bazie czynnej przez cały rok, powiaty i miasta, liczące powyżej 200 miejsc noclegowych w tego typu bazie, obejmowały łącznie 83,2 tys. miejsc tj. ok. 86% wszystkich miejsc czynnych cały rok.

4. Miejscowości z turystyczną bazą noclegową

4.1. Liczba, wielkość, rozmieszczenie

W 1960 r. turystyczna baza noclegowa występowała w 1236 miejscowościach. Przeciętnie na jedną miejscowość przypada zatem blisko 290 miejsc noclegowych. Stan liczbowy miejscowości w poszczególnych przedziałach wielkości bazy noclegowej przedstawia się następująco:

Przedział wielkości /liczba miejsc noclegowych/	Liczba miejscowości	%
do 50	379	30,6
51 - 100	257	20,8
101 - 200	311	25,2
201 - 300	88	7,1
301 - 500	72	5,8
501 - 1 000	57	4,6
1 001 - 2 000	41	3,3
2 001 - 3 000	13	1,1
3 001 - 5 000	11	0,9
ponad 5 000	7	0,6

Jak z powyższego zestawienia wynika, najliczniejszą grupę stanowią miejscowości z niewielką liczbą miejsc noclegowych. Ponad 3/4 ogółu miejscowości z bazą noclegową ma do 200 miejsc. W grupie "średniej" od 200 - 1 000 miejsc noclegowych jest już tylko 17,6 % miejscowości, a powyżej 1 000 miejsc niecałe 6 % ogółu miejscowości.

Rozmieszczenie tych miejscowości ilustruje mapa 3, w tabeli 3 natomiast podano liczbę miejscowości z bazą noclegową w województwach w poszczególnych klasach wielkości.

Warto zwrócić uwagę na rozkład przestrzenny większych /ze względu na wielkość bazy/ miejscowości, co przedstawiono na mapie 4. Uwzględniając tylko miejscowości liczące powyżej tysiąca miejsc noclegowych /zob. tab. 4/, stwierdzono:

- 1/ stosunkowo niewielką ich liczbę /72 miejscowości/,
- 2/ że przede wszystkim są to nadmorskie miejscowości wypoczynkowe, następnie uzdrowiska, górskie miejscowości wypoczynkowe oraz największe miasta. Ponadto pojedyncze miejscowości wypoczynkowe na Niżu Polskim i Pojezierzach takie jak: Spała, Okuninka, Turawa, Tleń, Ruciane, Mikołajki;

- 3/ bardzo małą liczbę miejscowości "nowych" tj. takich, które nie figurowałyby już od dawna na liście znanych i w pewnym sensie renomowanych miejscowości wypoczynkowych w Polsce. Do tych "nowych" miejscowości można by zaliczyć: Okuninkę nad J. Białym /Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie/, Turawę nad sztucznym zbiornikiem wodnym w Małej Panwi, Tleń nad Wdą w Borach Tucholskich, a na Wybrzeżu Śliwin i Łukęcin;
- 4/ koncentrację miejscowości liczących ponad 1 000 miejsc w pasie nadmorskim i słabiej zarysowaną, w pasie Sudetów oraz zachodniej części Karpat /Beskid Śląski, Podtatrze, Beskid Sądecki/, a więc w podobnym układzie jak to ma miejsce w odniesieniu do całej bazy noclegowej;
- 5/ znaczną koncentrację bazy noclegowej w tych miejscowościach. W sumie w 72 miejscowościach mieści się przeszło 186 tysięcy miejsc, czyli blisko 53 % całej bazy noclegowej.

4.2. Status administracyjny i liczba ludności w miejscowościach z turystyczną bazą noclegową

Rozwój funkcji turystycznych nierzadko prowadzi do takiego rozwoju miejscowości, że osiągają one status miast. Na fakt ten zwraca uwagę wielu geografów i urbanistów. Typowym przykładem, nie tylko w warunkach polskich, są miasta uzdrowiska. Z drugiej strony najważniejsze centra i ośrodki krajoznawcze to zazwyczaj duże miasta o bogatej przeszłości i wielorakich funkcjach. Ważne będzie zatem przynajmniej ogólne spojrzenie na miejscowości z turystyczną bazą noclegową pod kątem ich statusu administracyjnego i liczby stałych mieszkańców - /zob. tab. 11 i 12/.

Zdecydowana większość miejscowości z bazą noclegową to wsie. W ogólnej liczbie miejscowości z bazą miasta stanowią zaledwie ok. 35 %, z tym, że baza noclegowa w miastach liczy ok. 52 % całej bazy.

We wsiach z bazą noclegową dominują wsie małe, liczące do 1 tys. stałych mieszkańców. Stanowią one przeszło 76 % wszystkich wsi z turystyczną bazą noclegową. Mieści się w nich blisko 75 % bazy znajdującej się we wsiach. Odsetki liczby miejscowości

wiejskich w poszczególnych grupach wyodrębniających stan liczebny ludności i odsetki liczby miejsc noclegowych w tych miejscowościach układają się na zbliżonym poziomie.

W miastach natomiast najliczniejszą grupę stanowią miasta z turystyczną bazą noclegową liczące:

2	-	5 tys. mieszkańców	-	20,9 %
5	-	10 tys. "	-	26,0 %
10	-	20 tys. "	-	23,0 %
20	-	50 tys. "	-	15,7 %

razem: 85,6 % wszystkich

miast z turystyczną bazą noclegową. W grupach tych mieści się łącznie 78,1 % miejsc noclegowych. Na marginesie warto zwrócić uwagę, że w 1960 r. było łącznie 889 miast i osiedli^{x/}/GUS-1966/ traktowanych tutaj pod jednym mianem - miasta. Stwierdzić więc można, że ok. 50 % miast w 1960 r. nie miało turystycznej bazy noclegowej.

Przeciętna liczba miejsc noclegowych we wsiach, we wszystkich grupach wydzielonych na podstawie liczby mieszkańców, była prawie jednakowa i wynosiła od 190 do 250 miejsc. Natomiast w miastach występowały znaczne różnice, mianowicie:

Grupa miast /liczba mieszkańców /	Liczba miast w grupie	Przeciętna liczba miejsc noclegowych na 1 miasto w grupie
do 1 tys. mieszkańców	1	4 846 ^{xx/}
1 -- 2 tys. "	20	380
2 -- 5 tys. "	92	575
5 -- 10 tys. "	114	412
10 -- 20 tys. "	101	190
20 -- 50 tys. "	69	350
50 - 100 tys. "	21	305
100 - 300 tys. "	13	420
ponad 300 tys. "	8	1 960
R a z e m :	439	418

x/ Osiedla jako status administracyjny zniesiono w 1972 r.
W większości wypadków osiedlom nadano rangę miast.

xx/ Osiedle - Krynica Morska.

Pomijając jednostkowy przypadek Krynicy Morskiej, która notabene uzyskała status osiedla ze względu na funkcje turystyczne, największą bazą noclegową dysponują miasta największe. Jednakże nie tylko z wielkością miasta łączy się wielkość bazy noclegowej, bo jak widać z powyższego zestawienia, drugie i zbliżone trzecie miejsce zajmują miasta małe, liczące od 2 tys. do 10 tys. mieszkańców. Najmniejszą przeciętną liczbę miejsc noclegowych wykazuje grupa miast od 10 tys. do 20 tys. mieszkańców.

4.3. Funkcje turystyczne

4.3.1. Rodzaje funkcji turystycznych i wielkość bazy noclegowej związanej z tymi funkcjami

O rodzaju funkcji turystycznej miejscowości decyduje rodzaj ruchu turystycznego, którego obsługę zapewnia dana miejscowość. Rodzaj ruchu zależny jest od rodzaju walorów. Rodzaj ruchu i walorów wpływa na charakter zagospodarowania turystycznego. W tym wyrażają się wzajemne sprzężenia zachodzące w wymienionych elementach turystyki, toteż w funkcjach turystycznych można wyodrębnić:

- funkcję wypoczynkową,
- funkcję krajoznawczą.

Często funkcje te występują łącznie, wówczas mówi się o

- funkcji krajoznawczo-wypoczynkowej.

W pracy niniejszej, ze względu na źródła, z których korzystano przy ustaleniu funkcji turystycznych poszczególnych miejscowości z turystyczną bazą noclegową, wyodrębniono ponadto

- funkcję specjalistyczną.

Oczywiście można się spodziewać, że w niektórych miejscowościach z racji posiadania bazy noclegowej obsługuje się pewne rodzaje ruchu turystycznego, to jednak z powodu braku znacznějších^{x/} walorów turystycznych ruch ten ma charakter pasancki, a

^{x/} Właściwie w każdej miejscowości można znaleźć walory krajoznawcze.

jego uczestnicy udają się w inne miejsca w poszukiwaniu walorów turystycznych. Często miejscowości tego typu stanowią bazę wypadową w rejon o walorach turystycznych. Miejscowości takie zakwalifikowano jako miejscowości

- bez wyraźnej funkcji turystycznej.

Są to bądź małe miasteczka, bądź wsie, w których zlokalizowano /najczęściej sezonowe/ schroniska szkolne lub małe hotele.

Funkcję wypoczynkową przypisano wszystkim tym miejscowościom, w których istnieje wypoczynkowa baza noclegowa. Do bazy wypoczynkowej zalicza się całą zamkniętą bazę noclegową, a z otwartej: pensjonaty i obozowiska turystyczne oraz inne obiekty, jeżeli położone są w miejscowości posiadającej wyraźne walory wypoczynkowe.

Funkcję krajoznawczą przypisano tym miejscowościom z turystyczną bazą noclegową /niezależnie od jej rodzaju/, które mają walory turystyczne dużej rangi /zob. Część II rozdz. 3 i 4/.

Funkcję specjalistyczną przypisano tym miejscowościom, gdzie oprócz stacji wodnej nie było żadnych innych obiektów noclegowych pozwalających zakwalifikować miejscowość do grupy miejscowości o funkcjach wypoczynkowych.

Funkcje mieszane, krajoznawczo-wypoczynkowe wystąpiły w tych miejscowościach, którym ze względu na rodzaj i rangę walorów przypisano funkcję krajoznawczą, a z racji rodzaju zagospodarowania i walorów - funkcję wypoczynkową.

W ogólnej liczbie miejscowości z turystyczną bazą noclegową rozkład ich funkcji turystycznych i z tym związanej bazy noclegowej przedstawiał się następująco:

Lp.	Rodzaj funkcji	Procent ogólnej liczby	
		miejscowości	miejsc noclegowych
1.	Miejscowości krajoznawcze	17,2	10,2
2.	Miejscowości wypoczynkowe	50,8	49,3
3.	Miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowe	15,1	36,8
4.	Miejscowości "specjalistyczne"	0,7	0,1
5.	Miejscowości bez wyraźnej funkcji turystycznej	16,2	3,6

4.3.2. Ranga funkcji turystycznych

Rozpatrując miejscowości o funkcjach krajoznawczych wg rangi tych funkcji /Część II, rozdz.III p.3/ wzięto pod uwagę zarówno miejscowości pełniące tylko funkcję krajoznawczą, jak również miejscowości o funkcjach mieszanych krajoznawczo-wypoczynkowych. Łącznie miejscowości krajoznawczych i krajoznawczo-wypoczynkowych było /w 1960 r./ 399, w tym:

8	/2 %/	-	I rangi
55	/13,8%/	-	II "
184	/46,1%/	-	III "
152	/38,1%/	-	IV "

Baza noclegowa w tych miejscowościach obejmuje przeszło 166 tys. miejsc i odpowiednio w:

I	randze	-	9	% bazy noclegowej
II	"	-	15,6%	" "
III	"	-	33,2%	" "
IV	"	-	42,2%	" "

Wielkie centra krajoznawcze /I ranga/ to miasta: Warszawa, Kraków, Gdańsk, Szczecin, Wrocław, Poznań, Lublin i Toruń. Ośrodki krajoznawcze /II ranga/, zwykle po kilka w województwie, skupiają łącznie blisko 26 tys. miejsc, przy czym największą liczbą miejsc dysponują woj.: koszalińskie /Kołobrzeg/ i krakowskie /Zakopane/. Miejscowości krajoznawcze III rangi /z mniejszymi zespołami i pojedynczymi obiektami krajoznawczymi/ stanowią najliczniejszą grupę miejscowości o funkcjach krajoznawczych. Ponieważ w grupie tej jest sporo miejscowości, w których jednocześnie występują funkcje wypoczynkowe, baza noclegowa jest tam dosyć duża, zwłaszcza w woj. wrocławskim /29 % całej bazy w tej grupie miejscowości/, gdańskim /17,5 %/ oraz koszalińskim i krakowskim /po ok. 11 %/. Ostatnią grupę tworzą miejscowości IV rangi w liczbie 152, z bazą noclegową liczącą 70 tys.

Rangę miejscowości o funkcjach wypoczynkowych określono w zależności od miejsc noclegowych:

I	-	ranga	-	ponad	5	tys.	miejsc	noclegowych
II	-	"	-	2	-	5	"	"
III	-	"	-	1	-	2	"	"
IV	-	"	-	0,5	-	1	"	"
V	-	"	-	do	0,5	"	"	"

Ponieważ taki podział na rangi może mieć tylko charakter arbitralny - dla porównania przytacza się podział zastosowany przez A. Jackowskiego /1971/ dla miejscowości wypoczynkowych Podhala:

I	-	Centra wypoczynkowe	ponad	5	tys.	miejsc	noclegowych
II	-	Wielkie ośrodki wypoczynkowe	3,5 -	5	tys.	"	"
III	-	Duże ośrodki wypoczynkowe	2,5 -	3,5	tys.	"	"
IV	-	Ośrodki wypoczynkowe	0,5 -	2,5	tys.	"	"
V	-	Duże miejscowości wypoczynkowe	0,2 -	1,6	tys.	"	"
VI	-	Miejscowości wypoczynkowe	0,1 -	0,5	tys.	"	"
VII	-	Małe miejscowości wypoczynkowe	0,01 -	0,2	tys.	"	"

Brak ogólnie przyjętych określeń przymiotnikowych oddających rangę miejscowości wypoczynkowych /istnieje próba lansowania określeń rangi miejscowości turystycznych jako "miejscowości o znaczeniu: I - międzynarodowym, II - ogólnokrajowym, III - regionalnym i IV - lokalnym". - T.Dohnalik i H.Zadworna - 1968/ skłania do zaniechania podejmowania w tym opracowaniu próby tworzenia nowego nazewnictwa i ograniczenia się do podania wielkości definiujących poszczególne rangi.

Dla sezonu zimowego - z racji mniejszej liczby miejsc noclegowych czynnych w sezonie zimowym - utrzymując nadal pięciostopniowy podział, przyjęto inne, mniejsze wielkości bazy noclegowej w poszczególnych rangach, a mianowicie:

I	ranga	-	ponad 3,0 tys.	miejsc	noclegowych
II	"	-	1,5 - 3,0	"	"
III	"	-	0,8 - 1,5	"	"
IV	"	-	0,3 - 0,8	"	"
V	"	-	do 0,3	"	"

W sezonie letnim, miejscowości spełniających wyłącznie funkcje wypoczynkowe było 629, z bazą ok. 175 tys. miejsc noclegowych, w tym:

I	ranga	0			
II	"	9	-	1,4 %	oraz 19,3 % miejsc
III	"	21	-	3,4 %	" 17,6 % "
IV	"	42	-	6,7 %	" 18,1 % "
V	"	557	-	88,5 %	" 44,5 % "

Rozmieszczenie tych miejscowości, a zwłaszcza bazy noclegowej z nimi związanej, wykazuje fakt ujawniony już przy rozpatrywaniu rozkładu przestrzennego miejscowości z większą liczbą miejsc noclegowych. Przede wszystkim występuje ona w strefie nadmorskiej oraz na obszarach górskich woj.: wrocławskiego i krakowskiego. Jeszcze wyraźniej uwidacznia się ten stan w odniesieniu do miejscowości łączących funkcję wypoczynkową z funkcją krajoznawczą /zob. tabela 17/. Miejscowości tych jest o wiele mniej, bo zaledwie 186, lecz ich baza noclegowa jest tylko o 1/4 mniejsza od bazy w miejscowościach pełniących wyłącznie funkcje wypoczynkowe.

Rozkład liczbowy tych miejscowości wg rangi i ich bazy noclegowej w sezonie letnim 1960 r. przedstawiał się następująco:

I ranga	7 miejscowości tj.	3,8 %	z bazą liczącą	37,5 %
II "	12 "	6,4 %	" "	28,0 %
III "	14 "	7,6 %	" "	14,2 %
IV "	10 "	5,4 %	" "	5,3 %
V "	143 "	<u>76,8 %</u>	" "	<u>19,0 %</u>
Razem:		100 %		100 %

Właśnie w grupie miejscowości pełniących funkcje krajoznawcze o najwyższej randze notuje się największą liczbę miejsc noclegowych, bo przeciętnie blisko 7 tys. na 1 miejscowość.

Podział miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowych i wypoczynkowych wg rang w sezonie letnim przedstawia tabela 25, z której wynika, że jeżeli w wyższych i średnich rangach przeciętna liczba miejsc noclegowych przypadająca na 1 miejscowość jest w pobliżu średniej dla danej rangi /np. średnia dla III rangi - 1,0 - 2,0 tys. miejsc noclegowych = 1,5 tys. miejsc noclegowych, faktycznie przeciętna liczba miejsc na 1 miejscowość w tej randze wynosi ok. 1,4 tys./, to w randze najniższej odchylenie od tej średniej jest dość duże, wynosi bowiem ok. 36 % in minus. Warto też zwrócić uwagę, że chociaż obie wymienione grupy miejscowości stanowią ok. 65 % ogólnej liczby miejscowości z turystyczną bazą noclegową, to skupiają ponad 86 % wszystkich miejsc noclegowych.

W sezonie zimowym funkcje wypoczynkowe występują w 145 miejscowościach, a krajoznawczo-wypoczynkowe w 121. Łącznie zatem wypoczynek w okresie zimowym może być realizowany w 266 miejscowościach tj. w ok. 1/3 tej liczby, która istnieje w sezonie letnim. Dodać trzeba, że miejscowości te w sezonie zimowym mają tylko ok. 23 procent tej liczby miejsc, która jest do dyspozycji na potrzeby wypoczynkowe w sezonie letnim /zob. tab. 16 i 18/.

Miejscowości wypoczynkowe o wyższych rangach w sezonie zimowym znajdują się tylko w woj. wrocławskim. Miejscowości o niskich rangach /do 300 miejsc oraz 300-800 miejsc/ najliczniejsze są w woj. krakowskim /45 miejscowości/, niewiele ponad 1/3 tego

stanu przypada na woj. wrocławskie. Stosunkowo duża liczba miejscowości o niższej randze występuje także w woj.: rzeszowskim, warszawskim i olsztyńskim, chociaż z minimalną bazą noclegową.

Dopiero gdy do miejscowości wypoczynkowych zostaną dołączone miejscowości o funkcjach krajoznawczo-wypoczynkowych wyraźniej ujawni się dominacja dużych miejscowości na obszarach górskich woj. wrocławskiego, krakowskiego i katowickiego oraz występowanie małych miejscowości w innych rejonach kraju.

W poszczególnych rangach najliczniejszą grupę stanowią miejscowości do 300 miejsc noclegowych. Jest ich w sumie 225 tj. blisko 85 % wszystkich miejscowości wypoczynkowych i krajoznawczo-wypoczynkowych. Baza noclegowa w tej grupie liczy 16,5 tys. miejsc, co równa się ok. 23 % całkowitej liczby miejsc noclegowych na potrzeby wypoczynku w sezonie zimowym. Dwadzieścia miejscowości /7,5 %/ z 10,5 tys. miejsc należy do IV rangi; po 9 miejscowości występuje w II i III randze, przy czym w randze II jest ok. 28 % miejsc noclegowych, a w III ok. 13 %. Tylko 3 miejscowości zakwalifikowały się do rzeczywiście dużych ośrodków wypoczynku zimowego, liczą one łącznie 14,3 tys. miejsc noclegowych. Są to: Zakopane, Szklarska Poręba i Karpacz.

4.4. Dostępność komunikacyjna

Klasyfikację miejscowości z turystyczną bazą noclegową pod względem dostępności komunikacyjnej oparto na założeniach i metodzie omówionych w części II rodz.III p.2.

W przyjętych pięciu klasach dostępności - do I kl., najwyższej, zakwalifikowały się największe miasta - główne węzły komunikacyjne, przeważnie stolice regionów administracyjnych. Również bardzo nieliczną grupę stanowią miejscowości w II klasie dostępności komunikacyjnej. Dopiero klasa III i IV obejmuje większość miejscowości z turystyczną bazą noclegową.

Rozkład liczbowy miejscowości i wielkości turystycznej bazy noclegowej w poszczególnych klasach dostępności przedstawia się jak niżej:

Klasa dostępności	L i c z b a			
	miejscowości	%	miejsc noclegowych	%
I	15	1,2	22 268	6,3
II	33	2,7	25 255	4,2
III	443	35,7	118 734	33,5
IV	551	44,6	171 910	48,6
V	194	15,8	25 510	7,4
R a z e m :	1 236	100,0	353 677	100,0

Przeciętną dostępność miejscowości można określić za pomocą średniej ważonej, która wynosi dla kraju 3,7. Natomiast ten sam wskaźnik dla bazy noclegowej wynosi 3,45, z czego można wnosić, że w miejscowościach o lepszej dostępności istnieje większa liczba miejsc noclegowych. Spostrzeżenie to potwierdza też porównanie udziału procentowego miejscowości i bazy noclegowej w poszczególnych klasach dostępności. Można to też wyrazić, obliczając przeciętną liczbę miejsc na 1 miejscowość w poszczególnych klasach, co daje następujące wyniki:

I kl.	-	ok.	1480	miejsc
II kl.	-	ok.	460	"
III kl.	-	ok.	270	"
IV kl.	-	ok.	310	"
V kl.	-	ok.	130	"

W poszczególnych województwach odchylenia od przeciętnej ogólnokrajowej - jeśli idzie o dostępność miejscowości turystycznych - są stosunkowo niewielkie - przeciętna dla woj. białostockiego 4,1, dla katowickiego 3,0. Natomiast jeśli idzie o dostępność bazy noclegowej, to odchylenia te są relatywnie większe, zwłaszcza w porównaniu z dostępnością miejscowości i bazy noclegowej w obrębie niektórych województw. Dowodzi to zróżnicowania ewentualnego wpływu dostępności komunikacyjnej na wielkość bazy noclegowej w różnych regionach.

Dodatkowym miernikiem dostępności miejscowości z turystyczną bazą noclegową jest ich odległość od wielkich miast, będących źródłami ruchu turystycznego. Za takowe przyjęto miasta liczące powyżej 100 tys. mieszkańców. Przyjęto 3 strefy odległości:

- I - do 15 km
- II - 15 - 25 km
- III - 25 - 40 km

We wszystkich III strefach razem, a więc w odległości do 40 km od większych miast znalazło się tylko 343 miejscowości i ok. 83 tys. miejsc noclegowych, stanowi to 27,7 % ogólnej liczby miejscowości z turystyczną bazą noclegową oraz 23,5 % bazy noclegowej.

W poszczególnych strefach odległościowych było:

Strefa	Miejscowości		Miejsca noclegowe	
	Liczba	%	Liczba w tys.	%
I	70	5,6	17,0	4,8
II	95	7,7	24,3	6,8
III	178	14,4	42,1	11,9
R a z e m :	343	27,7	83,4	23,5

Największe liczby miejsc noclegowych w pobliżu dużych miast występują w strefie Wrocławia z Wałbrzychem i Trójmiasta /po ok. 20 tys. miejsc/ oraz miast GOP i Krakowa po ok. 10 tys. miejsc; Bydgoszcz z Toruniem oraz Łódź w swoich strefach podmiejskich mają po ok. 4,5 tys. miejsc; Szczecin i Warszawa po ok. 3,5 tys. miejsc noclegowych.

5. Turystyczna baza noclegowa na tle wybranych elementów środowiska przyrodniczego

5.1. Rozmieszczenie w typach krajobrazu naturalnego

Mówiąc o rozmieszczeniu turystycznej bazy noclegowej w układzie jednostek administracyjnych wspomniano już o większym zagęszczeniu tej bazy w pasie nadmorskim i na obszarach górskich. Nie sposób jednak nie postawić pytania: jak kształtuje się rozmieszczenie miejsc noclegowych w poszczególnych typach krajobrazu występującego w Polsce?

Jako bazę odniesienia przyjęto tu podział na typy krajobrazu naturalnego wyodrębnione przez J. Kondrackiego /1965/. Według tego autora przez nazwę "Krajobraz naturalny" należy rozumieć "fizjonomiczny typ terenu o swoistej strukturze, na którą składa się wzajemne powiązanie rzeźby powierzchni i jej składu litologicznego, stosunków wodnych, lokalno-klimatycznych, biocenotycznych i glebowych, a także tych efektów gospodarki ludzkiej, których wyrazem jest modyfikacja warunków przyrodniczych. W tym znaczeniu krajobraz naturalny nie znaczy "pierwotny", ale taki, który obejmuje zjawiska przyrodnicze a nie materialne dzieła człowieka jako takie".

Można więc przypuszczać, że powiązanie turystycznej bazy noclegowej z określonymi typami krajobrazu, stwierdzenie - jakie typy krajobrazu są bardziej lub mniej "preferowane" - będzie jedną z ważniejszych wskazówek mających praktyczne zastosowanie.

Udostępniona mapa typów krajobrazu naturalnego w skali 1:750 tys. pozwoliła na dokonanie odpowiednich przeliczeń, których wyniki przedstawiono w tabeli 5 oraz poniżej. Powyższe dane potwierdzają wcześniejsze spostrzeżenie, że głównymi obszarami lokalizacji turystycznej bazy noclegowej w roku 1960 są przede wszystkim obszary nadmorskie i górskie.

W obrębie poszczególnych rodzajów krajobrazu zaznaczają się pewne różnice w liczbie miejsc przypadających na jednostkę powierzchni. Szczególnie duże różnice występują w obrębie krajobrazu górskiego, gdzie większość turystycznej bazy noclegowej znajduje się na obszarze regla dolnego - 841 miejsc/100 km², podczas gdy w obrębie równin śródgórskich tylko 263 miejsca/100 km²,

Rodzaj krajobrazu	Powierzchnia w tys. km ²		Liczba miejsc noclegowych w tys.		Liczba miejsc nocleg. na 100 km ²
		%		%	
1. Nadmorski	3,89	1,24	100,1	28,3	2 580,0
2. Młodoglacjalny	98,34	31,55	64,2	18,1	65,3
3. Staroglacjalny	82,20	26,29	17,4	4,9	21,2
4. Dolin i równin akumulacyjnych	70,75	22,54	47,0	13,3	66,5
5. Wyżynny	46,40	14,84	38,1	10,8	82,0
6. Górski	11,07	3,54	86,8	24,6	783,0
R a z e m	312,65	100,0	353,6	100,0	113,0

a na obszarze regla górnego 200 miejsc/100 km². W obrębie krajobrazu wyżynnego obszary krzemianowe wykazują przeszło 135 miejsc/100 km², lessowe zaś tylko 29 miejsc/100 km². Wyżyny węglanowe wykazują zagęszczenie 71,5 miejsca/100 km². Między poszczególnymi gatunkami wchodzącymi w skład pozostałych rodzajów krajobrazu różnice te nie są już tak znaczne.

Można by się spodziewać, że stopień nasycenia bazą noclegową tych samych typów krajobrazu na obszarze różnych województw będzie bardzo zróżnicowany. Okazuje się jednak, że aczkolwiek niekiedy występują rzeczywiście dość znaczne różnice, to jednak w większości przypadków stopień nasycenia bazą noclegową określonych typów krajobrazu jest bardzo zbliżony. Największe różnice występują w krajobrazie górskim, gdzie wyraźnie widać słabe wykorzystanie terenów górskich woj. rzeszowskiego - wskaźnik 92,2 miejsca/100 km², w porównaniu z tego typu obszarami w innych województwach, a zwłaszcza w woj. wrocławskim, gdzie wskaźnik zagęszczenia miejsc jest prawie 20-krotnie wyższy.

Duże różnice występują również w krajobrazie staroglacjalnym - od 3,5 miejsc/100 km² w woj. olsztyńskim do 63,5 miejsc/100 km² w woj. łódzkim. W woj. olsztyńskim ten typ krajobrazu zajmuje minimalną powierzchnię i w gruncie rzeczy jest dziełem przypadku,

że na tym obszarze znalazł się turystyczny obiekt noclegowy. Znacznie większe różnice charakteryzują krajobraz wyżynny, który występuje w 5 województwach południowych oraz w woj.: kieleckim i lubelskim. Najniższy wskaźnik - 14 miejsc/100 km² - notuje się właśnie na obszarze tego ostatniego województwa. Również obszary wyżynne woj.: kieleckiego i rzeszowskiego nie są zbyt intensywnie zagospodarowywane turystycznie /32,6 i 31,2 miejsca/100 km²/. Znacznie wyższe wskaźniki zagęszczenia miejsc noclegowych występują na obszarach wyżynnych sąsiadujących z krajobrazem górskim /z pominięciem wyżyn w woj. rzeszowskim/, przy czym najwyższy wskaźnik osiąga tu woj. wrocławskie - 213 miejsc/100 km². Ponad dziesięciokrotne różnice w wielkości omawianych wskaźników ' zaznaczają się na obszarach dolin i równin akumulacyjnych. Ten typ krajobrazu występuje prawie we wszystkich województwach. Największą różnicę zauważa się pomiędzy woj. białostockim - 12,2 miejsca/100 km² /zbliżone wskaźniki ma także gdańskie i wrocławskie / a woj. opolskim - 149,8 miejsca/100 km².

Różnice stopnia zagęszczenia miejsc w krajobrazie nadmorskim są wynikiem włączenia do tego typu krajobrazu obszarów deltowych i zalewowych /woj. gdańskie i szczecińskie/. Można więc powiedzieć, że w tym typie krajobrazu, podobnie jak na obszarach krajobrazu młodoglacjalnego /pojezierza/, stopień zagęszczenia miejsc w poszczególnych województwach jest bardzo zbliżony.

5.2. Wybrane elementy walorów przyrodniczych

Zgodnie z celem pracy oraz w myśl przyjętych założeń metodologicznych, rozwój turystycznej bazy noclegowej będzie analizowany nie tylko na tle typów krajobrazu naturalnego, ale również w powiązaniu z niektórymi elementami walorów przyrodniczych. Charakteryzując stan wyjściowy, nie można zatem pominąć rozmieszczenia turystycznej bazy noclegowej w powiązaniu z tymi elementami, które mogą ewentualnie wykazywać związek z rozwojem bazy.

Elementy walorów przyrodniczych przyjętych do analizy oraz materiały źródłowe, na podstawie których przypisano poszczególnym miejscowościom z turystyczną bazą noclegową odpowiednie ce-

chy, zostały omówione w części II rozdz. III i IV. Ogólne wyniki obliczeń przedstawiają się następująco:

Rodzaj waloru	L i c z b a			
	miejscowości		miejsc	
		%	tys.	%
Morze	56	4,5	97,5	27,4
Jeziora	206	16,6	53,4	15,1
Lasy	741	59,9	241,2	68,0
Rzeki	429	34,7	103,9	29,3
Walory narciarskie /góry/	217	17,5	91,6	25,9
Walory leczniczo- uzdrowiskowe	76	6,1	140,0	39,0

Najpowszechniejszym walorem jest las, toteż występuje on w wielu miejscowościach w Polsce, w których przeciętna liczba miejsc noclegowych jest nieco wyższa od średniej krajowej, co nie jest bez znaczenia zwłaszcza na tle drugiego powszechnie występującego waloru, jakim są rzeki, gdzie - odwrotnie - przeciętna ta jest znacznie niższa od średniej krajowej. Podział lasów na dwie kategorie /zob. tabela 21/ uwydatnia znaczenie lasów ocenionych jako korzystniejsze dla turystyki, wzmiankowana bowiem wyższa przeciętna liczba miejsc noclegowych dotyczy tylko miejscowości położonych w pobliżu czy pośród lasów I klasy.

Powszechność rzek jako waloru turystycznego uwidacznia się głównie liczbą miejscowości, którym tę cechę przypisano. Ponieważ dla turystyki istotne znaczenie mają przede wszystkim, z wyróżnionych 4 klas rzek, dwie pierwsze klasy - można by się spodziewać, że miejscowości nad rzekami I i II kl. będą miały stosunkowo większą liczbę miejsc noclegowych. Tak jednak nie jest, w proporcji bowiem do liczby miejscowości nieco większa liczba miejsc występuje w miejscowościach związanych z rzekami II/ kl. a nie I i II kl.

Z walorami leczniczo-uzdrowiskowymi związanych jest blisko 40 % całej bazy noclegowej. Z tą cechą związana jest również naj-

większa przeciętna liczba miejsc noclegowych przypadających na 1 miejscowość. Składają się na to dwie przyczyny: po pierwsze tradycyjna, od dawna doceniana rola uzdrowisk w turystyce i ich liczący przeważnie wiele dziesiątków lat rozwój; po drugie - walory uzdrowiskowe przypisano nie tylko tym miejscowościom, które uzdrowiskami są od dawna w sensie formalno-prawnym i faktycznym, lecz również miejscowościom, które uznane zostały za "potencjalne" miejscowości uzdrowiskowe w Planie kierunkowym zagospodarowania turystycznego Polski /1971/. W większości przypadków są to duże i znane miejscowości wypoczynkowe, jak np. Karpacz, Szklarska Poręba czy Łeba, co wpływa na sumaryczną wielkość bazy noclegowej. Wspomnieć można na marginesie, że większość tych potencjalnych miejscowości uzdrowiskowych uzyskała specjalny status prawny wynikający z Uchwały Rady Ministrów z 29.IV.1974 o rozciągnięciu niektórych przepisów ustawy o uzdrowiskach na inne miejscowości wypoczynkowe /Dz.U. nr 16 poz. 89/.

Podobnie jak miejscowości o walorach leczniczo-uzdrowiskowych również nieliczne miejscowości nadmorskie skupiają dużą liczbę miejsc noclegowych. Walor morza jest tu uściśleniem tego, co wyżej rozpatrywano już w obrębie typów krajobrazu naturalnego jako krajobraz nadmorski. Krajobraz nadmorski obejmuje bowiem niektóre obszary położone z dala od morza, tu natomiast wybrane są miejscowości położone w bezpośredniej bliskości morza. Stąd mniejsza ich liczba przy nieznacznie mniejszej bazie noclegowej.

Ostatnią grupę stanowią miejscowości o walorach narciarskich. Walory te zostały podzielone na cztery klasy, przy czym I klasa występuje wyłącznie na obszarach górskich, II a zwłaszcza III klasa wiąże się już częściowo z obszarami wyżynnymi, IV klasa zaś występuje również na terenach nizinnych. Wielkość całkowita bazy noclegowej związana z tymi walorami jest zbliżona do miejscowości, dla których walorem jest morze. Nie można jednak zapominać, że należy brać tu pod uwagę miejsca czynne w sezonie zimowym, a wówczas wielkość tę należy zmniejszyć o ok. 50% / w woj. wrocławskim o ok. 30% /.

6. Koncentracja - dyspersja turystycznej bazy noclegowej

6.1. Koncentracja bazy noclegowej

W niniejszym rozdziale wielokrotnie zwracano uwagę na różnice wielkości bazy noclegowej w poszczególnych miejscowościach. By rzecz dokładnie scharakteryzować, można się posłużyć krzywą koncentracji oraz obliczeniem stosunku koncentracji. W tym celu przedstawia się szereg kumulacyjny miejscowości z turystyczną bazą noclegową:

Klasy wielkości miejscowości /liczba miejsc noclegowych/	Miejscowości		Miejsca noclegowe	
	liczba	%	liczba w tys.	%
powyżej: 5 000	7	0,56	48,8	14,1
3 000	18	1,44	95,4	26,9
2 000	31	2,5	129,0	36,4
1 000	72	5,8	187,6	52,9
500	129	10,4	228,5	64,5
300	201	16,2	256,1	72,3
200	289	23,4	278,3	78,6
100	600	48,4	323,0	91,4
50	857	69,1	343,5	97,0
0	1 236	100,0	353,7	100,0

Aproksymacja krzywej zbudowanej z powyższego szeregu kumulacyjnego doprowadza do ogólnego jej wzoru:

$Y = kX^n$, przy czym $k = \text{ok. } 45,2$ n zaś przybiera wartość ok. $0,17$.

Stosunek koncentracji obliczony systemem uproszczonym, metodą graficzną, wyraża się wartością $\eta = 0,72$.

Krzywe koncentracji, a zatem i stosunek koncentracji różnią się w zależności od województw. Różnice te występują wyraźniej w odniesieniu do województw z małą liczbą miejscowości. Natomiast dla takich województw jak wrocławskie czy krakowskie krzywe koncentracji są bardzo zbliżone do krzywej dla całej Polski.

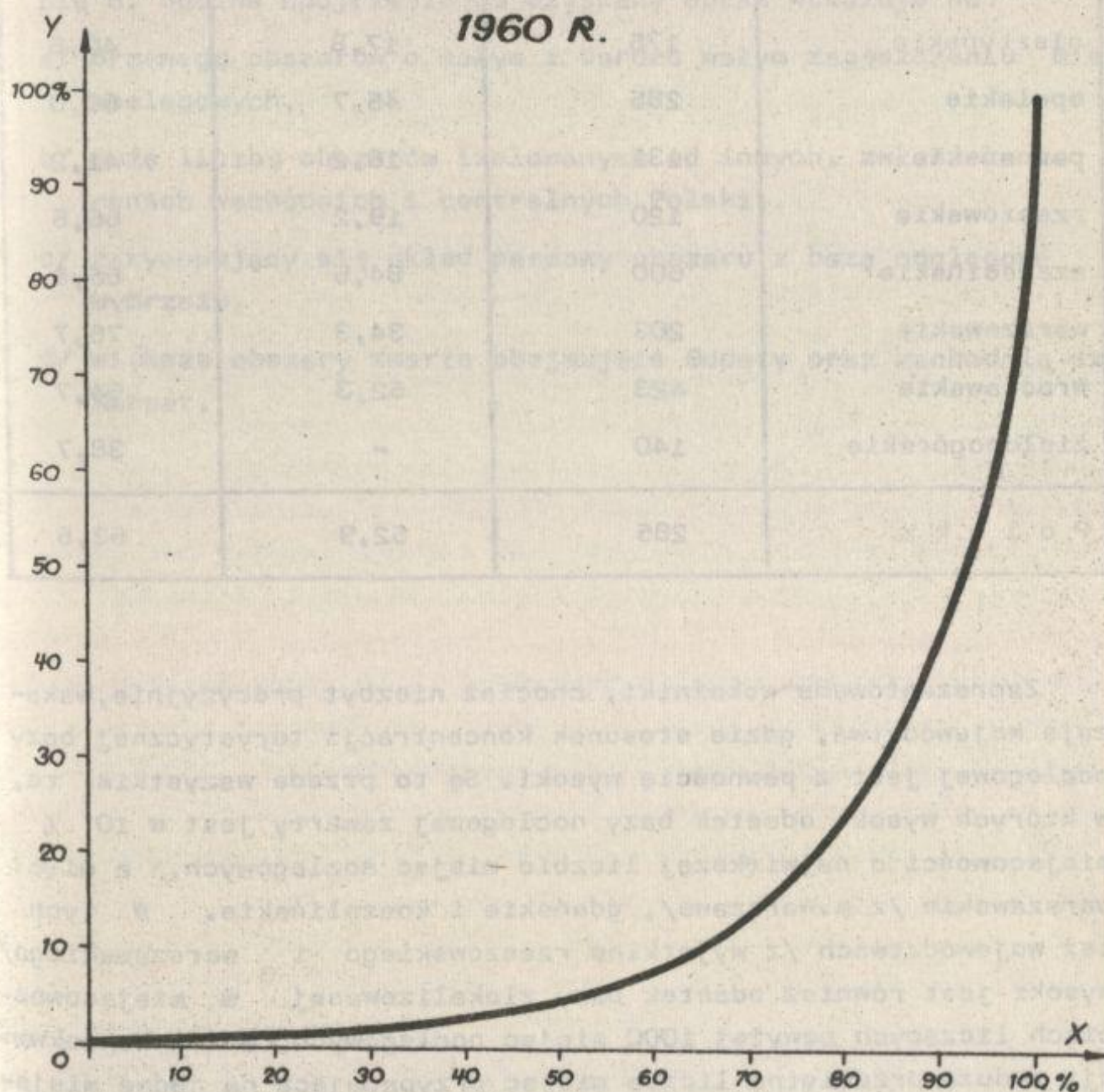
Przybliżony obraz stopnia koncentracji bazy noclegowej w poszczególnych województwach można uzyskać porównując następujące dane:

1. przeciętną liczbę miejsc noclegowych przypadających na 1 miejscowość,
2. odsetek bazy noclegowej zlokalizowanej w miejscowościach liczących powyżej 1000 miejsc noclegowych,
3. odsetek bazy noclegowej zlokalizowanej w 10 procentach ogólnej liczby miejscowości z turystyczną bazą noclegową, licząc w szeregu kumulacyjnym.

Dane te zawiera poniższe zestawienie:

Województwo /łącznie z miastami wydzielonymi z województwa/	Liczba miejsc noclegowych na 1 miejscowość	% bazy noclegowej w miejscowościach powyżej 1000 miejsc noclegowych	% bazy noclegowej w 10 % miejscowości "największych"
1	2	3	4
białostockie	115	27,1	49,6
bydgoskie	178	28,9	48,6
gdańskie	560	67,0	64,2
katowickie	350	51,5	57,2
kieleckie	145	20,6	38,3
koszalińskie	531	75,3	63,4

**KRZYWA KONCENTRACJI TURYSTYCZNEJ
BAZY NOCLEGOWEJ
1960 R.**

Y - LICZBA MIEJSCOWOŚCI W PROCENTACH

X - LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH W PROCENTACH

STOSUNEK KONCENTRACJI $\eta = 0,72$

1	2	3	4
krakowskie	292	47,5	55,1
lubelskie	150	19,7	48,2
łódzkie	170	25,2	47,0
olsztyńskie	175	17,8	40,6
opolskie	285	45,7	60,0
poznańskie	131	18,2	41,2
rzeszowskie	120	19,2	66,5
szczecińskie	600	84,5	66,5
warszawskie	203	34,3	76,7
wrocławskie	423	62,3	64,7
zielonogórskie	140	-	38,7
P o l s k a	285	52,9	63,5

Zaprezentowane wskaźniki, chociaż niezbyt precyzyjnie, wskazują województwa, gdzie stosunek koncentracji turystycznej bazy noclegowej jest z pewnością wysoki. Są to przede wszystkim te, w których wysoki odsetek bazy noclegowej zawarty jest w 10 % miejscowości o największej liczbie miejsc noclegowych, a więc: warszawskie /z m. Warszawa/, gdańskie i koszalińskie. W tych też województwach /z wyjątkiem rzeszowskiego i warszawskiego/ wysoki jest również odsetek bazy zlokalizowanej w miejscowościach liczących powyżej 1000 miejsc noclegowych, a i w konsekwencji z dużą przeciętną liczbą miejsc przypadającą na jedną miejscowość.

6.2. Struktura przestrzenna koncentracji bazy noclegowej

Omawiając rozmieszczenie turystycznej bazy noclegowej w układzie odnoszącym się do jednostek administracyjnych, a także charakteryzując rozkład przestrzenny miejscowości z bazą noclegową, zwracano już uwagę na różnice występujące w zagęszczeniu

tej bazy na niektórych obszarach. Powstaje jednak pytanie: jaki jest rzeczywisty obraz zagęszczenia bazy noclegowej w układzie przestrzennym - jaka jest struktura przestrzenna koncentracji bazy ?

Zagęszczenie bazy noclegowej w 1960 roku przedstawiono na mapie 5. Ogólne spojrzenie na uzyskany obraz wskazuje na:

- a/ przewagę obszarów o małym i bardzo małym zagęszczeniu miejsc noclegowych,
- b/ dużą liczbę obszarów izolowanych od innych, zwłaszcza na terenach wschodnich i centralnych Polski,
- c/ zarysowujący się układ pasmowy obszaru z bazą noclegową na wybrzeżu,
- d/ większe obszary zwarte obejmujące Sudety oraz zachodnią część Karpat.

Rozdział II

ZMIANY ILOŚCIOWE I STRUKTURALNE W TURYSTYCZNEJ BAZIE NOCLEGOWEJ W LATACH 1961-1970

1. Rozwój bazy noclegowej w latach 1961 - 1965 - 1970

Sumaryczny przyrost bazy noclegowej w omawianym okresie, tj. w latach 1961-1970, wyniósł 445,5 tys. miejsc, co przy stanie wyjściowym 353,7 tys. miejsc daje wskaźnik wzrostu = 2,26. Przeciętny roczny przyrost bazy wynosił więc średnio przeszło 44,5 tys. miejsc. Dynamika rozwoju bazy noclegowej nie była jednak równomierna w całym dziesięcioleciu. Wskazuje na to wyraźna różnica między wskaźnikiem wzrostu bazy noclegowej w pięcioleciu 1961-65 i następnym, tj. 1966-70, kiedy to dla pierwszego okresu wskaźnik ten wynosił 1,61, a dla drugiego 1,41 /zob. tabela 6/.

W zamkniętej bazie noclegowej dynamika rozwoju była bardziej wyrównana w obu pięcioleciach /wskaźnik 1,46 w okresie 1961-65 i 1,42 w okresie 1966-1970/, natomiast w bazie otwartej tempo rozwoju w drugim pięcioleciu /1966-1970/ ulega wyraźnemu osłabieniu /wskaźniki: dla pierwszego pięciolecia 2,19, dla drugiego już tylko 1,35/. Wyjątkowo wysokie tempo rozwoju w całym dziesięcioleciu wykazują stacje turystyczne /wskaźnik wzrostu 7,04/, obozowiska i ośrodki turystyczne, ośrodki wypoczynku świątecznego i kempingi /łączny wskaźnik 5,96/, stacje wodne /wskaźnik 3,44/, w bazie zaś zamkniętej - resortowe i zakładowe obiekty wypoczynkowe /wskaźnik 3,89/.

Przyrost miejsc w liczbach bezwzględnych i w procentach w poszczególnych grupach i rodzajach obiektów, wykazany jest w tabelach 6 i 7, przy czym w tabeli 7 zawarto też /jednorazowo dla uzyskania porównania wielkości analizowanych z całą bazą noclegową użytkowaną przez ruch turystyczny/ dane dotyczące kolonii letnich w szkołach i kwater prywatnych.

Z ogólnej liczby miejsc noclegowych, które złożyły się na przyrost bazy, największy udział mają miejsca w obiektach lekkich, zwłaszcza w bazie zamkniętej. Miejsc w obiektach trwałych

przybyło ok. 186 tys., co stanowi 41,8 % całego przyrostu. Z tego tylko 94 tys. miejsc znajduje się w obiektach użytkowanych przez cały rok, względnie dwusezonowo, tj. latem i zimą. Proporcje te kształtują się nieco korzystniej w otwartej bazie noclegowej, aczkolwiek na przyrost miejsc w tej części bazy w równym stopniu składają się miejsca w obiektach trwałych czynnych cały rok, jak i miejsca na kempingach i polach biwakowych.

Strukturę przyrostu bazy w tym ujęciu przedstawia poniższe zestawienie:

Rodzaj bazy noclegowej	Przyrost miejsc w latach 1961-1970					
	Baza otwarta		Baza zamkn.		Baza ogółem	
	liczba miejsc w tys.	%	liczba miejsc w tys.	%	liczba miejsc w tys.	%
A. Miejsca w obiektach trwałych, czynnych cały rok	43,1	30,1	50,9	16,8	94,0	21,1
B. Miejsca w obiektach trwałych, czynnych tylko latem	30,0	21,1	62,3	20,6	92,3	20,7
C. Miejsca w obiektach lekkich	27,4	19,2	169,8	56,0	197,2	44,2
D. Miejsca na kempingach i polach namiotowych	42,2	29,6	20,0	6,6	62,2	14,0
R a z e m	142,7	100,0	303,0	100,0	445,7	100,0

W ogólnym rozwoju bazy noclegowej zwraca uwagę znaczny wzrost liczby miejsc na kempingach i polach biwakowych w zamkniętej bazie noclegowej i to wzrost, który wystąpił głównie w drugim pięcioleciu 1961-1970. Brak racjonalnych przesłanek, które uzasadniałyby tak jaskrawą różnicę w tempie rozwoju tego typu miejsc w obu okresach pięcioletnich. Wydaje się więc, że ujawnia się tu błąd w kwalifikacji miejsc w zamkniętej bazie noclegowej, popełniony w czasie zbierania danych liczbowych dotyczących tej części bazy wg stanu na 1960 r. i 1965 r.

W ostatecznym efekcie rozwój bazy noclegowej doprowadził do dość istotnych zmian w strukturze tej bazy w roku 1970 w porównaniu z rokiem 1960. Przede wszystkim w wyniku szybszego tempa rozwoju bazy otwartej zmienił się jej liczbowy stosunek do bazy zamkniętej. Jeżeli w roku 1960 stosunek ten wyrażał się jak 20 do 80, to w roku 1970 już jak 27 do 73. Poza tym zmieniały się proporcje między liczbą miejsc w obiektach trwałych w stosunku do liczby miejsc w obiektach lekkich oraz na kempingach i polach biwakowych. W 1960 r. miejsca w obiektach trwałych obejmowały ok. 78 % całej bazy, w 1970 roku zaś poniżej 58 %. Zmniejszył się też udział bazy trwałej czynnej cały rok z 27 % na ok. 24 %.

Ogólny obraz struktury bazy noclegowej w 1970 roku przedstawia się następująco:

Rodzaj bazy noclegowej	Baza otwarta		Baza zamknięta		Baza ogółem	
	liczba miejsc w tys.	%	liczba miejsc w tys.	%	liczba miejsc w tys.	%
A. Miejsca w obiektach trwałych, czynnych cały rok	87,5	40,7	103,1	27,7	190,0	23,9
B. Miejsca w obiektach trwałych, czynnych tylko latem	44,0	20,3	227,3	38,8	271,3	33,9
C. Miejsca w obiektach lekkich	33,7	15,8	233,7	40,0	267,4	33,4
D. Miejsca na kempingach i polach biwakowych	49,6	23,2	20,3	3,5	69,9	8,8
R a z e m	214,8	100,0	584,4	100,0	799,2	100,0

2. Rozwój bazy noclegowej w układzie terytorialnym

2.1. W o j e w ó d z t w a

W ilościowym rozwoju bazy noclegowej dominują 4 województwa: 3 nadmorskie i 1 górskie /krakowskie/. Mieści się w nich około 43 % całego przyrostu bazy noclegowej w pięcioletnim okresie 1961-1970 /ok. 192 tys. miejsc/. Województwa te odznaczały się też najwyższym przyrostem bazy noclegowej w obu pięcioletniach 1961-65 i 1966-70. Z pozostałych województw jedynie województwo warszawskie /z m. Warszawą/ i olsztyńskie osiągnęły przyrost bazy powyżej 30 tys. miejsc, natomiast woj.: poznańskie /z m. Poznaniem/, bydgoskie i katowickie mają przyrost powyżej 20 tys. miejsc. Najniższe liczby miejsc noclegowych, które zanotowano w okresie 1961-1970 wykazują województwa: opolskie /6,2 tys. miejsc/, białostockie /11 tys. miejsc/ oraz łódzkie /z m. Łodzią/ - 11,9 tys. miejsc.

Dokładne dane dotyczące przyrostu bazy w poszczególnych województwach, z uwzględnieniem podziału strukturalnego, zawiera tabela 8.

W poszczególnych województwach udział bazy otwartej w rozwoju całej bazy noclegowej przedstawiał się następująco:

Województwo	P r z y r o s t		
	bazy otwartej do przyrostu ogółem w woj. w %	ogółem w tys. miejsc	ogółem w % przyrostu całkowitego w kraju
1	2	3	4
rzeszowskie	59	15,3	3,4
opolskie	59	6,2	1,4
kieleckie	47	13,0	2,9
wrocławskie	45	20,6	4,6
poznańskie	42	29,3	6,5
krakowskie	41	49,7	11,2
lubelskie	39	13,6	3,0

1	2	3	4
zielonogórskie	36	18,3	4,1
białostockie	34	11,0	2,5
gdańskie	33	47,3	10,6
warszawskie	30	36,2	8,2
bydgoskie	30	23,9	5,3
łódzkie	26	11,9	2,6
katowickie	23	22,7	5,2
szczecińskie	21	45,1	10,2
olsztyńskie	20	31,5	7,1
koszalińskie	16,5	49,9	11,2
P o l s k a	32	445,5	100,0

Jak już wspomniano, w ogólnym przyroście bazy noclegowej baza całoroczna stanowi tylko ok. 1/5 część tego przyrostu. Z tego ponad 66 % mieści się na obszarze 4 województw: krakowskiego, wrocławskiego, katowickiego i rzeszowskiego, co jest zrozumiałe, jeśli się zważy, że są to obszary o walorach turystycznych /zwłaszcza wypoczynkowych/ i wybitnym znaczeniu w sezonie zimowym.

Udział bazy całorocznej w ogólnym przyroście w obrębie poszczególnych województw przedstawia się jak niżej:

- wrocławskie	82,0 %	- opolekie	13,4 %
- krakowskie	56,4 %	- lubelskie	11,2 %
- katowickie	47,3 %	- łódzkie	10,5 %
- rzeszowskie	44,6 %	- białostockie	9,2 %
- kieleckie	23,1 %	- koszalińskie	7,9 %
- bydgoskie	17,5 %	- szczecińskie	5,9 %
- poznańskie	12,0 %	- gdańskie	4,9 %
- warszawskie	14,7 %	- zielonogórskie	4,7 %
		- olsztyńskie	2,9 %

Mówiąc o udziale bazy całorocznej w przyroście miejsc noclegowych, warto zwrócić uwagę, że wprowadzie w każdym województwie nastąpił wzrost liczby tych miejsc, tym niemniej w niektórych województwach, a ściślej mówiąc w dwóch /krakowskim i wrocławskim/ zanotowano spadek liczby miejsc w obiektach trwałych czynnych tylko w sezonie letnim. Szczególnie wysoki spadek liczby tego typu miejsc wystąpił w woj. wrocławskim w zamkniętej bazie noclegowej /ok. 4,0 tys. miejsc/. Wyniki wrywkowej analizy materiału źródłowego pozwalają stwierdzić, że zmniejszenie to zostało spowodowane w części przez wyłączenie obiektów z eksploatacji wskutek całkowitej dekapitalizacji, w części zaś w wyniku przystosowania obiektów do eksploatacji całorocznej.

Tempo rozwoju bazy noclegowej w poszczególnych województwach wykazuje dość znaczne różnice. W pięcioleciu 1961-1965 najwyższe wskaźniki przyrostu bazy wykazywały województwa: rzeszowskie, lubelskie, kieleckie /2,2 - 2,4/, a więc te, które miały najmniejszą liczbę miejsc noclegowych w 1960 r. Najniższy względny przyrost bazy wystąpił w woj.: wrocławskim, szczecińskim oraz opolskim. To ostatnie stanowi wyjątek, jako że zalicza się do województw o małej liczbie miejsc noclegowych. W pozostałych województwach wskaźnik wzrostu zawiera się w granicach od 1,5 do ok. 2,1.

W następnym pięcioleciu, 1966-1970, najwyższe wskaźniki wzrostu miały województwa: katowickie /1,79/, białostockie, warszawskie i bydgoskie /powyżej 1,6/; najniższy względny wzrost nastąpił w woj. wrocławskim /1,08/ i łódzkim /1,11/; natomiast w pozostałych województwach wskaźniki wzrostu zbliżone były do średniej krajowej /1,4/.

W okresie dziesięciolecia najwyższą dynamikę rozwoju bazy noclegowej obserwuje się w woj. warszawskim, w którym wskaźnik wzrostu wynosił 4,4, a łącznie z m. Warszawą 3,7. Na drugim miejscu znajduje się woj. poznańskie ze wskaźnikiem 3,5 /z m. Poznaniem 3,4/, a dopiero na trzecim miejscu woj. rzeszowskie ze wskaźnikiem 3,3. Najniższe tempo rozwoju bazy miało woj. wrocławskie.

W szczegółowym rozbiciu, z uwzględnieniem podziału na bazę otwartą i zamkniętą, wskaźniki wzrostu bazy w okresie 1961-1970 podaje poniższe zestawienie:

Wskaźniki przyrostu bazy noclegowej
w latach 1961-1970

Lp.	Województwo	Wskaźniki wzrostu dla bazy		
		otwartej	zamkniętej	ogółem
1.	białostockie	2,2	2,8	2,5
2.	bydgoskie	3,2	2,8	2,9
3.	gdańskie	4,4	1,9	2,2
4.	katowickie	2,1	3,3	2,8
5.	kieleckie	3,7	3,0	3,3
6.	koszalińskie	5,2	2,1	2,3
7.	krakowskie	2,9	2,0	2,4
8.	lubelskie	3,4	2,9	3,0
9.	łódzkie	2,4	1,9	2,0
10.	olsztyńskie	2,3	3,8	3,2
11.	opolskie	3,2	1,3	1,6
12.	poznańskie	3,8	3,1	3,4
13.	rzeszowskie	4,9	2,4	3,3
14.	szczecińskie	3,2	1,8	1,9
15.	warszawskie	2,5	4,9	3,7
16.	wrocławskie	2,0	1,2	1,3
17.	zielonogórskie	3,0	2,9	2,9
P o l s k a		2,9	2,3	2,3

Zróżnicowana dynamika rozwoju bazy noclegowej w poszczególnych województwach doprowadziła do zmian w ogólnym obrazie rozkładu przestrzennego tej bazy. Wprawdzie nadal, podobnie jak w r. 1960 i 1965, na pierwszy plan wybijają się województwa nadmorskie, a na obszarach górskich woj. wrocławskie i krakowskie, ale ich udział w całej bazie noclegowej w Polsce wykazuje tenden-

cje malejące. W 1960 r. 5 ww. województw obejmowało 65 % całej bazy noclegowej; w 1965 r. - 59 %, a w 1970 r. już tylko 55 %. Zmieniły się też pozycje tych pięciu województw. W 1960 r. wyraźnie dominowało woj. wrocławskie, przewyższające o ok. 50 % każde z pozostałych czterech województw. W roku 1965 nadal pierwsze miejsce zajmowało woj. wrocławskie, ale już w znacznie mniejszym stopniu /przewaga o ok. 20 %/ niż pięć lat wcześniej. Nie uległa też zmianie w pierwszym pięcioleciu kolejność omawianych województw co do wielkości bazy noclegowej /wrocławskie, szczecińskie, krakowskie, koszalińskie i gdańskie/. Dopiero w następnym pięcioleciu /1966-1970/ na czoło wysunęło się woj. szczecińskie z bazą 93,6 tys. miejsc, na drugie miejsce - krakowskie z bazą 90,9 tys. miejsc, na trzecie - koszalińskie z bazą 88,1 tys. miejsc; wrocławskie - 85,9 tys. miejsc i gdańskie - 85,4 tys. miejsc.

Do drugiej grupy województw wykazujących dość znaczną liczbę miejsc noclegowych i charakteryzujących się intensywnym rozwojem bazy zaliczyć można woj.: warszawskie, olsztyńskie, poznańskie, bydgoskie i katowickie, a także, acz w mniejszym stopniu, woj. zielonogórskie, które mimo 9,5 tys. miejsc w 1960 r. już w 1970 roku dysponowało 27,8 tys. miejsc. Pozostałe województwa utrzymują się w pozycji najmniej zasobnych w turystyczną bazę noclegową.

W otwartej bazie noclegowej woj. krakowskie utrzymało swoją czołową pozycję. Natomiast woj. wrocławskie z drugiej pozycji w 1960 r. spadło na 4 pozycję w 1970 r. Miejsce wrocławskiego zajęło woj. gdańskie, które w 1960 r. było na 7 pozycji pod względem liczby miejsc w otwartej bazie noclegowej. Warszawskie /z m. Warszawą/ utrzymuje się na 3 pozycji, katowickie zaś spada z pozycji 4 na pozycję 10. Rzeszowskie awansuje z poz. 14 na 7. Inne przesunięcia są już mniej istotne.

W całorocznej bazie noclegowej, która powiększyła się prawie dwukrotnie, zmiany w proporcjach i pozycji poszczególnych województw są minimalne. Woj. wrocławskie nadal dysponuje największą liczbą miejsc całorocznych; krakowskie, pomimo prawie trzykrotnego zwiększenia liczby miejsc czynnych cały rok, pozostaje na drugiej pozycji; katowickie na trzeciej, a rzeszowskie, dzięki przeszło trzykrotnemu zwiększeniu tego typu miejsc, przeszło z 7 na 5 pozycję.

Przeciętne zagęszczenie miejsc noclegowych wzrosło w dzie-
sięcioleciu ze 113 miejsc/100 km² do 257, przy czym w poszcze-
gólnych województwach zagęszczenia te kształtują się w nastę-
pującej kolejności:

Zagęszczenie bazy noclegowej w województwach

Województwo	Liczba miejsc na 100 km ²		Województwo	Liczba miejsc na 100 km ²	
	1970 r.	1960 r.		1970 r.	1960r.
gdańskie	774	347	warszawskie	167	34
szczecińskie	735	383	opolekie	166	102
krakowskie	584	261	poznańskie	154	66
koszalińskie	486	213	łódzkie	137	68
wrocławskie	450	343	rzeszowskie	117	45
katowickie	374	133	kieleckie	95	29
oleśtyńskie	216	67	lubelskie	81	27
zielonogórskie	191	67	białostockie	78	31
bydgoskie	175	46			

Porównanie ww. danych wskazuje, że zarysowuje się ogólna
tendencja zmniejszania występujących różnic między 1960 a 1970r.
Wprawdzie są one nadal bardzo duże, ale jeżeli w 1960 r. stosu-
nek pomiędzy woj. lubelskim o najmniejszym zagęszczeniu miejsc
a szczecińskim o najwyższym zagęszczeniu miejsc kształtował się
jak 1 : 14, to w roku 1970 między najniższym a najwyższym za-
gęszczeniem proporcje kształtują się jak 1 : 10. Rzecz jasna,
zmieniła się kolejność poszczególnych województw w uszeregowaniu
pod względem gęstości miejsc. Największe przesunięcia dotyczą:
woj. łódzkiego, które z pozycji 8 w 1960 r. spadło na 13 w 1970 r.
opolekiego /z 7 na 11/ i warszawskiego /z 14 na 10/.

2.2. P o w i a t y

Znacznie bardziej zróżnicowany obraz rozwoju turystycznej bazy noclegowej uwidacznia się w układzie powiatów. Ogólną liczbę 396 jednostek administracyjnych tj. 391 powiatów i 5 miast stanowiących powiaty oraz 5 miast stanowiących województwa sprowadzono do 324 jednostek terytorialnych, włączając miasta stanowiące powiaty do powiatów - z dwoma wyjątkami, a mianowicie: miasta w obrębie GOP połączono w jeden zespół oraz miasta Gdańsk, Gdynia, Sopot również potraktowano jako wydzieloną jednostkę miejską, podobnie jak miasta stanowiące województwa. W takim układzie przyrost bazy noclegowej występował w 300 jednostkach, w tym: w 195 jednostkach do 1 tys. miejsc, w 43 jednostkach w granicach od 1 do 2 tys. miejsc, w 43 jednostkach od 2 do 5 tys. miejsc i w 19 jednostkach powyżej 5 tys. miejsc. W 18 jednostkach nastąpiło zmniejszenie się liczby miejsc, w 2 jednostkach nie zanotowano żadnych zmian ilościowych. W czterech powiatach oraz niektórych miastach stanowiących powiaty /w obrębie GOP/ nie ma nadal turystycznej bazy noclegowej.

Najwyższe przyrosty bazy noclegowej odnotowano wśród powiatów nadmorskich i górskich oraz w 1 powiecie położonym na Pojezierzu Zachodnim, w 1 powiecie ze sztucznym zbiornikiem wodnym w pobliżu stolicy i w 2 powiatach stanowiących województwa.

Z powiatów nadmorskich najwyższe przyrosty miejsc wystąpiły w powiatach:

- gdańskim	-	5 512
- lęborskim	-	5 176
- nowodworskim	-	7 022
- puckim	-	8 614
- Trójmieście /Gdańsk, Sopot, Gdynia/	-	7 754
- koszalińskim	-	7 934
- kołobrzeskim	-	19 317
- sławieńskim	-	7 391
- gryfickim	-	8 512
- kamieńskim	-	8 945
- wolińskim	-	21 117

Na pojezierzach - w powiecie:
- chojnickim - 5 847

Na nizinach - w powiecie:
- Nowy Dwór Maz. - 8 089

W górach - w powiatach:
- cieszyńskim - 10 963
- nowosądeckim - 14 904
- nowotarskim - 5 635
- w m. Zakopane - 6 952

Z miast stanowiących województwa:
- m. Warszawa - 5 675
- m. Kraków - 5 378

Łącznie przyrost w wymienionych jednostkach wyniósł 117,7 tys. miejsc, co stanowi przeszło 26 % całego przyrostu bazy noclegowej w Polsce.

Wielkości przyrostów i ubytków bazy noclegowej w powiatach, w przeliczeniu liczby miejsc na jednostkę powierzchni ilustruje mapa 6.

3. Ubytki bazy noclegowej w latach 1961-1970

W bilansach powiatowych turystycznej bazy noclegowej różnice między liczbą miejsc w 1970 r. a 1960 r. ujawniają powiaty z wartościami ujemnymi, czyli z ubytkami bazy noclegowej. Dotyczy to w sumie 31 jednostek administracyjnych /powiatów i miast stanowiących powiaty/ z liczbą 4 640 miejsc. Jest to wynik różnic netto, a więc wielkość ta nie ujawnia rzeczywistych ubytków, które nastąpiły w latach 1961-1970, a które są wielokrotnie większe i wynoszą w sumie niemal 52 tys. miejsc noclegowych czyli blisko 15 % stanu bazy w 1960 r.

Ubytki bazy noclegowej w województwach
w latach 1961-1960

Lp.	Województwo /łącznie z miastami wydzielonymi/	Ubytki miejsc noclegowych			
		liczba	%	% w sto- sunku do stanu bazy w 1960r.	% w sto- sunku do przyrostu bazy 1961-1970
1	2	3	4	5	6
1.	białostockie	1 052	2,0	14,8	9,6
2.	bydgoskie	2 736	5,3	21,7	11,4
3.	gdańskie	1 672	3,2	4,4	3,5
4.	katowickie	1 124	2,2	8,7	4,9
5.	kieleckie	2 096	4,0	37,0	16,1
6.	koszalińskie	5 489	10,6	14,3	11,0
7.	krakowskie	7 723	14,9	18,7	15,5
8.	lubelskie	2 819	5,4	42,6	20,7
9.	łódzkie	4 948	9,6	42,2	41,6
10.	olsztyńskie	2 103	4,0	14,9	6,7
11.	opolskie	917	1,8	9,5	14,8
12.	poznańskie	1 546	3,0	12,5	5,3
13.	rzeszowskie	1 033	2,0	16,0	6,7
14.	szczecińskie	2 788	5,4	5,7	6,2
15.	warszawskie	2 717	5,3	10,0	7,5
16.	wrocławskie	9 074	17,5	13,9	44,0
17.	zielonogórskie	1 967	3,8	20,6	10,7
R a z e m		51 804	100,0	14,6	11,6

Zestawienie pt. "Ubytki bazy noclegowej w województwach w latach 1961-1970" uwidacznia wyjątkowo duże ubytki w województwach: wrocławskim, krakowskim, koszalińskim i łódzkim, przy czym w tym ostatnim ubytki w bazie noclegowej są wyjątkowo duże w proporcji do liczby miejsc, jakie to województwo miało w 1960 r. oraz w stosunku do przyrostu bazy w latach 1961-1970. Jedyne jeszcze w woj. lubelskim ubytki bazy noclegowej w proporcji do stanu w 1960 r. są również duże. Natomiast w woj. wrocławskim, chociaż w proporcji do stanu w 1960 r. ubytki mieszczą się w granicach poniżej średniej krajowej, lecz przy bardzo niskim rozwoju bazy noclegowej w tym województwie powoduje to w skali kraju względny regres tego województwa w zagospodarowaniu turystycznym. Ponieważ skądinąd wiadomo, że podstawowa część bazy noclegowej w tym województwie jest technicznie bardzo zużyta - zaznaczający się proces będzie się pogłębiał /S.Wawrzyniak - 1973/.

Z analizy materiałów źródłowych wynika, że znaczna część ubytków bazy noclegowej wystąpiła w stosunkowo dużej liczbie małych miejscowości, w których ubytki osiągnęły 100 %, miejscowości te zniknęły zatem z ewidencji miejscowości z bazą noclegową w 1970 r. /do problemu tego wróci się jeszcze przy omawianiu zmian ilościowych miejscowości z turystyczną bazą noclegową/. W tej grupie ubytki bazy sięgają blisko 33 tys. miejsc, natomiast w miejscowościach, w których nadal istnieje baza - wynoszą one w sumie ok. 19 tys. miejsc noclegowych. Można więc sądzić, że podstawowa część ubytków nastąpiła w miejscowościach najmniej atrakcyjnych. Tezę tę potwierdza szczegółowa analiza materiałów podstawowych.

Wskazać by można, że w miejscowościach, w których baza noclegowa przestała istnieć, składowo są one głównie zlokalizowane w obszarach lekkich oraz sąsiedztwie kempingów i pól biwakowych, tj. w grupie obiektów najmniej atrakcyjnych. Tymczasem, jak wykazuje szczegółowa analiza materiałów, dotyczy to w przeszłości ok. 40 % obiektów w tym województwie, w których nadal istnieje baza noclegowa. Zatem w obiektach przeznaczonych do użytku rekreacyjnego.

1.2. Zmiany w wielkości miejscowości względem liczby miejsc noclegowych

Liczba miejscowości z turystyczną bazą noclegową wzrosła o 79 %, natomiast liczba miejsc noclegowych wzrosła o 125 %.
Wskazać by można, że przeważnie wielkość miejscowości, w których

Rozdział III

ZMIANY W UKŁADZIE PRZESTRZENNYM

1. Ogólna charakterystyka zmian miejscowości z turystyczną bazą noclegową

1.1. Zmiany ilościowe

Stwierdzenie, że w latach 1961 do 1970 nastąpił wzrost liczby miejscowości z turystyczną bazą noclegową z 1 236 do 2 222, tj. o 986 czyli o ok. 80 % - jest stwierdzeniem niepełnym. W ciągu dziesięciu lat pojawiło się bowiem 1 298 "nowych" miejscowości z turystyczną bazą noclegową tj. takich, których w 1960 r. nie było wśród miejscowości z bazą noclegową. Faktyczny wzrost liczby miejscowości przekraczał więc 100 %. W omawianym czasie nastąpił też ubytek turystycznej bazy noclegowej /o czym już wyżej wspomniano/. W niektórych miejscowościach był to ubytek całkowity, a więc powodujący skreślenie tych miejscowości z listy posiadających turystyczną bazą noclegową. Miejscowości takich było w sumie 312, przy czym - co warto podkreślić - 139 miejscowości pojawiło się po 1960 r., ale baza noclegowa w tych miejscowościach nie dotrwała do roku 1970.

Sądzić by można, że w miejscowościach, w których baza noclegowa przestała istnieć, składała się ona głównie z miejsc w obiektach lekkich oraz miejsc na kempingach i polach biwakowych, tj. w grupie obiektów najmniej trwałych. Tymczasem, jak wykazuje szczegółowa analiza materiału, dotyczy to w przeszło 60 % miejsc w obiektach trwałych, w niemałej części /np. w woj. wrocławskim/ przystosowanych do użytku całorocznego.

1.2. Zmiany w wielkości miejscowości /wg liczby miejsc noclegowych/

Liczba miejscowości z turystyczną bazą noclegową wzrosła o 79 %, natomiast liczba miejsc noclegowych wzrosła o 126 %, jest więc rzeczą oczywistą, że przeciętna wielkość miejscowości, mie-

rzona liczbą miejsc noclegowych, musiała się zwiększyć. Najwyższy wzrost nastąpił w grupie miejscowości liczących powyżej 5 000 miejsc. Wskaźnik wzrostu sięga liczby 3,57, a w liczbach bezwzględnych liczba miejscowości w tej grupie wzrosła z 7 w 1960 r. do 25 w 1970 r. Natomiast wskaźniki wzrostu - niższe od przeciętnych - dotyczą trzech pierwszych grup wielkościowych, a więc miejscowości najmniejszych /do 200 miejsc noclegowych/. Szczegółowy rozkład wskaźników wzrostu liczby miejscowości w grupach wielkościowych przedstawia się następująco:

Wskaźniki wzrostu liczby miejscowości w latach 1960-1970
w grupach wielkości

Wielkość miejscowości /liczba miejsc/	Wskaźnik wzrostu /rok 1960 = 1/	Wielkość miejscowości /liczba miejsc/	Wskaźnik wzrostu /rok 1960 = 1/
do 50	1,74	501 - 1000	2,44
51 - 100	1,54	1001 - 2000	1,95
101 - 200	1,60	2001 - 3000	2,15
201 - 300	2,20	3001 - 5000	2,09
301 - 500	2,54	ponad 5000	3,57

W konsekwencji - grupa miejscowości "małych" - do 200 miejsc noclegowych, które stanowiły w 1960 r. 76,6 % wszystkich miejscowości z turystyczną bazą noclegową - w 1970 r. stanowi już tylko 69,9 % ogólnej sumy miejscowości. Grupa "średnia" - od 200 do 1000 miejsc stanowiła w 1960 r. 17,5 %; w 1970 r. udział tej grupy wzrósł do 23,1 %. Największe miejscowości - powyżej 1000 miejsc noclegowych obejmują w 1970 r. 7 % całej liczby miejscowości, podczas gdy przed dziesięcioma laty odsetek ten wynosił 5,9 %.

Bardziej szczegółowy obraz zmian w wielkościach miejscowości można uzyskać porównując zestawienie znajdujące się w części III, rozdz.I, pkt 4.1. z poniższym:

Struktura wielkości miejscowości
z turystyczną bazą noclegową w 1970 r.

Wielkość miejscowości /liczba miejsc/	Liczba miejscowości	%	Wielkość miejscowości /liczba miejsc/	Liczba miejscowości	%
do 50	659	29,7	1001 - 2000	80	3,6
51 - 100	395	17,8	2001 - 3000	28	1,3
101 - 200	497	22,4	3001 - 5000	23	1,0
201 - 300	194	8,7	5001 - 10000	19	0,8
301 - 500	183	8,2	ponad 10000	6	0,3
501 - 1000			R a z e m	2222	100,0

Na marginesie warto zwrócić uwagę, że w 1970 roku powyżej 10 tys. miejsc noclegowych miały miejscowości: Kołobrzeg, Zakopane, Dziwnów, Świnoujście, Międzyzdroje, Warszawa. We wszystkich miejscowościach, które dysponowały w 1960 r. bazą noclegową powyżej tysiąca miejsc, nastąpił wzrost tej bazy i to znacznie wyższy od przeciętnego - z wyjątkiem Szklarskiej Poręby - gdzie w omawianym dziesięcioleciu nastąpił regres o blisko 3000 miejsc noclegowych.

1.3. Zmiany w rozmieszczeniu miejscowości i koncentracji bazy noclegowej

Ogólny obraz zmian, jakie nastąpiły w rozmieszczeniu miejscowości z turystyczną bazą noclegową, daje porównanie map 3, 7.

Stosunkowo najniższy wzrost liczby miejscowości nastąpił na wybrzeżu - w krajobrazie nadmorskim, poniżej 40 %, najwyższy zaś wzrost /ponad 100 %/ miał miejsce na obszarach dolin i równin akumulacyjnych. W liczbach bezwzględnych - największa liczba nowych miejscowości z bazą noclegową pojawiła się na obszarach pojeziernych, w krajobrazie młodoglacjalnym. Wzrost liczby miejscowości wyrażał się tu w granicach ok. 86 % w stosunku do stanu w 1960 r. Podobny, bo tylko o 2 % niższy stopień wzrostu liczby

miejsowości odnotować można w krajobrazie wyżynnym, lecz w liczbach bezwzględnych przyrost ten był prawie o połowę mniejszy niż na pojezierzach.

W 1960 r. blisko 84 % ogólnej liczby stanowiły miejscowości z bazą do 300 miejsc noclegowych /w 1970 r. ten odsetek wynosił 78,6 %/. Warto zwrócić uwagę na zmiany w rozmieszczeniu tych miejscowości, które nb. skupiają ok. 80 % całej bazy noclegowej. Zmiany te ilustrują mapy 4, 8 i 9, na których pokazano rozmieszczenie miejscowości wyłącznie z bazą liczącą powyżej 300 miejsc. Zwłaszcza mapa 8 wykazuje znaczną liczbę "nowych" miejscowości na obszarach pojezierzy: Mazurskiego, Wielkopolskiego; w mniejszym stopniu na obszarze Pojezierza Pomorskiego, ale z wyraźnie większym skupieniem w rejonie Szwajcarii Kaszubskiej. Na Mazowszu przyrost tych miejscowości skupia się głównie w rejonie Zalewu Zegrzyńskiego oraz na Pojezierzu Gostynińskim. Na obszarach górskich wyraźnie większą liczbę omawianych miejscowości widać na obszarze Beskidów z wyjątkiem Beskidu Niskiego oraz w Bieszczadach a także w rejonie Karkonoszy, Gór Wałbrzyjskich i Opawskich.

Z wielkością miejscowości wiąże się koncentracja bazy noclegowej, co szerzej zostało omówione w p. 6 rozdz.I części analitycznej - w odniesieniu do stanu w 1960 r. Zmiany, jakie zaszły w dziesięcioleciu, można określić ogólnie jako niezbyt wysokie, ale wyraźne zwiększenie się stopnia koncentracji bazy noclegowej.

W poszczególnych województwach istotniejsze /wyższe od przeciętnych/ zmiany zaszły w woj.: poznańskim, kieleckim, lubelskim, bydgoskim i łódzkim. W województwach tych stopień koncentracji zwiększył się bardzo znacznie, czego wyrazem są różnice w liczbie miejsc w 10 % miejscowości z szeregów kumulacyjnych. Różnice te sięgają od ok. 20 do 40 %. Ujemną różnicę, sięgającą kilkunastu procent, wykazuje woj. warszawskie. Szczegółowy obraz zmian, jakie zaszły w tym zakresie w poszczególnych województwach daje porównanie zestawienia w cz.III, rozdz.I, p. 6.1. z zestawieniem poniższym:

Wskaźniki ilustrujące pośrednio stopień koncentracji
bazy noclegowej w województwach w 1970 r.

Lp.	Województwo /łącznie z miastami wydzielonymi/	Liczba miejsc średnio na 1 miej- scowość	% bazy w miejscowościach liczących powyżej 1000 miejsc noclegowych	% bazy w ok. 10% miejscowości "naj- większych"
1	białostockie	204	29,6	52,5
2	bydgoskie	273	45,0	60,2
3	gdańskie	628	66,9	65,7
4	katowickie	457	64,9	64,9
5	kieleckie	200	31,7	50,9
6	koszalińskie	705	75,0	72,6
7	krakowskie	382	61,8	69,5
8	lubelskie	240	50,9	63,3
9	łódzkie	236	46,9	56,8
10	olsztyńskie	268	34,7	43,5
11	opolskie	325	52,9	59,2
12	poznańskie	215	35,9	58,5
13	rzeszowskie	149	20,1	52,9
14	szczecińskie	1 064	88,7	72,6
15	warszawskie	302	49,6	57,7
16	wrocławskie	396	59,9	62,3
17	zielonogórskie	240	36,1	49,6
	R a z e m	359	58,1	65,5

1.4. Status administracyjny i liczba mieszkańców
miejscowości z turystyczną bazą noclegową
oraz ich dostępność komunikacyjna

W analizie stanu wyjściowego dosyć dokładnie omówiono zagadnienie statusu administracyjnego i struktury wielkości /ze względu na liczbę ludności/ miejscowości z bazą noclegową. Ilustrację zmian, jakie zaszły w tym zakresie, zawierają tabele 11 i 12. Z ważniejszych danych zawartych w tych tabelach wynika, że tempo wzrostu liczby miejscowości i bazy noclegowej było znacznie wyższe w jednostkach wiejskich, i to tych najmniejszych - do 1 tys. mieszkańców, niż w miastach.

Odpowiednie wskaźniki wzrostu /przyjmując stan 1960 za 100/ wynosiły:

dla wsi:

miejscowości	-	205
miejsc. noclegowe	-	247

dla miast:

miejscowości	-	132
miejsc. noclegowe	-	205

dla wsi małych do 1 tys. mieszkańców:

miejscowości	-	215
miejsc. noclegowe	-	265

dla miast najwyższe wskaźniki wzrostu obserwuje się w grupie miast:

1 - 2 tys. mieszkańców	-	miejscowości	-	180
		miejsc. nocleg.	-	250.
20 - 50 tys.	"	- miejscowości	-	117
		- miejsc. nocleg.	-	271
100 - 300 tys.	"	- miejscowości	-	123
		- miejsc. nocleg.	-	241

Sumarycznie biorąc - baza noclegowa w miastach relatywnie zmniejszyła swój udział w bazie ogółem z 51,7 % w 1960 r. do 47 % w 1970 r.

W poszczególnych województwach udział bazy noclegowej w miastach uległ w omawianym dziesięcioleciu dosyć znacznym i różnym zmianom, co ilustruje poniższe zestawienie:

Udział bazy noclegowej w miastach
w stosunku do bazy ogółem w latach 1960 i 1970

Lp.	Województwa /łącznie z miastami wydzielonymi/	Procentowy udział bazy noclegowej w miastach	
		1960 r.	1970 r.
1	białostockie	60,3	50,2
2	bydgoskie	47,1	34,6
3	gdańskie	72,5	56,1
4	katowickie	90,0	71,2
5	kieleckie	52,2	37,9
6	koszalińskie	38,7	38,0
7	krakowskie	46,4	55,2
8	lubelskie	34,7	34,5
9	łódzkie	30,2	43,7
10	oleśtyńskie	42,4	32,3
11	opolekie	25,8	33,5
12	poznańskie	41,1	41,1
13	rzezówskie	59,7	42,3
14	szczecińskie	37,9	49,3
15	warszawskie	54,8	38,4
16	wrocławskie	68,5	63,0
17	zielonogórskie	36,3	25,7
R a z e m		51,7	47,0

Z ogólnej tendencji zmniejszania się miejsc noclegowych w miastach w stosunku do całości bazy wyłamały się woj.: krakow-

skie, łódzkie, opolskie i szczecińskie. W tych województwach przyrost bazy noclegowej był zdecydowanie większy w miastach niż na wsi.

W odniesieniu do zagadnienia dostępności komunikacyjnej na podstawie dokonanej analizy można stwierdzić, że nie nastąpiły tu żadne istotne zmiany.

1.5. Funkcje turystyczne i ich ranga

Powracając ponownie do charakterystyki stanu wyjściowego tj. stanu w roku 1960 oraz tabel od 13 do 18 można scharakteryzować zmiany, jakie zaszły w turystycznej bazie noclegowej - w zależności od funkcji turystycznych miejscowości - w sposób następujący:

1° - Najwyższą dynamikę rozwoju wykazały miejscowości o funkcjach specjalistycznych /stanice wodne/ - wzrost liczby miejscowości o 162 %, a bazy noclegowej o 326 %. Jednak zastrzec należy, że jest to margines miejscowości i bazy noclegowej wynoszący w 1960 r., 0,1 %, a w 1970 r. 0,3 % całości bazy noclegowej.

2° - Istotne zmiany nastąpiły przede wszystkim w grupie miejscowości o funkcjach wypoczynkowych. Liczba tych miejscowości zwiększyła się z 629 do 1 440, a więc blisko o 130 %, baza noclegowa zaś w tych miejscowościach wzrosła o 163 %, ze 174,5 tys. miejsc do 460 tys. miejsc. Można powiedzieć, że przeszło 82 % całego przyrostu liczby miejscowości, jak i ponad 64 % całkowitego przyrostu bazy noclegowej, skupiło się w miejscowościach wyłącznie wypoczynkowych.

3° - Miejscowości o funkcjach mieszanych, krajoznawczo-wypoczynkowych, stanowią drugą, pod względem wielkości przyrostu bazy noclegowej, grupę miejscowości. Liczba miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowych zwiększyła się ze 186 do 270, a baza noclegowa z 130 tys. do 251 tys. miejsc noclegowych /odpowiednio o 45 % i 93 %/.

4° - Przyrost miejscowości o funkcjach wyłącznie krajoznawczych był stosunkowo mały /zwiększenie o 74 miejscowości tj. o 35 %/. Natomiast przyrost bazy noclegowej był w porównaniu z miejscowościami krajoznawczo-wypoczynkowymi względnie duży, bo sięgał 113 % /wzrost o blisko 41 tys. miejsc/.

5° - Stan miejscowości bez wyraźnej funkcji turystycznej, jeśli idzie o liczebność, utrzymał się mniej więcej na tym samym poziomie /rok 1960 - 200, rok 1970 - 204/, natomiast baza noclegowa w tych miejscowościach zmniejszyła się o 3,1 tys. miejsc tj. o ok. 25 %.

1.5.1. Miejscowości krajoznawcze

Rozpatrując rangę funkcji krajoznawczych połączono miejscowości wyłącznie o funkcjach krajoznawczych z miejscowościami krajoznawczo-wypoczynkowymi. Z wyróżnionych 4 rang - najwyższą dynamikę rozwoju bazy noclegowej obserwuje się w randze II tj. w ośrodkach krajoznawczych. Przyrost bazy noclegowej w tej grupie miejscowości sięga 184 %, przy średniej dla wszystkich miejscowości krajoznawczych - 98 %.

Wielkie centra krajoznawcze /I ranga/ wykazują wzrost o 134%. Stosunkowo najmniejszy przyrost bazy noclegowej /o wiele niższy od średniej dla całej bazy/ wykazuje IV ranga miejscowości krajoznawczych - najzasobniejsza w bazę noclegową. W tej grupie baza noclegowa wzrosła z 71 tys. do 116 tys. miejsc noclegowych, tj. o 63 %, a więc znacznie mniej niż w grupie miejscowości III rangi, gdzie wzrost ten przekroczył 90 % w stosunku do stanu w 1960 roku.

W układzie przestrzennym zwraca uwagę duży, w liczbach bezwzględnych, przyrost bazy noclegowej w wielkich centrach krajoznawczych, a zwłaszcza w Warszawie, Krakowie i Gdańsku. W grupie ośrodków krajoznawczych najwyższe przyrosty notuje się w Świnoujściu i Kołobrzegu. Znaczny rozwój zaznacza się w woj. krakowskim, co wiąże się głównie z Zakopanem, które jest zakwalifikowane do grupy ośrodków krajoznawczych, niezależnie od wysokiej rangi wypoczynkowej.

W grupie mniejszych zespołów i pojedynczych obiektów krajoznawczych /III ranga/ - największe przyrosty notuje się w woj.: krakowskim, gdańskim, koszalińskim i wrocławskim, a więc w województwach, w których walory krajoznawcze często łączą się z wypoczynkowymi. Podobnie jest w miejscowościach krajoznawczych IV rangi. Najwyższe przyrosty występują w woj.: szczecińskim, krakowskim i katowickim, mniejsze przyrosty /ale duże liczebnie stany/ we wrocławskim i koszalińskim.

1.5.2. Miejscowości wypoczynkowe

Rozkład przestrzenny rozwoju bazy noclegowej w miejscowościach wypoczynkowych wg stanu w sezonie letnim jest w swoich proporcjach zbliżony do rozwoju bazy noclegowej ogółem. Z ogólnej sumy przyrostu bazy w grupie miejscowości wypoczynkowych - najwyższe wskaźniki wzrostu wykazują woj.: gdańskie, koszalińskie oraz oleśzańskie i wrocławskie /po ok. 10 % całego przyrostu w każdym województwie osobno/. Dopiero w drugiej grupie można wymienić woj.: krakowskie, poznańskie, szczecińskie i bydgoskie /każde powyżej 6 % całego przyrostu/. Najmniejsze przyrosty bazy notowano w woj.: opolskim, kieleckim, rzeszowskim i białostockim.

W poszczególnych rangach /grupach wielkości/ nastąpiły zmiany w układzie przestrzennym, przy czym im niższa ranga tym zmiany te były mniej istotne /poza oczywiście zwiększeniem się i bazy, i liczby miejscowości w każdej randze z wyraźną tendencją wzrostu dla rang III, II i I, tj. miejscowości liczących powyżej 1000 miejsc noclegowych/.

Zmiany te polegają głównie na tym, że w randze I /powyżej 5000 miejsc noclegowych/ w 1960 r. nie było miejscowości pełniących wyłącznie funkcje wypoczynkowe. W 1970 r. występują one w pasie nadmorskim w woj.: gdańskim, koszalińskim i szczecińskim, ponadto w woj. katowickim /Ustroń/ i lubelskim /Okuninka/.

W II randze /2 - 5 tys. miejsc noclegowych/ miejscowości wypoczynkowe w 1960 r. występowały tylko w woj.: szczecińskim, wrocławskim, gdańskim i opolskim /Turawa/, natomiast w roku 1970 oprócz kieleckiego i rzeszowskiego, pozostałe województwa już

takie miejscowości miały, często po kilka, a tradycyjne woj. wypoczynkowe /3 nadmorskie oraz wrocławskie i krakowskie/ przodują tu zarówno w liczbie tych miejscowości jak i w wielkości bazy noclegowej.

W randze III /1 - 2 tys. miejsc/ oprócz pojawienia się tych miejscowości w każdym /z wyjątkiem kieleckiego/ województwie, w niektórych województwach /szczecińskim, koszalińskim i katowickim/ nastąpił ubytek w tej grupie miejscowości oraz związany z tym ubytek bazy noclegowej. Wynika to z przesunięcia się pewnej liczby miejscowości do II rangi. Podobnie przedstawia się sprawa w IV randze miejscowości wypoczynkowych, gdzie przy ogólnym wzroście liczby miejscowości i bazy noclegowej, w pewnych województwach następuje spadek liczby miejscowości i miejsc noclegowych.

W najniższej V randze /do 500 miejsc/ - jak już powiedziano - zmiany są stosunkowo najmniejsze, co ilustrują podobne wskaźniki procentowe dla 1960 r. i 1970 r. Natomiast największy bezwzględny przyrost bazy noclegowej w tej grupie występował w woj.: olsztyńskim, bydgoskim, warszawskim, krakowskim i koszalińskim /od 8 - 12 % całego przyrostu w tej grupie - w sumie w tych województwach 45 % całego przyrostu/.

W sezonie zimowym liczba miejscowości wypoczynkowych zmniejsza się o ok. 78 % w stosunku do stanu w sezonie letnim. Zarówno ich ogólne tempo wzrostu jak tempo wzrostu bazy noclegowej w tych miejscowościach było nieco niższe niż w sezonie letnim /por. tab. 15 i 17/. Cechą charakterystyczną jest fakt, że - w przeciwieństwie do sytuacji odnoszącej się do sezonu letniego - najszybsze tempo wzrostu dotyczy miejscowości o najniższej randze - do 300 miejsc noclegowych. W tej grupie przyrost bazy noclegowej wynosił 133 %, podczas gdy w grupie miejscowości III rangi zimowej /800-1500 miejsc/ tylko 32 %. W rozkładzie przestrzennym dominują woj. górskie, a na pozostałym obszarze kraju mamy do czynienia z pojedynczymi miejscowościami z niewielką liczbą miejsc noclegowych.

1.5.3. Miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowe

Miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowe zostały częściowo omówione łącznie z grupą miejscowości o funkcjach krajoznawczych.

Jeśli jednak wziąć pod uwagę bazę noclegową, większa jest rola tych miejscowości jako miejscowości wypoczynkowych. Przykładowo biorąc - Kołobrzeg jest niewątpliwie ważnym ośrodkiem krajoznawczym porównywalnym np. z Koszalinem, ale w Kołobrzegu, który jest ponadto nadmorskim uzdrowiskiem, znajduje się 15 tysięcy miejsc noclegowych w sezonie letnim, podczas gdy w Koszalinie tych miejsc jest tylko 800. Niemniej funkcja krajoznawcza w tych miejscowościach powoduje, że zarówno ich rozmieszczenie, jak i prawa rządzące rozwojem są inne niż w miejscowościach o funkcjach wyłącznie wypoczynkowych.

W sezonie letnim 1960 r. było 186 miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowych, w 1970 r. - 270, z bazą 130 tys. w 1960 r. i 251 tys. w 1970 r. Najliczniejszą grupę stanowiły i stanowią miejscowości małe do 500 miejsc noclegowych: 77 % w 1960 r. i 70 % w 1970 r. Jednakże baza w tych miejscowościach obejmowała 15 % w 1960 i ok. 12 % w 1970 r. całej bazy noclegowej tej grupy miejscowości. Znacznie większe odsetki bazy występują w grupach miejscowości większych /zob. tab. 17/.

Cechą odmienną w stosunku do miejscowości wyłącznie wypoczynkowych jest wysoka dynamika rozwoju bazy noclegowej w grupie miejscowości IV rangi. Wskaźnik wzrostu bazy noclegowej w tej randze wynosi 352 /przyjmując rok 1960 za 100/, przy czym zarówno w grupie miejscowości V rangi jak i w grupie miejscowości III rangi wskaźniki te są znacznie niższe i wynoszą 154 i 149. Dopiero w grupie największych miejscowości, I rangi, tempo wzrostu jest znów wyższe - wskaźnik 249.

W rozmieszczeniu obraz jest zbliżony do rozkładu przestrzennego całej bazy noclegowej, przy czym zachodzące zmiany wyjątkowo preferują woj.: szczecińskie, koszalińskie i krakowskie, z wyraźną stratą dla woj. wrocławskiego, w którym nastąpił relatywny spadek udziału w bazie noclegowej miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowych z 23,3 % w 1960 r. do 13,3 % w 1970 r.

W sezonie zimowym - liczba miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowych, w stosunku do sezonu letniego, zmniejsza się o 25 - 30 % i liczy 121 w 1960 r. i 162 w 1970 r. Rozwój w dziesięcioleciu nieznaczny - wzrost o 34 %, zaś wzrost bazy noclegowej o 85 %. Podobnie jak w sezonie letnim zaznacza się wyższa dynamika rozwoju miejscowości i bazy w IV randze /300 - 800 miejsc/, z tą różnicą, że najwyższy wzrost ma miejsce w randze I /ponad 3000

miejszc/ - przy wskaźniku wynoszącym 331. Wzrost ten odbywa się częściowo kosztem II rangi, gdzie następuje ubytek bazy noclegowej sięgający 37 %.

W rozmieszczeniu tych miejscowości obok dużych ośrodków wypoczynkowych o walorach krajoznawczych na obszarach górskich zaznaczają się również miejscowości uzdrowiskowe położone na Nizinie Polskiej.

2. Zmiany w wielkości i rozmieszczeniu turystycznej bazy noclegowej w powiązaniu z wybranymi elementami środowiska przyrodniczego

2.1. Typy krajobrazu naturalnego

Już spojrzenie na przestrzenny rozwój bazy noclegowej w układzie jednostek powiatowych pozwala stwierdzić, że oprócz tradycyjnych obszarów turystycznych /obszarów nadmorskich i górskich/, w dziesięcioleciu 1961-1970 obserwuje się znaczny wzrost bazy noclegowej na pojezierzach oraz na obszarach położonych w pobliżu niektórych wielkich miast i aglomeracji miejskich a także w wielu ośrodkach krajoznawczych. Fakt ten znajduje wyraźne potwierdzenie przy rozpatrywaniu rozwoju bazy noclegowej w poszczególnych rodzajach krajobrazu naturalnego. Ilustruje to poniższe zestawienie:

Rodzaj krajobrazu naturalnego /wg J.Kondrackiego/	Liczba miejsc w tys.			Wskaźnik wzrostu /1960 = 100/	Liczba miejsc na 100 km ²	
	1960	1970	Przyrost 1961-70		1960	1970
Nadmorski	100,1	211,9	111,8	212	2580	5440
Młodoglacjalny	64,2	184,0	120,8	286	65	188
Staroglacjalny	17,4	38,3	20,9	220	21	46
Dolin i równin akumulacyjnych	47,0	137,6	90,6	292	66	194
Wyżynny	38,1	82,6	44,5	217	82	178
Górski	86,8	143,7	56,9	165	783	1293

Jak wynika z przytoczonych danych, najwyższy bezwzględny przyrost miejsc noclegowych obserwuje się na obszarach pojezier-
nych. Na drugim miejscu są obszary nadmorskie, a na trzecim ni-
zinyne /głównie dolin rzecznych/, które jednocześnie charaktery-
zują się najwyższą intensywnością rozwoju bazy noclegowej. Bar-
dzo zbliżony wskaźnik wzrostu występuje też w krajobrazie młodo-
glacjalnym, natomiast bardzo słabą dynamikę rozwoju bazy nocle-
gowej stwierdza się na obszarach górskich.

2.2. Wybrane elementy walorów przyrodniczych

Dodatkowym potwierdzeniem pewnych tendencji, które ujawniły się w formie większych lub mniejszych preferencji pewnych typów krajobrazu naturalnego w rozwoju turystycznej bazy noclegowej, są zmiany w rozmieszczeniu bazy wiążące się z wybranymi elementami środowiska przyrodniczego, uznanymi powszechnie za walor turye-
tyczny. Zmiany te wynikają generalnie z szybszego tempa rozwoju bazy noclegowej tam, gdzie wiąże się ona z pewnymi elementami walorów przyrodniczych.

Ogólne tendencje ilustrują poniższe dane:

Rodzaj waloru	Wielkość bazy noclegowej związanej z okreś- lonym walorem /liczba miejsc w tys./		
	1960	1970	wskaźnik wzrostu /rok 1960 = 100/
Morze	97,5	205,3	211
Jeziora	53,4	177,7	332
Rzeki	103,9	240,6	231
Lasy	241,2	552,9	229
Walory leczniczo- -uzdrowiskowe	140,0	262,6	188
Walory narciar- skie	91,6	161,2	175

Wielokrotne spostrzeżenia ujawniające większe tempo rozwoju bazy noclegowej na obszarach, na których jednym z walorów są je-

ziora, potwierdzają się również tutaj. Analiza danych zawartych w tabeli 21 wykazuje, że intensywniejsze tempo rozwoju turystycznej bazy noclegowej jest związane z jeziorami o niższej randze turystycznej.

Założyć można trzy możliwości wytłumaczenia tego faktu:

- 1 - turystyka powszechna bardziej preferuje jeziora nie największe,
- 2 - przeprowadzona klasyfikacja /rangowanie/ jezior jest błędna,
- 3 - jeziora największe, łączące się w pewne ciągi, z lepszymi warunkami do uprawiania żeglarstwa, słowem - jeziora I kl. z punktu widzenia turystyki posiadają gorsze warunki lokalizacyjne turystycznej bazy noclegowej /np. - gorsza dostępność inwestycyjna z racji bądź to warunków naturalnych, bądź ostrzejszych rygorów ochronnych, czy też bardziej rygorystycznie przestrzeganych ograniczeń wynikających z przepisów lub ustaleń planistycznych/.

Takie walory jak morze, rzeki i lasy - na podstawie wyników liczbowych określających tempo rozwoju bazy noclegowej z tymi walorami związanej - można by uznać za walory mniej więcej równorzędne. Nie należy jednak zapominać, że lasy i rzeki są walorami w warunkach polskich dosyć powszechnie występującymi, a tempo rozwoju bazy noclegowej z tymi walorami związanej nie różni się wiele od średniego tempa rozwoju bazy w całym kraju.

Niższą od średniej krajowej dynamikę rozwoju wykazuje baza noclegowa związana z walorami leczniczo-uzdrowiskowymi oraz z walorami narciarskimi. Te ostatnie występują głównie na obszarach górskich, a jak już stwierdzono, na tych terenach w dzieścioleciu 1961-1970 intensywność rozwoju bazy noclegowej była mniejsza niż na pozostałych obszarach kraju.

Rozkład przestrzenny bazy noclegowej jest wyraźnie związany z rozmieszczeniem danego typu waloru /np. morze/, natomiast w wypadku takich walorów jak lasy czy rzeki - rozkład ten charakteryzuje się podobnymi wskaźnikami jak w układach administracyjnych /województwa - powiaty/. Z tego powodu omawiając specyfikę rozwoju ograniczono się do zwrócenia uwagi na:

* wyższe tempo rozwoju bazy związanej z jeziorami na obszarze woj.: koszalińskiego, poznańskiego, zielonogórskiego i byd-

goskiego, w porównaniu z woj. oleszyńskim czy białostockim,

- bardzo niski wskaźnik wzrostu bazy noclegowej związanej z walorami uzdrowiskowymi na Dolnym Śląsku - traktowanym przecież jako "Zagłębie uzdrowiskowe Polski", w porównaniu z woj. krakowskim /wskaźniki 110 i 240/,
- stosunkowo wysokie wskaźniki rozwoju bazy związanej z walorami narciarskimi w woj.: rzeszowskim i katowickim, w krakowskim na poziomie średniej krajowej dla całej bazy noclegowej i tylko w woj. wrocławskim znów na bardzo niskim poziomie /wskaźnik - 122/. Świadczyłoby to o tym, że stosunkowo niski wskaźnik wzrostu bazy z walorami narciarskimi dla całej Polski wynika z bardzo małego przyrostu bazy w Sudetach.

3. Zmiany w strukturze przestrzennej koncentracji bazy noclegowej

Omawianie zmian przestrzennych, które są rezultatem rozwoju bazy noclegowej w latach 1961-1970 w powiązaniu poszczególnymi cechami czy to środowiska przyrodniczego, czy z takimi jak status administracyjny, funkcje turystyczne, dostępność komunikacyjna miejscowości z bazą noclegową - wymaga pewnego podsumowania. Podsumowaniem tym może być prześledzenie zmian przestrzennych związanych z koncentracją turystycznej bazy noclegowej. Zmiany w stosunku koncentracji bazy noclegowej zostały zasygnalizowane w p. 1.3. niniejszego rozdziału.

Porównanie map 5 i 10 pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

- 1/ nastąpiło znaczne powiększenie obszarów z turystyczną bazą noclegową /obszarów objętych zasięgiem tej bazy - obszarów penetracji turystycznej/,
- 2/ pojawiła się większa liczba zwartych obszarów o dużych powierzchniach,
- 3/ pojawiają się wyraźniejsze układy pasmowe.

W Sudetach obserwuje się stosunkowo małe zmiany powierzchniowe pod względem zagęszczenia bazy noclegowej. Natomiast wyraź-

niej zarysował się obszar Karpat i Gór Świętokrzyskich.

Na pojezierzach zupełnie wyraźnie zaczyna się uwidaczniać całe Pojezierze Mazurskie z wyodrębnionymi jeszcze obszarami mniejszych jednostek /Pojezierze Suwalskie, Ełckie, Wielkie Jeziora Mazurskie w połączeniu z Pojezierzem Mrągowskim i Oleczyńskim itd./. Na Pojezierzu Pomorskim wyodrębniają się jednostki Pojezierza Kaszubskiego i Drawskiego. Wyróżnić też można szereg dolin rzecznych jak np. dolinę Brdy, Obry, niektóre odcinki War-ty i Wisły.

W sumie - zmiany w zasięgach powierzchniowych bazy noclegowej doprowadziły do wyraźniejszego zaznaczenia, w strukturze przestrzennej, układów wielkoobszarowych i państwowych obok utrzymującego się układu sieciowego.

Rozdział IV

WYNIKI ANALIZY REGRESJI

1. Wyniki ogólne

Zmiany w strukturze przestrzennej turystycznej bazy noclegowej, jakie zaszły w latach 1961-1970, starano się przedstawić na tle wybranych cech środowiska geograficznego. W ten sposób wykazano istnienie pewnych zależności, lub ich brak, między rozwojem turystycznej bazy noclegowej a cechami, jakie są związane z miejscem tego rozwoju. Stwierdzone zależności najczęściej mają jednak zbyt duże i liczne odchylenia od wielkości przeciętnych, dlatego ich wartość interpretacyjna, zwłaszcza dla oceny ważności cech oraz wnioskowania prognostycznego, jest stosunkowo mała i - jak się wydaje - może mieć jedynie znaczenie pomocnicze. Wiadomo również, że istniejące zależności mają charakter złożony. Dlatego też, zgodnie z założeniami metodologicznymi przyjętymi w niniejszej pracy, przeprowadzono szczegółową analizę związku wybranych cech z rozwojem turystycznej bazy noclegowej /cechy wybrane do analizy podano w części II rozdz.III/. Analizę wykonano metodą numeryczną w Ośrodku Obliczeniowym Instytutu Matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego.

Badania przeprowadzono na podstawie sumarycznego rozwoju turystycznej bazy noclegowej oraz odrębnie na podstawie rozwoju bazy otwartej i bazy zamkniętej. Wyniki analizy wykazały, że istotne zależności z rozwojem turystycznej bazy noclegowej wykazują jedynie następujące cechy:

- w grupie cech określających wybrane elementy walorów wypoczynkowych:

- 1/ morze
- 2/ jezioro I kl.
- 3/ jezioro II kl.
- 4/ jezioro III kl.
- 5/ rzeka I kl.
- 6/ las I kl.

7/ walory lecznicze

8/ walory narciarskie I kl.

- w grupie cech dotyczących walorów krajoznawczych /a jednocześnie funkcji turystycznej/:

1/ wielkie centrum krajoznawcze

2/ ośrodek krajoznawczy

- w grupie cech określających dostępność komunikacyjną:

1/ dostępność I kl.

- w grupie cech określających zagospodarowanie turystyczne:

1/ wielkość bazy /liczba miejsc noclegowych/ w 1965 r.

2/ przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965.

Jednocześnie wyniki analizy wykazały brak istotnych zależności rozwoju turystycznej bazy noclegowej ze wszystkimi pozostałymi cechami, a więc z:

1/ wszystkimi cechami określającymi typy krajobrazu naturalnego i pozostałymi elementami walorów przyrodniczych /niższej klasy rzeki, walory narciarskie oraz lasy II kategorii/.

2/ cechami dotyczącymi walorów krajoznawczych III i IV rangi,

3/ wszystkimi cechami określającymi rodzaj i rangę funkcji turystycznej z wyjątkiem wielkich centrów krajoznawczych i ośrodków krajoznawczych,

4/ wszystkimi cechami dotyczącymi dostępności komunikacyjnej poniżej I kl. i odległości od większych miast,

5/ cechami oznaczającymi status administracyjny miejscowości oraz liczbę mieszkańców.

Jak z tego wynika, z dość pokaźnej ilości cech wziętych do analizy jako ewentualnie związanych z rozwojem turystycznej bazy noclegowej tylko stosunkowo niewiele ten związek rzeczywiście wykazuje.

Należy jednak wziąć pod uwagę, iż w doborze cech uwzględniono niektóre cechy koegzywentne a także cechy, które są niemal tożsame /np. krajobraz nadmorski - walor morze/. Ponadto, jak się wydaje, wprowadzenie do analizy cechy: "rozwój turystycznej bazy noclegowej w latach 1961-1965", aczkolwiek uzasadnione

i jak najbardziej celowe - zaważyło dosyć znacznie na ostatecznych rezultatach. Zdziwienie bowiem budzi brak np. związku rozwoju turystycznej bazy noclegowej w badanym dziesięcioleciu z krajobrazem górskim. Wprawdzie już w bardzo prostych obliczeniach, omówionych w poprzednim rozdziale, wykazano, że chociaż znacznie szybsze tempo rozwoju bazy noclegowej miało miejsce w innych typach krajobrazu, tym niemniej rozwój ten istniał na obszarach górskich, a w niektórych regionach był nawet bardzo intensywny. Cecha pod nazwą "krajobraz górski" nie znalazła się w grupie cech istotnie oddziałujących na rozwój turystycznej bazy noclegowej, najprawdopodobniej dlatego, że w istotny sposób oddziałuje tu rozwój bazy w pierwszym pięcioleciu, jako tendencja utrzymująca się także przez następne pięciolecie. Podobnych założeń, czy też raczej zaciemnień obrazu przez tę właśnie cechę, można się domyślać także w innych przypadkach. Mówiąc o wpływie cechy pod nazwą "rozwój bazy noclegowej w latach 1961-1965" na ogólne wyniki analizy regresji po to, by wpływu tego nie przeceniać, trzeba zwrócić uwagę, że cecha ta nie zdołała umniejszyć znaczenia np. tak powszechnej cechy, jaką jest las.

2. Zależności regresyjne dotyczące przyrostu turystycznej bazy noclegowej - ogółem

Całkowity /sumaryczny/ przyrost turystycznej bazy noclegowej w Polsce w latach 1961-1970 jest w istotny sposób powiązany z 11 cechami, z których dla 10 cech poziom ufności /zob. część II rozdział II/ wynosi powyżej 90 %, a tylko dla jednej cechy jest niższy i wynosi ok. 85 %.

Współczynniki regresji dla poszczególnych cech, określające stopień ich oddziaływania na cechę objaśnianą czyli rozwój turystycznej bazy noclegowej; przedstawiają się jak niżej:

Współczynniki regresji dotyczące rozwoju
turystycznej bazy noclegowej w Polsce w latach 1961-1970
/ogółem/

Lp.	Nazwa cechy	Współczynnik regresji	Poziom ufności ^{x/}
1	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 o 1 miejsce	1,1	35,35
2	morze	502,6	11,15
3	walory lecznice	326,3	7,51
4	1 miejsce noclegowe w 1965 r.	0,1	6,16
5	ośrodek krajoznawczy	254,7	5,05
6	wielkie centrum krajoznawcze	755,7	4,63
7	jezioro II kl.	165,7	4,58
8	" III kl.	89,1	4,00
9	las I kl.	35,4	2,24
10	jezioro I kl.	64,2	2,07
11	dostępność komunikacyjna I kl.	161,9	1,49

x/ - wartości krytyczne dla poziomu ufności: 99,9 % = 3,29;
99,0 % = 2,58; 98 % = 2,33; 95 % = 1,96; 90 % = 1,64;
80 % = 1,28.

Współczynnik korelacji wielorakiej, czyli ścisłość związku wszystkich wymienionych cech z rozwojem turystycznej bazy noclegowej, wynosi 80,5 %. Inaczej można powiedzieć, że miejsce rozwoju turystycznej bazy noclegowej jest w przeszło 80 % wyjaśnione przez ww. cechy. Jest to więc już związek bardzo ścisły.

Ze względu na poziom ufności, a więc prawdopodobieństwo występowania wartości statystycznie nieistotnych - z podanych wyżej cech w dalszych rozważaniach eliminuje się cechę "dostępność komunikacyjna", ponieważ poziom ufności wyraża się dla tej cechy wartością ok. 85 %. Istnieje więc już dość znaczne prawdopodobieństwo wystąpienia błędu.

Warto dodać, że w naukach przyrodniczych zwyczajowo przyjmuje się /z nielicznymi wyjątkami/ poziom ufności wynoszący co najmniej 95 %, w naukach społecznych zaś na ogół 90 %, czasem nawet 80 %. W konkretnym przypadku przyjęto graniczną wartość poziomu ufności 90 %, co umożliwia wykazanie przypuszczalnego wpływu pewnych dodatkowych cech, z tym zastrzeżeniem, że ich istotność jest niższa od pozostałych.

Jak już wspomniano, wysoki współczynnik korelacji świadczy o tym, że obserwowany przyrost turystycznej bazy noclegowej w znacznym stopniu wyjaśniony jest przez ww. cechy. Natomiast współczynnik regresji daje z jednej strony porównawczą wagę poszczególnych cech, z drugiej zaś pozwala na przewidywanie dalszego rozwoju turystycznej bazy noclegowej.

Całkowite uporządkowanie omawianych cech wg ich relatywnej wagi przedstawia się następująco:

Lp.	Nazwa cechy	Współczynnik uproszczony
1	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 1000 miejsc	31,0
2	Wielkie centrum krajoznawcze	21,2
3	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 500 miejsc	15,5
4	M o r z e	14,1
5	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 300 miejsc	9,3
6	Walory lecznicze	9,1
7	Ośrodek krajoznawczy	7,2
8	J e z i o r o II klasy	4,6
9	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 100 miejsc	3,1
10	Stan bazy noclegowej w 1965 r. na poziomie 1000 miejsc	2,8
11	J e z i o r o III klasy	2,5
12	" I klasy	1,8
13	Stan bazy noclegowej w 1965 r. na poziomie 500 miejsc	1,4
14	L a s	1,0

Wszędzie tam, gdzie rozpoczyna się proces rozwoju bazy noclegowej, ma on szanse dalszej kontynuacji i to tym większe im większy był rozwój w badanym przedziale czasu. Czy jednak rzeczywiście w każdej sytuacji zapoczątkowany rozwój ma szanse dalszej kontynuacji? Wydaje się, że muszą być pewne odstępstwa od tej generalnej zasady. Przede wszystkim dotyczyć to będzie rozwoju turystycznej bazy noclegowej w miejscowościach o funkcjach krajoznawczych, zwłaszcza niższej rangi, gdzie stosunkowo szybko można osiągnąć pułap optymalnych potrzeb. Również w miejscowościach o funkcjach wypoczynkowych w pewnym momencie wystąpią progi rozwojowe wynikające choćby z tytułu zagrożeń walorów spowodowanych przez nadmierny ruch turystyczny.

Uwagi te wskazują na konieczność zachowania ostrożności w interpretacji uzyskanych wyników.

Z walorów turystycznych największe znaczenie uzyskał zespół walorów krajoznawczych zgrupowanych w 8 wielkich centrach krajoznawczych /Szczecin, Toruń, Gdańsk, Poznań, Warszawa, Lublin, Wrocław, Kraków/, chociaż dynamika rozwoju bazy noclegowej w tych miejscowościach była tylko nieco wyższa od średniej krajowej, a znacznie niższa niż w ośrodkach krajoznawczych. Podobnie przedstawia się sprawa w odniesieniu do waloru, jakim jest morze, które zajmuje drugie miejsce po wielkich centrach krajoznawczych. Tu podobnie - rozwój bazy noclegowej w miejscowościach położonych nad morzem, chociaż ilościowo bardzo duży i odnoszący się do stosunkowo niewielkiej liczby miejscowości, jednak w swojej dynamice jest mniejszy nawet od przeciętnej krajowej. Wnosić stąd można, że nie dynamika /a w każdym razie nie tylko dynamika/ rozwoju bazy noclegowej jest wskaźnikiem znaczenia poszczególnych cech.

Na trzecim miejscu, z punktu widzenia znaczenia poszczególnych cech, znalazły się walory lecznicze, a dalej jeziora i to w kolejności wg rang II, III i I, a w końcu las I kategorii. Na poziomie zbliżonym do jezior kształtuje się także stan ilościowy bazy noclegowej w 1965 r., poczynając od 500 miejsc noclegowych.

Porównując uzyskane wyniki z danymi dotyczącymi rozwoju bazy noclegowej w poszczególnych grupach miejscowości o określonych cechach, dochodzi się do wniosku, że znaczenie cech jest tym większe im większy rozwój notuje się w stosunkowo małej liczbie

miejsowości. Oczywiście jest to duże uproszczenie, które nie może zastępować rachunku korelacyjnego.

3. Zależności regresyjne dotyczące przyrostu otwartej bazy noclegowej

Rozwój otwartej bazy noclegowej związany był w istotny sposób z dziewięcioma cechami. Współczynniki regresji dla tych cech, uporządkowane wg poziomu ufności, przedstawiają się następująco:

Wartości współczynników regresji dotyczące przyrostu otwartej bazy noclegowej w Polsce w latach 1961-1970

Lp.	Nazwa cechy	Współczynnik regresji	Poziom ufności ^{x/}
1	Stan bazy noclegowej w 1965 r.	0,5	20,47
2	Wielkie centrum krajoznawcze	839,5	13,94
3	Ośrodek krajoznawczy	137,8	7,55
4	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965	0,8	6,24
5	M o r z e	85,1	5,56
6	Walory lecznice	37,6	2,65
7	Las I kl.	10,6	1,82
8	Rzeka I kl.	24,8	1,69
9	Jezioro II kl.	20,8	1,52

x/ Wartości krytyczne podano w p.2 niniejszego rozdziału.

Współczynnik korelacji wielorakiej dla tych cech wynosi 81,6 %.

Poniżej przedstawia się ww. cechy w kolejności wg ich znaczenia dla rozwoju otwartej bazy noclegowej, czyli wg wielkości współczynnika regresji:

Lp.	Nazwa cechy	Współczynnik regresji	
		rzeczywisty	uproszczony
1	Wielkie centrum krajoznawcze	839,5	78,0
2	Stan ilościowy bazy noclegowej w 1965 r. na poziomie 1000 miejsc	500,0	47,0
3	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 1000 miejsc	300,0	28,0
4	Stan ilościowy bazy noclegowej w 1965 r. na poziomie 500 miejsc	250,0	23,5
5	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 500 miejsc	150,0	14,0
6	Stan ilościowy bazy w 1965 r. na poziomie 300 miejsc	150,0	14,0
7	Ośrodek krajoznawczy	137,8	13,0
8	M o r z e	85,1	8,0
9	Przyrost bazy 1961-65 na poziomie 300 miejsc	90,0	8,0
10	Stan ilościowy bazy w 1965 r. na poziomie 100 miejsc	50,0	4,5
11	Walory lecznicze	37,6	3,5
12	Przyrost bazy w latach 1961-1965 na poziomie 100 miejsc	30,0	2,8
13	R z e k a I kl.	24,8	2,3
14	J e z i o r o II kl.	20,0	1,5
15	L a s I kl.	10,6	1,0

W odniesieniu do rozwoju otwartej bazy noclegowej najbardziej wpływową cechą jest zagregowany zespół walorów krajoznawczych najwyższej rangi, jako cecha określony mianem: "wielkie centrum krajoznawcze". W następnej kolejności znaczny wpływ ma stan ilościowy bazy oraz jej rozwój w pierwszym pięcioleciu. Dopiero na siódmym miejscu - o sześciokrotnie słabszym oddziaływaniu w porównaniu z wielkim centrum krajoznawczym -- znajdują się walory krajoznawcze II rangi, jako cecha określone pod nazwą

"ośrodek krajoznawczy". Następną w kolejności cechą jest morze, na jedenastym miejscu walory lecznicze. Trzy ostatnie miejsca zajmują: rzeka I kl., jezioro II kl. i las I kl.

Wyniki analizy regresji dotyczące rozwoju otwartej bazy noclegowej potwierdzają w dużej mierze to, co przynoszą ogólne obserwacje zachodzących procesów w rozwoju zagospodarowania turystycznego w Polsce. Wiadomo, że otwarta baza noclegowa jest lokowana przede wszystkim w ważniejszych miejscowościach krajoznawczych oraz w bardziej znanych /większych/ miejscowościach wypoczynkowych, toteż uszeregowanie ważności walorów w kolejności:

- 1 - wielkie centra krajoznawcze
- 2 - ośrodki krajoznawcze
- 3 - morze
- 4 - walory lecznicze

jest zgodne z przeciętnym odczuciem sytuacji w tej dziedzinie. Trudniej byłoby już przewidzieć, że za walorami leczniczymi kolejne miejsce zajmie rzeka I kl., dopiero po niej jezioro II kl., a w końcu las I kl.

W tym układzie zwraca uwagę cecha określona jako jezioro II klasy. Już w regresji dla całej turystycznej bazy noclegowej znaczenie tej cechy jest większe od jeziora I kl. Tę anomalię zasygnalizowano w p. 2.2. poprzedniego rozdziału, sugerując m.in. nawet możliwość błędnej klasyfikacji jezior. Ponieważ we wszystkich korelacjach cecha "jezioro I kl." uzyskuje niższe wartości współczynnika regresji, postanowiono nieco dokładniej zająć się klasyfikacją tych jezior. W tym celu sięgnięto do źródła, tj. do "Planu kierunkowego zagospodarowania turystycznego Polski /1971/". Trudno na jego podstawie kwestionować klasyfikację jezior, przyczyną zatem mniejszej dynamiki rozwoju bazy noclegowej organizowanej nad jeziorami I kl. i niższych wartości współczynnika regresji dla tej cechy muszą być inne, nie wyjaśnione czynniki.

4. Zależności regresyjne dotyczące przyrostu zamkniętej bazy noclegowej

Przy lokalizacji otwartej bazy noclegowej największe znaczenie miały walory krajoznawcze, w bazie zamkniętej natomiast

przyrodnicze walory wypoczynkowe, o czym świadczą poniższe wskaźniki:

Współczynniki regresji dotyczące przyrostu
zamkniętej bazy noclegowej w latach 1961-70

Lp.	Nazwa cechy	Współczynnik regresji	Poziom ufności ^{x/}
1	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 1000 miejsc	1 100	36,61
2	M o r z e	503,7	12,34
3	Walory lecznicze	350,8	9,08
4	J e z i o r o II kl.	155,4	4,84
5	-"- III kl.	94,6	4,78
6	Stan ilościowy bazy noclegowej w 1965 r. na poziomie 1000 miejsc	50,0	3,19
7	J e z i o r o I kl.	79,2	2,87
8	Ośrodek krajoznawczy	115,1	2,59
9	L a s I kl.	27,1	1,89

x/ wartości krytyczne dla wskaźników ufności podano w p.2 niniejszego rozdziału.

Jeśliby obniżyć założony poziom ufności z 90 % do 83 %, to pojawi się jeszcze jedna cecha związana z rozwojem zamkniętej bazy noclegowej - mianowicie walory narciarskie I kl. ze współczynnikiem regresji 86,5, a więc przeszło trzykrotnie wyższym niż wykazuje cecha "las".

Współczynnik korelacji wielorakiej dla ww. cech wynosi 77,9%.

Pomijając tym razem znaczenie przyrostu bazy noclegowej w pierwszym pięcioleciu /które to znaczenie, jak widać po wielkości współczynnika regresji, jest dwukrotnie większe od znaczenia morza jako waloru "przyciągającego" rozwój bazy noclegowej/ i stosując zabieg identyczny jak w odniesieniu do współczynników regresji dla rozwoju bazy ogółem i bazy otwartej - otrzymamy następujący porządek określający relatywną wagę poszczególnych

cech, na poziomie ufności powyżej 90 % :

Kolejność cech wg ich względnego znaczenia
dla rozwoju zamkniętej bazy noclegowej

Lp.	Nazwa cechy	Uproszczony wsp. regresji
1	M o r z e	19
2	Walory lecznicze	13
3	J e z i o r o II klasy	5,7
4	Ośrodek krajoznawczy	4,2
5	J e z i o r o III klasy	3,5
6	J e z i o r o I klasy	2,9
7	Stan ilościowy bazy w 1965 r. na poziomie 1000. miejsc	1,8
8	L a s I klasy	1,0

Jak widać z tego zestawienia, walorem, który najbardziej wpływa na rozwój wypoczynkowej bazy noclegowej, jest morze. W drugiej kolejności są walory lecznicze czyli uzdrowiska, dopiero na trzecim miejscu jeziora. Stosunkowo wysoką pozycję uzyskały też ośrodki krajoznawcze, co może - w odniesieniu do bazy wypoczynkowej - budzić wątpliwości. Nie należy jednak zapominać, że niektóre ośrodki krajoznawcze to jednocześnie największe w kraju centra wypoczynkowe /Zakopane, Kołobrzeg, Świnoujście i in./. W tych miejscowościach zaznaczył się bardzo duży przyrost zamkniętej bazy noclegowej i to wpłynęło na wyniki obliczeń regresyjnych.

5. Obliczenia dodatkowe

Wyniki analizy regresji dla rozwoju turystycznej bazy noclegowej w latach 1961-1970 zostały w pewnym sensie zaciemnione, ponieważ jako cechę wyjaśniającą ten rozwój - wprowadzono przyrost bazy w latach 1961-1965. Zrozumiałe jest więc, że ta właśnie

cecha we wszystkich analizach/dla bazy ogółem, otwartej oraz zamkniętej/ będzie się charakteryzowała wysokim współczynnikiem regresji, a także w istotny sposób wpływać będzie na wielkość współczynnika korelacji wielorakiej. W związku z tym przeprowadzono dodatkowe obliczenia dla rozwoju turystycznej bazy noclegowej w pięcioleciu 1966-1970. Obliczenia te mają na celu sprowadzenie cechy "rozwój bazy noclegowej w latach 1961-1965" do właściwych wymiarów w sensie rzeczywistego oddziaływania na dalszy rozwój bazy noclegowej. Dodatkową zaletą tych obliczeń jest potwierdzenie znaczenia /i poziomu tego znaczenia/ pozostałych cech wykazujących istotny związek z rozwojem bazy noclegowej. Trzeba od razu powiedzieć, że obliczenia te przeprowadzono z myślą o uściśleniu podstaw do ewentualnego prognozowania dalszego rozwoju turystycznej bazy noclegowej.

Nie wnikając w szczegóły, na podstawie dokonanych obliczeń można stwierdzić, że:

- 1° - wszystkie współczynniki korelacji wielorakiej dla rozwoju bazy w drugim pięcioleciu /1966-1970/ uległy zmniejszeniu o 20 do 30 %. Na tej podstawie można wnosić, że zwiększa się oddziaływanie na rozwój bazy noclegowej innych cech, nie uwzględnionych w analizie.

Tym niemniej oddziaływanie cech, które wykazały istotny związek z rozwojem bazy noclegowej w całym dziesięcioleciu, jest nadal dostatecznie duże, by brać je pod uwagę w dalszym wnioskowaniu.

- 2° - Współczynnik regresji dla cechy określonej mianem "przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965" zmniejszył swoją wartość, przy poziomie 1000 miejsc, do:

100	-	dla	rozwaju	bazy	ogółem,
-700	-	dla	"	"	otwartej,
90	-	dla	"	"	zamkniętej.

W wartościach porównawczych do cechy "las I kl." otrzymującej wartość 1,0 - współczynniki te otrzymują odpowiednio: wartość 2,8 /dla bazy ogółem/, -66,0 /dla bazy otwartej/ i 3,5 /dla bazy zamkniętej/.

Interesującym wynikiem jest ujemny współczynnik regresji dla cechy "przyrost bazy 1961-1965" w odniesieniu

do rozwoju bazy otwartej w latach 1966-70. Odzwierciedlałby on zjawisko, które w istocie występuje, a zwykle jest nie zauważane. Otóż w rozwoju otwartej bazy noclegowej, której większość jest przeznaczona na potrzeby turystyki krajoznawczej, a więc lokalizowana jest też /na ogół/ w miejscowościach o funkcjach krajoznawczych - zaobserwować można zjawisko skokowego rozwoju bazy. Jeśli w Bolesławcu czy Złotoryi wybudowano hotel w poprzednim pięcioleciu, to istnieje niemal gwarancja, że w następnym pięcioleciu dalszy rozwój otwartej bazy noclegowej w tych miejscowościach nie nastąpi. Dodać do tego trzeba, że niejednokrotnie w miejscowościach krajoznawczych łatwo osiąga się pułap względnego zaspokożenia aktualnych potrzeb i tym uzasadniony jest skokowy rozwój otwartej bazy noclegowej.

Sumując - rozwój otwartej bazy noclegowej w pierwszym pięcioleciu stał się przyczyną dosyć istotnego negatywnego oddziaływania na rozwój tej bazy w następnym pięcioleciu. Oczywiście nie umniejszało to pozytywnego znaczenia innych cech.

- 3° - Wszystkie pozostałe cechy, które wykazały istotny związek z rozwojem bazy noclegowej w całym dzieściu, utrzymały ten związek na takim samym poziomie. Ilustruje to tabela 23, w której podano relatywne wartości współczynników regresji dla wszystkich obliczeń, porównując je z wartością współczynnika regresji dla cechy "las I klasy", którą to wartość przyjęto za 1,0.

Tabela 23

Porównanie uproszczonych współczynników regresji
odnoszących się do rozwoju turystycznej bazy noclegowej w latach
1961-1970 i w latach 1966-1970

Lp.	Nazwa cechy	Relatywne współczynniki regresji dla rozwoju turystycznej bazy noclegowej					
		O g ó ł e m w latach		Otwartej w latach		Zamkniętej w latach	
		1961-1970	1966-1970	1961-1970	1966-1970	1961-70	1966-70
1	Przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965 na poziomie 1000 miejsc	31,0	2,8	28,0	-66,0	40,0	3,5
2	Stan ilościowy bazy w 1965 r. na poziomie 1000 miejsc	2,8	2,8	47,0	47,0	1,8	1,8
3	Wielkie centrum krajoznawcze	21,0	21,0	78,0	79,0	-	-
4	M o r z e	14,0	14,0	8,0	8,0	19,0	19,0
5	Wojory lecznicze	9,0	9,0	3,5	3,5	13,0	13,0
6	Ośrodek krajoznawczy	7,0	2,8	13,0	13,0	4,2	4,2
7	J e z i o r o II kl.	4,5	4,5	-	-	5,7	5,7
8	J e z i o r o III kl.	2,5	2,5	-	-	3,5	3,5
9	R z e k a I kl.	-	-	2,3	2,3	-	-
10	J e z i o r o I kl.	1,8	1,8	-	-	2,9	2,5
11	L e s I kl.	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

CZĘŚĆ IV - WNIOSKI

Rozdział I

REZULTATY ZMIAN WYNIKAJĄCYCH Z ROZWOJU TURYSTYCZNEJ BAZY NOCLEGOWEJ W LATACH 1961-1970

1. Wielkość i struktura turystycznej bazy noclegowej

Podstawowym efektem rozwoju turystycznej bazy noclegowej jest jej znaczny wzrost ilościowy. Osiągnięcie w ciągu dziesięciu lat pułapu 800 tysięcy miejsc /z ok. 350 tys. w 1960 r./ jest rezultatem porównywalnym z wynikami rozwoju przemysłu, z tempem wzrostu nakładów inwestycyjnych w przemyśle i budownictwie: znacznie przewyższa dynamikę nakładów inwestycyjnych w gospodarce mieszkaniowej, a także tempo wzrostu wartości brutto środków trwałych. Jest to więc rezultat utrzymujący się powyżej średniej krajowej tempa rozwoju całej gospodarki narodowej i pod tym względem jest to rezultat optymistyczny. Jeśli natomiast porówna się go z rozwojem ruchu turystycznego w tym samym okresie, wynik ten nie tylko nie budzi optymizmu, lecz staje się sygnałem alarmowym, informującym o narastaniu kryzysu w możliwościach zaspokojenia potrzeb, bowiem wskaźnik wzrostu turystycznej bazy noclegowej = ok. 230, ruchu turystycznego zaś /wg „Turystyka - 1973”/ ok. 310.

Jednocześnie ze zmianą ilościową nastąpiły zmiany strukturalne. Zmiany te omówiono w rozdziale II części analitycznej. Podstawowe efekty tych zmian to:

- 1/ Zwiększenie udziału otwartej bazy noclegowej z ok. 20 do 27 % całej bazy. Jest to rezultat nie tylko wyższego tempa rozwoju bazy przeznaczonej na potrzeby krajoznawcze, lecz również w części wynik rozwoju bazy wypoczynkowej zarządzanej głównie przez powiatowe ośrodki sportu, turystyki i wypoczynku. Jest to rezultat niewątpliwie pozytywny, powszechnie bowiem odczu-

wany jest niedobór miejsc w otwartej bazie noclegowej. Można mieć tylko wątpliwości, czy tempo tych zmian jest odpowiednie do potrzeb.

- 2/ Zwiększenie udziału bazy sezonowej z 73 do 76 % całej bazy. Wprawdzie istnieje stały i duży popyt na usługi turystyczne w sezonie letnim, lecz czy aż tak zdecydowanie szybkie tempo rozwoju bazy sezonowej odpowiada rzeczywistym potrzebom ?

Wg S.Ostrowskiego /1974/ w okresie od początku czerwca do końca września koncentruje się ok. 73 % całego ruchu turystycznego /rok 1972/. Sądzić więc można, że efekt zmian w tym zakresie jest niekorzystny, nie odpowiada bowiem w pełni sezonowej strukturze ruchu, nie mówiąc już o innych aspektach. Tę ocenę uzasadniają ponadto dodatkowe fakty związane ze zmianami strukturalnymi, o czym niżej.

- 3/ Struktura otwartej bazy noclegowej w 1970 r. przedstawia się następująco:

		<u>% ogólnej liczby miejsc</u>	
- hotele i motele	-	25,0	/35,0/
- domy turystyczne, wycieczkowe i zajazdy	-	13,3	/16,0/
- schroniska	-	2,9	/ 6,6/
- stacje turystyczne	-	8,2	/ 3,4/
- schroniska szkolne	-	14,0	/19,0/
- stancje wodne	-	2,9	/ 2,5/
- pensjonaty	-	1,1	/ 1,4/
- obozowiska turystyczne, ośrodki wyp. świąt., kempingi itp.	-	32,6	/16,1/
R a z e m :		100,0 %	

- miejsca w obiektach trwałych czynnych cały rok	- 40,7	/61/
- miejsca w obiektach trwałych czynnych tylko latem	- 20,3	/20/
- miejsca w obiektach lekkich	- 15,8	/ 9/
- miejsca na kempingach i polach biwakowych	- 23,2	/10/
R a z e m :		100,0 %

/w nawiasach podano liczby dot. 1960 roku/

Tak więc około 70 % całego przyrostu otwartej bazy noclegowej stanowiły miejsca w obiektach sezonowych, w tym ok. 30 % na kempingach i polach biwakowych. Zbyt słabo zaznacza się natomiast rozwój hoteli /wskaznik wzrostu = 212/ w porównaniu z całą otwartą bazą noclegową /wskaznik wzrostu = 297/.

- 4/ Zmiany strukturalne w zamkniętej bazie noclegowej doprowadziły do wybitnej supremacji ilościowej obiektów wypoczynkowych różnych zakładów pracy, zwłaszcza w porównaniu z obiektami Funduszu Wczasów Pracowniczych, który statutowo ma zapewniać wypoczynek pracownikom państwowym - członkom związków zawodowych i ich rodzinom. Tymczasem stosunek ilościowy miejsc w dyspozycji FWP do liczby miejsc w tzw. obiektach resortowych ma się jak 12,5 do 100 /w 1960 r. jak 39 do 100/. Rozwój bazy FWP jest wyjątkowo powolny. W ciągu dziesięciolecia nastąpił wzrost tej bazy tylko o ok. 25 %. Również zbyt powolny rozwój, w porównaniu z tempem rozwoju całej bazy noclegowej, obserwuje się w odniesieniu do obiektów noclegowych sanatoriów uzdrowiskowych.

Sumując - można stwierdzić, że kierunek zmian strukturalnych zachodzących w wyniku rozwoju turystycznej bazy noclegowej nie odpowiadał w pełni potrzebom ruchu turystycznego w Polsce.

Niezależnie od oceny wielkości i tempa rozwoju turystycznej bazy noclegowej oraz zachodzących zmian strukturalnych, trzeba powiedzieć, że średnio roczny przyrost bazy noclegowej o 45 tys. miejsc rodzi konkretne problemy planistyczne. W skali planu

krajowego i planów regionalnych należałoby wyraźnie określić, które obszary, szlaki, a nawet miejscowości turystyczne powinny być zagospodarowywane i w jakiej kolejności. Byłoby to jednocześnie wytyczną do planowania miejscowego, od którego można by żądać przygotowania w odpowiednim czasie kompleksowych planów zagospodarowania przestrzennego określonych miejscowości, planów na tyle szczegółowych, by istniały warunki do prowadzenia odpowiedniej polityki lokalizacyjnej i koordynacyjnej w inwestycjach turystycznych i infrastrukturze.

Nawet jeśli się przyjmie, że istniejące potrzeby w zakresie zagospodarowania miejscowości krajoznawczych i niektórych szlaków turystycznych wymagać będą rozproszenia działalności inwestycyjnej w wielu punktach kraju, to jednak w odniesieniu do turystycznej bazy noclegowej rozproszenie może jej dotyczyć w ok. 20 %. Pozostałe 80 % może być poddane wyraźnej koncentracji na określonych obszarach. Obrazowo można powiedzieć, że istnieją możliwości budowania około 10 miejscowości po ok. 3,5 tys. miejsc noclegowych rocznie. W ciągu dziesięciu lat można było zagospodarować kilka wybranych rejonów w Polsce w taki sposób, by stały się one trwałym świadectwem właściwej działalności gospodarczej w dziedzinie turystyki. Niestety, szanse tej nie wykorzystano.

2. Struktura przestrzenna

Podstawowe efekty zmian w strukturze przestrzennej turystycznej bazy noclegowej to przede wszystkim:

- 1/ zwiększony stopień koncentracji bazy noclegowej,
- 2/ zwiększona liczba miejscowości z bazą noclegową, a co za tym idzie zwiększone obszary z turystyczną bazą noclegową,
- 3/ inne /niż w roku 1960/ powiązania z walorami turystycznymi, a przede wszystkim zwiększony stopień powiązania bazy noclegowej z jeziorami przy jednoczesnym relatywnie zmniejszonym stopniu powiązania z obszarami górskimi.

Z ogólniejszych zmian mających wpływ na strukturę przestrzenną bazy noclegowej można ponadto wymienić efekty intensywniejszego rozwoju bazy wypoczynkowej w porównaniu z bazą krajoznaw-

czą i intensywniejszego rozwoju bazy noclegowej w jednostkach wiejskich w porównaniu z miastami.

Rezultaty rozwoju bazy noclegowej zaznaczają się już w układach przestrzennych przy wyraźnie uwidaczniającej się przewadze ilościowej bazy noclegowej w województwach leżących na obszarach nadmorskich i pojeziernych w porównaniu z województwami leżącymi w górach.

Mówiąc o zróżnicowaniu strukturalnym w obrębie województw, należy wspomnieć o strukturze bazy w skali całego kraju. Otóż w ogólnej liczbie 799,2 tys. miejsc noclegowych zaledwie 23,9 % stanowią miejsca w obiektach czynnych cały rok. W otwartej bazie noclegowej ten stosunek jest korzystniejszy, bowiem na 214,8 tys. miejsc. 85,5 tys. miejsc, czyli ponad 40 % mieści się w obiektach czynnych przez cały rok. Natomiast w bazie zamkniętej ponad 82 % miejsc to miejsca w obiektach czynnych tylko w sezonie letnim. Jednocześnie istnieje znaczny odsetek /33,9 %/ miejsc noclegowych w obiektach trwałych, tj. takich, które łatwo mogą być przystosowane do użytku całorocznego, a które wykorzystywane są tylko w sezonie letnim. Szczególnie dużo, bo blisko 40 % tego typu miejsc ma zamknięta baza noclegowa. Jest to wielkość przeszło dwukrotnie przewyższająca liczbę miejsc w bazie zamkniętej czynnej cały rok /103,1 tys. miejsc całorocznych i 227,3 tys. miejsc w obiektach trwałych czynnych tylko latem/. Fakt ten nie dziwiłby zbyt, gdyby chodziło o rejony, gdzie występuje praktycznie tylko letni sezon wypoczynkowy, ale dotyczy to również rejonów dwusezonowych. Np. w woj. wrocławskim w zamkniętej bazie noclegowej 26,6 tys. miejsc mieści się w obiektach trwałych, lecz czynnych tylko latem. W woj. krakowskim miejsc takich jest 16,7 tys., w katowickim 4,1 tys., w rzeszowskim 31,1 tys.

Poza miastami wydzielonymi z województw, gdzie zdecydowanie /co jest oczywiste/ przeważa otwarta baza noclegowa, wyróżniają się regiony, w których proporcje między otwartą a zamkniętą bazą noclegową kształtują się korzystniej niż w innych. Do regionów takich zaliczyć można woj.: rzeszowskie - 52,2 % bazy otwartej, kieleckie - 45 %, poznańskie - 38,2 %, lubelskie - 37,1 %, białostockie - 36,9 %. Najmniej korzystnie ten stosunek układa się w województwach, gdzie ogólna wielkość bazy noclegowej jest znacznie wyższa niż w wymienionych, i tak: w woj. koszalińskim

baza otwarta obejmuje tylko 11,6 % całej bazy, w szczecińskim 15,1 %, we wrocławskim 17,7 %. Również woj. łódzkie dysponuje tylko 16,2 % miejsc w otwartej bazie noclegowej.

Pod względem sumarycznej liczby miejsc na pierwsze miejsce w Polsce wybijają się woj. szczecińskie z 93,6 tys. miejsc noclegowych, co stanowi 11,7 % całej bazy noclegowej. Jeśli włączymy bazę miast wydzielonych z województw do regionów, to na drugim miejscu znajdzie się woj. krakowskie z m. Krakowem, łącznie 11,3% całej bazy. Następne w kolejności to woj.: koszalińskie, wrocławskie /z m. Wrocławiem/ i gdańskie. Wymienione województwa dysponują łącznie przeszło 55 % całej bazy noclegowej. Najmniejszą liczbę miejsc noclegowych wykazują woj.: opolskie /2 % bazy krajowej/, białostockie /2,3%/ i kieleckie /2,3 %/.

W otwartej bazie noclegowej pierwsze miejsce zajmuje woj. krakowskie /z m. Krakowem/ - 14,6 % całej bazy otwartej w Polsce, gdańskie - 9,5 %, warszawskie z m. Warszawą - 8,2 %. Najmniejszymi liczbami miejsc w tej grupie dysponują woj.: opolskie i łódzkie z m. Łodzią - po ok. 2,5 %.

Baza całoroczna dominuje przede wszystkim w regionach: wrocławskim i krakowskim. Na tym obszarze koncentruje się ponad 48 % tego typu miejsc noclegowych. Łącznie z woj. katowickim i rzeszowskim odsetek ten wzrasta do przeszło 63 %. W pozostałych województwach udział bazy całorocznej jest już stosunkowo niewielki - znacznie poniżej średniej krajowej, z wyjątkiem jeszcze woj.: kieleckiego i bydgoskiego, gdzie w proporcjach wewnątrzwojewódzkich baza całoroczna stanowi odpowiednio 31,6 % i 24,9 % - przy średniej krajowej 23,9 %. Niektóre dalsze szczegóły wyników zmian w układzie wojewódzkim zawiera punkt 2 rozdziału II części analitycznej.

Następnym przybliżeniem jest obraz przestrzenny w układzie jednostek powiatowych, co ilustrują mapy 6 i 11. Wyróżnić na nich można cztery duże zespoły o większej liczbie i większym zagęszczeniu miejsc noclegowych, a mianowicie: obszar nadmorski, szeroki pas pojezierzy oraz dwa zespoły górskie - sudecki i karpacki. Ponadto większymi zagęszczeniami wyróżniają się okolice Warszawy i Łodzi. Już w tym układzie ujawniają się wyraźnie pewne koncentracje bazy noclegowej.

Inny nieco obraz się wyłania, jeśli spojrzeć na bazę noclegową czynną cały rok. W wielu powiatach ten rodzaj bazy bądź wcale

nie występuje, bądź liczy po kilkadziesiąt miejsc. Powiatów z bazą czynną cały rok - licząc powyżej 200 miejsc noclegowych /łącznie z miastami wydzielonymi z powiatów i województw/ było w 1970 r. - 116 /w 1960 r. - 69/, a łączna liczba miejsc w tych jednostkach wynosi 171 790 tj. ok. 80 % całej bazy noclegowej czynnej w sezonie zimowym.

Obraz przestrzenny w układzie jednostek powiatowych, aczkolwiek znacznie szczegółowszy, daleki jest jednak jeszcze od rzeczywistych struktur. Dopiero układy oparte na rozmieszczeniu podstawowych jednostek, którymi w tym opracowaniu są miejscowości z turystyczną bazą noclegową, dają obraz struktury przestrzennej tej bazy najbardziej zbliżony do rzeczywistego. Szczegółowe efekty zmian w tym układzie zostały omówione w części analitycznej - w rozdziale III pt. "Zmiany w układzie przestrzennym", tu natomiast można stwierdzić, że:

- 1/ Turystyczna baza noclegowa w Polsce w 1970 r. jest zlokalizowana w 2 222 miejscowościach. Przeważają zdecydowanie miejscowości z niewielką liczbą miejsc. Blisko 70 % to miejscowości z bazą do 200 miejsc. Powyżej 1000 miejsc noclegowych liczy tylko 156 miejscowości /7 %/, lecz baza noclegowa obejmuje tam ponad 58 % całej bazy noclegowej. Świadczy to o dużym stopniu koncentracji bazy. Stopień tej koncentracji określony jest współczynnikiem = 0,76. W niektórych województwach stopień koncentracji bazy noclegowej znacznie się zwiększył w porównaniu z rokiem 1960. O stopniu koncentracji bazy noclegowej w układzie przestrzennym informuje też porównanie mapy 7 ilustrującej rozmieszczenie wszystkich miejscowości z bazą noclegową z mapą 9, na której pokazano rozmieszczenie miejscowości z bazą noclegową powyżej 300 miejsc.
- 2/ Zwiększenie liczby miejscowości z turystyczną bazą noclegową pociągnęło za sobą zwiększenie "obszarów z bazą noclegową". W efekcie obszary z turystyczną bazą noclegową w 1970 r. liczą w sumie ok. 130 tys.km² /w roku 1960 - 80,5 tys.km²/.
- 3/ Potrzeba syntetycznego spojrzenia na zagęszczenia turystycznej bazy noclegowej wiąże się jednocześnie z wnioskowaniem o zagospodarowaniu turystycznym Polski. Wprawdzie na zagospoda-

rowanie turystyczne składa się szereg elementów, tym niemniej dosyć powszechnie przyjmuje się, że wielkość bazy noclegowej jest jednym z najistotniejszych mierników tego zagospodarowania. Zgeneralizowany obraz obciążenia o zagęszczeniach wyższych od 100 miejsc noclegowych na 100 km² przedstawia mapa 12. Jest on dobitniejszym potwierdzeniem tych uwag i wniosków, które zasygnalizowano w części analitycznej, a które można sprowadzić do następujących stwierdzeń:

- a/ Wszystkie ważniejsze miejscowości o funkcjach krajoznawczych, a więc wielkie centra krajoznawcze i ośrodki krajoznawcze występują jako miejscowości zagospodarowane turystycznie. Większość tych miejscowości wykazuje nawet wyższe od przeciętnych zagęszczenie turystycznej bazy noclegowej, co jeszcze nie przesądza o tym, czy są to miejscowości dobrze, dostatecznie czy wręcz niedostatecznie zagospodarowane pod względem turystycznym.
 - b/ Obszary relatywnie najintensywniej zagospodarowane występują:
 - w pasie Wybrzeża, jako układ pasmowy,
 - w pasie gór, jako niewielkie, kilkusetkilometrowe obszary w rejonie Karkonoszy, Gór Wałbrzyskich, pasma uzdrowiskowego ziemi kłodzkiej, Beskidu Śląskiego, rejonu Babiej Góry, rejonów: Tatr, Pienin i sądeckiego pasma uzdrowiskowego,
 - na pozostałym obszarze Polski jako izolowane najczęściej punkty.
 - c/ W połączeniu z obszarami o mniejszym zagęszczeniu bazy, lecz jeszcze powyżej średniej krajowej - wyraźnie jako większa i zwarta jednostka obszarowa, wybija się Beskid Śląski i Żywiecki, a na pojezierzach rejon Pojezierza Iławskiego oraz niektóre inne pojezierza, lecz już nie w tak zwartych zespołach.
- 4/ Wspomniane wyżej zjawisko koncentracji bazy noclegowej powoduje, że w jej strukturze przestrzennej najistotniejsze znaczenie ma ok. 20 % ogólnej liczby miejscowości, w tej bowiem

liczbie zawiera się blisko 80 % całej bazy. Są to miejscowości liczące powyżej 300 miejsc noclegowych.

Szczegółowa analiza rozwoju bazy noclegowej nie wykazała istotnych związków tego rozwoju z sąsiedztwem dużych miast. Wydaje się jednak, że nawet jeśli takie związki nie zachodziły w latach 1961-1970, powinno nastąpić planowe działanie mające na celu umożliwienie wypoczynku w bliskich strefach odległości od miast. Warunki wypoczynku w 1970 r. wykazywały dużą zależność lokalizacji bazy noclegowej od występowania odpowiednich walorów w strefach podmiejskich dużych miast. Najkorzystniejsze warunki ma Trójmiasto, w zasięgu bowiem wszystkich trzech stref odległości znajduje się w sumie 60 miejscowości /łącznie z małymi - do 300 miejsc noclegowych/ z bazą noclegową liczącą ponad 40 tys. miejsc. Korzystnymi warunkami dysponują też Bielsko-Biała i Wałbrzych. Natomiast z miast największych nie najgorzej warunki mają: Warszawa /baza noclegowa w zasięgu 3 stref odległości - 13,6 tys. miejsc/, Łódź /8,7 tys. miejsc/, a także Kraków i Poznań. Najgorzej warunki ma m. Wrocław, dla którego jedyną większą bazą wypadową podmiejską jest Sobótka z ok. 800 miejscami, cała zaś baza w strefie podmiejskiej liczy ok. 2000 miejsc, łącznie z hotelami w okolicznych miastach powiatowych.

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców w stosunku do liczby miejsc noclegowych w strefach podmiejskich należy stwierdzić, że również miasta GOP-u nie mają dostatecznych warunków do wypoczynku w bliskich odległościach, toteż wypoczynek świąteczny mieszkańców GOP jest zlokalizowany głównie na obszarach Beskidu Śląskiego i Żywieckiego.

Rozdział II

PRZESTRZENNA PROGNOZA KIERUNKÓW DALSZEGO ROZWOJU TURYSTYCZNEJ BAZY NOCLEGOWEJ

Wyniki analizy regresji przedstawione w rozdziale IV części analitycznej pozwalają na wyciągnięcie wniosków dotyczących ewentualnego dalszego rozwoju turystycznej bazy noclegowej. Już w samej istocie tej metody leży możliwość przewidywania, jaką wartość przyjmie cecha "x" przy określonych wartościach zbioru pozostałych cech, których związek z cechą "x" został udowodniony. Z tego powodu analiza regresji stosowana jest niekiedy jako instrument modelowania systemów przestrzennych.

Tempo rozwoju turystycznej bazy noclegowej i jego wielkość w skali całego kraju - inaczej mówiąc wielkość nakładów inwestycyjnych, jaka może być przeznaczona na rozwój turystycznej bazy noclegowej - nie jest zależna od określonych cech środowiska geograficznego, a jeśli nawet to w minimalnym stopniu.

Przy próbie zarysu przestrzennych kierunków dalszego rozwoju turystycznej bazy noclegowej przyjęto następujący tok postępowania:

- 1/ Przyjęto założenie, że głównym celem będzie wyznaczenie obszarów wykazujących różny stopień predyspozycji do dalszego rozwoju bazy noclegowej.
- 2/ Poszczególne stopnie, od trzech do pięciu, zostaną określone na podstawie sumy relatywnych wartości współczynników regresji dotyczących poszczególnych cech, obliczonych dla przyrostu bazy noclegowej ogółem w okresie 1966-1970. /Przyjęcie wartości z pięciolecia 1966-1970 podyktowane zostało tym, że w tych wynikach stopień oddziaływania cechy pod nazwą "przyrost bazy noclegowej w latach 1961-1965" ma właściwą wartość dla wnioskowania prognostycznego. Jednocześnie wartość tego współczynnika regresji - obniżoną o 50 % - odniesiono do przyrostu bazy noclegowej w całym dziesięcioleciu 1961-1970/.

3/ Sporządzono roboczą mapę predyspozycji obszarów do dalszego rozwoju bazy noclegowej. Uzytkane wyniki zgeneralizowano w ten sposób, że:

- usunięto obszary, dla których suma uproszczonych wartości współczynników regresji wynosiła poniżej 3;
- dla następujących przedziałów wartości przyjęto odpowiednie określenia odnoszące się do stopnia predyspozycji obszarów do dalszego rozwoju turystycznej bazy noclegowej:

3,0	-	5,5	-	bardzo słaba predyspozycja	
5,5	-	8,0	-	słaba	"
8,0	-	12,0	-	średnia	"
12,0	-	17,0	-	silna	"
powyżej		17,0	-	bardzo silna	"

Ostateczne wyniki, wg powyższej skali, przedstawiono na mapie 13.

Przyjęte założenia doprowadziły do tego, że cechy o słabym oddziaływaniu jak las, niektóre jeziora, rzeki I kl. oraz stan i przyrost bazy noclegowej, jeśli zamykały się na poziomie 1000 miejsc noclegowych - występując pojedynczo nie kwalifikowały się do ujawnienia jako obszary wykazujące określony /najniższy/ stopień predyspozycji do dalszego rozwoju bazy noclegowej. Dopiero łączne występowanie tych cech prowadziło do zakwalifikowania obszaru, na którym występują, do jednej z klas określających stopień predyspozycji.

W końcowym efekcie do obszarów o najwyższym stopniu predyspozycji zakwalifikowały się:

- pas wybrzeża,
- wszystkie wielkie centra krajoznawcze,
- niektóre obszary górskie łączące w sobie: najwyższe przyrosty bazy noclegowej w dziesięcioleciu 1961-1970; duże liczby stanu ilościowego bazy w 1970 r.; do tego najczęściej walory leczniczo-uzdrowiskowe oraz las. W rezultacie do obszarów o bardzo silnych predyspozycjach do dalszego rozwoju bazy noclegowej zakwalifikowały się - licząc od zachodu: rejon Karkonoszy i Gór Izerskich /Świeradów-Czerniawa/, rejon Gór Wałbrzyckich;

pasmo uzdrowiskowe ziemi kłodzkiej, znaczna część Beskidu Śląskiego, pasmo uzdrowiskowe Beskidu Sądeckiego. Ponadto w tej grupie znalazło się parę pojedynczych miejscowości, jak: Zakopane, Rabka, Iwonicz Zdrój i Okuninka na Polesiu Lubelskim.

Stosunkowo niewiele jest zwartych obszarów, które zakwalifikowały się do klasy obszarów wykazujących silne predyspozycje do dalszego rozwoju bazy. Z wyjątkiem części Beskidu Śląskiego są to raczej pojedyncze miejscowości, dysponujące przeważnie walorami leczniczo-uzdrowiskowymi lub położone nad jeziorami, a jednocześnie wykazujące w dziesięcioleciu 1961-1970 intensywny rozwój bazy noclegowej.

Na terenach pojezierzy występują przeważnie obszary o bardzo słabych predyspozycjach do dalszego rozwoju bazy. Jednakże obszarów tych jest w sumie najwięcej, toteż nawet przy tych słabych predyspozycjach sumaryczny przyrost bazy noclegowej może być wyższy niż w pasie Wybrzeża /tak zresztą jak to miało miejsce w latach 1961-1970/.

Przedstawiony obraz predyspozycji pewnych terenów do dalszego rozwoju bazy noclegowej jest o tyle prognozą przestrzenną, o ile warunki tego rozwoju nie ulegną zasadniczym zmianom. Wystarczy jednak, by zastosowano /i konsekwentnie realizowano/ politykę rozwoju zagospodarowania turystycznego opartą na jakiejś zdecydowanej koncepcji - a wówczas prezentowane wyniki przestają być prognozą. Nie zmniejsza to jednak ich wartości jako materiału pomocniczego do tworzenia takiej koncepcji przestrzennej, która z jednej strony najbardziej odpowiadałaby potrzebom społecznym, a z drugiej możliwościom realizacyjnym, zapewniając jednocześnie optymalny efekt w rozwiązaniach funkcjonalno-przestrzennych.

L I T E R A T U R A

1. Andriello D. - 1965: The physical planning of tourism. Ekistice, t. 19, nr 115.
2. Aroch R. - 1970: Rekreačia a cestovny ruch vo vzťahu k životnému prostrediu. Výskumny ústav cestovného ruchu - Bratislava.
3. Bachvarov M. - 1974: Geography of tourism. - W: Materiały Międzynarodowego Sympozjum pt. "Zagadnienia terminologii w geografii turystyki" - Uniwersytet Jagielloński, Instytut Geografii - Kraków.
4. Baja Z. - 1948: Problem izochron Polski. Przegląd Komunikacyjny nr 2 i 3. - Warszawa.
5. Bajcar A., Wawrzyniak S., Wyrzykowski J. - 1965: Uwagi do planu rozbudowy bazy turystycznej w Polsce w latach 1966-1970. Pracownia Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław /maszynopis/.
6. Bajcar A. - 1968: Problemy zagospodarowania turystycznego Stanów Zjednoczonych. Ruch Turystyczny, z. 1, Warszawa.
7. Bajcar A. - 1969: Regiony turystyczne Polski. Geografia w szkole, nr 3 i 4. Warszawa.
8. Baraniecki L. - 1974: Niektóre problemy ochrony środowiska człowieka w aspekcie rozwoju turystyki, Czasopismo Geograficzne, T. XLV, z. 3.
9. Baranowska-Janota M. - 1973: Ocena środowiska geograficznego dla turystyki zimowej. W: Główne problemy rozwoju turystyki zimowej w Polsce, Instytut Turystyki, Warszawa-Kraków.
10. Bartkowski T. - 1965: Próba oceny środowiska geograficznego metodą bonitacji /na przykładzie środkowej części Niziny Wielkopolskiej/. Sprawozdania PTPN s. 319-325.

11. Bartkowski T. - 1965a: Zagadnienie atrakcyjności środowiska geograficznego w Polsce dla wypoczynku /na wybranych przykładach z Niziny Wielkopolskiej/. Sprawozd. PTPN za III i IV kwartał 1965, Poznań.
12. Bartkowski T. - 1970: Zastosowanie podziału kraju na mikro-regiony do oceny środowiska geograficznego. Zeszyty Nauk. UAM, Geografia, z. 9.
13. Bartkowski T. - 1970a: Podstawowe elementy oceny środowiska geograficznego. Zeszyty Naukowe UAM, nr 71, Geografia, z. 9, Poznań.
14. Bartkowski T. - 1971: O metodyce oceny środowiska geograficznego. Przegląd Geograficzny, t. 43, z. 3, Warszawa.
15. Bartkowski T. - 1972: O pojęciu zasobów - użytków środowiska geograficznego i metodyce ich mierzenia. Przegląd Geograficzny, t. 44, z. 1, Warszawa.
16. Beaujeu-Garnier J. - 1971: La géographie, méthodes et perspectives, - Masson et c^o, Paris.
17. Beaujeu-Garnier J., Chabot G. - 1971: Zarys geografii miast, PWE, Warszawa.
18. Bednarek A. - 1970: Las jako czynnik klimatotwórczy. Sylwan, nr 7/8, Warszawa.
19. Berezowski S. - 1962: Geografia transportu. PWN - Warszawa.
20. Berezowski S. - 1965: Przegląd dorobku francuskiej geografii transportu. Przegląd Zagranicznej Literatury Geograficznej I.G. Warszawa, zeszyt 2.
21. Berezowski S. - 1971: Metody badań w geografii ekonomicznej. SGPiS, Warszawa.
22. Berezowski S. - 1974: The terminology connected with the tourism as an element of regional functions. - W: Materiały Międzynarodowego Sympozjum pt. "Zagadnienia terminologii w geografii turystyki" - Uniwersytet Jagielloński, Instytut Geografii - Kraków.

23. Biuletyn Informacyjny z. 1. Bibliografia opracowań wykonanych w latach 1970-1973. - /1974/: Zespół koordynacyjny problemu węzłowego "Podstawy przestrzennego zagospodarowania kraju". Instytut Geografii PAN - Warszawa.
24. Bogucka A. - 1971: Badanie obciążen rekreacyjnych ziem karpackich woj. krakowskiego pod kątem ich wykorzystania dla różnych form wypoczynku. Problemy Zagospod. Ziemi Górskich, z. 9, Kraków.
25. Borowski S. - 1927: O stanie i rozwoju polskiego hotelarstwa. Dom Gościnny, R. 14, nr 19.
26. Böventer S. - 1967: Land values and spatial structure: agricultural, urban and tourist location theories. Regional Science Association: Papers, vol. 28, European Congress Vienna 1966.
27. Braun J. - 1973: Znaczenie środowiska przyrodniczego dla wypoczynku człowieka. W: Ochrona przyrodniczego środowiska człowieka, PWN, Warszawa.
28. Buczek M. - 1949: Ośrodki wczasowe w Polsce - Turystyka Powiechenna, t. 2 - Warszawa.
29. Budzyński L. - 1958: Rozszerzenie bazy wczasowej sprawą wszystkich związków zawodowych. Przegląd Związkowy nr 4.
30. Charpentier J. - 1967: Rola państwa w rozwoju turystyki we Francji. Ruch Turystyczny nr 3/25/ - Warszawa.
31. Chłezuk M. - 1963: Sieć ośrodków więzi społeczno-gospodarczej wsi w Polsce. PWN - Warszawa.
32. Chmielewski J. i wsp. - 1965: Metody kształtowania obciążen uzdrowiskowo-turystycznych w dostosowaniu do kierunkowych i perspektywicznych potrzeb w zakresie odnowy się człowieka. W: Problemy planowania Przestrzennego. Kraj Warszawa.
33. Chmielewski J. - 1967: Odnowa się człowieka w planowaniu przestrzennym. Problemy Uzdrowiskowe, z. 4.

34. Chmielewski J. - 1968: Wpółzależność i korelacja funkcji wypoczynku z problematyką wielkoobszarową w świetle nauki o planowaniu przestrzennym. Problemy Uzdrowiskowe z. 3.
35. Chojacki F. - 1955: Inwestycje w turystyce wodnej. Wodami Polski nr 2.
36. Chojnicki Z., Wróbel A. - 1961: Metody matematyczno-statystyczne w geografii ekonomicznej. Przegląd Geograficzny, t. 33, z. 4.
37. Chojnicki Z. - 1966: Zastosowanie modeli grawitacji i potencjału w badaniach przestrzenno-ekonomicznych. Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Studia tom XIV, Warszawa.
38. Chojnicki Z. - 1971: Metody matematyczne w geografii fizycznej. Przegląd Geograficzny t. 43, z. 3.
39. Chojnicki Z., Czyż T. - 1972: Analiza typu rozkładu przestrzennego miast. Przegląd Geograficzny t. 44, z. 3.
40. Chojnicki Z., Czyż T. - 1973: Structural changes of the economic regions in Poland: A study by factor analysis of commodity flows. - Geogr. Polonica 25, Warszawa.
41. Chojnicki Z., Czyż T. - 1973a: Metody taksonomii numerycznej w regionalizacji geograficznej. PWN, Warszawa.
42. Chorebik T. - 1938: Ruch uzdrowiskowo-letniskowy w woj. krakowskim. Komunikaty Studium Turyzmu UJ, z. 6 - Kraków.
43. Christaller W. - 1955: Beiträge zu einer Geographie des Fremdenverkehrs. München V.
44. Christaller W. - 1963: Some considerations of tourist location in Europe. Papers, Regional Science Association, vol. 12.
45. Chudoba T. - 1972: Wychowanie przez turystykę - zarys teorii i metodyki turystyki. Problemy Uzdrowiskowe z. 3/63/.

46. Colybes A. - 1974: Le Languedoc Roussillon. Pour une methodologie de aménagement regional. La Grande Motte.
47. Coegrove I., Jackeon R. - 1972: The geography of recreation and leisure. Hutchinson University Library, London.
48. Czarnocki S., Płonka Z. - 1957: Tereny narciarskie Polski. Narciarstwo, Zarys encyklopedyczny. Wyd. Sport i Turystyka, Warszawa.
49. Czarnowski M. - 1966: O niektórych metodach matematycznych w przyrodniczych badaniach przestrzennych. Biuletyn KPZK nr 40, Warszawa.
50. Czyż T. - 1967: Wyznaczenie rejonów jednolitych metodą analizy czynników wielokrotnych. Przegl.Geogr. t. 39, z.3, Warszawa.
51. Czyż T. - 1970: Zastosowanie metody czynnikowej w badaniach przestrzenno-ekonomicznych. Przegl.Geogr. t. 42, z. 3, Warszawa.
52. Czyż T. - 1971: Zastosowanie metody analizy czynnikowej do badania ekonomicznej struktury regionalnej Polski. Prace Geograficzne nr 92 - Instytut Geografii PAN, Warszawa.
53. Czyż T. - 1973: Zastosowanie metod i modeli matematycznych w geografii polskiej. - Przegląd Geograficzny tom XLV, z. 1, Warszawa.
54. Dacharry M. - 1964: Tourisme et transport en Méditerranée Occidentale - Paris.
55. Defert B. - 1966: La localisation touristique. Problèmes théoriques et pratiques. Edition Gurten, Bern.
56. Dębski L.A. - 1972: Programowanie i lokalizacja urządzeń turystycznych. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Poznaniu /maszynopis/.
57. Dobrzyński J. - 1952: Rozwój lecznictwa zdrojowego w Polsce Ludowej. Balneol. Pol. t. 3.

58. Dohnalik T. - 1950: Inwestycje turystyczne na naszym wybrzeżu. Turystyka, R. 1, nr 4.
59. Dohnalik T., Zadworna H. - 1968: Miejscowości turystyczne w Polsce i ich klasyfikacja. Ruch Turystyczny nr 1/26/, SGPiS, Warszawa.
60. Domański R. - 1969: O stosowaniu hipotez statystycznych w badaniach geograficzno-ekonomicznych. Czasopismo Geograficzne, tom 41, z. 4, Wrocław.
61. Domański R. - 1972: The methods of synthetic studies of the spatial structure of economy. - Geogr. Polon. 22, Warszawa.
62. Dowgiałło J., Kareki A., Potocki J. - 1969: Geologia surowców balneologicznych. Wyd. Geolog., Warszawa.
63. Dudziak J. - 1961: Ważniejsze osobliwości przyrody nieożywionej w Polsce południowej. Wszechświat.
64. Dudziński T. - 1972: Warunki i kierunki rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku w województwie rzeszowskim. Problemy Uzdrowiskowe, 6/66, Warszawa.
65. Dziewoński K. - 1973: Perspektywy rozwojowe analizy regionalnej i nauki o regionach. Przegląd Geograficzny, tom XLV, z. 4, Warszawa.
66. Dziewoński K. - 1974: Badania geograficzne dla potrzeb planowania przestrzennego 1944 - 1974. Przegląd Geograficzny t. 46 z. 4, PWN Warszawa.
67. Dziewoński M., Tomaszewski M. - 1965: Studium wypoczynku i turystyki w planie generalnym GOP. Miasto, nr 9, Warszawa.
68. Eneminger S. - 1963: Domaći turizma i perpektive njegovog razvoja do 1970 godine. Institut za proučavanje turizma. Beograd.
69. Filipowicz Z. - 1959: Potrzeby w zakresie urządzeń turystycznych - Inwestycje i Budownictwo RG nr 10.

70. Filipowicz Z. - 1966: Problemy organizacyjno-gospodarcze rozwoju turystyki i wypoczynku w Polsce w okresie do roku 1980. W: Zeszyty Lubuskie. Zagadnienia Turystyki, LTN, Komisja Turystyki, Katedra Turystyki AWF, Pracownia Regionalna w Zielonej Górze.
71. Filipowicz Z. - 1964: Problemy równomiernego rozmieszczenia nasilenia krajowego ruchu turystycznego. Roczniki Naukowe AWF, t.III - Warszawa.
72. Gadzojanis A. - 1972: Walory turystyczne i turystyka przed-sudeckiej części Dolnego Śląska. Acta Univ. Wratisl. nr 173. Studia Geogr. t. XVIII. Wrocław.
73. Gadzojanis A. - 1974: Analiza środowiska geograficznego Sudetów Kłodzkich pod kątem zaspokojenia potrzeb turystyczno-wypoczynkowych. Problemy Zagospodarowania Ziemi Górekich, z. 13, Warszawa - Kraków.
74. Gadzojanis A., Łoboda J. - 1974: Natężenie ruchu pojazdów i dostępność komunikacyjna w Sudetach Kłodzkich. Problemy Zagospodarowania Ziemi Górekich, z. 13, PAN, Kraków 1974.
75. Gautier M. - 1954: Tourisme et hôtellerie. Edition Eyrolles - Paris.
76. Gautier M. - 1962: L'industrie hôtelière - Presses Universitaires de France, Paris.
77. Geigant F. - 1962: Die Standorte des Fremdenverkehrs. Institut für Fremdenverkehr an der Univers. München, H. 2,
78. Gieźgała J. - 1969: Turystyka w gospodarce narodowej. Wyd. PWE, Warszawa.
79. Głównie problemy rozwoju turystyki kajakowej i motorowodnej oraz turystycznej żeglugi pasażerskiej w Polsce - 1969: GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław.
80. Głównie problemy rozwoju turystyki zimowej w Polsce - 1973: Instytut Turystyki, Warszawa - Kraków.

81. Główne problemy rozwoju turystyki żeglarskiej w Polsce - 1969: GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław.
82. Golachowski S., Kostrubiec B., Zagożdżon A. - 1974: Metody badań geograficzno-osadniczych. PWN - Warszawa.
83. Goworowicz L. - 1972: Znaczenie środowiska przyrodniczo-leśnego dla wypoczynku i turystyki. Monografie WSWF w Poznaniu, nr 40, III Krajowy Sympozjon Biometeorologii Sportu, cz.I, Poznań.
84. Green-Wootten - 1972: A bibliography of statistical applications in geography. Association of American Geographers. Commission on college geography. Technical paper 9.
85. Gregory S. - 1970: Metody statystyki w geografii. PWN Warszawa.
86. Grünthal A. - 1934: Geographie des Fremdenverkehrs Aufgabe - Methode - System. W: Problem der Fremdenverkehrsgeographie - Berlin.
87. Grzeszczak J., Kiedrowska T., Lijewski T. - 1957: Charakterystyka geograficzna regionów turystycznych Polski. Zarząd Główny PTTK, Komisja Turystyki Pieszej, Centr. Wydawn. Druków, Warszawa.
88. Gueorgiev A. - 1971: Le problème de l'environnement et son importance pour le développement du tourisme dans la R.P. de Bulgarie. W: Tourisme et Environnement, Berno.
89. Hellwig Z. - 1967: Regresja liniowa i jej zastosowanie w ekonomii. PWE - Warszawa.
90. Horstmann T. - 1959: Der Fremdenverkehr in der Bundesrepublik Deutschland. Arbeitsbericht Geographisches Institut Hochschule für Welthandel - Wien.
91. Hunziker W. - 1972: Le tourisme - caractéristiques principales. Editions Gurten S.a.r.l. Berno.

92. Jackowski A. - 1968: Bibliografia turystyki polskiej 1900-
-1944. GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego,
Wrocław.
93. Jackowski A. - 1969: Bibliografia turystyki polskiej 1945-
-1960. GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego,
Wrocław.
94. Jackowski A. - 1970: Bibliografia turystyki polskiej 1961-
-1965. GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego,
Wrocław.
95. Jackowski A. - 1971: Turystyka jako element gospodarki Pod-
hala. Studium z geografii turystyki. Uniwersytet Jagie-
lloński - Kraków /maszynopis/.
96. Jackowski A. - 1971a: Turystyka urlopowa we Francji. Ruch
Turystyczny, z. 1/2, SGPiS, Warszawa.
97. Jackowski A. - 1972: Bibliografia turystyki polskiej 1800-
-1899. GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego,
Wrocław.
98. Jackowski A. - 1973: Bibliografia turystyki polskiej do r.
1972 /wybór/. Instytut Turystyki, Warszawa.
99. Jackowski A. - 1973a: Rozwój polskiej geografii turystyki.
W: Sympozjum Naukowe w 100-lecie Turystyki Polskiej,
Zakopane.
100. Bibliografia Turystyki Polskiej 1966-1970. Część I.
Oprac. A. Jackowski, I. Krupianka. Warszawa 1975.
101. Bibliografia Turystyki Polskiej 1966-1970. Część II.
Oprac. A. Jackowski, I. Krupianka. Warszawa 1976.
102. Jacob G. - 1974: Fremdenverkehrsgeographie - Materiały z
Międzynarodowego Sympozjum pt. "Zagadnienia terminolo-
gii w geografii turystyki" - Uniwersytet Jagielloński -
Instytut Geografii - Kraków.
103. Jagielecki A. - 1975: Uwagi o niektórych technikach badań

reprezentacyjnych stosowanych w zagadnieniach społeczno-geograficznych. W: Prace Instytutu Geograficznego. Seria B. Geografia społeczna i ekonomiczna. Acta Universitatis Wratislaviensis nr 237.

104. Jarosz S. - 1949: Ochrona przyrody i jej znaczenie w turystyce. Wyd. Turystyka Powszechna, t. 3, Warszawa.
105. Jarosz S. - 1956: Krajobrazy Polski i ich pierwotne fragmenty. Arkady, Warszawa.
106. Jarowiecka T., Sacha S. - 1972: Problemy rozwoju funkcji turystycznych w polskich Karpatach Zachodnich. W: Sympozjum na temat "Problemy gospodarki górskiej w badaniach krajów europejskich" - Kraków.
107. Jastrzębeki B. - 1960: Turystyczne szlaki wodne Polski. Sport i Turystyka, Warszawa.
108. Jovićić Ž. - 1961: Faktorije turističkog razvoja Jugoslavije. Zbornik radova privredno - matematičkog fakulteta, Beograd.
109. Jovićić Ž. - 1969: Klasifikacija turističkih mesta u Jugoslaviji. Iz Zbornika radova Geografskog Instituta PMF, sr. 15, Beograd.
110. Józefczyk K. - 1969: Wybrane zagadnienia wypoczynku w problematyce przestrzennego zagospodarowania turystycznego. Ruch Turystyczny, SGPiS, z. 1, Warszawa.
111. Kaspar C. - 1965: Strukturelle Veränderungen im schweizerischen Fremdenverkehr. - W Revue de Tourisme nr 1.
112. Kasperaki B., Szuszkiewicz J. - 1962: Wybrane elementy rekreacji w ujęciu przestrzennym. Biuletyn IUA, nr 12, Warszawa.
113. Kawalec W. - 1970: Wybrane problemy struktury przestrzennej przemysłu ..., Biuletyn KPZK nr 56, Warszawa.

114. King L.J. - 1969: Statistical analysis in geography. Prentice - Hall, Inc., Englewood Cliffs. N.J.
115. Klimaszewski K. - 1973: Założenia rozwoju turystyki wodnej w Polsce w latach 1971-1985. Instytut Turystyki, Warszawa.
116. Kolago C. - 1951-1953: Geografia uzdrowisk polskich. Balneol. Pol. t. 1, z. 4.
117. Kondracki J. - 1960: Typy krajobrazu naturalnego /środowiska geograficznego/ w Polsce. Przegląd Geograficzny, t. 32, z. 1,2, Warszawa.
118. Kondracki J. - 1965: Geografia fizyczna Polski, PWN, Warszawa.
119. Kondracki J. - 1969: Podstawy regionalizacji fizyczno-geograficznej. PWN. Warszawa.
120. Kopčo E. - 1970: Miesto geografie w cestovnom ruchu - W: Ekonomicka revue cestovneho ruchu, R. 3, nr 3, Bratislava.
121. Kotrba M. - 1971: Rejonizace cestovneho ruchu w CSRS. Praha.
122. Kostrowicki J. - 1974: Próba określenia kierunków przemian w organizacji przestrzennej rolnictwa w Polsce w latach 1960-1990. Biuletyn z. 84, KPZK - Warszawa.
123. Kostrubiec B. - 1972: Matematyczne metody badania aglomeracji miejskich - stosowanie analizy powierzchni trendów. - Studia nad ekonomiką regionu t. 3; Instytut Śląski, Katowice.
124. Kruczała J. - 1964: Turystyka w planowaniu regionalnym. Problemy Ekonomiczne - Kraków.
125. Kruczała J. - 1966: Turystyka w planowaniu regionalnym. Problemy Ekonomiczne. Kraków.

126. Kruczała J. - 1972: Rola turystyki w aktywizacji ekonomicznej regionów. Problemy Ekonomiczne nr 2. Kraków.
127. Kulczycki Z. - 1970: Zarys historii turystyki w Polsce. Sport i Turystyka - Warszawa.
128. La Gazette Officielle du tourisme - 1973: nr 309 - ed. France.
129. Leszczycka W. - 1939: Ruch uzdrowiskowo-letniskowy w województwie pomorskim w sezonie letnim 1938. Komunikaty Studium Turyzmu UJ z. 16.
130. Leszczycki S. - 1932: Geografia turystyczna jako naukowe ujęcie zagadnień turystycznych. Pamiętnik Polek. Tow. Balneol., t. 11. Warszawa.
131. Leszczycki S. - 1936: Badania nad ruchem letniskowym na Podhalu. Przegl. Zdroj. Kąpiel. i Przewod. Turyst., R. 25, nr 3.
132. Leszczycki S. - 1937a: Podhale jako region uzdrowiskowy /rozważania z geografii turizmu/. Prace Studium Turyzmu UJ, t. 1, Kraków.
133. Leszczycki S. - 1937b: Zagadnienie geografii turizmu. Komunikaty Studium Turyzmu UJ, z. 2; Kraków.
134. Leszczycki S. - 1937c: Karpaty jako region letniskowy. Samorząd, R. 19, nr 36.
135. Leszczycki S. - 1937d: Regiony turystyczne w Polsce. Kalendarz IKC, R. 10.
136. Leszczycki S. - 1937e: Regiony uzdrowiskowo-letniskowe w Polsce. Kalendarz IKC, R. 10.
137. Leszczycki S. - 1938: Regiony Podhale. Podstawy geograficzno-gospodarcze planu regionalnego. Prace Instytutu Geograficznego UJ, z. 20, Kraków.
138. Leszczycki S. - 1939a: Uzdrowiska polskie i ich rozmieszczenie oraz rozwój w latach 1921-1938. Kraków.

139. Leszczycki S. - 1939b: Podstawy gospodarki uzdrowiskowo-
-letniskowej w Karpatach, Rocz. Ziem Górskich.
140. Leszczycki S. - 1962: Rozwój myśli geograficznej, W: Geo-
grafia Powszechna t. I. - Warszawa PWN.
141. Leszczycki S. - 1971a: Przestrzenna struktura gospodarki
narodowej. Problemy, nr 7.
142. Leszczycki S. - 1971b: Zagadnienia ochrony środowiska czło-
wieka w badaniach geograficznych. Przegląd Geograficz-
ny, t. 43, z. 3, Warszawa.
143. Leszczycki S. - 1972: Polityka środowiskowa. Przyroda
Polska, nr 4.
144. Le tourisme dans le monde en 1972 /1973/: Hotel Revue nr
19 - Suisse.
145. Libera K. - 1969: Międzynarodowy ruch osobowy. PWE, War-
szawa.
146. Lorentz S. - 1971: Przewodnik po muzeach i zbiorach w Pol-
sce. Wyd. Interpress, Warszawa.
147. Łazuchiewicz W. - 1971: Zarys kierunków rozwoju wczasów w
Polsce. Problemy ekonomiczne turystyki. GKKFiT - War-
szawa.
148. Łoboda J. - 1975: Modele dyfuzji i profile krzywej innowa-
cji. - W: Prace Inst. Geograficznego, Seria B. Geogra-
fia społeczna i ekonomiczna. Acta Universitatis Wratis-
laviensis, nr 237.
149. Łoboda J., Wyrzykowski J. - 1971: Wybrany problemy metodo-
logiczne hierarchizacji miejscowości turystycznych i
węzłów komunikacyjnych na przykładzie rejonu karkonos-
kiego. Problemy Zagospodarowania Ziem Górskich, z. 9;
Kraków.
150. Łoziński J.Z., Miłobędzki A. - 1967: Atlas zabytków archi-
tektury w Polsce. Wyd. "Polonia", Warszawa.

151. Malisz B., Żurkowski J. - 1971: Metoda analizy progowej. KPZK t. 34, PWN, Warszawa.
152. Małachowski B. - 1960: Geografia turystyczna gór Polski. Skrypt szkoleniowy PTTK, Kraków.
153. Mały rocznik statystyczny - 1939: GUS, Warszawa.
154. Mariot P. - 1968: Príspevok k bibliografii prac z geografie cestovneho ruchu. Geografickí časopis nr 1/1968, Praha.
155. Matich Z., Wawrzyniak S., Wyrzykowski J. - 1967: Studium dostępności komunikacyjnej. Ocena dostępności komunikacyjnej miejscowości turystycznych. Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław. /maszynopis/.
156. Mazi M. - 1963: Učesće Jugoslavije u međunarodnom turizmu Evrope. Institut za proučavanje turizma. Beograd.
157. Mediana V. - 1956: La geografía el Turismo. - Bol. Soc. Geograf. de Lima t. 73.
158. Mianowski H. - 1939: Drogi uzdrowienia przemysłu pensjonatowego w Polsce. Turyzm Pol. R. 2, nr 3.
159. Mikułowski B.J. - 1974: Przegląd wybranej literatury do prac nad oceną środowiska geograficznego Polski dla potrzeb turystyki krajoznawczej. Instytut Turystyki - Oddział we Wrocławiu /maszynopis/.
160. Mikułowski B.J. - 1974a: Wstępna ocena walorów krajoznawczych Polski. W tece redakcyjnej Czasopisma Geograficznego - Wrocław /maszynopis/.
161. Mileska M.I. - 1963: Regiony turystyczne Polski. Stan obecny i potencjalne warunki rozwoju. Instytut Geografii PAN, Warszawa.
162. Mieżtal S. - 1969: Przemiany w strukturze przestrzennej przemysłu na ziemiach polskich w latach 1860-1965. Studia KPZK, t. 31, Warszawa.

163. Müller J. - 1960: Der Fremdenverkehr Südsyene in wirtschaftsgeographischer Sicht. Arbeitsbericht Geographischen Institut Hochschule für Welthandel - Wien.
164. Nowosielska E. - 1975: Analiza regresji w badaniach geograficznych. Sympozjum nt. "Zastosowania metod ilościowych w geografii". Instytut Geografii Uniwersytetu A. Mickiewicza i Komitet Nauk Geograficznych PAN, Poznań.
165. Obiekty hotelarskie na terenach turystycznej Polski - wyniki spisu wg stanu na dzień 30.VI.1962. - /1963/: Zrzeszenie Polskich Hoteli Turystycznych - Warszawa.
166. Obiekty hotelarskie na terenie Polski ogólnie dostępne - wyniki spisu wg stanu na dzień 30.VI.1962. - /1963/: Zrzeszenie Polskich Hoteli Turystycznych, Warszawa.
167. Ochrona przyrody i jej zasobów. Problemy i metody /praca zbiorowa pod red. Władysława Szafera/ - 1969: Polska Akademia Nauk, Zakład Ochrony Przyrody, Kraków.
168. Orłowicz M. - 1934: Domy wycieczkowe dla młodzieży w Polsce i za granicą. Wychow.Fiz., R.15, z. 6/8.
169. Ostrowski S. - 1974: Ruch turystyczny w Polsce - Instytut Turystyki, Warszawa.
170. Pachinger K. i zespół - 1968: Koncepcia rozvoju cestovného ruchu do roku 1980. Výskumný ústav cestovného ruchu - Bratislava.
171. Pawłowski S. - 1926: Krajoznawstwo a geografia. W: Ziemia, R. 11, nr 23-24.
172. Peretiatkowicz R. - 1968: Wpływ turystyki na handel i usługi. Problemy Ekonomiczne, R. 7, nr 2, Kraków.
173. Peters M. - 1969: International Tourism. The economics and development of the international tourist trade. Hutchinson of London.

174. Piela T. - 1964: Wypoczynek w dwudziestolecu. Miasto, R. 15, nr 9.
175. Pilchowie K.J. - 1962: Zabytki Dolnego Śląska. Oesolineum, Wrocław.
176. Piperoglou J. - 1966: Identification and definition of regions in Greek tourist planning. Papers Regional Science Association, vol. 18, Wiedeń.
177. Plan kierunkowy zagospodarowania turystycznego Polski -1971; Praca zbiorowa - Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław /maszynopis/.
178. Plan kierunkowy zagospodarowania turystycznego Polski. Założenia i podstawowe ustalenia planu - 1971; GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław.
179. Plan Zagospodarowania turystycznego Polski w latach 1961 - 1965. - /1961/: GKKFiT, Warszawa.
180. Płonka Z., Krygowski W. - 1960: Dwa głosy o zagospodarowaniu gór. Wierchy r. 29.
181. Podstawowe problemy rozwoju turystyki, wypoczynku, kultury fizycznej i sportu oraz wybrane problemy na dalszą przyszłość. - 1967: GKKFiT, Warszawa.
182. Polskie uzdrowiska. - 1967: Informator, Wyd. Zjednoczenie "Uzdrowiska Polskie", Warszawa.
183. Ponsard C. - 1955: Economie et espace. Wyd. Société d'édition d'enseignement supérieur., Paris.
184. Priebrażenski W.S., Wiedienin J.A. - 1971: Geografija i otdych. Moskwa.
185. Priebrażenski W.S., Zorin I.W., Wiedienin J.A. - 1972: Geograficzeskije aspekty konetruirowanija nowych tipow riekreacjonnych sistem. Izw. AN SSSR, Sier. Geogr., nr 1.

186. Priebrazenskij W.S., Wiedienin J.A., Zorin I.W., Muchina K.I. - 1974: Tieritorialnaja rekreacjonnaja sistema kak obiek izuczenija geograficzeskich nauk. Izwiestja Akademii Nauk SSSR, Seria Geograficzeskaja, t. 2, Moskwa.
187. Priebrazenskij W.S. - 1974: Predłożenja po utoczneniju terminologii w sferie "geografii turizma", "rekreacjonnoj geografii". - Materiały z Międzynarodowego Sympozjum nt.: "Zagadnienia terminologii w geografii turystyki" Uniwersytet Jagielloński Instytut Geogr. - Kraków.
188. Problemy realizacji wypoczynku po pracy i nauce. Materiały z konferencji naukowej w Zielonej Górze 7-9.1969, - 1971: Komitet Kultury Fizycznej PAN Komieja Czasu Wolnego, Ogólnozwiązkowa Federacja Sportu, Wychowania Fizycznego i Turystyki CRZZ, Wyd.Związk. CRZZ, Warszawa.
189. Program zagospodarowania turystycznego Polski w latach 1959-1965 - /1959/: GKKFiT Warszawa /maszynopis powielony/.
190. Proniewicz Z. - 1959: Dziesięć lat FWP w liczbach i wykresach. Wyd. FWP, Warszawa.
191. Przecławski K. - 1973: Turystyka a wychowanie. Nasza Księgarnia, Warszawa.
192. Racine J.B., Reymond H. - 1973: Analyse quantitative en géographie. - Presses Universitaires de France.
193. Recreation research and planning. A symposium blitet by Thomas L. Burton - 1970: London, George Allen Uawin Ltd.
194. Rejholec V. - 1970: Výskum motivácií účastníkov cestovného ruchu vo vybraných lokalitách nízkych Tatier. Výskumny ústav cestovného ruchu - Bratislava.
195. Richlig A. - 1971: Parę uwag na temat oceny przydatności terenu dla potrzeb rekreacji i wypoczynku. Przegląd Geograficzny, t. 43, z. 3, Warszawa.

196. Richter H. - 1974: Zmiany stanu zagospodarowania środowiska strefy obrzeżnej miasta na przykładzie aglomeracji Lipska i Halle. Przegląd Geogr., t. 46, z. 4, - PWN - Warszawa.
197. Ritter W. - 1966: Fremdenverkehr in Europa. Europäische Aspekte, Eine Schriftenreihe zur europäischen Integration herausgegeben mit Förderung des Europarates. Sijrhoff-Leyden.
- X 198. Rogalewski O. - 1959: Niektóre aktualne problemy rozwoju turystyki na Wybrzeżu. Przegląd Zachodni nr 4.
199. Rogalewski O. - 1964: Zagospodarowanie turystyczne Polski. PTE, Wrocław.
200. Rogalewski O. - 1966: Propozycje w sprawie usystematyzowania niektórych pojęć w turystyce. Ruch Turystyczny, nr 2/20/, SGPiS, Warszawa.
201. Rogalewski O. - 1972: Podstawy gospodarki przestrzennej w turystyce. Ruch Turystyczny, Monografie, z.13, SGPiS, Warszawa.
202. Rogalewski O. - 1973: Turystyka a ochrona przyrodniczego środowiska człowieka. W: Ochrona przyrodniczego środowiska człowieka. Dzieło zbiorowe PAN - Warszawa.
203. Rogalewski O. - 1974: Zagadnienie terminologii w geografii turystyki. W: Materiały Międzynarodowego Sympozjum nt.: "Zagadnienia terminologii w geografii turystyki" - Uniwersytet Jagielloński, Inet.Geogr., Kraków.
204. Rogalewscy B.O. - 1965: Walory turystyczne Polski. PTE, Wrocław.
205. Rozwój turystyki w regionie warszawskim 1985 - /1971/: Pracownia Planu Regionalnego m. st. Warszawy i woj. warszawskiego, Studia nad planem regionalnym, z.19, Warszawa.

206. Ruch turystyczny nr 1 - 1957: Zakład Prawnych i Ekonomicznych Zagadnień Turystyki. SGPiS - Warszawa.
207. Ruch Turystyczny w Polsce w 1967 roku - 1968: GKKFiT oraz COIT - Warszawa.
208. Rungaldier R. - 1960: Fremdenverkehr und Geographie. Der Österreichische Betriebswirt. Manzsche Verlags und Universitätsbuchhandlung - Wien.
209. Rząd-Górnicki B., Walicki A. - 1971: Metoda zagospodarowania obszaru rekreacyjnego na przykładzie Pojezierza Kaszubskiego. IUA, WPU w Gdańsku, Warszawa.
210. Sawicki L. - 1928: Idea i organizacja krajoznawstwa w Polsce. - Kraków.
211. Skórzyński Z. - 1965: Między pracą a wypoczynkiem. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
212. Sławiński R. - 1974: Rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej w Trzydziestoleciu PRL, Biuletyn Informacyjny nr 7/74 GKKFiT, Warszawa.
213. Słownik Geografii Turystycznej - 1956 - 1959: /praca zbiorowa pod redakcją M.I. Mileskiej/ - Komitet dla spraw turystyki t.I 1956, t.II 1959 - Warszawa.
214. Smoleński J. - 1935: Krajobraz w krajoznawstwie. W: Ziemia R. 20, nr 1.
215. Spis zabytków architektury i budownictwa. Min. Kultury i Sztuki, Warszawa.
216. Sprawozdania Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego za rok 1939 /a także 1935 do 1938/: Nakł. PTK - Warszawa.
217. Sprawozdania Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego - 1950 /a także 1935-1938/: nakład PTT - Kraków.
218. Stalecki M. - 1970: Metody określenia chłonności turystycznej wybranego obszaru. Przegl.Geogr. t.42, z.4, Warszawa.

219. Stalski M. - 1973: Przestrzenne aspekty zagospodarowania turystycznego. PWN, Warszawa.
220. Statystyczna charakterystyka miejscowości w gromadach powiat ... /wszystkie powiaty/ - 1971: NSP 1970 - GUS - Biuro Spisów.
221. Statystyka miast i osiedli - 1945-1965 /1967/: GUS, Warszawa.
222. Statystyka Polski, Seria C, Zeszyt 89, - 1938: /Statystyka zakładów przemysłowych i handlowych 1935/, GUS, Warszawa.
223. Statystyka Turystyki 1950-1966 - /1967/: Studia i Prace Statystyczne nr 7 - GUS, Warszawa.
224. Statystyka Turystyki 1968 - /1970/: Statystyka Polski - Materiały Statystyczne z. 57/179/, GUS, Warszawa.
225. Struktura przestrzenne gospodarki narodowej. Praca zbiorowa - 1971: PTE - Warszawa.
226. Szulc S. - 1967: Metody Statystyczne. PWE, Warszawa.
227. Szuszkiewicz J., Kanclik Z., Kasperaki B. - 1945: Zasady planowania wypoczynku cotygodniowego w strefach podmiejskich miast dużych i średnich. IUA, z.98, Warszawa.
228. Szuszkiewicz J. - 1966: Urządzenia wczasowe, turystyczne i uzdrowiskowe w Polsce, stan istniejący i lokalizacja. Min.Szkol.Wyższego, Międzyuczelniany Zakład Podstawowych Problemów Architektury, Urbanistyki i Budownictwa, PWN, Warszawa.
229. Świeszczakowski A. - 1960: Za związkowe złotówki - sanatoria i domy wczasowe. Przegląd Związk. nr 4.
230. Troisi M. - 1955: Teoria economica del turismo e della rendita turistica. Dott. Francesco Caducci. - Bari.

231. Turystyka 1969 - /1970/: Statystyka Polski - Materiały
Statystyczne nr 73/195/, GUS, Warszawa.
232. Turystyka 1971 - /1972/: Statystyka Polski nr 124/245/.
GUS, Warszawa.
233. Turystyka 1973 - /1973/: Statystyka Polski nr 5, GUS,
Warszawa.
234. Turystyka w 25-leciu PRL - 1969: GKKFiT - Warszawa.
235. Turystyka powszechna w pracach i zadaniach Biura Turystyki
1949-1950: Wyd. Min. Komunikacji, Biuro Turystyki -
Warszawa.
236. Urbanisme. - R. 40 - 1970: nr 123/124.
237. Walczak W. - 1963: Zarys geografii turystycznej Polski.
PTE, Wrocław.
238. Walczak W. - 1968: Sudety, PWN, Warszawa.
239. Walczak W. - 1972: Na Pojezierzu Pińskim, PZWS - Warszawa.
240. Warszńska J. - 1968: Kraków jako ośrodek turystyczny.
Folia Geogr. Series Geogr. Oeconom., vol.1.
241. Warszńska J. - 1970: Waloryzacja miejscowości z punktu
widzenia atrakcyjności turystycznej /zarys metody/.
Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geogr., z.27, Kraków.
242. Warszńska J. - 1971: Waloryzacja miejscowości powiatu ży-
wieckiego z punktu widzenia atrakcyjności turystycznej.
Folia Geographica Series Geographica - Oeconomic vol.4,
Kraków.
243. Warszńska J. - 1972: Ocena środowiska naturalnego pow.
żywieckiego pod względem sezonowości i form ruchu tu-
rystycznego. Czas. Geogr., t. 43, z. 2. Warszawa.
244. Warszńska J. - 1974: Ocena zasobów środowiska naturalne-
go dla potrzeb turystyki /na przykładzie woj. krakow-
skiego/, Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geograficzne, z. 36,
PWN, Warszawa-Kraków.

245. Wawrzyniak S. i zespół - 1964: Kolonie szkolne i obozy młodzieżowe w Polsce wg stanu w 1963 r. Pracownia Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław /maszynopis/.
246. Wawrzyniak S., Wyrzykowski J., Matich Z. - 1965: Baza kolonijna w miejscowościach turystycznych o znaczeniu międzynarodowym i ogólnokrajowym. Pracownia Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław /maszynopis/.
247. Wawrzyniak S. - 1966: Możliwości rozwoju turystyki zagranicznej na Dolnym Śląsku. Rocznik Wrocławski 7/8, Wrocław.
248. Wawrzyniak S. i zespół - 1967: Turystyczna baza noclegowa w Polsce. Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Studia i materiały nr 1, Wrocław.
249. Wawrzyniak S. - 1968: Rozwój turystycznej bazy noclegowej w Polsce w latach 1961-1965. Ruch Turystyczny z. 1, Warszawa.
250. Wawrzyniak S. - 1973: Stan i kierunki rozwoju turystyki w Sudetach. Problemy Zagospodarowania Ziemi Górskich. z. 11, PWN Warszawa-Kraków.
251. Wawrzyniak S. - 1973a: Rozwój turystycznej bazy noclegowej w Polsce. Sympozjum naukowe 100-lecia turystyki polskiej. Zakopane.
252. Wawrzyniak S., Wysocka M. - 1973: Turystyczna baza noclegowa w Polsce 1970. Instytut Turystyki Oddział we Wrocławiu, Wrocław /maszynopis/.
253. Wąsowicz J. - 1934: Mapy izochron wojewódzkich. Czasopismo Geograficzne. Lwów-Warszawa.
254. Wczasowiska w Polsce Ludowej - 1952: Wyd. "Kraj", Warszawa.
255. Wdowiak W., Wyrzykowski J. /przy współpracy zespołu/, - 1966: Wypoczynek świąteczny w Polsce. Ocena stanu aktualnego i kierunki rozwoju do r. 1985. Wrocław 1966, /maszynopis/

256. Wdowiak W. - 1966: Wypoczynek świąteczny. Studia zagospodarowania turystycznego. Pracownia Zagospodarowania Turystycznego, Zespół Planów we Wrocławiu, Wrocław /maszynopis/.
257. Wdowiak W., Wyrzykowski J., Wawrzyniak S. /przy współpracy zespołu/ - 1967: Wstępna koncepcja regionalizacji turystycznej kraju. GKKFiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław /maszynopis/.
258. Wiedienin I.A., Miroszniczenko N.W. - 1969: Ocena przyrodnych uśłowij dla organizacyi otdycha. Izw. SSSR, Sier, geologr., nr 4.
259. Wilgat T. - 1939: Rozmieszczenie przemysłu pensjonatowo-hotelowego w Polsce. Turyzm Polski R.2 nr 7/8 Kraków.
260. Wilgat T. - 1971: Zagadnienie terenów rekreacyjnych w woj. lubelskim. Miasto, nr 3, Warszawa.
261. Winiarski B. - 1966: Podstawy programowania ekonomicznego rozwoju regionów. Studia t. XII, KPZK PAN, Warszawa.
262. Wodejko S. - 1972: Polska jako kraj tranzytowy w turystyce międzynarodowej. - Spr.Międzynarodowe nr 9.
263. Wróbel A. - 1965: Pojęcie regionu ekonomicznego a teoria geografii. Prace Geogr. str. 48, IG PAN, Warszawa.
264. Wrzosek A. - 1959: Sudety a Karpaty. Próba paralelizacji turystycznej, Wierchy r. 28.
265. Wrzosek A. - 1964: Naturalne warunki rozwoju turystyki w Polsce Południowej. Problemy Ekonomiczne, Kraków.
266. Wstępne opracowanie wyników spisu zamkniętej bazy noclegowej w Polsce - wg stanu na dzień 31.XII.1963. - /1964/: Zrzeszenie Polskich Hoteli Turystycznych, Warszawa.
267. Wyrzykowska A. - 1971: Lokalizacja bazy kolonijnej w świetle ustaleń kierunkowego planu zagospodarowania turystycznego Polski. Ruch Turystyczny, z. 1-2 /33-34/, SGPiS, Warszawa.

268. Wyrzykowski J. - 1965: Zagospodarowanie turystyczne Sudetów na tle innych wybranych obszarów turystycznych Polski. Wierchy, Kraków.
269. Wyrzykowski J. - 1974: Walory wypoczynkowe środowiska przyrodniczego Polski i ich turystyczne wykorzystanie. Instytut Turystyki, Wrocław.
270. Wysocka E. - 1969: Zasady i metody zagospodarowania przestrzennego obszarów ochrony uzdrowiskowej dla potrzeb lecznictwa uzdrowiskowego i turystyki. Problemy Uzdrawiskowe, z. 1/43/, Warszawa.
271. Wysocka M. - 1969: Niepublikowane opracowania z zakresu turystyki 1960-1968. GKKEiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Wrocław.
272. Wysocki Z. - 1965: Zagadnienie taksonomii geograficznej. Przegl.Geogr. t. XXXVII, z. 2, Warszawa.
273. Wysocki Z. - 1973: O problematyce geografii stosowanej. Przegl.Geograf. t. XLV z. 2.
274. Yeates M. - 1974: An introduction to quantitative analysis in human geography. - Mc. Graw-Hill Book Company, New York.
275. Zaczynski E.J. - 1938: Dwadzieścia lat rozwoju Zakopanego 1918-1937. I. Frekwencja w uzdrowisku. Komunikaty Studium Turyzmu UJ, z. 9.
276. Założenia i wstępne projekty perspektywicznego zagospodarowania turystycznego woj. wrocławskiego - 1963: PWRN WKKEiT, Wrocław.
277. Założenia rozwoju turystyki zimowej w Polsce do r. 1990. - 1972: GKKEiT Zakład Zagospodarowania Turystycznego, Kraków - Wrocław /maszynopis/.
278. Zandberg B. - 1965: Zamknięta baza noclegowa w świetle spisu Zrzeszenia Polskich Hoteli Turystycznych. - Biul. Inf. ZPHT nr 3.

279. Zarządzenie nr 8 Prezesa GUS z.dn. 20.I.1967 r. w sprawie sprawozdawczości turystycznej w zakresie obiektów turystyczno-wypoczynkowych.
280. Z badań nad strukturą przestrzenną gospodarki narodowej Polski. I. Praca zbiorowa. - 1965: Biuletyn KPZK, PAN z. 35, Warszawa.
281. Z badań nad strukturą przestrzenną gospodarki narodowej Polski. II. Praca zbiorowa - 1966: Biuletyn KPZK, PAN z. 36, Warszawa.
282. Ziemiński A. - 1973: Stacje sportów zimowych w krajach alpejskich. Instytut Turystyki, Warszawa.
283. Zwoliński A. - 1974: Praktyczna ocena jezior dla potrzeb rekreacji. Biuletyn Informacyjny Instytutu Turystyki, nr 2/11/, Warszawa.

Wielkość i struktura bazy noclegowej w województwach x/

Tabela 1

Stan 1960 r.

Lp.	Województwo	L i c z b a m i e j s c n o c l e g o w y c h														
		Baza otwarta					Baza zamknięta					Baza ogółem				
		A	B	C	D	Razem	A	B	C	D	Razem	A	B	C	D	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	białostockie	1 158	729	416	715	3 018	533	2 279	1 291	-	4 103	1 691	3 008	1 707	715	7 121
2	bydgoskie	1 788	1 035	366	150	3 339	3 140	3 236	2 897	-	9 273	4 928	4 271	3 263	150	12 612
3	gdańskie	2 071	745	1 481	270	4 567	481	15 270	17 766	-	33 517	2 552	16 015	19 247	270	38 084
4	katowickie	3 376	496	-	1 100	4 972	4 512	2 185	1 006	-	7 703	7 888	2 681	1 006	1 100	12 675
5	kieleckie	1 440	487	114	215	2 256	1 370	1 805	236	-	3 411	2 810	2 292	350	215	5 667
6	kozałubińskie	1 332	368	60	205	1 965	3 940	19 105	13 225	-	36 270	5 272	19 473	13 285	205	38 235
7	krakowskie	7 774	2 125	337	632	10 969	7 732	1 734	4 932	-	30 198	15 506	19 760	5 269	632	41 167*
8	lubelskie	1 680	376	150	30	2 236	313	1 670	2 102	300	4 385	1 993	2 046	2 252	330	6 621
9	łódzkie	1 679	363	150	105	2 297	973	7 215	1 244	-	9 432	2 652	7 578	1 394	105	11 729
10	oleczyńskie	1 760	1 073	1 317	768	4 918	235	5 753	3 120	-	9 108	1 995	6 826	4 437	768	14 026
11	opolskie	843	415	372	30	1 660	890	3 113	4 040	-	8 043	1 733	3 528	4 412	30	9 703
12	poznańskie	2 798	852	547	510	4 707	85	5 253	2 310	-	7 648	2 883	6 105	2 857	510	12 355
13	rzeszowskie	1 429	397	-	490	2 316	1 571	2 170	388	-	4 129	3 000	2 567	388	490	6 445
14	szczecińskie	2 405	1 285	324	464	4 478	190	37 903	5 992	-	44 085	2 595	39 188	6 316	464	48 563
15	warszawskie	5 038	781	398	942	7 159	651	4 348	1 484	-	6 453	5 689	5 129	1 852	942	13 612
16	wrocławskie	6 272	1 320	14	440	8 046	25 318	30 799	1 091	-	57 208	31 590	32 119	1 105	440	65 254
17	zielonogórskie	1 604	1 120	188	296	3 208	242	5 293	806	-	6 341	1 846	6 413	994	296	9 549
P o l s k a		44 447	14 068	6 234	7 362	72 111	52 176	164 931	63 900	300	281 307	96 623	178 999	70 134	7 662	353 418

A - miejsca noclegowe w obiektach trwałych, czynnych cały rok

B - miejsca noclegowe w obiektach trwałych, czynnych tylko w sezonie letnim

C - miejsca noclegowe w obiektach lekkich

D - miejsca na kampingach i polach namiotowych

x/ Wg danych zawartych w zestawieniu 1 - w: Turystyczna baza noclegowa w Polsce /Wawrzyniak S. i zespół - 1967/.
Dalsze tabele oparte na obliczeniach poprawionych /różnica w sumie ogólnej wynosi ok. 380 miejsc/.

Powiaty i miasta stanowiące powiaty i województwa
z turystyczną bazą noclegową powyżej 2000 miejsc noclegowych, czynną cały rok
Stan - 1960 r.

Lp.	Nazwa powiatu	Liczba miejsc
1.	Augustów	480
2.	m. Białystok	280
3.	Aleksandrów Kujawski	2 310
4.	m. Bydgoszcz	318
5.	Chojnice	210
6.	m. Inowrocław	802
7.	m. Toruń	404
8.	m. Elbląg	279
9.	m. Gdańsk	405
10.	Łębork	393
11.	Puck	427
12.	m. Sopot	570
13.	m. Bieleko-Biała	315
14.	Bieleko Biała	1 714
15.	m. Bytom	259
16.	Cieszyn	3 652
17.	m. Częstochowa	238
18.	m. Katowice	734
19.	Wodzisław Śląski	493
20.	Busko	1 300
21.	m. Kielce	280
22.	Kielce	573
23.	m. Radom	200

Lp.	Nazwa powiatu	Liczba miejsc
24.	Koło	2 484
25.	Sławno	320
26.	m. Słupsk	315
27.	Świdwin	1 281
28.	Limanowa	294
29.	Nowy Sącz	2 847
30.	Nowy Targ	3 309
31.	Sucha	599
32.	m. Zakopane	4 763
33.	Żywiec	1 054
34.	m. Lublin	693
35.	Puławy	599
36.	Rawa Mazowiecka	923
37.	Braniewo	290
38.	m. Olsztyn	886
39.	Ostróda	235
40.	Nysa	857
41.	m. Opole	ok. 300
42.	Gorlice	250
43.	Krosno	1 082
44.	Lesko	213
45.	m. Przemyśl	269
46.	m. Rzeszów	256
47.	Sanok	570

Lp.	Nazwa powiatu	Liczba miejsc
48.	Kamień Pomorski	352
49.	m. Szczecin	1 013
50.	Wolin	499
51.	Otłoczek	324
52.	Bystrzyca Kłodzka	3 756
53.	Dzierżoniów	263
54.	m. Jelenia Góra	552
55.	Jelenia Góra	12 096
56.	Kamienna Góra	372
57.	Kłodzko	6 891
58.	Lubań	625
59.	Łódź	2 552
60.	Nowa Ruda	240
61.	m. Wałbrzych	300
62.	Wałbrzych	1 705
63.	Wełchowa	299
64.	m. Zielona Góra	260
65.	m. Wąrzawa	4 483
66.	m. Kraków	1 936
67.	m. Wrocław	1 302
68.	m. Poznań	1 184
69.	m. Łódź	1 152
Razem:		83 181

Liczba miejscowości w grupach wielkości turystycznej bazy noclegowej

Stan - 1960 r.

Lp.	Województwo	L i c z b a m i e j s c o w o ś c i z b a z y										Razem
		do 50	51-100	101-200	201-300	301-500	501-1000	1001-2000	2001-3000	3001-5000	5001-10000	
1.	białostockie	30	12	15	2	1	1	1	0	0	0	62
2.	bydgoskie	27	20	12	4	3	3	1	1	0	0	71
3.	gdańskie	8	11	20	9	7	5	2	2	4	0	68
4.	katowickie	13	6	5	4	4	2	2	0	1	0	37
5.	kieleckie	10	11	12	4	1	0	1	0	0	0	39
6.	koszalińskie	8	13	30	4	4	3	6	2	0	2	72
7.8.	krakowskie	45	22	36	8	7	13	7	2	0	1	141
9.	lubelskie	23	7	5	2	3	3	1	0	0	0	44
10.11.	łódzkie	20	19	16	8	1	3	2	0	0	0	69
12.	oleśtyńskie	29	16	14	9	8	3	2	0	0	0	81
13.	opolskie	10	7	9	1	4	2	0	0	1	0	34
14.15.	poznańskie	32	23	28	6	2	2	1	0	0	0	94
16.	rzeszowskie	24	13	9	4	3	0	1	0	0	0	54
17.	szczecińskie	30	14	14	4	3	2	7	3	2	2	81
18.19.	warszawskie	26	12	17	4	3	4	0	0	1	0	67
20.21.	wrocławskie	28	30	49	8	17	8	7	3	2	2	154
22.	zielenogórskie	16	21	20	7	1	3	0	0	0	0	68
	O g ó ł e m	379	257	311	88	72	57	41	13	11	7	1 236

Miejscowości liczące powyżej 1000 miejsc noclegowych

Stan - 1960 r.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba miejsc	Województwo	Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba miejsc	Województwo
1.	Augustów	1 928	białostockie	19.	Mielno-Unieście	8 568	koszalińskie
2.	Ciechocinek	2 135	bydgoskie	20.	Sarbinowo	1 436	"
3.	Tleń	1 518	"	21.	Darłowo	2 787	"
4.	Krynica Morska	4 846	gdańskie	22.	Jarosławiec	1 390	"
5.	Gdańsk	2 535	"	23.	Słupsk	1 105	"
6.	Gdynia	1 050	"	24.	Ustka	2 948	"
7.	Łeba	4 930	"	25.	Połczyn Zdrój	1 137	"
8.	Jastarnia	2 824	"	26.	m. Kraków	2 036	krakowskie
9.	Jastrzębia Góra	4 095	"	27.	Krynica	2 546	"
10.	Władysławowo	1 619	"	28.	Płmłozna	1 160	"
11.	Sopot	3 469	"	29.	Biały Dunajec	1 240	"
12.	Szczyrk	1 221	katowickie	30.	Bukowina Tatrzańska	1 063	"
13.	Ustroń	1 707	"	31.	Poronin	1 457	"
14.	Wielka	3 607	"	32.	Rabka Zdrój	1 950	"
15.	Busko Zdrój	1 155	kieleckie	33.	Szczawnica	1 253	"
16.	Dźwirzyno	1 301	koszalińskie	34.	Lanckorona	1 225	"
17.	Kołobrzeg	5 276	"	35.	Zakopane	5 573	"
18.	Ustronie Morskie	1 773	"	36.	Okuninka	1 300	"

Tabela 4 c.d.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba miejsc	Województwo
37.	m. Łódź	1 153	łódzkie
38.	Spała	1 801	"
39.	Mikołajki	1 022	olsztyńskie
40.	Ruciane-Nida	1 480	"
41.	Turawa	4 425	opolekie
42.	m. Poznań	1 284	poznańskie
43.	Iwonicz Zdrój	1 281	rzeszowskie
44.	Mrzeżyno	4 085	szczecińskie
45.	Niechorze	2 837	"
46.	Pogorzelica	4 995	"
47.	Rewal	1 812	"
48.	Śliwin	1 017	"
49.	Dziwnów	7 141	"
50.	Łukęcin	1 637	"
51.	Pobierowo	1 806	"
52.	Szczecin	1 655	"
53.	Lubin	2 477	"
54.	Międzywodzie	2 653	"
55.	Międzyzdroje	5 278	"
56.	Świnoujście	1 044	"

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba miejsc	Województwo
57.	Wisełka	1 637	szczecińskie
58.	m. Warezawa	4 672	warszawskie
59.	m. Wrocław	1 494	wrocławskie
60.	Lądek Zdrój	2 648	"
61.	Międzygórze	1 118	"
62.	Cieplice Zdrój	1 123	"
63.	Karpecz	6 077	"
64.	Przesieka	1 330	"
65.	Sobieszów	1 596	"
66.	Szklarska Poręba	9 872	"
67.	Duszniki Zdrój	3 204	"
68.	Kudowa Zdrój	2 885	"
69.	Polenica Zdrój	2 256	"
70.	Świeradów Zdrój	4 317	"
71.	Szczawno Zdrój	1 371	"
72.	Czarniawa Zdrój	1 373	"
R a z e m :		186 150	

Zagęszczenie miejsc noclegowych w poszczególnych rodzajach krajobrazu naturalnego w obrębie województw
wg stanu w 1960 r.

Województwa	Rodzaje krajo b r a z u																	
	Nadmorski			Młodogłocielny			Starogłocielny			Doliny i równin akumulacyjnych			Wyżynny			Góry		
	1 ^{x/}	2 ^{x/}	3 ^{x/}	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
białostockie	-	-	-	5,2	6,13	85	1,6	13,27	12	0,39	3,70	10	-	-	-	-	-	-
bydgoskie	-	-	-	9,0	16,52	54	-	-	-	3,6	4,38	82	-	-	-	-	-	-
gdańskie	28,4	2,42	1 173	6,9	8,26	84	-	-	-	2,7	0,32	84	-	-	-	-	-	-
katowickie	-	-	-	-	-	-	0,7	2,27	32	1,2	2,99	40	4,1	3,49	117	7,0	0,75	933
kieleckie	-	-	-	-	-	-	1,0	7,98	13	1,6	4,20	38	2,5	7,11	35	0,5	0,21	238
koszalińskie	30,7	0,35	8 771	7,6	17,75	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
krakowskie	-	-	-	-	-	-	0,15	0,8	19	2,1	2,52	83	10,2	7,37	138	28,5	4,91	580
lubelskie	-	-	-	-	-	-	0,83	6,00	6	4,7	8,38	56	1,6	10,52	15	-	-	-
łódzkie	-	-	-	-	-	-	7,11	13,55	52	4,4	3,75	117	-	-	-	-	-	-
oleśzyńskie	0,35	0,1	360	14,1	20,15	70	0,03	0,85	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
opolskie	-	-	-	-	-	-	0,7	3,32	21	5,9	3,93	150	1,4	2,15	65	1,8	0,2	900
poznańskie	-	-	-	7,1	12,33	58	1,3	7,17	18	3,9	7,60	51	-	-	-	-	-	-
rzeczowski	-	-	-	-	-	-	0,35	2,47	14	1,5	5,67	25	2,0	8,11	25	2,5	2,37	105
szczecińskie	40,7	1,20	3 990	7,6	10,78	76	-	-	-	0,27	0,90	30	-	-	-	-	-	-
warszawskie	-	-	-	0,34	0,45	76	1,7	17,83	9	11,5	11,58	99	-	-	-	-	-	-
wrocławskie	-	-	-	-	-	-	1,9	2,02	41	0,5	4,25	12	16,2	7,55	221	45,4	2,63	1 764
zielonogórskie	-	-	-	6,4	5,97	107	0,46	2,02	23	2,7	6,61	41	-	-	-	-	-	-
R a z e m	100,1	3,89	2 580	64,2	98,34	65	17,4	82,20	21	47,0	70,75	66	38,1	46,40	82	86,8	11,07	783

x/ Objaśnienie: 1 - liczba miejsc noclegowych w tys.

2 - powierzchnia w tys. m²

3 - liczba miejsc na 100 km²

Rozwój bazy noclegowej w latach 1961 - 1965 - 1970 w układzie strukturalnym
/bez kwater prywatnych i kolonii w obiektach szkolnych/

	Baza o t w a r t a					Baza z o s t a n i e t a					Baza o g ó ł n a				
	A	B	C	D	Rezerwa	A	B	C	D	Rezerwa	A	B	C	D	Razem
Stan w r.1960	44 706	14 088	6 234	7 362	72 360	52 178	164 931	63 900	300	281 307	96 872	178 999	70 134	7 662	353 677
Przyrost w latach 1961 - 1965	20 455	16 711	14 523	34 647	86 346	15 779	51 820	60 113	300	128 012	36 244	69 531	74 636	34 947	214 358
Stan w r.1965	65 161	30 779	20 757	42 009	158 706	67 958	216 751	124 013	600	409 319	133 116	247 530	144 770	42 609	568 025
Przyrost w latach 1966-1970	22 343	13 277	12 907	7 581	56 108	35 158	10 520	109 673	19 677	175 028	57 501	23 797	122 580	27 258	231 136
Stan w r.1970	87 504	44 056	33 664	49 590	214 814	103 113	227 271	233 686	20 277	584 347	190 617	271 327	267 350	69 867	799 161
Indeks 1960=100															
1965	147	218	334	571	220	130	131	194	200	145	138	138	207	557	161
1970	197	314	541	673	298	198	138	367	6 550	208	198	152	380	900	226

A - miejsca w obiektach trwałych, czynnych cały rok
B - miejsca w obiektach trwałych, czynnych tylko latem
C - miejsca w obiektach lekkich
D - miejsca na kempingach i polach biwakowych

Rozwój bazy noclegowej w latach 1961 - 1965 - 1970 wg rodzaju obiektów
/łącznie z koloniami w szkołach i kwaterami prywatnymi/

Lp.	Rodzaj bazy	Stan /Liczba miejsc w tys./				Procent wzrostu		
		1960	1965	1970	1960-65	1965-70	1960-70	
I	BAZA OTWARTA	72,4	158,7	214,8	119,0	35,0	197,0	
	w tym:							
1	hotele, motele	25,4	40,4	53,9	59,0	33,2	112,0	
2	domy turystyczne i wycieczkowe oraz zajezdy	11,6	17,4	28,6	52,5	64,2	150,5	
3	schroniska	4,8	7,8	6,2	62,0	- 20,5	29,0	
4	stacje turystyczne	2,5	9,3	17,6	272,0	89,2	604,0	
5	schroniska szkolne	13,8	23,9	30,2	73,0	26,5	119,0	
6	stapła wodne	1,8	5,0	6,2	178,0	24,0	244,0	
7	penejonaty	1,0	2,4	2,3	140,0	- 4,0	130,0	
8	obozowiska, ośrodki turystyczne, ośrodki wypoczynku świątecznego, kempingi, pola biwakowe	11,7	52,5	69,8	348,0	33,0	496,0	
II	BAZA ZAMKNIĘTA	281,8	409,3	584,3	45,6	42,0	108,0	
	w tym:							
9	sanatoria, uzdrowiska	14,3	16,4	26,6	14,7	62,2	86,0	
10	obiekty PWP	36,0	39,6	45,0	10,0	14,0	25,0	
11	obiekty wczasowe i resortowe zakładowe	92,5	188,6	359,1	104,0	90,0	289,0	
12	obiekty kolonijne	138,2 ^{x/}	164,7	153,6	19,0	- 6,7	11,0	
	O G Ł E M I + II	353,6	568,0	799,1	61,0	41,0	126,0	
III	BAZA UZUPEŁNIAJĄCA	295,0	522,8	648,9	78,0	24,1	119,9	
	w tym:							
13	kolonie letnie w obiektach szkolnych	195,0 ^{x/}	319,8	392,5	64,0	19,5	96,0	
14	kwatery prywatne	100,0 ^{x/}	203,0	256,4	103,0	26,3	156,4	
	O G Ł E M I + II + III	648,6	1 090,8	1 488,0	68,0	32,8	123,4	

x/ dane szacunkowe

Przyrost bazy noclegowej w województwach
w latach 1961 - 1970

Lp.	Województwo	L i c z b a m i e j s c n o c l e g o w y c h															Baza ogółem				
		Baza otwarta					Baza zamknięta					Razem									
		A	B	C	D	Razem	A	B	C	D	Razem	A	B	C	D	Razem					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17					
1	białostockie	931	735	1 258	735	3 659	140	763	6 133	308	7 344	1 071	1 498	7 391	1 043	11 003					
2	bydgoskie	1 363	1 113	1 213	3 560	7 249	2 810	2 470	10 636	782	16 698	4 173	3 583	11 849	4 342	23 947					
3	gdańskie	1 698	2 593	1 347	9 920	15 558	652	11 819	17 617	1 661	31 759	2 360	14 412	18 964	11 581	47 317					
4	karłowickie	4 012	468	410	332	5 222	6 865	1 924	7 780	1 210	17 779	10 877	2 392	8 190	1 542	23 001					
5	kieleckie	2 764	1 041	1 001	1 312	6 118	304	1 324	5 141	70	6 839	3 068	2 365	6 142	1 382	12 957					
6	kozałińskie	1 199	1 466	1 754	3 805	8 224	2 740	15 020	23 251	660	41 671	3 939	16 486	25 005	4 465	49 895					
7	krakowskie	11 254	5 768	1 711	1 605	20 338	16 773	-	12 461	755	29 359	28 027	5 138	14 174	2 360	49 697					
8	lubelskie	857	1 689	1 165	1 550	5 261	562	1 997	5 420	220	8 299	1 519	3 686	6 585	1 770	13 560					
9	łódzkie	984	865	758	525	3 132	273	2 504	5 707	284	8 768	1 257	3 369	6 465	809	11 900					
10	oleczyńskie	226	1 103	1 395	3 606	6 330	670	2 347	16 595	5 527	25 139	896	3 450	17 990	9 133	31 469					
11	opolskie	849	919	697	1 240	3 705	- 18	1 622	91	820	2 515	831	2 541	788	2 060	6 220					
12	poznańskie	2 731	1 237	5 323	3 089	12 380	783	5 377	9 683	1 052	16 895	3 514	6 614	15 006	4 141	29 275					
13	rzeszowskie	4 969	2 659	685	741	9 054	1 734	926	3 571	40	6 271	6 703	3 585	4 256	781	15 325					
14	szczecińskie	359	2 009	2 316	5 006	9 690	2 324	15 071	17 410	560	35 365	2 683	17 080	19 726	5 566	45 055					
15	warszawskie	3 168	3 387	3 297	1 053	10 905	2 145	3 349	18 075	1 778	25 347	5 313	6 736	21 372	2 831	36 252					
16	wrocławskie	4 924	2 567	1 362	499	9 352	11 983	- 3 975	2 043	1 200	11 251	16 907	-1 408	3 405	1 699	20 603					
17	zielenogórskie	769	369	1 738	3 650	6 526	87	432	8 172	3 050	11 741	856	801	9 910	6 700	18 267					
P o l s k a		43 057	29 988	27 430	42 228	142 703	50 937	62 340	169 786	19 977	303 040	93 994	92 328	197 216	62 205	445 743					

A - miejsca noclegowe w obiektach trwałych, czynnych cały rok

B - miejsca noclegowe w obiektach trwałych, czynnych tylko w sezonie letnim

C - miejsca noclegowe w obiektach lekkich

D - miejsca na kempingach i polach biwakowych

Liczba miejscowości w grupach wielkości turystycznej bazy noclegowej w województwach

Stan - 1970 r.

Lp.	Województwo	L i c z b a m i e j s c o w o ś c i z b a z y n o c l e g o w e j											Razem
		do 500	51-100	101-200	201-300	301-500	501-1000	1001-2000	2001-3000	3001-5000	5001-10 000	ponad 10 000	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	białostockie	35	16	17	4	10	5	1	-	1	-	-	89
2	bydgoskie	42	21	26	21	10	6	5	2	1	-	-	134
3	gdańskie	27	18	36	9	13	18	5	1	4	5	-	136
4	katowickie	17	21	8	8	11	5	5	-	1	2	-	78
5	kieleckie	27	29	16	6	6	6	2	-	1	-	-	93
6	koszalińskie	22	17	36	10	18	8	3	2	4	4	1	125
7	krakowskie	95	35	39	13	21	18	9	3	3	2	1	238
8	lubelskie	39	13	11	6	6	4	4	-	-	1	-	84
9	łódzkie	28	22	25	12	6	1	3	3	-	-	-	100
10	oleśztyńskie	30	30	49	20	19	11	9	2	-	-	-	170
11	opolskie	11	9	17	1	4	3	3	-	1	-	-	49
12	poznańskie	65	44	48	14	3	14	2	3	1	-	-	194
13	rzeszowskie	68	29	21	7	11	7	2	1	-	-	-	146
14	szczecińskie	27	11	17	5	8	3	4	5	2	3	3	88
15	warszawskie	60	26	25	17	13	13	8	2	-	-	1	165
16	wrocławskie	44	29	69	31	14	10	11	3	4	2	-	217
17	zielonogórskie	22	25	37	10	10	6	5	1	-	-	-	116
R a z e m		659	396	497	194	183	138	80	28	23	19	6	2 222

Liczba miejscowości z turystyczną bazą noclegową
1960 - 1970

Lp.	Nazwa województwa /łącznie z miastami wysz. z województwa/	1960		1970		Ubytki		Przyrost netto		Indeks 1960= 100
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	białostockie	62	5,0	89	4,0	11	3,5	27	2,7	143
2	bydgoskie	71	5,7	134	6,0	18	5,8	63	6,5	189
3	gdańskie	68	5,5	136	6,2	13	4,2	68	6,9	200
4	katowickie	37	3,0	78	3,5	9	2,9	41	4,2	210
5	kieleckie	39	3,2	93	4,2	14	4,5	54	5,5	238
6	koszalińskie	72	5,8	125	5,6	30	9,6	53	5,4	174
7	krakowskie	141	11,4	238	10,8	36	11,6	97	9,8	169
8	lubelskie	44	3,5	84	3,8	23	7,4	40	4,1	191
9	łódzkie	69	5,6	100	4,5	31	9,9	31	3,1	145
10	oleśtyńskie	81	6,5	170	7,6	12	3,8	89	9,1	210
11	opolskie	34	2,9	49	2,2	6	1,6	15	1,5	144
12	poznańskie	94	7,6	194	8,7	11	3,5	100	10,1	206
13	rzeszowskie	54	4,4	146	6,5	17	5,4	92	9,4	270
14	szczecińskie	81	6,6	88	4,0	20	6,4	7	0,7	110
15	warszawskie	67	5,4	165	7,4	21	6,7	98	9,9	246
16	wrocławskie	154	12,4	217	9,8	28	9,0	63	6,4	141
17	zielonogórskie	68	5,5	116	5,2	13	4,2	48	4,7	171
	R a z e m	1 236	100,0	2 222	100,0	312	100,0	986	100,0	179

Turytyczna baza noclegowa w miastach wg liczby mieszkańców
/tabela zbiorcza/

Lp.	Liczba mieszkań- ców w tys.	1960 rok						1970 rok						Przyrost w latach 1961 - 1970						Indeks 1970 1960 = 100	
		miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości	miejsc noclegowe
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16						
1	do 1 tys.	1	0,2	4 846	2,7	2	0,2	8 111	2,2	1	-	3 265	1,7	200,0	167,3						
2	1 - 2	20	4,6	7 609	4,2	36	6,2	18 984	5,1	16	11,4	11 375	5,9	180,0	249,5						
3	2 - 5	92	20,9	52 998	28,9	147	25,3	94 874	25,3	55	39,3	41 876	21,8	160,0	179,0						
4	5 - 10	114	26,0	46 972	25,5	149	25,7	82 856	22,0	35	25,0	35 884	18,6	131,0	176,5						
5	10 - 20	101	23,0	19 238	10,5	119	20,4	44 888	11,9	18	12,2	25 650	13,3	117,0	233,5						
6	20 - 50	68	15,7	24 140	13,2	81	14,0	65 415	17,3	13	8,6	41 275	21,4	117,0	271,0						
7	50 - 100	21	4,8	6 406	3,6	23	4,0	12 194	3,2	2	1,4	5 788	3,0	117,0	190,0						
8	100 - 300	13	3,0	5 480	3,0	16	2,8	13 243	3,5	3	2,1	7 763	4,0	123,0	241,0						
9	ponad 300	8	1,8	15 662	8,4	8	1,4	36 535	9,5	-	-	19 873	10,3	100,0	226,5						
R e z u l t a t y		438	100,0	183 351	100,0	581	100,0	376 100	100,0	143	100,0	192 749	100,0	132,0	205,0						

Turystyczna baza noclegowa we wsiach wg liczby mieszkańców
/tabela zbiorcza/

Lp.	Klasy wielkości miejscowości /liczba mieszkań- ców w tys./	1960 rok				1970 rok				Przyrost w latach 1961 - 1970				Indeks 1970 1960 = 100	
		miejscowości		miejscowości		miejscowości		miejscowości		miejscowości		miejscowości		miejscowości	miejsc. noclegowe
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.	do 1 tys.	610	76,3	126 939	74,6	1 318	80,2	338 161	79,9	708	83,7	211 222	83,6	215	265
2.	1 - 2	124	15,6	31 106	18,2	229	14,0	59 838	14,4	105	12,5	29 832	11,8	185	196
3.	2 - 5	59	7,4	11 255	6,6	92	5,6	21 835	5,2	33	3,9	10 560	4,2	156	194
4.	ponad 5	5	0,7	1 026	0,6	4	0,2	2 131	0,5	1	-0,9	1 105	0,4	80	207
	R e z u m	798	100	170 326	100	1 643	100	423 065	100	845	100	252 739	100	205	247

Turystyczna baza noclegowa w miejscowościach wg pełnionej funkcji turystycznej
/tabela zbiorcza/

Lp.	Funkcje turystyczne miejscowości	rok 1960						rok 1970						Przyrost				Indeks - 1970 1960 = 100	
		miejscowości		miejsc. noclegowe		miejscowości		miejsc. noclegowe		miejscowości		miejsc. noclegowe		miejscowości	liczba	%	miejsc. noclegowe	liczba	%
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%						
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14					15	16
1	2																		
1.	Miejscowości krajoznawcze	213	17,2	35 992	10,2	287	12,9	76 693	9,6	74	7,6	40 701	9,1	135					213
2.	Miejscowości wypoczynkowe	629	50,8	174 544	49,3	1 440	64,9	460 008	57,5	811	82,5	285 464	64,2	229					263
3.	Miejscowości krajoznawczo-wypoczynkowe	186	15,1	130 031	36,8	270	12,2	251 073	31,4	84	8,6	121 042	27,2	145					193
4.	Miejscowości o specjalistycznej funkcji turystycznej	8	0,7	416	0,1	21	0,9	1 781	0,3	13	1,1	1 365	0,3	262					426
5.	Miejscowości bez wyraźnej funkcji turystycznej	200	16,2	12 694	3,6	204	9,1	9 600	1,2	4	0,2	- 3 094	-0,8	102					75
R a z e m		1 236	100,0	353 677	100,0	2 222	100,0	779 165	100,0	986	100,0	445 478	100,0	179					226

Turystyczna baza noclegowa w miejscowościach krajoznawczych
/tabela zbiorcza/

Lp.	Ranga funkcji miejscowości	1960 rok						1970 rok						Przyrost						Indeks - 1970 1960 = 100	
		miejscowości			miejsc. noclegowe			miejscowości			miejsc. noclegowe			miejscowości			miejsc. noclegowe			miejscowości	miejsc. noclegowe
		liczba	%		liczba	%		liczba	%		liczba	%		liczba	%		liczba	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16						
1	I wielkie centra krajoznawcze	8	2,0	14 873	9,0	8	1,4	34 903	10,6	-	-	20 030	12,9	100,0	234,0						
2	II ośrodki krajoznawcze	56	13,8	24 633	14,9	57	10,2	71 271	21,8	1	0,6	46 638	28,9	102,0	284,0						
3	III mniejsze zespoły lub pojedyncze obiekty krajoznawcze	184	46,1	55 363	33,2	239	42,9	105 903	32,3	55	35,1	50 540	31,2	130,0	191,0						
4	IV nie sklasyfikowane miejscowości krajoznawcze	151	38,1	71 184	42,9	253	45,5	115 689	35,3	102	64,3	44 557	27,8	166,0	163,0						
	R e z u l t a t y	399	100,0	166 023	100,0	557	100,0	327 766	100,0	158	100,0	161 765	100,0	139,0	198,0						

Turystyczna baza noclegowa w miejscowościach wypoczynkowych wg liczby miejsc noclegowych w sezonie letnim
/tabela zbiorcza/

Lp.	Liczba miejsc noclegowych	Range w sezonie letnim	1960 rok .				1970 rok				Przyrost w latach 1961 - 1970				Indeks - 1970 1960 = 100	
			miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości	miejsc noclegowe
			liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	do 500	V	567	88,5	77 765	44,5	1 260	87,5	178 214	38,9	703	86,5	100 449	35,3	226,0	232,0
2	500 - 1 000	IV	42	6,7	31 366	18,1	80	5,7	53 058	11,4	38	5,0	21 690	8,2	198,0	174,0
3	1 000 - 2 000	III	21	3,4	30 854	17,6	57	3,9	74 751	16,1	36	4,3	43 897	14,9	266,0	238,0
4	2 000 - 5 000	II	9	1,4	34 557	19,8	34	2,3	99 198	21,6	25	3,1	64 641	22,5	378,0	267,0
5	ponad 5 000	I	-	-	-	-	9	0,6	54 787	12,0	9	1,1	54 787	19,1	-	-
	R a z e m		629	100,0	174 544	100,0	1 440	100,0	460 008	100,0	811	100,0	285 464	100,0	229,0	263,0

Tabela 16

Turytyczne baza noclegowa
w miejscowościach wypoczynkowych wg liczby miejsc noclegowych w sezonie zimowym
/tabela zbiorcza/

Lp.	Liczba miejsc noclegowych	Ranga w sezonie zimowym	1960 rok				1970 rok				Przyrost w latach 1961 - 1970				Indeks - 1970 1960 = 100	
			miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości	miejsc noclegowe
			liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	do 300	V	126	86,8	8 496	34,2	278	88,0	19 987	36,1	152	88,0	11 501	37,7	220,0	233,0
2	300 - 800	IV	13	9,0	6 556	26,1	26	8,2	12 283	22,2	13	7,6	5 727	18,9	200,0	187,0
3	800 - 1 500	III	3	2,1	3 315	13,2	4	1,3	4 366	7,9	1	0,6	1 051	3,5	133,0	132,0
4	1 500 - 3 000	II	3	2,1	6 688	26,6	6	1,9	11 659	21,0	3	1,8	5 001	16,5	200,0	176,0
5	ponad 3 000	I					2	0,6	7 104	12,8	2	1,2	7 104	23,4		
O g ó łą k			148	100,0	25 015	100,0	316	100,0	88 399	100,0	171	100,0	30 384	100,0	218,0	221,0

Turystyczna baza noclegowa
w miejscowościach krajoznawczo-wypoczynkowych wg liczby miejsc noclegowych
w sezonie letnim
/tabela zbiorcza/

Lp.	Liczba miejsc noclegowych	Range w sezonie letnim	1960 rok				1970 rok				Przyrost w latach 1961 - 1970				Indeks - 1970 1960 = 100	
			miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości	miejsc noclegowe
			liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	do 500	V	143	76,8	19 503	15,0	190	70,4	29 972	11,9	47	57,4	10 469	8,7	133	154
2	500 - 1 000	IV	10	5,4	6 865	5,3	35	12,9	24 208	9,6	25	28,8	17 340	14,3	350	352
3	1 000 - 2 000	III	14	7,6	18 466	14,2	18	6,7	27 519	10,9	4	4,6	9 053	7,5	129	149
4	2 000 - 5 000	II	12	6,4	36 412	28,0	14	5,2	47 747	19,1	2	2,3	11 335	9,4	117	131
5	ponad 5 000	I	7	3,8	48 785	37,5	13	4,8	121 630	48,5	6	6,9	72 845	60,1	186	249
R a z e m			186	100,0	130 031	100,0	270	100,0	251 073	100,0	84	100,0	121 042	100,0	145	193

Turystyczna baza noclegowa w miejscowościach krajoznawczo-wypoczynkowych
w sezonie zimowym wg ilości miejsc noclegowych
/tabela zbiorcza/

Lp.	Liczba miejsc noclegowych	1960 rok						1970 rok						Przyrost w latach 1961 - 1970						Indeks - 1970 1960 = 100	
		miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości			miejsc noclegowe			miejsc noclegowe	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%				
																		liczba	liczba		liczba
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16						
1	do 300	90	81,7	7 921	17,4	127	78,4	10 782	12,9	28	68,3	2 861	7,4	128,0	136,0						
2	300 - 800	7	5,8	3 924	8,6	15	9,3	7 345	8,8	8	19,5	3 422	8,9	214,0	187,0						
3	800 - 1 500	6	5,0	6 019	13,3	8	4,9	10 013	11,9	2	4,9	3 994	10,4	133,0	166,0						
4	1 500 - 3 000	6	5,0	13 114	29,3	4	2,5	8 315	9,9	-2	-4,9	-4 799	-12,4	67,0	63,0						
5	ponad 3 000	3	2,5	14 290	31,4	8	4,9	47 281	56,5	5	12,2	32 991	85,7	266,0	331,0						
O g ó ł e m		121	100,0	45 258	100,0	162	100,0	83 737	100,0	41	100,0	38 469	100,0	134,0	185,0						

Gęstość miejsc noclegowych w poszczególnych rodzajach krajobrazu naturalnego w obrębie województw
wg stanu w 1970 r.

Województwo	R o d z a j k r a j o b r a z u																	
	Nadmorski			Młodogłębny			Starogłębny			Doliny i równin akumulacyjnych			Wyżynny			Górski		
	1 ^{x/}	2 ^{x/}	3 ^{x/}	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
białostockie	-	-	-	15,3	6,13	249	2,2	13,27	17	0,56	3,70	15	-	-	-	-	-	-
bydgoskie	-	-	-	26,9	16,52	163	-	-	-	9,7	4,38	221	-	-	-	-	-	-
gdańskie	60,9	2,42	2 516	18,0	8,26	217	-	-	-	6,4	0,32	2 000	-	-	-	-	-	-
katowickie	-	-	-	-	-	-	2,0	2,27	87	7,0	2,99	233	7,0	3,49	201	19,7	0,75	2 626
kieleckie	-	-	-	-	-	-	2,8	7,98	35	5,8	4,20	138	8,4	7,11	118	1,6	0,21	762
koszalińskie	67,7	0,35	19 342	20,2	17,75	114	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
krakowskie	-	-	-	-	-	-	0,39	0,8	53	8,8	2,52	349	24,1	7,37	327	57,6	4,91	1 175
lubelskie	-	-	-	-	-	-	1,2	6,0	20	15,0	8,38	178	4,1	10,52	30	-	-	-
łódzkie	-	-	-	-	-	-	13,1	13,55	97	10,5	3,75	280	-	-	-	-	-	-
olsztyńskie	1,1	0,1	1 100	45,1	20,15	224	0,10	0,85	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
opolskie	-	-	-	-	-	-	0,73	3,32	22	8,9	3,93	226	2,8	2,15	130	3,5	0,2	1 750
poznańskie	-	-	-	25,9	12,33	210	2,9	7,17	40	12,8	7,60	168	-	-	-	-	-	-
rzeszowskie	-	-	-	-	-	-	0,87	2,47	35	3,4	5,67	60	10,9	8,11	134	6,7	2,37	282
szczecińskie	82,3	1,02	8 068	11,0	10,78	102	-	-	-	0,37	0,90	41	-	-	-	-	-	-
warszawskie	-	-	-	1,9	0,45	422	7,8	17,83	44	40,2	11,58	347	-	-	-	-	-	-
wrocławskie	-	-	-	-	-	-	4,0	4,67	86	1,4	4,25	35	25,4	7,65	332	54,5	2,63	2 072
zielenogórskie	-	-	-	20,7	5,97	352	0,31	2,02	15	6,8	6,61	103	-	-	-	-	-	-
R a z e m	212,0	3,89	5 440	165,0	98,34	188	38,4	82,20	46	137,7	70,76	194	82,7	46,40	178	143,6	11,07	1 293

x/ Objaśnienie: 1 - liczba miejsc noclegowych w tys.
2 - powierzchnia w tys. km²
3 - liczba miejsc na 100 km²

Turytyczna baza noclegowa wg położenia w typach krajobrazu naturalnego
/tabela zbiorcza/

Lp.	Położenie w krajobrazie /typ krajobra- zu/	1960 rok						1970 rok						Przyrost w latach 1961 - 1970						Indeks - 1970 1960 = 100	
		miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości			miejsc noclegowe			miejsc noclegowe	15
		liczba 3	%	4	liczba 5	%	6	liczba 7	%	8	liczba 9	%	10	liczba 11	%	12	liczba 13	%	14		
1	2																				16
1	nadmorski - wydmowy	59	4,8		95 765	27,2		74	3,3		202 271	25,3		15	1,5		106 506	24,0		125,0	211,0
2	nadmorski - deltowy i lagunowy	10	0,8		4 375	1,2		22	1,0		9 652	1,2		12	1,2		5 295	1,2		220,0	221,0
3	miódogłecjalny - równin morenowych	86	7,0		10 613	3,0		139	6,3		20 121	2,5		53	5,4		9 508	2,1		162,0	189,0
4	miódogłecjalny - pegórków morenowych	7	0,6		3 441	1,0		7	0,3		2 872	0,4		-	-		- 569	-0,1		100,0	83,5
5	miódogłecjalny - pagórkowaty - pojezierzy	223	18,1		34 132	9,6		445	20,1		110 780	13,8		223	22,7		76 648	17,2		200,0	325,0
6	miódogłecjalny - sandrowo-pojezierny	94	7,6		16 019	4,5		173	7,8		50 400	6,3		79	8,0		34 381	7,7		184,0	314,0
7	starogłecjalny - wzgórz ostańcowych	14	1,1		1 654	0,5		19	0,9		3 875	0,5		5	0,5		2 221	0,5		136,0	234,0
8	starogłecjalny - równin denudacyj- nych	129	10,4		16 034	4,5		218	9,8		34 477	4,3		89	9,0		18 443	4,2		169,0	215,0
9	dolin i równin akumulacyjnych terasowo-wydmowych	83	6,7		20 431	5,8		162	7,3		47 898	6,0		79	8,0		27 467	6,2		195,0	234,0
10	dolin i równin rzeszno-jeziornych	3	0,2		4 515	1,3		11	0,5		13 314	1,7		8	0,8		8 799	2,0		367,0	295,0
11	dolin i równin - dolin zalewowych	132	10,7		22 099	6,3		280	12,6		76 421	9,6		148	15,1		54 322	12,2		212,0	346,0
12	wyżyn krzemienio- wych	139	11,3		27 011	7,6		271	12,2		59 539	7,5		132	13,5		32 528	7,3		195,0	220,0
13	wyżyn lessowych	45	3,6		4 685	1,3		69	3,1		7 628	1,0		24	2,4		2 943	0,7		153,0	163,0

Turystyczna baza noclegowa w powiązaniu z wybranymi elementami walorów przyrodniczych
/tabela zbiorcza/

Lp.	Elementy walorów turystycznych	1960 rok				1970 rok				Przyrost w latach 1961 - 1970				Indeks - 1970 1960 = 100				
		miejscowości		miejsc. noclegowe		miejscowości		miejsc. noclegowe		miejscowości		miejsc. noclegowe		miejscowości	miejsc. noclegowe			
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%							
1	Morze	56	4,5	97	45,7	27,4	75	3,1	205	28,9	25,0	19	1,4	107	832	24,2	125,0	211,0
2	Rzeki	429	34,7	103	92,6	29,3	787	36,4	240	64,2	30,1	358	36,3	136	716	30,6	183,0	231,0
	w tym:																	
	rzeki	48	3,9	11	51,5	3,3	69	3,1	27	23,0	3,4	21	2,1	15	715	3,5	144,0	236,0
	"	138	11,2	29	79,4	8,4	256	11,5	81	121	10,1	118	12,0	51	327	11,5	185,0	272,0
	"	62	5,0	7	60,7	2,1	108	4,9	19	78,8	2,5	46	4,7	12	181	2,7	174,0	260,0
	"	181	14,6	56	010	15,5	354	15,9	112	50,3	14,1	173	17,6	57	493	12,9	195,0	204,0
3	Jeziora	205	16,6	53	37,2	15,1	501	22,6	177	70,0	22,2	295	30,0	124	332	28,0	243,0	332,0
	w tym:																	
	jeziora	71	5,8	22	55,2	6,4	128	5,8	61	48,9	7,7	57	5,8	38	937	8,8	180,0	273,0
	"	43	3,5	8	81,3	2,5	89	4,0	36	78,2	4,6	46	4,7	27	969	6,3	206,0	417,0
	"	92	7,4	22	007	6,2	284	12,8	79	43,3	9,9	192	19,5	57	426	12,9	308,0	360,0
4	Las	741	59,9	241	17,9	68,0	1 386	62,5	552	92,0	69,1	645	65,4	311	741	70,0	187,0	229,0
	w tym:																	
	las	348	28,2	128	197	36,2	623	28,1	279	119	34,9	275	27,9	150	922	33,8	178,0	218,0
	"	393	31,8	112	98,2	31,9	763	34,4	273	801	34,2	370	37,5	160	819	36,2	194,0	242,0
5	Walory lecznicze	76	6,1	139	99,7	39,6	94	4,2	262	56,6	32,8	16	1,5	122	569	27,5	121,0	188,0
6	Walory narciarskie	217	17,5	91	56,0	25,9	360	15,7	161	214	20,2	133	13,4	69	654	15,7	161,0	175,0
	w tym:																	
	walory	17	1,4	31	76,9	9,0	25	1,1	50	39,8	6,3	8	0,8	18	629	4,2	147,0	159,0
	"	46	3,7	26	87,1	7,6	70	3,1	45	37,6	5,7	24	2,4	18	505	4,2	152,0	169,0
	"	112	9,1	24	36,6	6,9	183	8,3	48	74,1	6,1	71	7,2	24	385	5,5	164,0	200,0
	"	42	3,4	8	56,4	2,4	72	3,2	16	69,9	2,1	30	3,0	8	135	1,8	171,0	195,0

Obezary z turystyczną bazą noclegową w województwach
/1960 - 1970 r./

Lp.	Województwo	Obezary z turystyczną bazą noclegową /w ka ² /		Wskaźnik wzrostu /1960 = 100/	% powierzchni województwa		% powierzchni Polski	
		1960 rok	1970 rok		1960 rok	1970 rok	1960 rok	1970 rok
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	białostockie	4 770	6 610	139	20,6	28,5	1,5	2,1
2	bydgoskie	5 770	9 340	162	27,3	44,7	1,8	2,9
3	gdańskie	3 870	7 040	182	35,1	64,0	1,3	2,2
4	katowickie	2 460	4 200	171	26,0	44,2	0,9	1,4
5	kieleckie	2 960	6 260	212	15,0	32,1	0,9	2,0
6	koszalińskie	4 690	6 110	130	25,8	33,9	1,5	1,9
7	krakowskie	6 920	10 910	160	44,0	69,8	2,3	3,4
8	lubelskie	3 840	6 390	166	15,4	25,7	1,2	2,3
9	łódzkie	4 650	6 600	142	26,9	38,1	1,4	2,2
10	olsztyńskie	5 330	9 060	170	25,5	43,3	1,8	2,9
11	opolekie	2 270	3 480	153	23,5	36,2	0,8	1,2
12	poznańskie	7 440	13 050	175	27,5	48,1	1,5	4,2
13	rzeszowskie	4 440	9 050	204	23,8	48,6	1,5	2,8
14	szczecińskie	4 100	5 070	124	32,0	39,5	1,4	1,6
15	warszawskie	4 680	9 480	202	18,7	37,9	2,0	3,0
16	wrocławskie	7 410	9 100	123	38,7	47,6	2,3	2,9
17	zielonogórskie	4 880	7 840	161	33,4	53,6	1,6	2,4
	P o l s k a	60 480	129 560	161	-	-	25,7	41,4

Turystyczna baza noclegowa w województwach

Stan 1970 r.

Lp.	województwo	L i c z b a m i e j s c n o c l e g o w y c h														
		Baza otwarta					Baza zamknięta					Baza ogółem				
		A	B	C	D	Razem	A	B	C	D	Razem	A	B	C	O	Razem
1.	białostockie	2 089	1 464	1 674	1 450	6 677	673	3 042	7 424	308	11 447	2 762	4 506	9 098	1 758	18 124
2	bydgoskie	3 151	2 148	1 579	3 710	10 588	5 950	5 706	13 533	782	25 971	9 101	7 854	15 112	4 492	36 559
3	gdańskie	3 769	3 338	2 828	10 190	20 125	1 143	27 089	35 383	1 661	65 276	4 912	30 427	38 211	11 851	85 401
4	katowickie	7 388	964	410	1 432	10 194	11 377	4 109	8 786	1 210	25 842	18 765	5 073	9 196	2 642	35 676
5	kieleckie	4 204	1 528	1 115	1 527	8 374	1 674	3 129	5 377	70	10 250	5 878	4 657	6 492	1 597	18 624
6	koszalińskie	2 531	1 834	1 814	4 010	10 189	6 680	34 125	36 475	660	77 941	9 211	35 959	38 290	4 670	88 130
7	krakowskie	19 028	7 994	2 048	2 237	31 307	24 505	16 904	17 393	755	59 557	43 533	24 898	19 441	2 992	90 864
8	lubelskie	2 537	2 065	1 315	1 580	7 497	975	3 667	7 522	520	12 684	3 512	5 732	8 837	2 100	20 181
9	łódzkie	2 663	1 226	908	630	5 429	1 246	9 719	6 951	284	18 200	3 909	10 947	7 859	914	23 629
10	olsztyńskie	1 986	2 176	2 712	4 374	11 248	905	8 100	19 715	5 527	34 247	2 891	10 276	22 427	9 901	45 495
11	opolekie	1 692	1 334	1 069	1 270	5 365	872	4 735	4 131	820	10 558	2 564	6 069	5 200	2 090	15 923
12	poznańskie	5 529	2 089	5 870	3 599	17 087	868	10 630	11 993	1 052	24 543	6 397	12 719	17 863	4 651	41 630
13	rzeszowskie	6 398	3 056	685	1 231	11 370	3 305	3 096	3 959	40	10 400	9 703	6 152	4 644	1 271	21 770
14	szczecińskie	2 764	3 294	2 640	5 470	14 168	2 514	52 974	23 402	560	79 450	5 278	56 268	26 042	6 030	93 618
15	warszawskie	8 206	4 168	3 695	1 995	18 064	2 796	7 697	19 529	1 778	31 800	11 002	11 865	23 224	3 773	49 864
16	wrocławskie	11 196	3 887	1 376	939	17 398	37 301	26 824	3 134	1 200	68 497	48 497	30 711	4 510	2 139	85 857
17	zielonogórskie	2 373	1 489	1 926	3 946	9 734	329	5 724	8 978	3 050	18 082	2 702	7 214	10 904	6 996	27 816
P o l s k a		87 504	44 056	33 664	49 590	214 814	103 113	227 271	233 686	20 277	584 347	190 617	271 327	267 350	69 867	799 161

A - miejsca noclegowe w obiektach trwałych, czynnych cały rok

B - miejsca noclegowe w obiektach trwałych, czynnych tylko w sezonie letnim

C - miejsca noclegowe w obiektach lekkich

D - miejsca na kempingach i polach biwakowych

Turystyczna baza noclegowa w miejscowościach wypoczynkowych i krajoznawczo-wypoczynkowych
wg liczby miejsc noclegowych w sezonie letnim

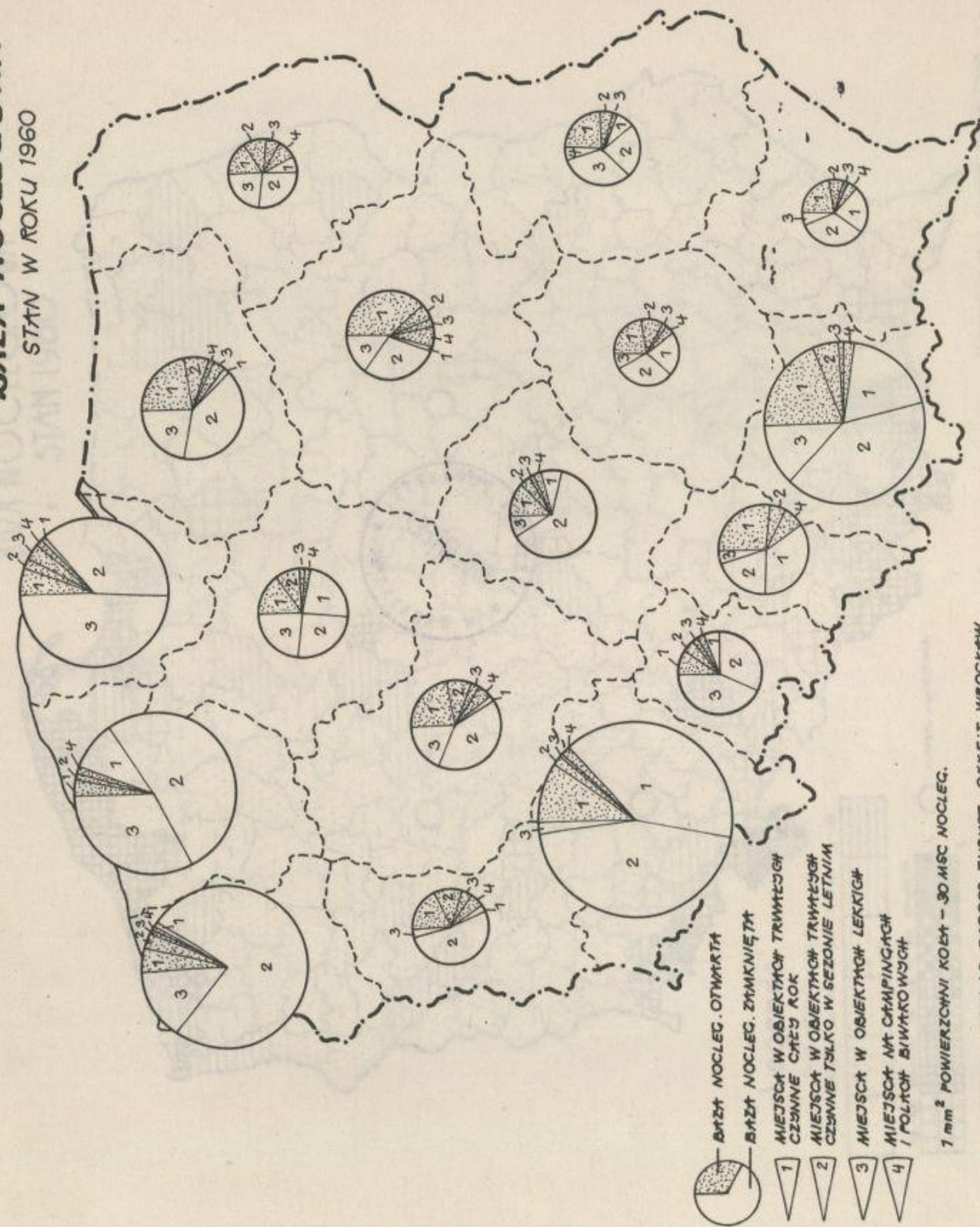
/tabela zbiorcza/

Lp.	Ilość miejsc noclegowych	rok 1960						rok 1970						Przyrost				Indeks - 1970 1960 = 100	
		miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości			miejsc noclegowe			miejscowości		miejsc noclegowe		miejscowości	miejsc noclegowe
		liczba	%		liczba	%		liczba	%		liczba	%		liczba	%				
1	2	3	4	5	6			7	8	9	10			11	12	13	14	15	16
1	do 500	700	85,7	97 268	31,9			1 450	84,7	208 186	29,2			750	84,1	110 918	27,2	210	213
2	500 - 1 000	52	6,5	38 233	12,6			115	6,9	77 263	11,1			63	6,9	39 030	10,0	227	206
3	1 000 - 2 000	35	4,3	49 320	16,1			75	4,3	102 270	14,3			40	4,3	52 950	12,8	211	205
4	2 000 - 5 000	21	2,6	70 969	23,3			48	2,8	146 945	20,6			27	3,0	75 976	18,7	229	207
5	ponad 5 000	7	0,9	48 785	16,1			22	1,3	176 417	24,8			15	1,7	127 632	31,3	314	361
	R a z e m	815	100,0	304 575	100,0			1 710	100,0	711 081	100,0			895	100,0	406 506	100,0	210	233

BAZA NOCLEGOWA

STAN W ROKU 1960

- BAZA NOCLEG. OTWARTA
- BAZA NOCLEG. ZAMKNIĘTA
- 1 MIEJSCA W OBIEKTACH TRWAŁYCH CZYNNE CAŁY ROK
- 2 MIEJSCA W OBIEKTACH TRWAŁYCH CZYNNE TYLKO W SEZONIE LETNIM
- 3 MIEJSCA W OBIEKTACH LEKKICH
- 4 MIEJSCA NA CAMPINGACH / POLACH BIWAKOWYCH

1 mm² POWIERZCHNI KOŁA - 30 MISC NOCLEG.

WYDAWCA: ZAKŁAD ZAGOSP. TURYST. GKKFiT WROCŁAW
ROK WYDAŃIA 1967

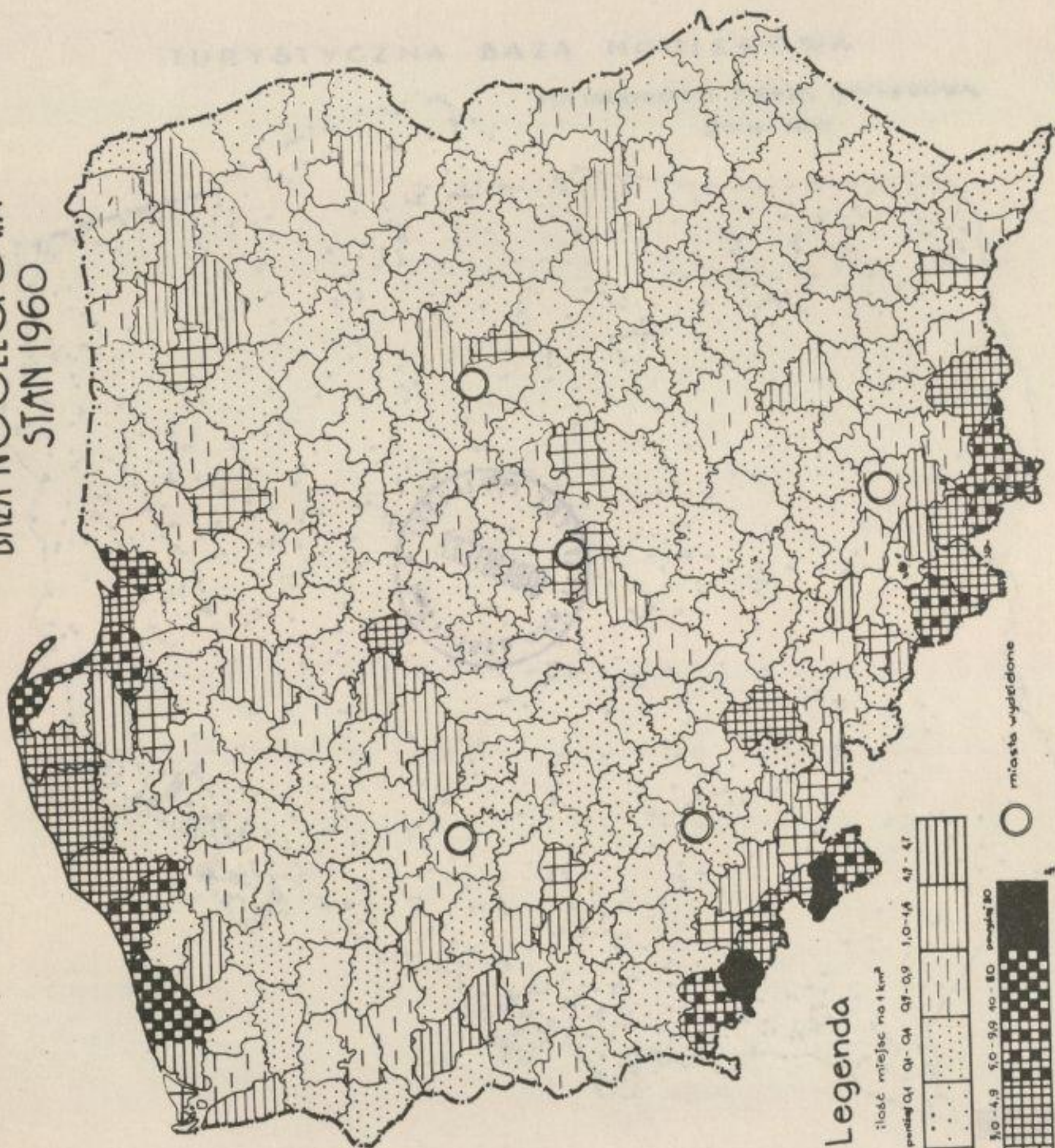
ANALIZA DOKŁADU

OPRACOWANIE W WNT-2

- 1. Wzrost gospodarczy
- 2. Wzrost gospodarczy
- 3. Wzrost gospodarczy
- 4. Wzrost gospodarczy
- 5. Wzrost gospodarczy
- 6. Wzrost gospodarczy
- 7. Wzrost gospodarczy
- 8. Wzrost gospodarczy
- 9. Wzrost gospodarczy
- 10. Wzrost gospodarczy
- 11. Wzrost gospodarczy
- 12. Wzrost gospodarczy
- 13. Wzrost gospodarczy
- 14. Wzrost gospodarczy
- 15. Wzrost gospodarczy
- 16. Wzrost gospodarczy
- 17. Wzrost gospodarczy
- 18. Wzrost gospodarczy
- 19. Wzrost gospodarczy
- 20. Wzrost gospodarczy
- 21. Wzrost gospodarczy
- 22. Wzrost gospodarczy
- 23. Wzrost gospodarczy
- 24. Wzrost gospodarczy
- 25. Wzrost gospodarczy
- 26. Wzrost gospodarczy
- 27. Wzrost gospodarczy
- 28. Wzrost gospodarczy
- 29. Wzrost gospodarczy
- 30. Wzrost gospodarczy
- 31. Wzrost gospodarczy
- 32. Wzrost gospodarczy
- 33. Wzrost gospodarczy
- 34. Wzrost gospodarczy
- 35. Wzrost gospodarczy
- 36. Wzrost gospodarczy
- 37. Wzrost gospodarczy
- 38. Wzrost gospodarczy
- 39. Wzrost gospodarczy
- 40. Wzrost gospodarczy
- 41. Wzrost gospodarczy
- 42. Wzrost gospodarczy
- 43. Wzrost gospodarczy
- 44. Wzrost gospodarczy
- 45. Wzrost gospodarczy
- 46. Wzrost gospodarczy
- 47. Wzrost gospodarczy
- 48. Wzrost gospodarczy
- 49. Wzrost gospodarczy
- 50. Wzrost gospodarczy
- 51. Wzrost gospodarczy
- 52. Wzrost gospodarczy
- 53. Wzrost gospodarczy
- 54. Wzrost gospodarczy
- 55. Wzrost gospodarczy
- 56. Wzrost gospodarczy
- 57. Wzrost gospodarczy
- 58. Wzrost gospodarczy
- 59. Wzrost gospodarczy
- 60. Wzrost gospodarczy
- 61. Wzrost gospodarczy
- 62. Wzrost gospodarczy
- 63. Wzrost gospodarczy
- 64. Wzrost gospodarczy
- 65. Wzrost gospodarczy
- 66. Wzrost gospodarczy
- 67. Wzrost gospodarczy
- 68. Wzrost gospodarczy
- 69. Wzrost gospodarczy
- 70. Wzrost gospodarczy
- 71. Wzrost gospodarczy
- 72. Wzrost gospodarczy
- 73. Wzrost gospodarczy
- 74. Wzrost gospodarczy
- 75. Wzrost gospodarczy
- 76. Wzrost gospodarczy
- 77. Wzrost gospodarczy
- 78. Wzrost gospodarczy
- 79. Wzrost gospodarczy
- 80. Wzrost gospodarczy
- 81. Wzrost gospodarczy
- 82. Wzrost gospodarczy
- 83. Wzrost gospodarczy
- 84. Wzrost gospodarczy
- 85. Wzrost gospodarczy
- 86. Wzrost gospodarczy
- 87. Wzrost gospodarczy
- 88. Wzrost gospodarczy
- 89. Wzrost gospodarczy
- 90. Wzrost gospodarczy
- 91. Wzrost gospodarczy
- 92. Wzrost gospodarczy
- 93. Wzrost gospodarczy
- 94. Wzrost gospodarczy
- 95. Wzrost gospodarczy
- 96. Wzrost gospodarczy
- 97. Wzrost gospodarczy
- 98. Wzrost gospodarczy
- 99. Wzrost gospodarczy
- 100. Wzrost gospodarczy

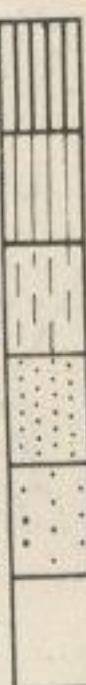
BAZA NOCLEGOWA STAN 1960

Legenda

ilość miejsc na 1 km²

0 0,1-0,4 0,5-0,9 1,0-1,9 2,0-4,9 5,0-9,9 10-20 powyżej 20

0 0,1-0,4 0,5-0,9 1,0-1,9 2,0-4,9 5,0-9,9 10-20 powyżej 20

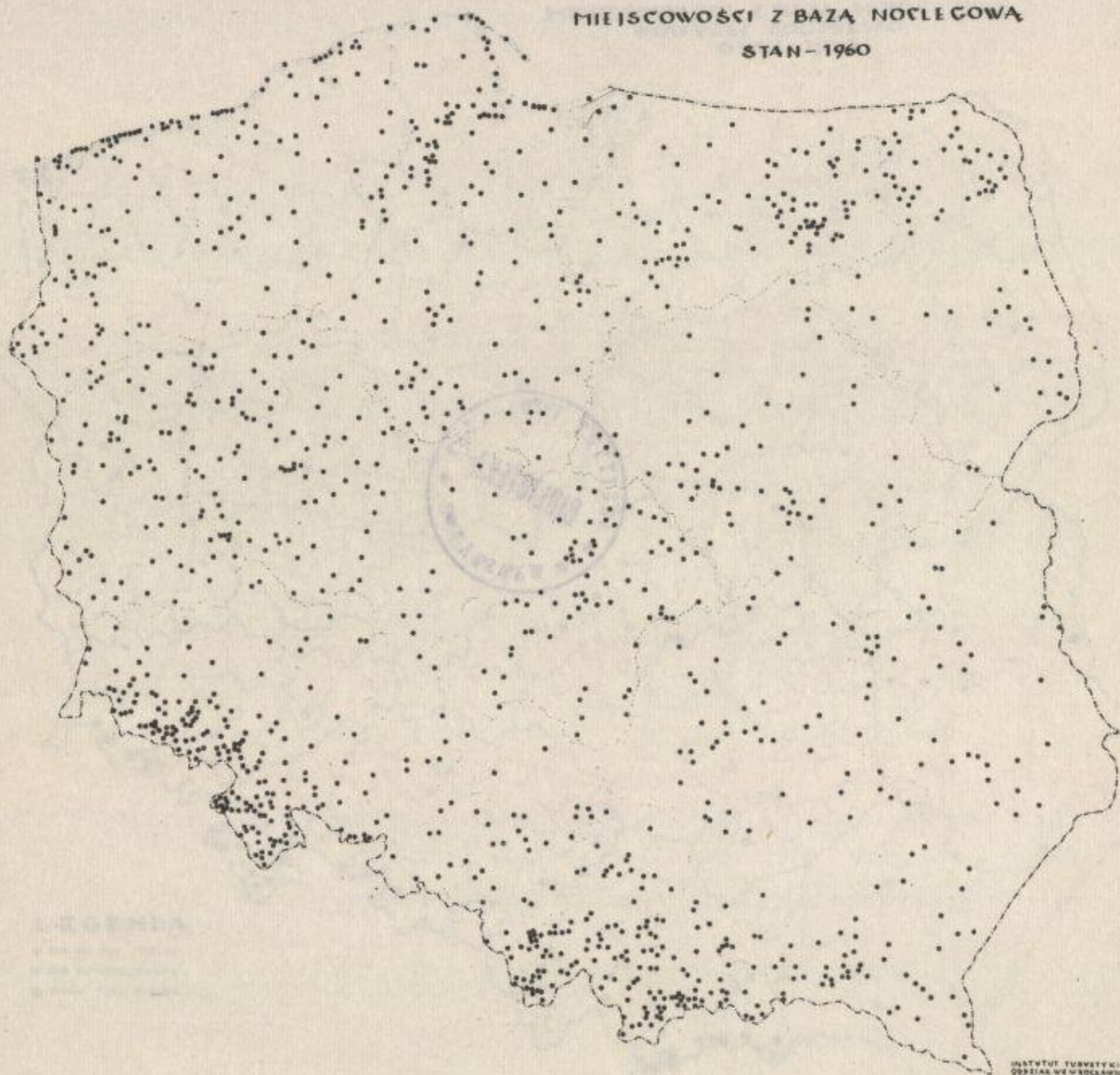
miasta wydzielone

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

MIEJSCOWOŚCI Z BAZĄ NOCLEGOWĄ

STAN - 1960

INSTYTUT TURYSTYKI
ODDZIAŁ WE WROCŁAWIE
PRACOWNIA: A. KOSCIŃSKI
KRAJOWY I. KOSCIŃSKI
WROCŁAW - 1970

WYSTAWA KRAJOWA WARSZAWA 1930

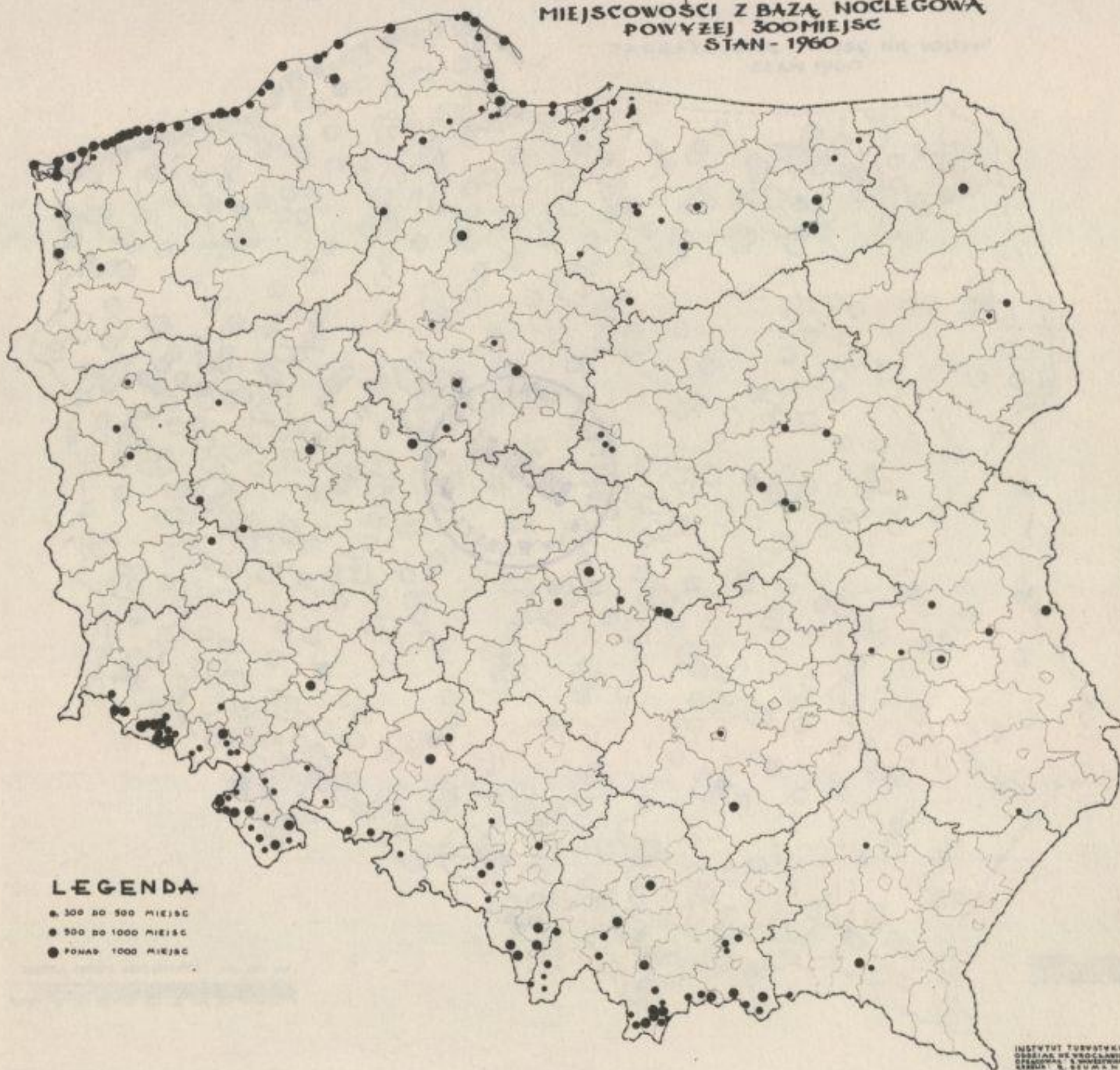
WYSTAWA KRAJOWA WARSZAWA 1930

1930-1930

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

MIEJSCOWOŚCI Z BAZĄ NOCLEGOWĄ
POWYŻEJ 300 MIEJSC
STAN - 1960

LEGENDA

- 300 DO 500 MIEJSC
- 500 DO 1000 MIEJSC
- POWYŻEJ 1000 MIEJSC

TURYSTYCZNA BAZA HOTELOWA

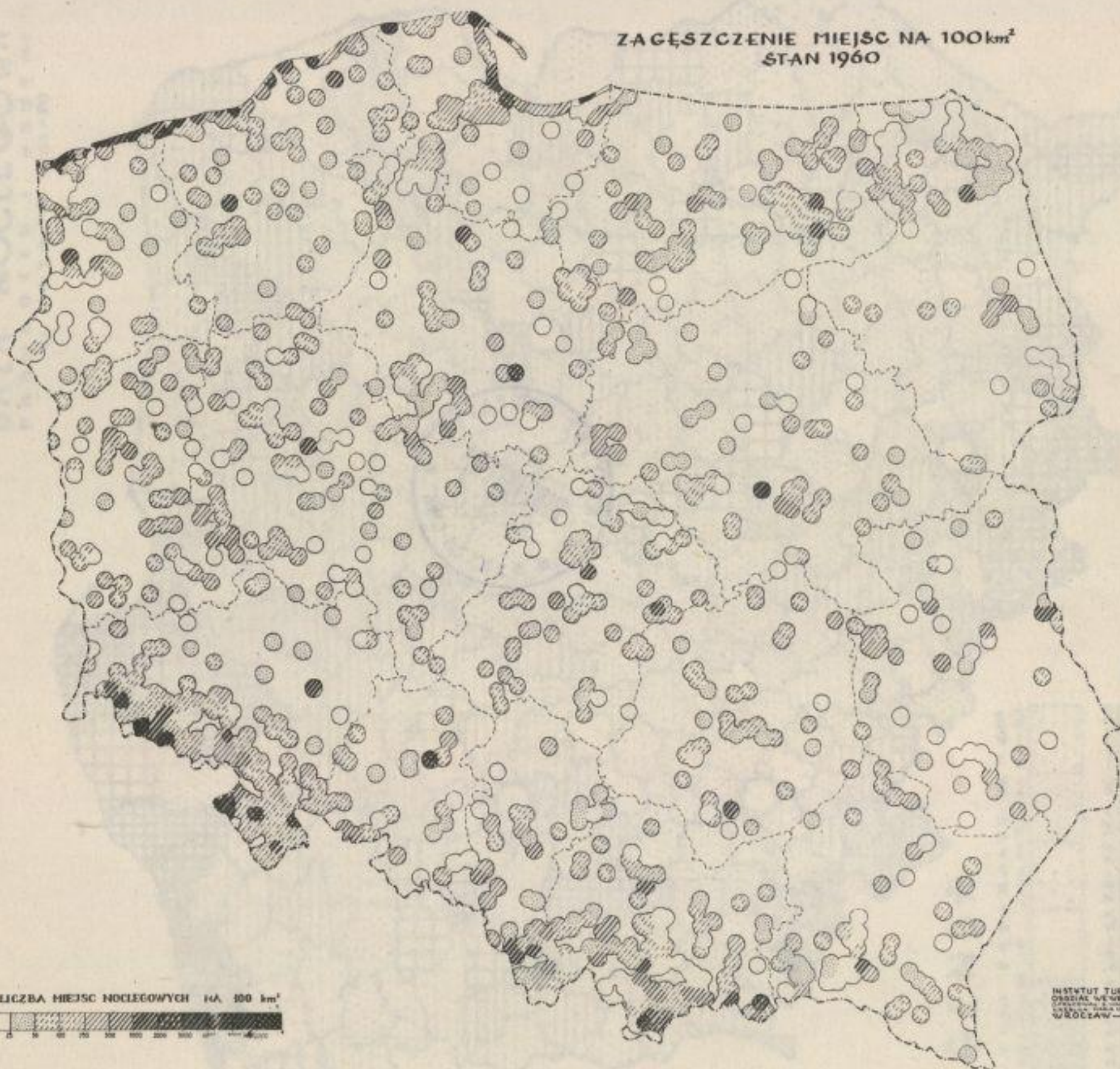
WYKAZ MIEJSCOWOŚCI I BAZA HOTELOWA
POW. J. KRAKÓW
1960

LEGENDA
Kolor linii granicznych
Kolor linii wodnych
Kolor linii kolejowych

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

ZAGĘSZCZENIE MIEJSC NA 100 km²
STAN 1960

LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH NA 100 km²

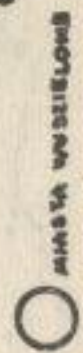

INSTYTUT TURYSTYKI
ODDZIAŁ WE WROCŁAWIU
PRACOWNIA KARTOGRAFICZNA
WROCŁAW — 1974

WYSTAWA RATA HOLECOWA

WYSTAWA RATA HOLECOWA
WYSTAWA RATA HOLECOWA

U B X T K I N A 4 K M A P R Z W S O S T Y S A 4 K M A
1.0-1.4 0.5-0.9 0.1-0.4 powłok 0 powłok 0.1 0.2-0.4 0.5-0.9

Województwo Lubelskie
Lubelskie
Lubelskie

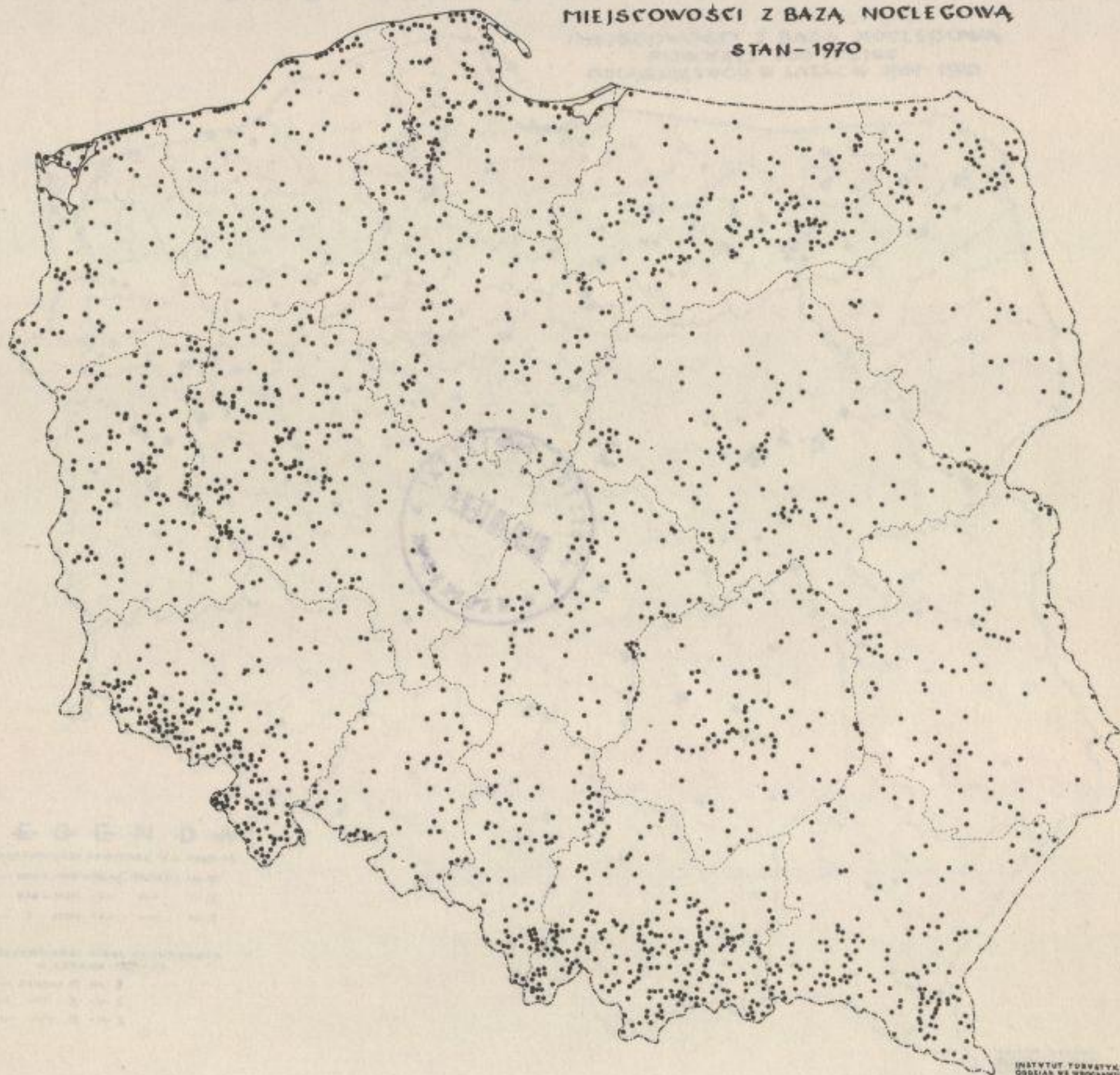

LEGENDA

1. Wódz	2. Wódz	3. Wódz	4. Wódz	5. Wódz	6. Wódz	7. Wódz	8. Wódz	9. Wódz	10. Wódz	11. Wódz	12. Wódz	13. Wódz	14. Wódz	15. Wódz	16. Wódz	17. Wódz	18. Wódz	19. Wódz	20. Wódz	21. Wódz	22. Wódz	23. Wódz	24. Wódz	25. Wódz	26. Wódz	27. Wódz	28. Wódz	29. Wódz	30. Wódz	31. Wódz	32. Wódz	33. Wódz	34. Wódz	35. Wódz	36. Wódz	37. Wódz	38. Wódz	39. Wódz	40. Wódz	41. Wódz	42. Wódz	43. Wódz	44. Wódz	45. Wódz	46. Wódz	47. Wódz	48. Wódz	49. Wódz	50. Wódz	51. Wódz	52. Wódz	53. Wódz	54. Wódz	55. Wódz	56. Wódz	57. Wódz	58. Wódz	59. Wódz	60. Wódz	61. Wódz	62. Wódz	63. Wódz	64. Wódz	65. Wódz	66. Wódz	67. Wódz	68. Wódz	69. Wódz	70. Wódz	71. Wódz	72. Wódz	73. Wódz	74. Wódz	75. Wódz	76. Wódz	77. Wódz	78. Wódz	79. Wódz	80. Wódz	81. Wódz	82. Wódz	83. Wódz	84. Wódz	85. Wódz	86. Wódz	87. Wódz	88. Wódz	89. Wódz	90. Wódz	91. Wódz	92. Wódz	93. Wódz	94. Wódz	95. Wódz	96. Wódz	97. Wódz	98. Wódz	99. Wódz	100. Wódz
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

MIEJSCOWOŚCI Z BAZĄ NOCLEGOWĄ
STAN - 1970

TRYSTYCKA BAZA NOCOWA

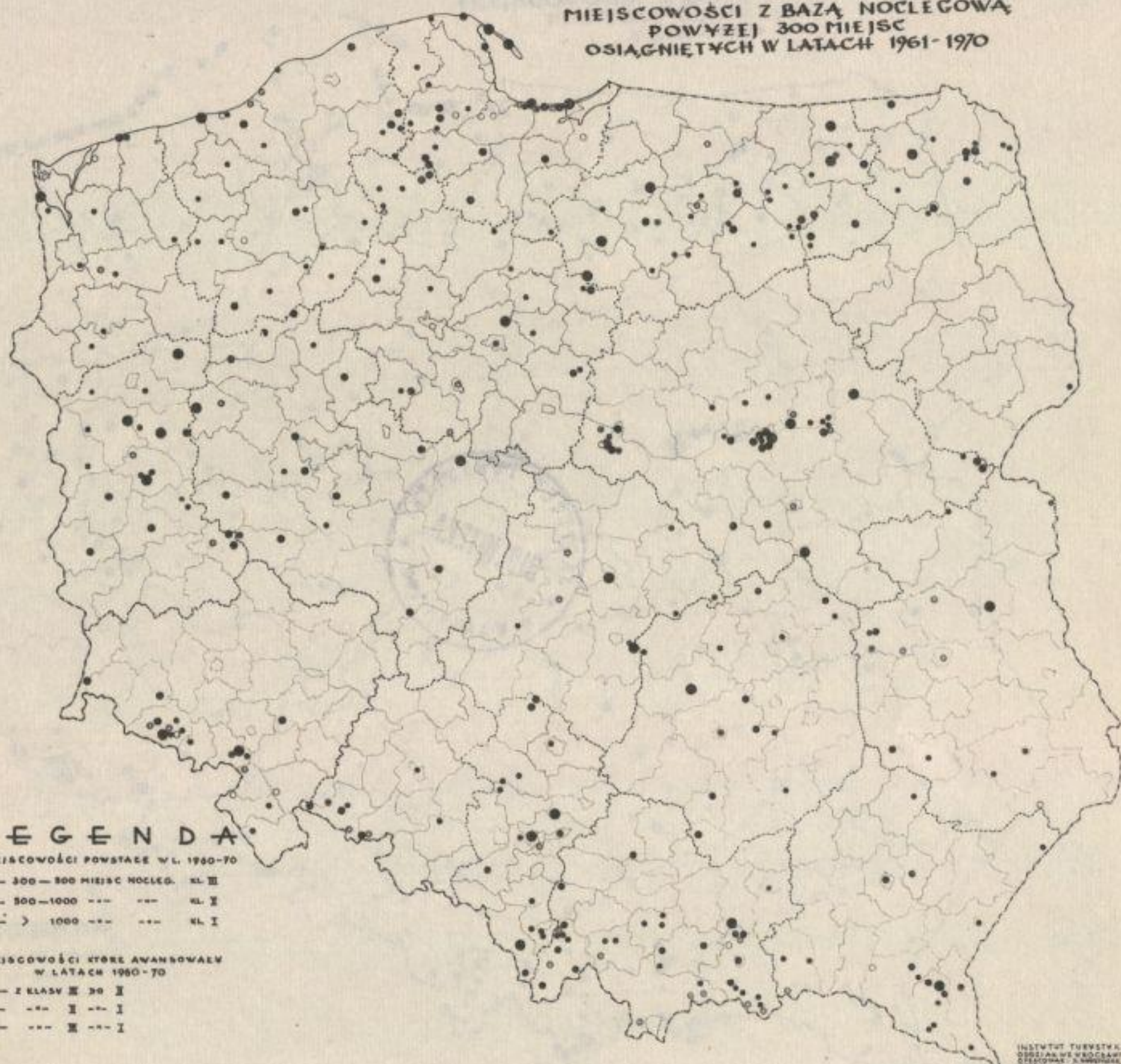
WARSZAWA 1970

1970-1970

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

MIEJSCOWOŚCI Z BAZĄ NOCLEGOWĄ
POWYŻEJ 300 MIEJSC
OSIĄGNIĘTYCH W LATACH 1961-1970

LEGENDA

MIEJSCOWOŚCI POWSTAŁE W L. 1960-70

- — 300 — 500 MIEJSC NOCLEG. KL III
- ◐ — 500 — 1000 — — — — — KL II
- ◑ — > 1000 — — — — — KL I

MIEJSCOWOŚCI KTÓRE AWANSOWAŁY
W LATACH 1960-70

- — z klasy III do II
- ◌ — — — — — I — — — — — I
- ◐ — — — — — II — — — — — I

TURYSTYCZNA KARTA WIOJEGOWA

WYDZIAŁ TURYSTYKI
KRAJOWY ZWIĄZOK TURYSTÓW
KRAJOWY ZWIĄZOK TURYSTÓW

LEGENDA
Kolorowe linie granic województwa
Kolorowe linie granic powiatów
Kolorowe linie granic gmin
Kolorowe linie granic wsi
Kolorowe linie granic miast
Kolorowe linie granic miasteczek
Kolorowe linie granic wsi
Kolorowe linie granic miast
Kolorowe linie granic miasteczek

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

MIEJSCOWOŚCI Z BAZĄ NOCLEGOWĄ
POWYŻEJ 300 MIEJSC
STAN - 1970

LEGENDA

- 300 DO 500 MIEJSC
- 500 DO 1000 MIEJSC
- POWYŻEJ 1000 MIEJSC

INSTYTUT TURYSTYKI
ODDZIAŁ WE WROCLAWIE
ODDZIAŁ TURYSTYKI
WROCLAW - 1974

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

WYKAZ MIEJSCOWOŚCI I BAZA NOCLEGOWA
POLSKI
1971-1972

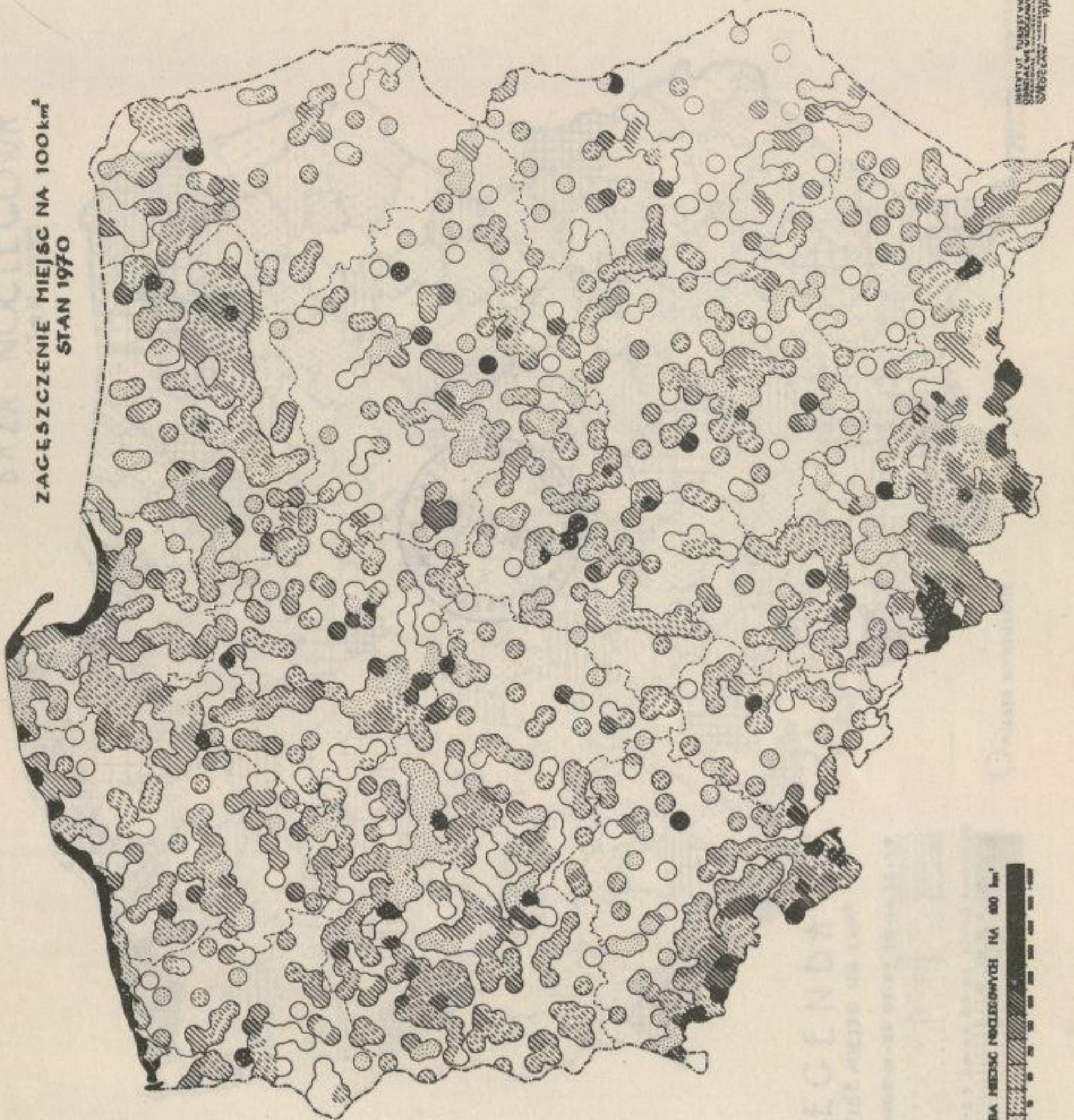

LEGENDA

1. Miejsca noclegowe
2. Miejsca wypoczynkowe
3. Miejsca rekreacyjne

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

ZAGĘSZCZENIE MIEJSC NA 100 km²
STAN 1970

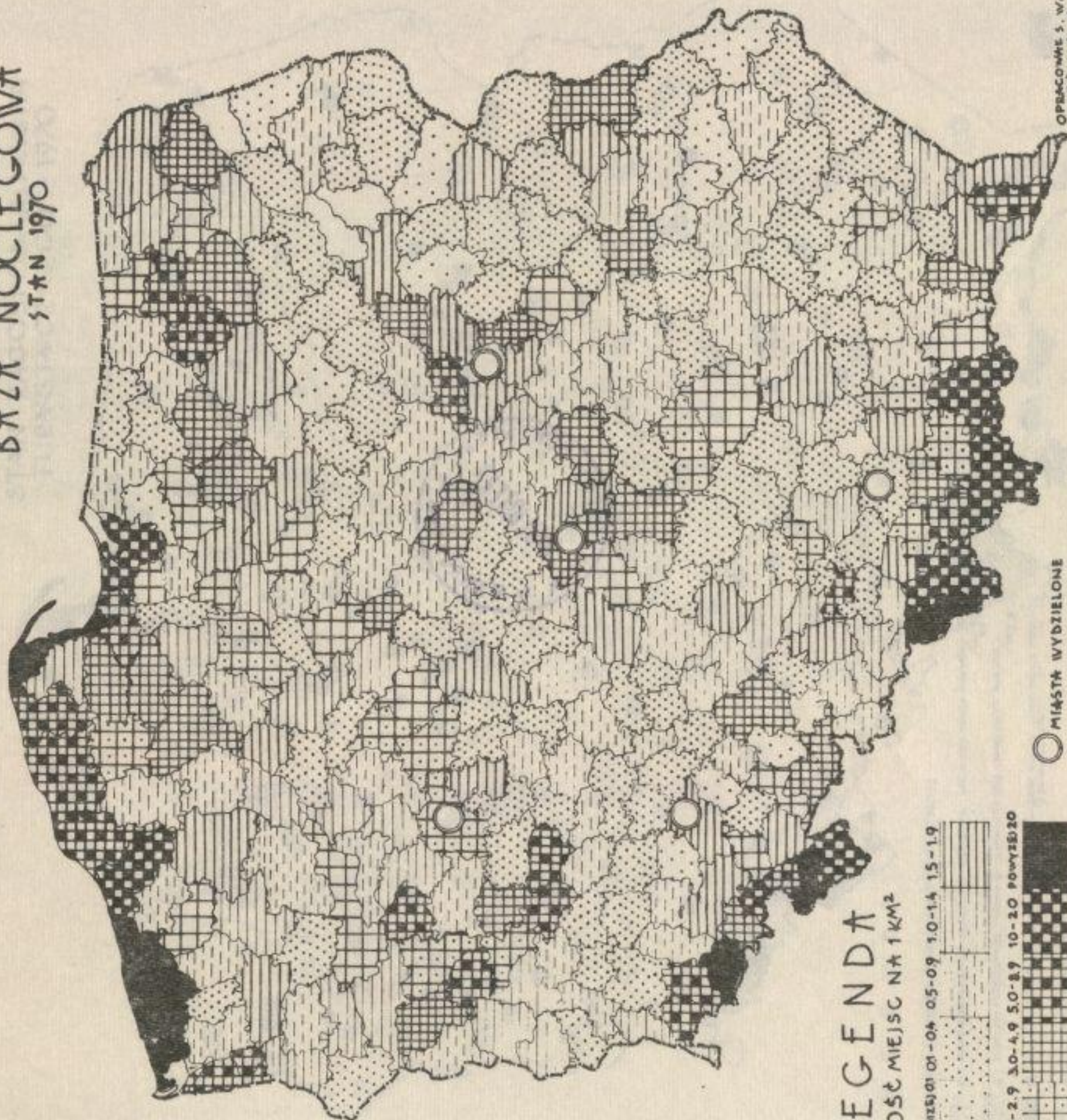

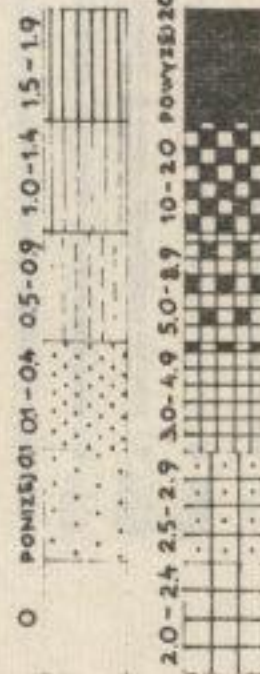
WYDZIAŁ TURYSTYKI
KRAJOWY OŚRODEK

WYDZIAŁ TURYSTYKI
KRAJOWY OŚRODEK

BAZA NOCLEGOWA STAN 1970

LEGENDA ILOŚĆ MIEJSC NA 1 KM²

MIASTA WYDZIELONE

OPRACOWAŁ S. WAWRZYNIAK
KREŚLIŁA U. JASIEŁKO

А/ОСЭЛСОН АЗНА
срн нтг

АДИЭЭД
ГЕСЭНД

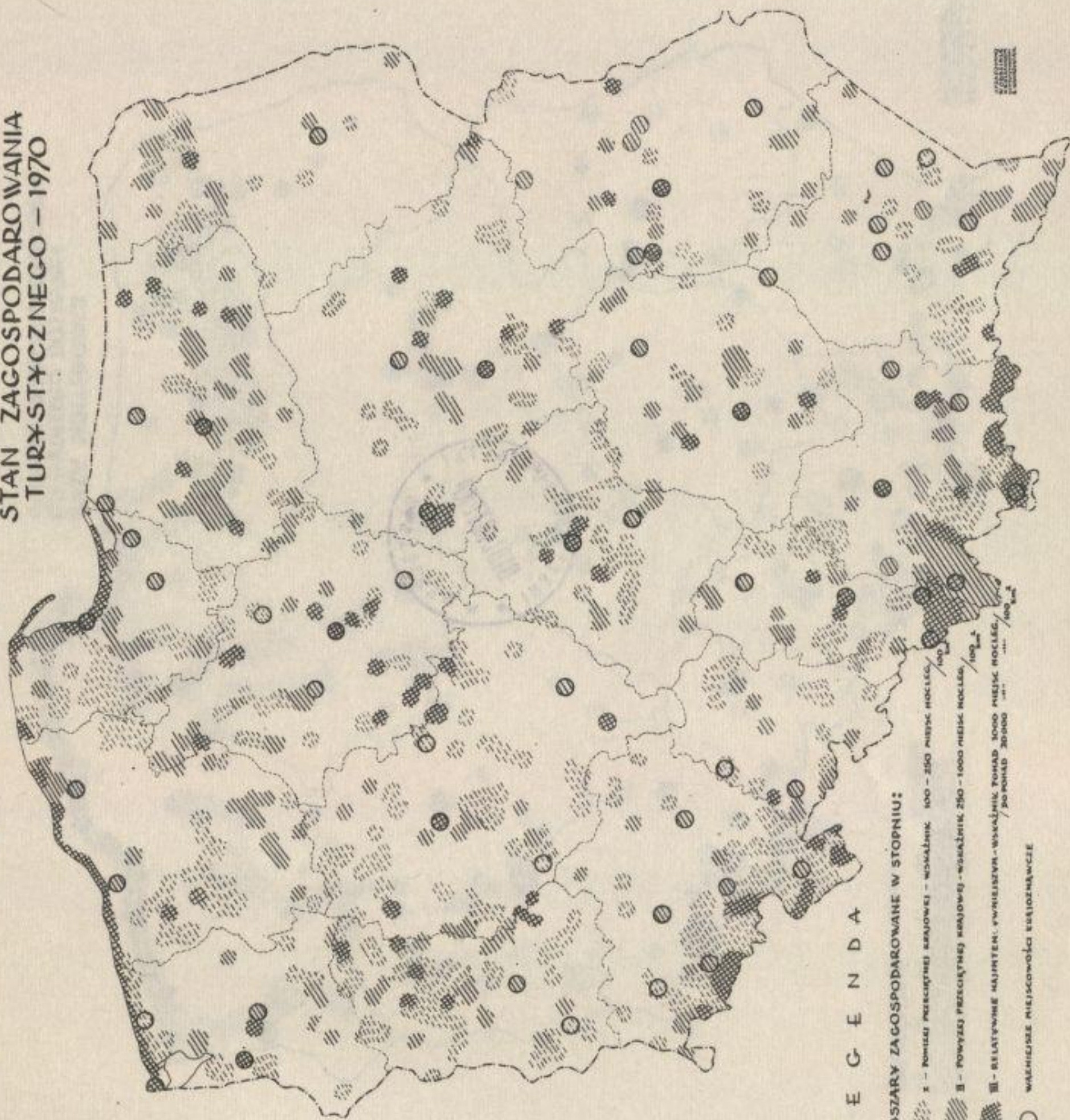
А/ОСЭЛСОН АЗНА

А/ОСЭЛСОН АЗНА

А/ОСЭЛСОН АЗНА

А/ОСЭЛСОН АЗНА

STAN ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO - 1970

L E G E N D A

OBSZARY ZAGOSPODAROWANE W STOPNIU:

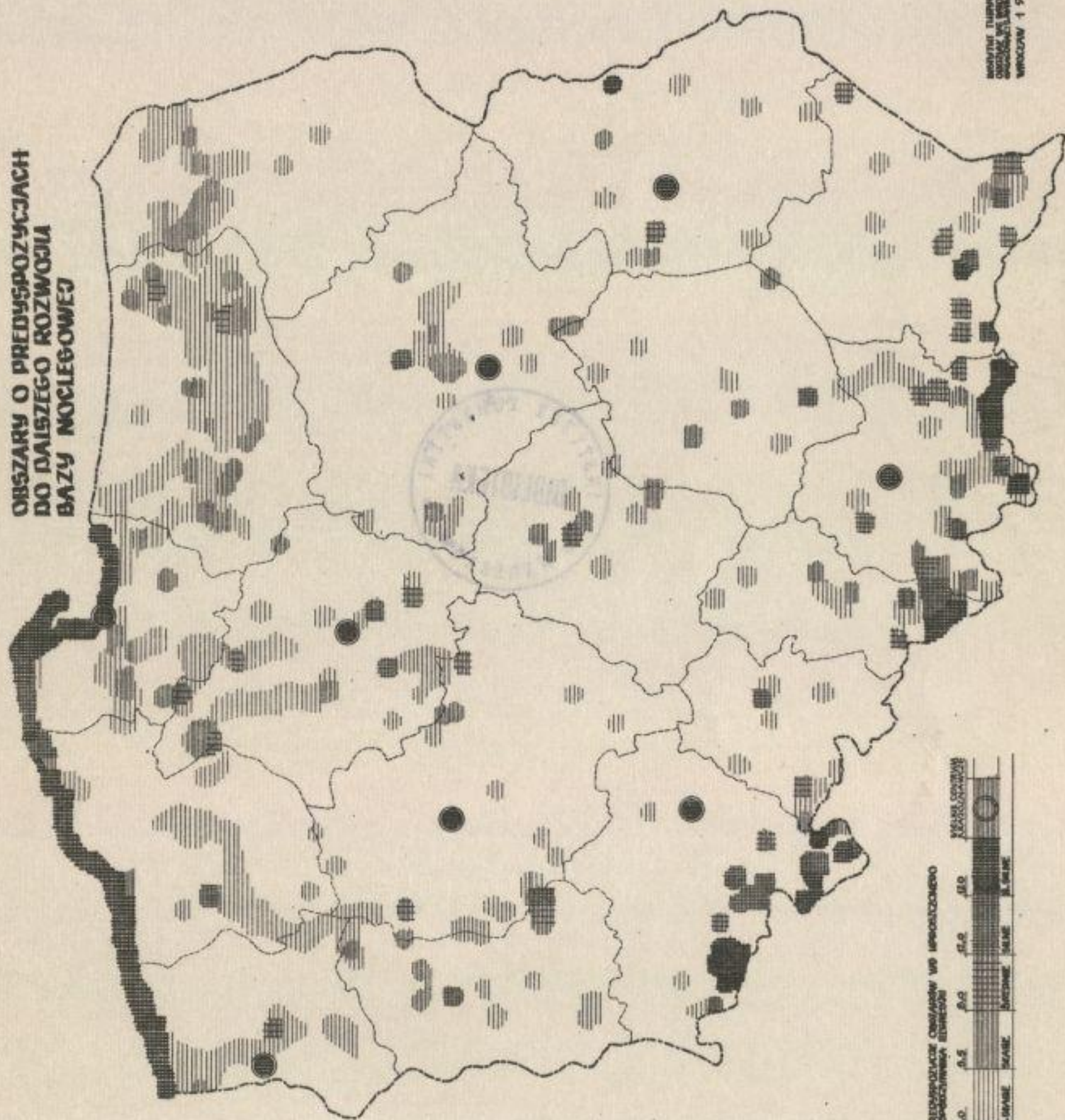
- I - PONIŻEJ PRZECIĘTNEJ KRAJOWEJ - WSKAŹNIK 100 - 250 MIEJSC NOCLEG. / 100 km²
- II - POWYŻEJ PRZECIĘTNEJ KRAJOWEJ - WSKAŹNIK 250 - 1000 MIEJSC NOCLEG. / 100 km²
- III - RELATYWNE MAJĄTKIEM: POWIĘKSZYVA - WSKAŹNIK TONAD 1000 MIEJSC NOCLEG. / 100 km² DO PONAD 20000 " "
- WALKIEMIE MIEJSCOWOŚCI KURJOZNAWICZE

LIBRARY OF THE
INSTITUTE OF TOURISM
WARSAW

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA

OBSZARY O PRZEDYSPOZYCZACH
DO DAJSZEGO ROZWOCIA
BAZY NOCLEGOWEJ

MONITOR TURYSTYCZNY
OBIEKTÓW NOCLEGOWYCH
WROCŁAW 1974

